NYTT

ORIGINAL-BIBLIOTHEK

i

DEN SKÖNA LITTERATUREN

AF

UTMÄRKTA FÖRFATTARE OCH FÖRFATTARINNOR

INOM FÄDERNESLANDET.

23.

STOCKHOLM.

ÖSTLUND & BERLING.

FAMILJEN SKYTTE.

Historiskt-Romantiska Taflor

från början af Gustaf II Adolphs regering.

Af

Wilhelmina Stålberg

STOCKHOLM.
ÖSTLUND & BERLING.
1851.

I.

Skytteska Huset.

Omkring 1620-talet, då de händelser föregingo, som vi här gå att skildra, såg det, såsom en hvar nogsamt kan begripa, helt annorlunda ut i staden Stockholm, än det gör i våra dagar. Då bestod ännu vårt rikes hufvudstad egentligen endast af den alltför tätt, oregelmässigt och illa bebygda delen, som ligger inom broarna och som vi i våra dagar beteckna med namnet *staden*, skiljande den, sålunda, från malmarne och de öfriga stadsdelarne.

Visserligen hade, redan i Gustaf I:s tid, både Norra och Södra Malmen börjat bebyggas och bebos, särdeles den sednare, hvilken för sitt upphöjda läge ansågs helsosammare och derföre af de rika och förnäma företrädesvis valdes till boningsplats, medan det gick långsammare med den Norras rödjande och bebyggande; men i staden inom broarne, der slottet var beläget, tillika med större delen af offentliga byggnader, fortforo dock, tills vidare, de flesta att bygga och bo; åtminstone till dess, att den tilltagande folkmängden och den deraf härrörande trängseln gjor-

de det ouudgängligen nödvändigt att äfven *utom* murarna förskaffa sig boningshus.

Då i våra dagar den så kallade *staden* nästan uteslutande bebos af samhällets *trafikerande* medlemmar, såsom arbetande och handlande, m. fl. d. — och man derstädes nu mera högst sällan påträffar något hus, som af en adlig familj äges och bebos, var det deremot, på tiden för vår berättelse, als icke gammalmodigt eller opassande, äfven för rikets då så mäktiga adel, att vid de trånga och mörka gatorna i staden hafva sina bostäder.

Vi hafva, från dessa äldre tider, ännu i behåll en mängd anteckningar, som bevisa, att till och med furstliga, ja *kungliga* personer bodde just i hjertat af den då så tätt sammanträngda och till större delen af trähus bestående staden. Så lärer Drottning Gunilla, Johan III:s sednare gemål, vid *Kungshästegatan*, som i vår tid kallas Kindstugugatan, egt ett hus, dit hon flyttade efter konungens död.

Endast några få gator, torg och platser hafva från den tiden bibehållit sina namn. De många och stora eldsvådor staden undergått, tillika med de oräkneliga nedrifningarna och det deraf härörande uppförandet af nya hus i de gamlas ställe, hafva föranledt nya benämningar dem nyare generationer, i sin ordning, funnit godt att förändra. Så finner man nu endast i gamla anteckningar eller i berättelser från de hänsvunna seklerna några namn, för oss alldeles främmande, men som vanan och bruket hade för den tidens menniskor gjort alldagliga och kära.

Sådana voro, bland andra, *Tynnebindaregatan*, med sina många, henne tvärt korsande gränder, *Mäster Mickels gränd*, *Severin Jules gränd*, *Vargsgränden*, jemte flera andra. Denna gata och dessa gränder voro belägna innerst i staden Stockholm, *Östan-*

till, såsom det kallades, då man ville beteckna den trakt, som låg öster om *Vestra Långgatan*, då deremot den sträcka, som låg vester om denna, kallades *Vestantill.*

De ännu i våra dagar bibehållna Öster- och Vesterlånggatorna utgjorde under flera århundraden Stockholms briljantaste och förnämsta gator, liksom de ännu äro bland de mest besökta.

Bland gator af andra ordningen voro *Kungshäste-, Svartman-, Skomakare- och Tynnebinderegatorna.*

Det är vid denna sistnämnda, som vi nu skola stanna, för att i minnets och fantasiens till *en* förenade speglar betrakta ett hus, hvilket under Gustaf Adolphs och Christinas tidehvarf tillhörde riksrådet Johan Skytte, samt hans barn och arfvingar.

Detta hus, beläget midt emellan *Vargsgränden* och *Severin Jutes Gränd*, hade, ehuru uti yttre ruskighet och inre mörker liknande nästan alla de öfriga, likväl den fördelen att vara af sten; något som, i trots af de många och förfärliga eldsvådor, hvilka redan före 1600 talets början hade öfvergått staden, ändå ansågs rart; enär en sådan mängd af trähus hade, efter hvarje förstörelse, åter blifvit uppförda.

Visserligen hade Johan III under sin regering låtit utfärda ett förbud mot uppbyggandet af nya trähus, äfvensom han ombesörjt flera gamla tomters nedrifvande och undanrödjande, men alla de sedan sista eldsvådorna 1552 och 1555 nyuppbyggda träbyggningarna kunde han dock ej befalla egarne att nedrifva. Man kan således med visshet antaga, att der *ett* stenhus fanns, funnos åtminstone *fem* trähus i dess grannskap.

Riksrådet Skyttes hus var af sten, såsom redan nämndt är, ehuru man vid första ögonkastet på detsam-

ma ej kunde så noga urskilja det från de vid samma gata stående, rödmålade trähusen. Äfven detta var rödt, och ganska högrödt ändå; åtminstone hade det ursprungligen prålat med en särdeles grann yta; fastän det nu, vid tiden för vår berättelse redan öfver två hundrade år gammalt, hade, fläcktals åtminstone, antagit denna odeciderade, mörka mögelfärg, som åt gamla hus, då de ej blifva omrappade, förläna att utseende af ruskighet och vantrefnad, hvarvid både ögat och känslan hafva svårt att vänja sig.

Huset var ett af dessa höga och smala, enligt den tiden besynnerliga byggnadssätt, hvaraf ännu i våra dagar så många typer qvarstå. Det var icke mindre än fem våningar högt, om man inberäknar torkvinden med sina svarta jernluckor. Deremot hade hvarje våning icke mer än fyra fönster i raden; och då dessa voro så kallade blyfönster, med små, grönaktiga rutor, hvaraf tolf stycken skulle utgöra en i våra dagar passabel fönsterruta, så kan man lätt föreställa sig hur tvifvelaktig den dager skulle vara, som i rummen insläpptes från den smala, mörka gatan.

Gafveln var vänd åt *Tynnebindaregatan*, då deremot husets båda långsidor sträckte sig åt de förutnämnda gränderna. I den till höger, eller *Severin Jutes gränd*, voro en mängd varumagaziner och spannmålsvindar, som af egaren uthyrdes åt en krämare, Pål Tjörne, eller *mäster Påfvel*, som han i dagligt tal kallades; i den till venster, deremot, eller *Vargsgränden*, hade den talrika familjen Skyttes ända till otrolighet talrika tjenstepersonal sina bostäder, dit de gingo genom en smal port och uppför likaledes smala, slingrande och nästan kolmörka trappor, hvilka tillika förde till köket, skafferiet eller spiskammaren, samt andra för de alldagliga bestyren nödiga bonings- och förvaringsrum.

Det är, såsom hvarje Stockholmsbo vet, icke ovanligt att ännu se sådana höga stenhus med oformliga, åt hufvudgatorna vända gaflar, hvilkas kanter äro i trappformig fason. Inne i den egentliga *staden* qvarstå många sådana, vittnande om forntidens elegantaste och modernaste byggnadssätt, från de tyska städerna infördt under konung Albrechts regering.

Riksrådet Johan Skyttes ofvanbeskrifna hus, uppbygdt under Kalmareunionens första period, men på 1600-talet både gammalt och urmodigt, hade i sina unga dagar utgjort en af stadens prydnader. Derom vittnade det ännu ganska väl bibehållna öfver stora ingångsporten anbragdta vapnet, uthugget i något slags hvit, mycket hård sten, tillika med de, visserligen fula och otympliga, men dock på sitt sätt och för sin tid konstiga bilder, huggna af samma stenart, hvilka vore placerade på den utuddade gafveln, liksom på en hög trappa. Vapnet hade varit den förste ägarens, en grefve Pantzarborgs, af Folkungastammen, från hvilkens redan på femtonhundratalet utdöda slägt egendomen kommit i andras händer och slutligen blifvit af Skytten inköpt för 24 mark 19 örtugar. Bilderna skulle föreställa en mängd helgon, de der under katholska tiden hade ansetts för pantzarborgska familjens omedelbara beskyddare och gynnare. Öfverst, på spetsen af gafveln, stod jarlastadens skyddshelgon, Erik den helige, med mantel, krona och spira.

II.

En ung flickas hjerta.

Det led mot hösten år 1617, man var redan närmare slutet af Augusti månad och skymningen började infinna sig allt mera tidigt.

Särdeles var detta fallet i den trångt byggda Stockholms stad, der solen endast vid sin middagshöjd förmådde rätt varmt blicka ned på de smala och krokiga gatorna.

I rummen af det ofvanbeskrifna Skytteska huset på Tynnebindaregatan var det således på den omnämnda augustiaftonen ganska skumt, ehuru klockan nyss hade slagit sex.

Husets unga döttrar och söner, 8 à 9 till antalet, bebodde med sina lärare och hofmästarinnor, våningen två trappor upp. De redan vuxna döttrarnas rum, tillika med en sal, tjenande till gemensam genomgång, lågo åt gatan; de äldre sönerne bodde åt Severin Jutes gränd och för de små barnen och deras sköterskor voro rum åt andra sidan, vettande åt den trånga och mörka gården.

I ett af rummet åt gatan, närmast salen stod riksrådets äldsta dotter, den ännu icke sjuttonåriga Anna, tätt utmed fönstret, försänkt i ett djupt eftersinnande och förgätande allt utomkring sig. Hon hade trängt sig så långt som möjligt in i den djupa fönstersmygen och hela hennes uppmärksamhet syntes koncentrerad kring ett föremål, som hon höll i handen och hvilket hon än med innerlig förnöjelse betraktade, än med förtjusning tryckte till sina läppar.

När hon sålunda blickade upp, strålade hennes milda mörkblå ögon af en ovanlig glans och öfver pannan göt sig ett sken, som man skulle velat kalla förklaradt.

Bredvid hennes fina, med brüsselspetsar kantade handkläde, som hon lagt ifrån sig i den breda fönsterposten, låg en bönbok, en af den tidens modernaste lyxartiklar, sådana man ännu ser förvarade bland antiqvariska samlingar. Boken var liten, nästan i fason af nutidens mindre psalmböcker, och innehöll idel böner, på svenska, tyska och latin, om hvartannat, tryckta med underliga, klumpiga stilar och der begynnelsebokstafven till hvarje titel och hvarje särskildt bön, var röd eller blå, utomordentligt stor och utsirad med blommor, blad, snäckor och andra grannlåter.

Boken var för närvarande uppslagen. På de synliga sidorna voro, i marginalen, en mängd anteckningar gjorda af en lätt hand och med fin skrifstil. Mellan bladen låg ett på en guldsnodd hängande bokmärke, konstigt uthugget i fint hvitt papper och öfverst prydt med en brokigt målad och med guld belagd furstlig krona.

För öfrigt egde boken icke vanligt band, utan pärmar af masivt silfver, bestående af nästan halftumstjocka skifvor, hvilkas yttre beklädnad utgjordes af ett förundransvärdt filigramsarbete. I hvarje ros eller snör-

kel på detta konstiga arbete satt en äkta perla, omgifven med en smal guldkant. I hvarje hörn af pärmarna var en större rubin infattad; dessutom funnos orden *Böne-Bok* på öfversta, eller högra pärmen anbragdta i små rosenstenar.

Mycken lyx drefs, på den tiden, med sådana smärre persedlar och en hvar eftersträfvade att ega en utmärkt grann bönbok; till och med borgerliga personer egde sådana med silfverpärmar; dock syntes tydligt att denna, som vi nu beskrifvit, var *Furstlig*, eller ock en furstlig present, i anseende till de många perlorna och ädelstenarna, som gåfvo den ett högt värde.

Anna Skytte lade ifrån sig det föremål hon nyss hållit i handen och se — det var ett hjerta af bernsten, någonting för den tiden mycket rart och högt värderadt. Nipper och andra saker af bernsten hade då först nyligen blifvit sedda i Sverige, fastän det icke varade många år förrän krambodarne, så väl som damernas lådor och schatuller, öfverflödade af dessa slags artiklar.

Detta bernstenshjerta var det käraste Anna Skytte egde bland nipper och effekter, näst bönboken, åt hvilken hon nu började egna litet mera uppmärksamhet, sedan hon lagt det två tums långa, guldbeslagna hjertat ifrån sig.

Jungfru Anna var en blek ock smärt flicka af medelmåttig längd. Hon var icke egentligen hvad man kallar vacker, men oändligt behaglig. I hennes fina, regelbundna anletsdrag var godhet det öfvervägande draget, ehuru ett djupt förstånd, ja stundom snille, framblickade ur de djupblåa ögonen. För öfrigt skulle man i anseende till hennes fullt utbildade gestalt, så väl som det allvarliga och mogna i hela hennes väsende,

gerna kunnat anse henne för nitton år, ehuru hon ännu hade några månader qvar till det sjuttonde.

Medan hon står der och med högra handens pekfinger stödt mot bernstens-hjertat, stirrar på den dyrbara bönboken, icke för att läsa, utan för att betrakta de tusen gånger betraktade orden, som äro tecknade i marginalen, vilja vi begagna tillfället och kasta en blick på de öfrige föremålen i rummet.

Det var en stor fyrkantig kammare, djup, tung och dyster, liksom de flesta rum under sextonde och sjuttonde århundradet. Tapeterna voro här, liksom öfverallt i förmögnare hus, icke af papper och klistrade på väggarne, utan af tyg och löst nedhängande från tak till golf. Dessa voro af mörkrödt siden, likasom sparlakanen kring den nästan fyrkantiga och oformligt stora paulunen, eller sängen, som intog rummets hela fondvägg och som tjenade till hviloplats för Anna, tillika med hennes ett år yngre syster, Vendela; ty kammaren var gemensam för dem båda.

En annan vägg beklääddes till det mesta af ett klumpigt, nästan oflyttbart ekskåp, hvari de unga flickorna hade sina kläder upphängda. För öfrigt funnos några stolar med rödt schagg på dynorna, vridna fötter och höga, smala ryggstöd; förutom tvänne kistor af ek, hvilkas lock voro konstigt arbetade och inlagde med rosenträd, ebenholz och elfenben. Den ena af dessa kistor tillhörde Anna, den andra Vendela och der hade riksrådsdöttrarna sina nipper förvarade, tillika med handkrus, halskläden, hufvor, skörten och andra småsaker, på den tiden tillhörande en fin fruntimmers-toilett; ty byråer voro ännu icke uppfunna.

En af dessa kistor, nämligen den, som tillhörde Anna, stod för tillfället öppen, det var derutur hon hade framtagit den silfverpärmade bönboken, tillika med bernstens-hjertat.

Detta sednare skyndade hon dock att hastigt gömma i lomman (fickan) af sin bruna sindalskjortel, då hon hörde steg utanför dörren, hvilken snart öppnades af en van hand.

Anna igenkände genast både stegen och vridningen på låset; utan att se upp, visste hon att det var hennes mor, som inträdde.

Fru Maria Skytte, född Näf*), var ett långt och siratligt fruntimmer i sina bästa och kraftfullaste år, ty hon hade, ehuru moder till flera fullväxta barn, ännu icke hunnit fyratio-talet. Hon var smal och rak, hade en stolt gång och bar hufvudet högt. För öfrigt var hon utropad för ett ganska vackert fruntimmer och man sade allmänt: "Det är skada, att ingen af döttrarna likna modern i utseende."

Men liksom de flesta fruar på den tiden var fru Maria sträng och befallande, samt i hemmet oinskränkt herrskarinna — nämligen öfver barn och tjenstefolk; ty inför mannen voro de alla ödmjuka och lydiga, liksom Sara i den heliga skrift.

"Hvad gör du här uppe, Anna?" frågade hon vid sitt inträde i jungfruburen, och i tonen, hvarmed hon uttalade dessa ord, låg en viss skärpa.

"Jag läser, vördade moder", svarade Anna i en ton af undergifvenhet, sådan barnen, äfven de gifta och gamlare, på den tiden städse använde mot sina föräldrar.

"Läser?" upprepade med en missnöjd fnysning den sjelf långt ifrån lärda modern till de lärda döttrarna, Anna, Vendela och Heldina Skytte, hvilkas namn för snille och ovanliga kunskaper öfvergått till efterverlden. "Hör jag väl någonsin talas om annat än läsa här, ifrån tidigt på morgonen, allt intill sena

---

*) Hon var dotter till landshöfdingen Näf i Dalarne.

qvällen? Der sitter Vendela, nere i salen, inkrupen i ett hörn, och läser latin för den välsignade polacken, som har satt allt detta bokvurmeri i hufvudet på er, och hvilket jag snart skulle bannlysa, så vida icke far gillade det. Här uppe står du med en bok under näsan och skämmer dina ögon i skymningen, och jag tror, gud förlåte mig, att Heldina också läser, under det att hon och Elisabeth Ribbing leka med dockorna. Jag säger ingenting om mina gossar: de *böra* läsa, de, och läsa dock måhända icke till fyllest; men för flickor är det ytterst onödigt."

Anna slog ned ögonen och svarade intet. Hon hade kunnat urskulda sig med, att hon denna gången läste guds ord och icke menniskovisdom; men en röst i hennes inre sade ju, att hon ej läst i, endast betraktat den dyrbara bönboken.

Modern varsnade nu densamma, i det hon närmade sig dottern, som ännu qvarstod vid fönstert.

"Ja-så", yttrade hon, "du läser böner! Nå, då vill jag ingenting säga. Men nog är det besynnerligt af dig, att i hvardagslag begagna denna dyrbara bok, som du fått till julklapp af hertig Carl Philip. Mera aktsam än så borde du vara om en furstlig present. Tror du ej att de konstigt arbetade silfverpärmerna blifva svarta af att så mycket handteras? . . . Hvar är sammetsfodralet, hvari den skall ligga? . . ."

Den unga flickan gick att hemta det; modern följde henne med ögonen, i det hon brummade:

"Hvilket slarf! . . . Icke kunna begagna den gamla bönboken hemma! . . . Sådan är ungdomen, nu för tiden . . . allting skola de göra lika! . . . Samma i kyrka och i qvarn! . . . Ingenting till helgdags; ingenting till hvardags. Och kistan öppen sedan! . . . Der skall ju samla sig fullt med damm på

det viset. Kan du icke framtaga en sak, utan att lemna kistlocket på vid gafvel?"

Anna hade nu i kistan uppsökt det purpurröda sammetsfodralet, hvari hon inlade bönboken; men medan hon långsamt och sorgfälligt sammanhäktade de förgylda silfverknäppena, tänkte hon ungefär så här:

"Min mor är ond öfver att jag begagnar boken i hvardags-lag; men, tänk om hon visste, att jag framtagit den, icke för att uppbygga min själ med de Guds ord, som den innehåller, utan endast för att betrakta den, emedan jag fått den af *honom*, samt för att läsa och åter genomläsa de förut mer än tusende gånger lästa raderna, som *hans* hand tecknat i kanten af bladen! . . . Och bernstens-hjertat, sedan! . ... Hans sista gåfva! . . . Det skönaste och käraste minnet af den älsklige fursten! . . . Hur skall jag väl bära mig åt, för att åter nedsmyga det i kistan, utan att min mor märker det? — Hon skulle banna mig för det jag, lik ett barn, står och leker med mina nipper. Hon skulle kanske till och med taga det ifrån mig och gömma det. Då, då! . . . hvad gjorde väl jag? . . . Jag tror att jag skulle dö, om jag icke hvarje dag några gånger finge smyga mig till att betrakta Carl Philips sista skänk."

"Kom nu, barn", återtog fru Maria i en vänligare ton. "Vi vilja gå ner i hvardagsrummen. Din far har gått upp till slottet, i afsigt att förnimma något från hären och från den unge konungen; men han kommer snart hem och du vet att han om aftnarne älskar se oss alla samlade omkring honom."

"Min gode far!" utbrast Anna med ett leende, som förskönade hennes anletsdrag. "Jag ville visst icke saknas bland dem, som välkomna honom i hemmet. Dessutom längtar jag, mer än vanligt, efter hans

återkomst. Jag undrar om han i dag fått tillfälle tala med prinsessan Catharina om min anhållan."

"Vi få väl höra det", svarade modern. "Jag ville dock, för min del, önska, att den alltid så förståndiga pfalzgrefvinnan afsloge din begäran. Du är för ung att blifva hofjungfru; dessutom vet jag icke alls hvartill det skall tjena."

"Min far säger", genmälde Anna rodnande, "att han är ganska nöjd med mitt beslut att vilja tjenstgöra vid hofvet. Såsom icke född adelsman, emottager han med glädje alla åt adeln beviljade prerogativer; och då hedern att vara hofjungfru hittills beviljats endast högadelns döttrar, så . . ."

"Jag vet", föll modern henne i talet. "Din far tycker sig genom hvarje nytt vedermäle af kunglig och furstlig nåd blifva närmare fästad vid Vasahuset och komma ett steg närmare den höjd, hvarifrån han med stolt förakt kan blicka på den andryga hop, som ger honom det spefulla namnet *uppkomling*; liksom icke snille och kunskaper innebure ett ädlare adelskap, än de multna vapensköldarnes! Men, hvad dig angår, blir jag ändå vid hvad jag sagt: att jag önskade prinsessan sade nej till din begäran."

III.

Föräldrarna och dottern.

När fru Maria, stolt och rak, majestätisk och stel, vandrat utför trappan och med den lätt och behagligt framsväfvande Anna i sina spår inträdde i den vanliga samlingssalen, der hela familjen plägade tillbringa sina aftnar, var der ännu temligen tyst och tomt. Visserligen voro der fyra personer; men tvänne sutto stumma, de andra tvänne talade helt sakta.

De som sutto stumma, voro husets äldsta söner, den knappt tjuguårige herr Johan, han som sedermera, ehuru långt derefter, stupade på ärans fält, under Gustaf Adolf i Tyskland — samt den ännu icke fullt nittonårige Jacob, hvilken sedermera blef landshöfding i Östergöthland.

De båda ynglingarne spelade schack; ett på den tiden mycket gängse sällskapsnöje, särdeles i de förnämare kretsarne. Framförallt voro riksrådet Skyttes söner ytterst begifna på detta tidsfördrif, för hvilket de icke sällan försummade både studier och andra allvarsamma sysselsättningar.

Också hade de den hugnaden att vara kände för mycken skicklighet i denna konst; de visste att man citerade dem som nästan de bästa schackspelare i staden, sedan gamle Olof Fresare, den förut skickligaste schackspelaren, hade gått att slumra hos sina fäder.

De båda unga herrarne hade flyttat sitt schackbord längst in i en fönstersmyg; de behöfde icke ljus, för att med en beräkning, som om det hade gällt lif och död, samt under den högtidligaste tystnad, flytta hästar och torn, löpare och bönder, på de svarta och hvita rutorna.

Missnöjdt skakande på hufvudet, gick modern fram till dem och stannade på något afstånd. Om hon icke älskade att ständigt finna döttrarna vid boken, så älskade hon än mindre att, så ofta som fallet var, finna sönerna vid schackbordet. Hon hade gerna önskat, att de förra varit mera husliga, de sednare mera bokälskande.

Så mycket hade dock herrar Johan och Jacob redan växt undan hennes tuktan, att hon icke nu ville störa dem i deras förehafvande, säker att, om hon det hade gjort, hon fått se dem mulna och förstämda för hela aftonen, fastän de visst icke vågat kläda sitt missnöje i ord.

Fru Maria fann således för godt att vända sig till de andra tvänne i rummet innevarande personerna, bredvid hvilka Anna genast hade stannat. Dessa vore jungfru Vendela, som längst bort i ett hörn satt och läste vid skenet af en lampa med skärm. Det lilla bordet, hvarpå lampan stod, var öfverlastadt med böcker och skriftyg. Bredvid den halfhögt läsande unga flickan satt en ung man af omkring tjugufyra års ålder, påtagligen hennes lärmästare, ty han följde ju med spänd uppmärksamhet hvarje ord, som hennes läp-

par utsade, hvarje bokstaf, som hennes lilla fina hand tecknade på det framför henne liggande papperet.

Till denna grupp styrde fru Maria sina steg och ämnade just rätt kraftigt och — som hon hoppades, till framtida fromma — utgjuta sitt missnöje öfver den "eviga läsningen", som hon kallade den, då dörren, som från förstugan ledde in till salen, öppnades och en hög gestalt inträdde.

Det var herrn i huset, den älskade och vördade familjefadern.

Riksrådet Skytte hade enligt sitt höga stånd och den tidens sed, en hatt af svart kastor med oformligt hög, spetsig kulle; den var ej prydd med fjäderbuske, men icke desto mindre ganska dyrbar, ithy att en snodd af äkta perlor smög sig rundt omkring kullen, der den, framuti pannan, något åt venstra sidan, sammanhäktades af ett spänne med topaser.

Först efter inträdet i salen aftog riksrådet denna dyrbara, ehuru långt ifrån vacka hufvudbonad.

Hans öfriga drägt var en stor, svart kappa med ärmar. Den var af något slags tunnare, mycket smidigt tyg af blandadt ylle och silke. Fotsid och fallande i djupa veck omkring hela den ståtliga gestalten, satt den dock öfver bröstet så mycket öppen, att man der såg en ända till otrolighet tjock och grof guldkedja, som, flera alnar lång, satt två hvarf omkring halsen.

Tvänne betjenter, som under vördnadsfulla åtbörder följt husbonden in, aftogo nu denna yttre kappa och man såg derunder en dylik, af samma färg och snitt, ehuru af flandriskt kläde. På stordagar, vid högtidliga ceremonier och dylikt, plägade eljest rådsherredrägten vara af svart sammet och tätt slitsad, sådan

man ännu i dag kan få se den, på Upsala museum der ett porträtt finnes af riksrådet Johan Skytte.

"De äro icke samlade ännu, ser jag", yttrade herr Johan, vänligt nickande åt de i rummet innevarande. "Nå, så mycket bättre; ty jag har ännu icke tid att egna mig åt mitt käraste tidsfördrif, det, att åskåda mina barns lekar. — Först måste jag tala några ord med dig, min gumma lilla, och särdeles med dig, min kära Anna. Följen mig derföre in i mina rum."

Riksrådet gick förut; frun och den äldsta dottern följde honom. De fyra öfriga personerna i rummet, hvilka vid hans inträde hade uppstigit, satte sig åter i godan ro till sina olika nyss afbrutna sysselsättningar.

"O, Gud!" suckade Anna för sig sjelf, "hvad månne svaret blir? Skall det väl bli ett ja? . . .

De voro nu inne i riksrådets innersta rum, hans skrif- och arbetsrum, der han vanligen plägade vistas ensam med sin handsekreterare och der ingen fick tillträde, utom i sällsynta fall, då fråga var om vigtiga och hemliga samtal.

Riksrådet nedsatte sig genast, på en bänk med dyna af brunt silkestyg, inväfd med guldrosor, och vinkade åt sin fru att taga plats bredvid honom. Dottern förblef stående midt emot föräldrarna.

"Mitt goda barn!" började nu herr Johan Skytte, med en mild faderlig blick på den unga flickan, "jag har, på vederbörlig ort, framburit din — och jag vågar tillägga — min egen önskan; få se om du är nöjd med det svar jag bringar."

"Om mina föräldrar äro nöjda, är det äfven *min* pligt att vara det", svarade Anna blygt.

"Hvad mig angår", inföll fru Maria i en ton, som alltför illa dolde en icke ringa förtrytelse, den hon dock, af vördnad för mannen, såg sig tvungen att

qväfva, "hvad mig angår, så kommer mitt missnöje eller förnöjelse icke alls i fråga här. Far och dotter hafva ju kommit öfverens om saken och då har mor ingenting att säga."

"Min bästa Maria", inföll Skytten, godhetsfullt men allvarligt, i det han fattade sin hustrus hand, "det är förunderligt, att du icke begriper fördelen af att . . ."

"Att lemna en ännu icke sjuttonårig flicka långa tider på egen hand, undan moderns ögon, — dristade frun sig att falla honom i talet; men hon hejdade sig snart och blygdes öfver att i dotterns närvaro hafva gjort sig skyldig till en sådan förseelse."

"Jag hoppas", återtog riksrådet, och hans ögonbryn rynkades, "att vårt kungliga hof icke är sådant, att en flicka kan sägas vara på egen hand, när hon är under uppsigt af drottningen, eller den ädla pfalzgrefvinnan Catharina. Den sednare är väl icke mer än tjugutre år gammal, men det allvar och den värdighet, hvarmed hon alltid skickat sig, äro dock en borgen för att hon aldrig skulle kunna tillåta något flyktigt och opassande, hvarken i tal eller seder, och det i trots af den mildhet, vekhet och känslofullhet, hvarför hon städse varit berömd och som i alla lifvets lägen och förhållanden utgör qvinnans herrligaste prydnad."

Fru Maria tog detta åt sig, såsom en fin pik för det hon sjelf plägade ådagalägga så liten vekhet och qvinlig mildhet; men i stället att förtörnas, eller visa sig sårad, gjorde hon, såsom en rättskaffens maka och mor, allt, för att tillvinna sig mannens öfverseende och åter höja sig i dotterns ögon:

"Jag vet", sade hon, "att hvarje qvinna, som är gift, lydigt måste foga sig efter sin mans vilja, städse tycka såsom han och se med hans ögon; huru

mycket mera då, när hon är nog lycklig att vara förenad med en klok, försigtig, tänkande och god herre, såsom *min* är; i ett enda fall kan hon dock få hafva sina egna tankar och önskningar, nämligen i fråga om barnen; ty der tager modern ofta öfverhanden öfver makan. I alla händelser vördar jag min herres beslut. Det skall du städse lägga på minnet, Anna, och lära dig att vara undergifven, enligt skriftens bud; helst du nu snart nalkas den ålder, då det blir fråga, äfven för dig, om att . . ."

"Låtom den frågan hvila, så länge", inföll riksrådet, i sin ordning afbrytande. "Flickan är ju ännu bara barnet — du, som moder skulle väl icke vilja önska henne det ödet att, i likhet med dig sjelf, före sjutton års ålder lasta de husliga pligternas tunga börda på ännu så svaga skuldror."

"Du har således varit missnöjd med mig hela tiden och önskat mig vida äldre än jag är?" sade fru Maria med ovanlig ljufhet i både ton och åtbörd, räckande mannen sin hand och höjande mot honom sina sköna ögon, deri tvänne tårar glänste.

"Nej, vid Gud, Maria!" utropade Skytten med värma och tryckte makan till sitt bröst. "Men, alla hafva icke ditt förstånd . . . din kropps- och själsstyrka. Jag vill att mina flickor, de späda liljorna, länge skola frodas i ungdomens solsken och rätt njuta af lifvet, innan de egna sig åt qvinnans vigtigaste, ansvarsfulla och heliga kall."

Under detta föräldrarnas tal, hade Anna stått som på glödande kol. Hennes kinder liknade tvänne purpurrosor, dem solen nyss lockat fram ur knoppens gröna omhängen och kysst dem vakna; ögonen höll hon fästade på golfvet, liksom för att noga betrakta dess underligt inlagda stjernor af ek och alm. Det var som om hennes bröst hade sammansnörts och hen-

nes hjerta på en gång upphört att slå, då modern anspelade på ett blifvande giftermål.

"Men vi komma ju alldeles ifrån vårt samtal", återtog riksrådet. "Jag vill säga dig, min Anna, att jag, innan jag till pfalzgrefvinnan frambar din önskan, besinnade mig på att först anmäla saken för drottningen."

"För drottningen!" upprepade Anna förundrad. "Men, prinsessan har ju redan i tvänne år varit gift, och styfmodern har väl icke nu mera med *hennes* hof att göra?"

"Dock mer än du tror", svarade fadern. "Prinsessan företager icke det ringaste, utan att, nu som förr, först spörja sin fru styfmoder. Den, som hos prinsessan har något att andraga, gör bäst i att först vända sig till drottningen: och då man besinnar, att vår unge konung lemnar sin mor en nästan oinskränkt makt i allt, som icke uteslutande rörer regeringsärender, så finner man lätteligen huru angeläget det är, att ej förlora den stränga och mäktiga Christinas ynnest."

"Och hvad *sade* enkedrottningen?" frågade Anna, hemligt bäfvande för ett afslag.

"Hon sade", genmälde riksrådet, "att hon icke trodde, det hennes dotter, pfalzgrefvinnan, kunde belasta sig med någon extra hofjungfru, enär platsen efter Sara Grip, som nu gifter sig med Rålamben, för tvänne dagar sedan blifvit lofvad åt jungfru Gunnilla Ramsay."

Anna suckade djupt; modern såg glad ut.

"Men", fortfor herr Skytte, "den stränga drottning Christina gjorde mig dock den hedern att berömma mina döttrar och sade, att Anna och Vendela äro de sedesammaste och bäst uppfostrade flickor hon känner."

Vid dessa riksrådets ord strålade både moderns och dotterns blickar, i det de mötte hvarandra.

"Sedan Hennes Maj:t nådigst behagat yttra detta" fortfor herr Johan, "tillade hon att en af hennes egna hofjungfrur, Elsa Leijonhufvud, skall lemna hofvet, för att vårda sin gamle fader och förestå hans hus, sedan han blifvit enkling; den platsen skulle du kunna få, min kära Anna."

Långsamt och liksom tvekande hade riksrådet uttalat de sista orden, emedan han fruktade att dermed skrämma spasmer på den unga dottern. Christinas af Holstein snålhet, obillighet och trätgirighet voro öfver hela riket nogsamt bekanta, synnerligast hade hennes otillbörliga stränghet mot hofjungfrurna blifvit en saga i hvars mans mun, hvarför den lotten att omgifva hennes höga person mer ansågs för ett straff, än för en lycka.

Så ansågs den äfven af fru Maria, som häftigt utropade:

"O, min Gud! . . . Stackars min Anna! . . . Måste du då i en sådan skärseld luttras för dina husliga pligter? — Vore jag nu elak, skulle jag säga att det är rätt åt dig, efter som du icke åtnöjer dig med föräldrahuset, utan längtar till hofvet; men, jag är mor – och det gör att jag innerligen beklagar dig, arma flicka!"

Till föräldrarnas stora förvåning, syntes dock på Annas ansigte intet enda spår till bestörtning eller sorg; hennes enda bekymmer var huru hon skulle kunna beherrska den glädje, hvaraf hon kände sig intagen, så att den ej måtte röjas.

"Nu vill jag dock trösta eder, stackars förskrämda qvinnor", yttrade riksrådet, som trodde att Anna delade moderns bestörtning. "Jag måste nu tillägga, att drottningen efter några minuter besinnade sig, sade

att hon fått uppdrag att skaffa sin *egen* dotter, prinsessan Maria Elisabeth, en ung, mycket ung hofjungfru, och att hon heldre önskade, det du, min dotter, ville antaga *den* platsen."

"Store Gud!" utropade Anna, nu först rätt innerligt bedröfvad, "skall jag tjena den galna prinsessan? . . . Skall jag förtvina der borta, på det ödsliga Bråborg . . . långt från hem och anhöriga? — Nej! . . . nej! . . . det kan icke vara min fars, min gode, älskade fars allvar?"

"Du är förunderlig, flicka!" utbrast riksrådet, ytterst förvånad. "Är det då icke bättre, menar du, vid hertig Johans af Östergöthland unga och muntra hof, än vid den gamla och stränga drottningens?"

"Jag håller med Anna", inföll modern. "Låt vara, att drottningen är sträng; men hoftjensten hos henne är dock endast på vissa veckor, då deremot den hos hertiginnan kan anses som en riktig stadsförvisning; ty det är icke lätt att få se sina anhöriga, sedan man en gång väl kommit ned till Östergöthland. Jag, för min del . . ."

En knackning på dörren afbröt samtalet. Det var en betjent, som anmälde, att friherre Ribbing önskade tala med herr Skytte.

IV.

Vännerna.

Fru Maria lemnade sin mans rum, åtföljd af dottren Anna, just i det ögonblick då Riksskattmästaren Ribbing dit inträdde.

Endast en kort, men mycket höflig helsning utbyttes å ömse sidor, hvarefter den inträdande med utsträckt hand gick fram till vården, som skyndade emot honom.

Med en glad och hjertlig min skakade de båda herrarne hvarandras händer, hvarefter de togo plats på den stoppade bänkdynan.

Deras utseende var ganska olika, ehuru drägten var nästan enahanda. Ribbing, en ännu stätligare man än Skytte, röjde i hela sitt utseende, sin hållning och sina åtbörder, detta obeskrifliga, oefterhärmliga *något*, som var den tidens högre aristokrati så eget, och hvilket, som helt och hållet medfödt, redan vid första anblicken skiljde dem från folk af andra stånd. Långt ifrån att Skytte var ful, eller oansenlig, kunde han snarare kallas vacker; Ribbing, åter, ehuru redan en medelålders man, var bildskön. Hans ögon voro stora och

himmelsblå, då Skyttens voro små och mörkbruna, ehuru blixtrande af snille; hans hår och skägg af en utmärkt vacker blond färg, då Skyttes närmade sig till svart; och om Skytte med sina mörka, buskiga ögonbryn och sin fårade panna såg tänkande och djupsinnig ut, vittnade deremot Ribbings högt uppdragna, fint penslade ögonbryn och hans klara, höga panna om det på en gång ädla och stolta medvetandet hos en man, som känner både sina pligter och sina anspråk, utan att uppsåtligen afvika från de förra eller öfverdrifva de sednare.

"Ännu en gång hjertligt välkommen, min ädle broder! — yttrade herr Skytte, sedan de första helsningsorden voro vexlade.

"Tack, innerlig tack" svarade Seved Ribbing. "Det gläder mig att höra dig så tala och det skulle glädja mig ännu mera, om jag icke vid min ankomst hade stört ett förtroligt familjemeddelande, hvilket dock, beklagligen var 'allet."

"Jag anhåller, att min gode vän och broder ej måtte göra sig sådana skrupler" återtog Skytten. "Samtalet, som nyss var å bane mellan mig, min hustru och min äldsta dotter, kunna vi en annan gång återtaga; men icke alla dagar och stunder är jag nog lycklig, att under mitt tak hysa en så värderad och välkommen gäst, som bror Seved."

"Du smickrar, broder" sade Ribbing, leende.

"Nej, vid Gud!" utbrast Skytte med handen på hjertat. "Du är ju, bland hela svenska högadeln, nästan den enda, som menar väl och uppriktigt med mig. En del visar mig uppenbar ovilja; andra tala söta ord utan mening. Alla äro de dock, inom sig, ense om, att jag är dem en nagel i ögat, emedan Hans Maj:t, vår unge konung, öfverhopar mig med så mycken oförtjent nåd och skänker sitt förtroende åt mig, som

icke är hvarken grefve eller friherre, utan blott en up . . .

"Säg icke ut ordet bror, ty jag gitter icke höra det" föll honom Ribbing i talet. "Till hvem skulle då den ädle, älskade, allt godt lofvande monarken lemna sitt förtroende, om icke till den nitiske och outtröttlige lärare, hvilken han, näst Gud och sina förträffliga naturanlag, har att tacka för, att han njuter sitt folks oinskränkta kärlek och att en hel verldsdel, med de mest grundade förhoppningar ser upp till honom, såsom till den, af hvilken man har stora, ovanliga saker att vänta?

"Jag har" genmälde Johan Skytte "vid den unge konungens handledning i studier, sökt uppfylla min pligt, så mycket i min förmåga stått. Fröet till alla hjeltedygder var redan af försynen hos honom nedlagdt, innan än han visste hvad rätt och orätt var; mig var endast anförtrodt att genom undervisning, genom trägen uppmärksamhet, bringa dessa frön till att slå rot och utveckla sig.

"Och detta förtroende har du, såsom en hederlig man, motsvarat" inföll Ribbing. "Dock, nog kärom! Hur tror du det går med vår unge hertigs utväljande till rysk kejsare?" *)

"Deraf blir ingenting" genmälde Skytte. "Konungen, som omöjligen kan finna det förenligt med rikets väl, att nu sluta kriget med Ryssland, *måste* vägra att ditsända sin unge broder."

"Men verlden skall dömma honom orättvist: man skall säga, att afund varit orsaken till hans vägran."

"Hm!" sade Skytte med ett fint leende "hvar fin-

---

*) Man vet, att under på den tiden inträffande ledighet på Zarernas thron, förslag väcktes om att från utlandet välja en kejsare. Länge var Carl Filip i fråga.

nes då en menniska, utmärkt eller icke utmärkt, som ej i något hänseende blifvit orättvist bedömd? Gustaf Adolf, skall i detta, såsom i många andra fall, göra hvad hans samvete och öfvertygelse förestafvar honom, utan fruktan för menniskodom."

"Hvilken dock ingen, så mycket som en regent, är underkastad" inföll Ribbing. "Carl Filip skulle emedlertid, bättre än någon af Europas öfriga unga furstar, passa till regent öfver ett talrikt folk: han är så mild och tillika så kraftfull; så rättänkande, så upplyst, för sina unga år; är af en på en gång känslig och manlig karakter" — kortligen: han har alla sin store broders ädla anlag.„

"Visserligen" inföll Skytte "är Carl Filip en värdig broder till vår ädle Gustaf Adolph; men om han kommer att likna honom så fullkomligt, som bror tror sig hafva anledning koppas, det kan blott tiden utvisa. Vår nådiga enkedrottning gör ju allt hvad hon förmår, för att skämma bort sin yngste son; och hvarje svensk vet, att hon förmår mycket."

"Dock icke i *detta* fall" ifrade Ribbing. "Christina, som förut visat sig vara en sådan rättvis och mot båda sina söner älskande moder, har onekligen på dessa sista åren börjat förändra sig och blifva allt mera partisk för den yngre. Man röjer detta, icke allenast i de smärre familjetvister, som stundom kunna uppstå, utan äfven i större och vigtigare saker; dock har . . ."

"Ja" inföll Skytte "och just i *detta* hänseende är drottningens partiskhet menlig, och hennes allt mer och mer tilltagande orättvisa kan hafva de bedröfligaste följder. Talar hon icke ständigt om utvidgandet af hertigens previlegier . . . om förökandet af hans makt? . . . Hvart skall detta leda, då den unge fursten får några till år på nacken?"

"Dock icke till någon uppenbar brödrafejd, hoppas jag" genmälde Ribbing. "En stor olycka för land och rike var visserligen våra unga furstars i öfrigt så vise farfaders infall att stycka riket och grundlägga hertigdömen; men *min* öfvertygelse är dock den, att både Johan af Östergöthland med sin allmänt kända mildhet och Carl Filip med sina ädla tänkesätt, i det hänseendet icke skola öka våra bekymmer.

"Johan fruktar jag mindre" menade Skytten. "Den som i likhet med honom, ehuru laglig son af en i Sverige regerande och här afliden konung, kunnat, änskönt han här blifvit född och uppfostrad, änskönt han af nationen var älskad och hade tusen sinom tusen röster för sig, utan tvekan och alldeles frivilligt afsäga sig kronan och, ehuru nära hans ögon hon än glittrade, icke bländas af dess glans, han är icke heller att frukta, såsom regerande hertig. En annan sak är, att han slösar och misshushållar, att han låter af fogdar, uppbördsmän och andra tjenare, uppenbart och skamligt bestjäla sig; att rättvisan inom hans län alltför illa handhafves och att de arma östgötharne, hur mycket de än må lida under en sådan styrelse, der öfverherrn uträttar ingenting, de underordnade deremot allting till ondo, hafva ingen att vädja till, emedan Johan inom sitt hertigdöme är oinskränkt herre.

"Så är det" sade Ribbing. "I det fallet hafva sörmlänningarna åtminstone en ljusning att motse; ty när Carl Filip, om några år, sjelf blir rådande, så . . ."

"Så blir dock förhållandet helt säkert det samma, som nu" inföll Skytte. "Enkedrottningen skall aldrig förlora sitt inflytande öfver sina söner — särdeles den yngre. Det insteg hon redan fått inom hertigdömena Södermanland, Nerike och Wermland, skall hon behålla, tro mig det. Med den vinningslystnad, eller snarare *girighet*, som utgör hufvuddraget i hennes karakter,

och som beklagligen ökas, ju längre hon lefver — ty sådana själslyten tillväxa med en tilltagande ålderdom — skall hon göra allt, för att under sken af att förfäkta sin sons rätt och stå på hans bästa, hopa skatter på skatter för egen räkning och derunder utarma det olyckliga folket, utan att konungen förmår, i ringaste mån, hjelpa dem eller lindra deras nöd."

"Ja, det är, i sanning, ganska bedröfligt" menade Ribbing "men jag hoppas dock så mycket af den ädle Carl Filip, när han kommer till myndiga år. Låt se . . . han är nu sjutton . . . om fyra år blir han tjuguett, och då . . ." *)

"Och då blir han för sin herrsklystna fru moder lika svag och undergifven, som nu, och som sjelfve vår konung, vår redan utmärkte *hjeltekonung*, med all sin kraft för öfrigt, är och förblifver" inföll Skytte ifrigt. "Här blir aldrig godt, så länge Christina lefver."

"Jag tror dock" sade Ribbing, "att den ovilja drottningen allt mer och mer börjar visa sin äldre son, har sin grund i hans kärlek till Ebba Brahe; ett val, hvarmed den högmodiga Christina aldrig kan förlika sig.

"Gud vet om hon just är så högmodig" yttrade Skytte. "Ett helt annat skäl, än högmod, tror jag henne hafva till att så mycket motarbeta de unga älskandes önskan, att genom oslitliga band förenas."

"Och hvilket skäl då?"

"Hvilket?" Det för hvarje svensk giltiga och så nära liggande, att våra konungar och furstar böra söka sina gemåler utomlands, bland furstliga familjer och icke förena sig med adels-jungfrur.

---

*) Konungasöner lära, enligt den tidens regeringsform, icke blifvit myndiga förrän vid fyllda tjuguett år.

"Hvad har du då emot adelsjungfruerna?" frågade Ribbing mulen, i det han höjde hufvudet.

"Mot dem har jag ingenting" svarade Skytten; "men det duger icke att så nära införlifva adeln med konungahuset."

"Så?" . . . Liksom vårt nuvarande konungahus icke härstammade från inhemsk adel!" . . . Hvad voro Vasarne, innan Gustaf I uppsteg på Sveriges thron?

"Vi vilja icke tvista derom, ty vi blifva ju i det hänseendet städse af olika tankar, bror Ribbing. — Men, för att nu återkomma till konungens och jungfru Ebbas ömsesidiga kärlek, så tror jag i sanning, att den under sednare tiden börjat betydligen minskas."

"Det skulle förundra mig. En kärlek, som under så många år bestått alla prof."

"Dock icke å älskarens sida. Den holländska jungfruns, Margaretha Cabeliaus, bländande skönhet var dock en klippa, mot hvilken konungens trohet seglade omkull. Ebba skall aldrig förlåta det."

"Det är dig, broder, hon aldrig bör förlåta" inföll Ribbing skrattande.

"Mig? . . hur skall jag det förstå?"

"Emedan du, såsom lärare, icke förmått stålsätta Gustaf Adolph mot alla frestelser."

"Kunde jag det, så vore jag en Gud" suckade Skytte. "Både för Gustaf Adolph och Carl Filip har jag ifrigt och ofta talat om, att hjeltedygd icke alltid består i mod och oförskräckthet på slagfältet och i faran, utan lika ofta i konsten att besegra sina inre fiender, passionerna. Men det flyter vasablod i deras ådror: — det är ett i allo ädelt blod; men vi känna nogsamt huru vasarne i alla tider varit svaga för vackra qvinnoögon."

"Vare dermed huru som helst" svarade Ribbing "så fruktar jag att drottningen, i stöd af hvad som

händt derute — ändtligen lyckas afvända den sköna och intagande Ebba Brahes hjerta från konungen. Dock, vi vilja lemna detta åt dem sjelfva och tiden. Mitt ärende var egentligen att hemta Elisabeth, som hela eftermiddagen varit här, för att roa sig med din Heldina.

"Ja så, är min Heldina så lycklig i dag? . . . det visste jag verkligen icke."

"Lyckan tror jag vara på Elisabeths sida. Hon är, vid sina fyllda fjorton år, så barnslig, att umgänget med den blott tolfåriga, men allvarliga och till förståndet vida mognare Heldina nog skall göra henne godt, hoppas jag."

"Jag hoppas, för min del, att de båda älskvärda barnen åtminstone icke skola förderfva hvarandra", sade Skytte. "Och en annan sak . . . Hvad din Elisabeth saknar i stadga, har hon deremot fått så mycket mer i skönhet. Jag har aldrig sett en så vacker flicka vid fjorton år. Sjelfva Ebba Brahe kommer hon en dag att öfverglänsa."

"Jag både hoppas och fruktar det, broder. Ty om jag, å ena sidan, icke kan värja mig från fadersstolthet vid betraktandet af detta barn, sin så tidigt bortgångna mors afbild, så måste jag, å andra sidan, känna en viss ångest vid tanken på att jag har ingen, som just nu, vid de annalkande farligaste åren, då flickan skall ut i verlden, vårdar och handleder henne.

"Du borde gifta om dig, broder."

"Jag? . . . hvad tänker du på?"

"Jag tänker på, att du ännu är en ung, intagande man, för hvilka de yppersta adelsjungfrur djupt skulle niga, om du förklarade dig villig att bland dem göra ditt val.

"*Jag* skulle gifva min Elisabeth en styfmoder . . .

gifva en efterträderska åt den maka jag i tolf års tid bittert begråtit?" Nej, aldrig! . . . aldrig!

"Så sätt då bort den unga jungfrun i en familj, der husfrun är en allvarlig och sträng qvinna, i allo värd att handleda växande tärnor."

"Hur kan du föreslå något sådant? — Sätta bort min dotter! . . . mitt enda barn! . . . Icke se henne hvarje morgon, förrän jag börjar mitt arbete; icke af hennes strålande blickar, hennes ömma smekningar hemta styrka till mitt trägna kalls utöfning! Icke hafva henne hos mig under måltiderna! . . . icke under de få hvilostunderna uppfriskas af hennes joller! . . . Ack! sådana förslager äro lätta att göra för dig, som är så lyckligt lottad, så rik på hjertan, som tillhöra dig; men för mig, arme, som har ett enda — o! . . .

"Blif icke sorgsen, värdaste broder!" inföll Skytte i en glad ton. "Du gör, naturligtvis, med din dotter, som du för godt finner; en sådan man som du skall dock aldrig göra hvad orätt är. Hvad åter mig angår, med all min beprisade rikedom på hjertan, som tillhöra mig, så tro mig, broder, det är icke alltid så roligt, att bära ansvaret för så många. — Dock, Gud styrer nog tillrätta för oss alla. Om bror behagar, vilja vi nu gå in till min hustru och barnen, hvilka vid denna tiden pläga vara församlade i stora salen."

V.

Den polske Sekreteraren.

Då riksrådet Skytte med sin ärade gäst inträdde i de vanliga rummen, voro familjens alla medlemmar samlade i den stora salen, der vi nyss sågo några få af de äldre barnen.

Herrar Johan och Jakob vågade icke nu, då fadern var närvarande, sysselsätta sig med det eviga schackspelet: de sutto med vid det stora, massiva ekbordet, der modern med sitt arbete tagit plats, tillika med döttrarna Anna och Vendela, samt en tredje son, Lars, vid den tiden fjorton år gammal; den samme som sedermera, under drottning Christinas tid, blef skickad som sändebud till Portugal och der antog katolska läran

Ett par smärre barn, om sex à åtta års ålder, sprungo och lekte i rummet. Längst ned vid dörren satt sköterskan med den lille tvåårige Bengt i knäet; han, som under drottning Christinas regering blef, redan vid tidiga år, en betydande person och sedermera, under loppet af sin lefnad, hade så besynnerligt skiftande öden.

Med en enda blick af öm faderskärlek öfverskådade riksrådet sina i rummet innevarande barn. Han saknade genast ett.

"Hvar är Heldina?" frågade han något häftigt.

"Hvar är min Elisabeth?" frågade desslikes friherre Ribbing, ehuru i en saktare och mera långdragen ton.

Fru Maria, som tillika med de vuxna döttrarna och sönerna, stigit upp, för att välkomna de inträdande, försäkrade att de båda unga flickorna snart skulle infinna sig.

Också hade icke riksskattmästar Ribbing väl hunnit taga plats i en af de högkarmade stolarna, förrän han såg sin älskling inträda, åtföljd af Heldina Skytte, hvars utseende, i förbigående sagdt, lofvade att hon skulle blifva vida vackrare än hennes båda äldre systrar.

Elisabeth Ribbing sprang genast att kasta sig i i sin fars armar och det var en verklig glädje att betrakta den innerliga tjusning hvarmed de omfamnade hvarandra, dessa båda, som i hela vida verlden tyckte sig ega intet, utom hvarandra.

Också var riksskattmästaren en utmärkt god, kärleksfull och eftergifven far — kanske till och med *något* mer, än fäder i allmänhet, synnerligast på *den* tiden, visade sig vara. Och hvad den fjortonåriga Elisabeth beträffade, var hon så utmärkt skön, intagande och älskvärd, att en hvar som såg henne kände sig ovilkorligen tjusad, kände sig dragen till henne, liksom af en osynlig makt.

"Hvarför var du icke härinne, så att din faders blick genast kunde finna dig, du mitt hjertas enda skatt?" yttrade herr Seved Ribbing, sedan han kysst sin dotters lilla tjusande, som ett körsbär svällande mun, hennes utmärkt sköna panna och hennes stora bruna ögon, hvilkas blick var på en gång blixtrande och smäktande.

"Ack, fader!" utbrast Elisabeth med ett barns oskuld och naïveté "Vi lekte deruppe, jag och Heldina. Vi hade klädt ut oss; jag till munk och hon till riddare. Jag låtsade gå omkring och sälja syndernas förlåtelse till underpris, hvarvid jag följde riddaren, hvilken jag påstod vara mycket syndig och behöfva aflat för många fel; men riddaren slog omkring sig med ett svärd, menande att mörkrets tid längesedan vore förbi. Slutligen började vi slåss — han, (eller Heldina) med träsvärdet, jag med radbandet, ett gammalt perlband, som tillhörde . . ."

"Ja, ja, tyst nu, min flicka!" föll henne fadern i talet. "Du får icke prata så mycket, när du är på främmande ställe."

Den unga flickan — *lilla* kunna vi ej kalla henne, ty hon var, för sina år, temtigen långt uppvuxen, ehuru smal, som en vidja och utan all slags hållning — Elisabeth, säga vi, hon, som redan tvänne år derefter spelade en så vigtig roll i lifvet — ja, i *staten* till och med, var nu, ehuru fjorton år gammal, till den grad barn, att hon ej lät fadrens tillrättavisning det ringaste bekomma sig, utan lemnade honom, för att med armen lindad om den tolfåriga leksysterns lif spatsera af och an på golfvet, derunder berättande, med låg röst, en lång saga för den uppmärksamt lyssnande Heldina.

Fadern följde henne med ögonen så ofta han det kunde; och så ofta han förmådde draga sin uppmärksamhet från samtalet med värden och värdinnan, egnade han den uteslutande åt den yppersta njutning han visste, den att betrakta sitt enda barn, sin lefnads ros, som han plägade kalla henne.

En mängd betjening i lysande och brokigt livré inträdde med stora silfverbrickor, hvarpå de kringbjödo den tidens bland förnäma och rika brukliga välfäg-

nad, såsom kryddvin, kyrsedrank, braunschviger-mumma, insyltad ingefära, anisbröd, fikon och strufvor.

Det torde nu vara tid att taga litet närmare kännedom om en i aftonkretsen deltagande person, nemligen en ung man, om ungefär tjugutvå års ålder, den polske sekreteraren.

Denne, som kallade sig Adam Sarosky, var en vacker karl, med på en gång ledig och nästan imponerande hållning, hvilken, i förening med det snille, som icke sällan framblixtrade ur hans mörka ögon, samt den godhet, den vekhet, hvarom dragen kring hans välformade, af små svarta mustacher skuggade läppar vittnade, ovillkorligen talade till hans fördel.

Hvitheten af den ovanligt breda och nästan oformligt höga pannan upphöjdes ännu mer af ett korpsvart hår, som enligt den tidens vackra, men kanske något besvärliga mod, i långa och yppiga lockar ringlade sig öfver den stora, nedvikta, med breda spetsar kantade skjortkragen.

Nutidens fruntimmer skulle, om de såge Adam Saroskys porträtt, ovillkorligen utbrista: — Hvad han är vacker! Hvad han ser intressant ut! . . .

Icke så på den tiden, då nordens qvinnor framförallt fordrade, att mannens utseende skulle vittna om djerfhet, hurtighet, mannamod och hjeltekraft. Ungersvenner med ett sjukligt, pjunkigt och melankoliskt ansigte hade då, äfven om de kunde lägga sina ord aldrig så väl och sjunga aldrig så rörande kärleksvisor, icke hos damerna någon egentlig framgång, utan fingo, tvärtom, icke sällan, om äfven på omvägar, höra spenamnet *månskenshjelte*, medan en mindre zirlig, men hurtig och munter krigare frånryckte dem priset, i fråga om qvinnokärlek.

Adam Sarosky var en bland dessa tillbakasatta, ehuru af stor uppmärksamhet förtjenta unga män.

En bröstsjukdom, hvarmed han under de spädare åren plågats, hade, som han sjelf berättade, hindrat honom från att ingå i krigstjenst, nästan den enda bana, hvarpå en yngling då kunde hoppas att skörda ära och utmärkelse. Också tycktes det, att dömma efter hans nästan beständigt sorgsna och nedslagna utseende, som skulle han i det främmande landet och med den sysselsättning han innehade, funnit sig långt ifrån lycklig.

Öfver hans härkomst och tidigare öden hvilade ett slags mystisk hemlighetsslöja, den familjen Skytte var nog grannlaga att icke mot hans vilja söka upplyfta. Han hade, för ungefär trenne år sedan, på en resa, som riksrådet Skytte gjorde, i Curland anmält sig hos denne herre och anhållit att få med honom, i egenskap af handsekreterare, resa öfver till Sverige.

Riksrådet, som just då behöfde en person, hvilken i hans stora och vidlyftiga korespondans gick honom tillhanda, och som dessutom genast fattade tycke för den unge mannen, antog honom på god tro; ty bevis och rekommendationer hade han nästan inga. Han sade sig vara född i Warschau, af en polsk far och en tysk mor. För öfrigt talade han, utom latinet, som då utgjorde den finare bildningens språk, samt polska och tyska, hvilka voro hans föräldrars tungomål, äfven en vacker och flytande fransyska, uttryckte sig ganska hjelpligt på ryska och holländska, samt på bruten svenska, något som als icke förundrade någon, enär under konung Sigismunds tid så många svenskar hade flyttat öfver till Pohlen, och deremot en stor del polackar mer än en gång besökte Sverige.

Den unge Sarosky var dessutom grundlärd i latin, grekiska och hebreiska, hvilket gjorde honom till ett så mycket mera välkommet fynd för riksrådet Skyt-

te, som länge önskat sig en sådan lärare för sina söner.

Emedlertid var det framför allt döttrarna Anna och Vendela, som vid den unge polackens ankomst till Sverige gjorde sig hans mycka språkkännedom till godo; ty de unga Skyttarne voro, såsom vi redan hafva nämnt, mindre benägna för boken, än för schackspel och krigiska idrotter; särdeles gällde detta om den äldste, herr Johan.

Adam Sarosky innehade således i Skyttes hus den dubbla befattningen af handsekreterare och informator, och till allas belåtenhet uppfylde han dessa tvänne förenade sysslor. Om ock den stränga fru Maria, hvilken om qvinnans pligter och bestämmelse hade ett helt annat begrepp än hennes man, stundom var den unge polacken litet gramse, för det han, såsom orden föllo, "proppade så mycken lärdom i flickornas hjernor," kunde hon dock icke underlåta att, öfver hufvud taget, vara honom bevågen, just för det han ödmjukt lyssnade till hennes förmaningar, något hvarmed de fullvuxna sönerna sällan tycktes hafva tid och tålamod. Ja, mången gång, till och med, då den unge främlingen sade sig ännu lida af sitt onda i bröstet, eller eljest visade sig sorgsen och med sina smärtor flydde till fru Maria, visade hon, den eljest barska qvinnan, sig för honom som en tröstande vän, ja — nästan som en huld moder.

Äfven riksrådet, för hvilken Adam Sarosky förstått att göra sig oumbärlig, bemötte honom alltid med mycken godhet, samt visade honom, till och med, den stora uppmärksamheten att, icke allenast i hvardagsvis, utan äfven då det var främmande, då och då ställa sitt tal till honom, för att inhemta hans mening öfver det eller det ämnet.

Bland den mängd af ytterst högdragna aristokrater,

som, utan att i själ och hjerta vsra herr Skyttes vänner, likväl umgingos i hans hus, väckte denna uppmärksamhet mot handsekreteraren ett icke så litet uppseende; heldst man besinnar att svenska adeln, uppblåst, som den var, af sina egna och förfädrens bragder, af den glans som omgaf dess blotta namn, af de stora rikedomar den ägde och framförallt af flera adliga slägters befryndande med konungahuset, tyckte sig vara af en vida finare och ädlare sammansättning än annat folk.

Äfven riksrådets äldste söner, särdeles Jacob, delade denna mening och visade icke sällan ett vrångt sinne mot polacken. Hvad döttrarna beträffar, låta vi händelserna tala.

Det enda vi för närvarande våga berätta, är att Sarosky denna afton var dystrare och tystare än någonsin. Han drog sig, så snart han trodde sig obemärkt, in i den djupaste vrån af rummet, dit skenet från de mörkgula vaxljusen icke trängde så klart, som till de öfriga punkterna.

Här satt han och grubblade. — På hvad? . . . Det vet endast de osynliga genier, hvilka, från himlen utsända till de dödligas tröst och sällskap, i alla tidehvarf hafva omflägtadt vandrarne i lifvets öcken och med sina vingslag bringat svalka åt förbrända, förtärda och marterade hjertan.

Det vissa är, att vår unge polack med sina blickar följde en person i familjekretsen och, så snart han tyckte det en hvar hade glömt hans närvaro, med sina djupa, uttrycksfulla ögon oafvändt betraktade denna person.

Den han betraktade var Anna.

Hvart hon gick, hvar hon satte sig och ehvad hon företog sig, följde henne eldblicken från den skumma vrån.

Men fullkomligt omedveten häraf, liksom af den un-

ge mannens kärlek — ty en brinnande, ehuru med ansträngning dold och med mannamod bekämpad kärlek hyste han för henne — satt Anna försänkt i sina tankars och drömmars verld, eller smög sig, så ofta det kunde låta sig göra, till någon annan del af rummet, hvarest hon, mindre bevakad af faderns och moderns forskande blickar, kunde få borttorka en öfver kinden nedsmygande tår.

En gång gick hon bort till ett fönster, der hon gjorde sig ärende att bakom den tunga nedhängande sidengardinen söka någon sysak, som hon behöfde; men egentligen för att få sucka öfver ett felslaget hopp.

Hennes enda tröst för ögonblicket var då att med handen i lomman fingra på bernstensbjertat, som vi redan hafva sett henne ditsmyga, så att modern ej skulle varseblifva, att hon haft det framme ur ekkistan.

När hon så stod och glömde hela verlden för blott ett enda föremål inom densamma, kom fru Maria till henne och hviskade:

"Hvad gör du här, Anna?"

"Jag sökte asken med straserna, vördade moder" — svarade Anna, efter att först med en spritlning, såsom när man hastigt uppväckes ur sömnen, hafva tillkännagifvit huru hennes själ varit långt, långt borta från familjekretsen.

"Du sökte ingen ask" sade modern allvarsamt. — När man söker något, rör man sig af och an, och står icke stilla, som en bildstod. För öfrigt står asken med straserna på bordet, jemte dina öfriga sysaker. Kom, kära Anna och försök att se lugn ut; ty rikskattmästaren har nog redan märkt att icke allt är som det bör vara och det är illa om du med ditt beteende ger honom allt flera ämnen till gissningar hit och dit. För öfrigt bör man aldrig lemna sina känslor till pris åt främmande blickar: man bör alltid söka beherrska

sig: det är den första sällskapsdygd, som fordras af en väluppfostrad menniska."

Efter denna tillrättavisning återvände fru Maria till sin plats vid bordet, och äfven Anna gick att der återtaga sin.

Friherre Ribbing, känd för sin artighet mot könet och framförallt en beundrare af snille ock kunskaper, fann sig alltid road af att samtala med jungfrurna Skytte, särdeles Vendela, hvars namn bland Sverges litterära qvinnor troligen skall genom alla tider fortlefva. Med sin fina takt och sin snabba uppfattningsförmåga märkte hofmannen att för Anna, hvilken han redan i hennes fars rum hade mött gråtande, skulle ett samtal om andra ämnen än det, hvilket i afton uteslutande sysselsatte hennes tankar, vara en ökad plåga. Han vände sig således helt och hållet till Vendela och syntes allt mer och mer road af samtalet med henne.

Hittills hade Vendela sutit alldeles tyst, delad, som det syntes, mellan tvänne föremål — medlidande med sin älskade systers oroliga sinnestämning och missnöje öfver sin unge lärares aflägsnande från de samtalandes krets. Många blickar, fulla af den ömmaste systerkärlek, fästade hon på Anna, men ännu flera smög hon dit bort, till den mattbelysta vrån . . . till *honom*, som trodde sig sitta der förgäten. Vi våga icke tolka dessa blickars betydelse.

Ju mera riksskattmästaren Ribbing egnade sin uppmärksamhet åt Vendela och slutligen drog henne in i ett lärdt och alltmera intressant samtal, ju tystare blef det i kretsen rundt omkring. De stojande barnen hade på en stund lemnat rummet och de fullvuxna, som funno nöje i att åhöra en liten tvist, som uppstått mellan hofmannen och den lärda unga flickan, lyssnade uppmärksamt på denna.

Då, när allt var tyst, utom de tvänne talandes röster, hördes der något hårdt falla i golfvet.

Det var bernstenshjertat, som Anna bar i fickan och som hon råkat med sin näsduk uppdraga.

Anna blickade åt det håll, hvarifrån det knäppande ljudet hörts; men innan Anna sjelf hunnit se hvad det var, stod Adam Sarovsky vid hennes sida.

Han hade upptagit en hälft af bernstenshjertat och räckte henne den.

Det hade således brustit midt itu.

Elisabeth Ribbing kom i detsamma inspringande. Hon hittade den andra hälften af hjertat och räckte den åt dess egarinna.

Men nu kunde ingen etikett, inga konsiderationer förmå den stackars Anna att qvarblifva i familjekretsen.

Hon lemnade salen och skyndade upp i sin kammare.

VI.

Ett olyckligt äktenskap.

I Dagsbergs socken af Östergöthland, halfannan mil från staden Norrköping, ligger, på en udde i den ömsom klara, ömsom skummande Bråviken, kungsladugården Bråborg.

Denna nu så oanseoliga, af tio hemman och några torp bestående egendom, har fordom spelat en mera lysande roll. I urminnes tider lärer den hafva utgjort ett säte för svenska fylkeskonungar och för Östgötha jarlar och lärer då hetat Branäs, eller Brånäs.

Sedermera, under unionstiden, råkade egendomen i enskildta personers händer och, efter att sedan en tid hafva tillhört Wadstena kloster, kom den åter i enskildt mans hand, passerande sålunda från slägten Tott till slägten Rappe, tills den slutligen af konung Johan III inköptes till enkesäte åt hans sednare gemål, Gunilla Bjelke, som här lät uppbygga ett praktfullt slott åt sin ende son, hertig Johan af Östergöthland.

Af detta slott återstår, i våra dagar endast grundvalarna, sedan seklerna med förstörande hand skakat och med krossande fot trampat på dess murar. Redan 1619, året efter hertig Johans och hans gemåls död, skadades den ståtliga byggnaden af en vådeld; och förstördes jemnt ett hundrade år derefter, eller 1719, af Ryssarne. Slutligen blef den helt och hållet nedrifven och teglet fördes till Norrköping, för att användas till materialier för åtskilliga offentliga byggnader, som derstädes uppfördes.

År 1617 var dock Bråborg ännu i sin fullaste glans. Bygdt enligt den tidens smak och efter den nyss förflutna feodaltidens alla fordringar, stod det, med sina många torn, sina långa fönsterrader, sina vindbryggor och höga vallar, och speglade sig i den tätt nedanför flytande Bråviken, stolt och behagsjukt, såsom en högtidsklädd dam speglar sig i den strålande kristallväggen.

Nästan på alla sidor omgafs den furstliga byggnaden af blå böljor; ty udden, hvarpå den stod, var nästan alldeles kringfluten och fasthängde vid fasta landet blott med en liten tunga, eller ett smalt näs. Åt den sidan sträckte sig Kålmården med sin furubeväxta, sluttande ås; en tafla, lika dyster och majestätisk, som den åt sjösidan var leende och solbegläust.

Dock, icke alltid speglade dagens gud sin strålande hjessa uti Bråvikens böljor — icke alltid dansade dessa, glittrande och blåbeslöjade, mellan grönskande, blombeprydda stränder. Stundom, äfven midt i sommaren, hände det, liksom i våra dagar, att dessa Aegirs dansande döttrar gjorde lek till allvar; ty naturen har ju, sekel efter sekel, sina från evighet fastställda lagar. De diamantglittrande, genomskinliga, himmelsblå slöjorna utbyttes då emot svartgröna; och

kronor af hvita skumperlor prydde de i vrede omtumlande sjöjungfrurnas hjessor.

Huru mycket mer skulle icke detta vara fallet, sedan hösten hunnit bortsopa hvarje grässtrå från marken och bortblåsa ända till det sista af de i rödt och gult skiftande löfven i de närmast slottet på östra sidan belägna lunderna?

Man var i November månad: det var dimmigt, stormigt och grått. Jerngrå var den jemnmulna himlen; mörkgrå voro de böljor, som den af stormen upprörda sjön upptornade mot slottets vallar, och i gråbrunt skiftade hela det närmast belägna landskapet.

Endast furuskogen, den ständigt oföränderliga, stod grön; en bild af det i menniskans hjerta aldrig rätt utslocknande hoppet.

Just på en sådan otreflig och ruskig dag, eftermiddagen, klockan emellan 3 och 4, syntes tvänne herrar, väl insvepta i vida kappor, spatsera från vallarna, vidare förbi vakttornet vid den i hast nedfällda vindbryggan, och öfver densamma ut på allmänna landsvägen.

De voro båda unga och vackra, raka och spänstiga, samt hade fina, dyrbara kläder. En hvar, som mötte dem, kunde ej annat tro, än att de voro ett par ganska lyckliga menniskor; ty så dömma åtminstone armodets och försakelsens barn om alla dessa i deras ögon så rikt lottade, hvilka dagligen sitta vid öfverflödets bord och dricka ur njutningens fradgande bägare.

Rätt lycklig var dock ingendera af dessa båda vandrare; ty den ene var hofman, eller detsamma som en slaf med gyllene boja.

Hvad den andra angick, var han ännu mindre lycklig, ty han var — furste.

Man torde kalla detta yttrande excentriskt och

vi lemna en hvar fritt att deröfver göra sina anmärkningar, medan vi för läsaren presentera de båda herrarne till närmare bekantskap.

Den ene var sjelfva egaren af slottet och hertigdömet Östergöthlands oinskränte herrskare, konungasonen, hertig Johan; han, som med rätta kunnat bära Sveriges krona, men försakade den, emedan han ansåg den för tung.

Den som gick vid hans sida, var hans barndomsvän och förtrogne, grefve Erik Leijonhufvud.

Hertig Johan var, vid den tiden, tjugusex år gammal och hans utseende ganska behagligt. Han egde icke de ursvenska dragen, såsom Vasarne i allmänhet; icke de blå ögonen och det blonda håret. Icke heller hade han ärft sin faders, den grymme konung Johans röda skägg och lurande blick, utan bråddes mer på sin moder, den sköna drottning Gunilla. Dock var han vida mörkare än hans fränder Bjelkarna; ty hans hår var mycket mörkbrunt, skägget nästan svart och de på en gång milda och lifliga ögonen af en vacker brun färg.

"Tycker icke Ers Nåde att det är kallt och att vi borde återvända till slottet?" frågade Leijonhufvud hertigen, sedan de en stund vandrat tysta vid hvarandras sida.

"Hm!" sade Johan, något omildt, "är du så klemig, Erik, att du fryser på en Novemberdag?"

"Om *mig* kan ej bli fråga, ty jag är stark och frisk", genmälde grefven. "Men Ers nåde, som ...."

"Ingen fara", föll hertigen honom i talet. "Jag blir ej samre i den fria skogen, än i de qvafva slottsgemaken; och i stormen härdas mitt sjuka bröst ... För öfrigt — hvad är det väl värdt att lefva?"

"Ack!" sade grefve Erik, "lifvet är dock skönt!"

"Kanske", svarade hertigen med en djup suck,

"kanske för den, som ännu eger något att hoppas. Men för den, som redan i lifvets löfsprickning har jordat alla dess förhoppningar, för den är det blott en långsam dödskamp."

"O, min Gud!" ropade Erik bestört, "sådana ord på en ung, rik, oberoende furstes röda läppar! — hvad skall då den gamle fattige . . ."

"Tyst, Erik!" föll Johan honom i talet. "Jag vet hvad du vill säga, men jag begriper icke hvarföre du vill säga det till *mig*. Hade du nyligen nalkats mig, fjerran ifrån, skulle jag förlåta om du, lik den blinda hopen, dårades af börden och rikedomens glans; men nu har du uppvuxit med mig, Erik, Du har ständigt stått vid min sida och bevittnat mina fröjder och lidanden. Säg då uppriktigt om de förra icke varit få och de sednare otaliga."

"Er fantasi är i dag ovanligt sjuk, min hertig, derför ser ni nu allting i svart. Låt oss vända om, jag besvär er! . . . Denna dimmiga och kyliga luft inverkar menligt på er helsa."

"Så-å?" sade Johan långsamt, utan att ge akt på vännens uppmaning att vända om. "Min fantasi är sjuk? . . . det vill med andra ord säga att jag är inbillningssjuk. Jag vill dock bevisa dig, att mina lidanden ej äro inbillningens, utan verklighetens; ty jag sörjer, sörjer djupt öfver mitt olyckliga öde. Således är jag *själssjuk* . . . och det kan man bli af mindre, än att från tjugutvå års ålder vara för hela lifvet sammansmidd med en vansinnig qvinna."

"Bevare oss Gud!" utbrast Lejonhufvud ångestfullt. "Icke är Hennes Höga Nåde vansinnig."

"Dock icke stort bättre", svarade prinsen. "Jag vet icke hur jag skall kalla den, som ena stunden talar redigt, ehuru enfaldigt, men den andra alldeles förvändt och osammanhängande, och den tredje stun-

den ligger rytande som ett djur, en fasa för sig sjelf och en skräck för hela sin omgifning."

"Visserligen", sade grefven, "är det alltför bedröfligt med hertiginnans långvariga sjukdomstillstånd; men vi skola hoppas . . ."

"Hvad, hoppas? . . . Talar du om hoppas, der allt hopp är ute? . . . Hon är ju redan tjuguett år gammal, och har, allt ifrån sitt åttonde år haft de der gräsliga konvulsionerna."

"Förlåt mig, Ers Nåde, de voro i början ganska lindriga."

"Väl; men de hafva ökats med hvarje år, så att de slutligen förvridit hjernan på den stackars menniskan, hvilket visst icke är underligt; ty väl kan man bli vansinnig af att stundligen, på fältet som i rummet, i festens larm, som i det stilla hemmet, vara förföljd af denna ångest, af fruktan för denna sjukdom, som kommer lik en ur djupet uppstigande afgrundsande."

"Men ända till sitt sextonde år var dock prinsessan temligen rask."

"Det vill säga, ända till dess hon förmäldes. — Du menar således att det olyckliga äktenskapet förvärrat hennes tillstånd?"

"Jag menar ingenting ondt", inföll Leijonhufvud i en ton, som mer liknade den om sitt inflytande säkre vännens, än den undergifne tjenarens. "Jag anhåller att Hans Nåde ej må förtyda mina ord."

"Blif icke ledsen, Erik", bad den gode hertigen. "Jag känner din vänskap för mig och jag vet att du menar väl med hela vårt hus. I dag är dock det medlarekall du åtagit dig emellan mig och mitt olyckliga öde en ropandes röst i öknen. Jag kan aldrig förlika mig med detta grymma öde; aldrig med minnet af min farbroder, Carl, som till tack för den kro-

na jag till honom och hans barn frivilligt afträdde, sammankedjade mig med hans fula, sneda, galna dotter; och jag kan slutligen icke förlåta presterna, hvilka, ehuru mycket de i början satte sig emot föreningen mellan så nära anförvandter, ändtligen läto skrämma sig att samtycka dertill."

"Men Ers Nåde sjelf skulle hafva satt sig deremot", invände Lejonhufvud. "Mig skulle de aldrig hafva tvingat."

"Och det säger du till mig, Erik", genmälde den fromme fursten, "du, som så väl känner hur min farbroder Carl, bister i åminnelse, grasserade, och med sin silfverhammare skaffade sig gehör, der ingenting annat hjelpte. Jag var från barndomen van att underkufvas af hans jernvilja, så väl som af drottning Christinas kärfva, despotiska lynne. Visserligen var jag tjuguett år, då jag förlofvades med den femtonåriga Maria Elisabeth; men jag var för lättsinnig, för att rätt tänka mig in i det tillstånd af oupphörligt lidande man beredde mig, för svag att segra mot så mäktiga viljor och — låt mig tillägga det — för ren, för godtrogen, att kunna genomskåda det fina nät af politiska ränkor, som man spann omkring mig, från alla sidor."

"Ja", sade Lejonhufvud, "visserligen var det för att binda Ers Nådes händer och för framtiden nedtysta dess anspråk på thronen, som kung Carl ville med dubbla slägtband fästa . . ."

"Och dessutom", fortsatte Johan, utan att låta sin vän tala till punkt, "dessutom vet du ju hur jag alltid hoppades att presterskapet skulle segra i striden. När min farbror var död, motsåg jag på grundade skäl befrielse från den hotande olyckan. Men ödet ville att just under de få månaderna af förmyndarregeringen skulle presterne visa sig fega och drottningen få sin vilja fram."

"Man bör dock taga af Guds hand hvad som ej mer kan ändras", filosoferade Lejonhufvud.

"Ha!" ropade prinsen, "kunde det ändras . . . hvad vore det då för en olycka? — Dock se . . . Marias sjukdom är obotlig, men visst icke dödlig: hon kan med den blifva sextio, sjuttio år. Deremot tror jag, vet du, Erik, att *mina* dagar äro räknade. Jag känner och har länge känt i mitt bröst något, som långsamt men säkert gnager på lifvets boja, tills den ändtligen brister."

"Värdes slå bort dessa sorgliga tankar, min hertig!"

"De äro långt ifrån sorgliga, Erik. Den som är olycklig, för honom är döden icke en skräckbild, utan en efterlängtad vän. Jag kan aldrig bli lycklig: hela verlden finner det. Att jag skall *tycka* mig vara det, fordrar väl ingen menniska. Sjelfva drottningen finner det nu och ångrar bitterligen att hon så envist arbetade på denna förbindelse. Nu först tror hon, i likhet med så många andra, att det är himmelens vrede, som sprider förbannelse öfver detta barnlösa, kärlekslösa, glädjelösa äktenskap.."

"Min ädle hertig", yttrade Lejonhufvud, och hans blickar lifvades, "det gifves dock i verlden mycket, som kan höja mannen öfver honom sjelf och hans öde."

"Hvad menar du?"

"Jag menar den verkningskrets utom hemmet, som synnerligast för en furste är så stor och vidsträckt. Tanken på att kunna . . . att till och med *böra* bereda så mångas välfärd, bör komma honom att förgäta sin egen mindre lyckliga lott."

"Så du talar, Erik! . . . Liksom skulle jag kunnu bereda någon varelses lycka."

"Ni har en stor, en ansvarsfull bestämmelse, min ädle herre. Ni har ett hertigdöme att styra; — tusentals menniskors öde hvilar i er hand."

"Nå väl?"

"Nå väl . . . hertig! skaka bort detta svårmodets doft, som tynger er själs vingar. Sysselsätt er beständigt. Handhaf sjelf regeringsärenderna eller tag åtminstone del i dem och skipa rättvisa bland ert stackars folk, hvilket nu, förtryckt och blödande under era orättfärdiga tjenares gissel, kastar bedjande blickar upp till er. Ni har fullkomlig makt, alldeles fria händer inom eder blomstrande landsträcka: — begagna denna makt, fatta i styret med dessa unga händer, och sök i känslan af uppfyllda pligter det lugn, den tillfredsställelse, som i det husliga lifvet flyr undan era förgäfves utsträckta armar."

"Så, du medger då ändtligen, att jag är olycklig och aldrig kan blifva annat? . . . Medgif då äfven att olyckan sällan härdar, men oftast förslappar själfskraften. Jag har aldrig dugt till regent, Erik, och jag gör det än mindre nu, sedan jag i sex långa år har sörjt bort mitt unga lif; mina skönaste blomstringsdagar. Af mig hafva de arma östgötharne intet beskydd att vänta, ty de som styra inom provinsen hafva längesedan vuxit mig öfver hufvudet. De skulle göra stora ögon, om jag nu ville spela herre, sedan jag i så många år varit en throndocka."

Här afbröts de båda herrarnes samtal af hastiga steg, som hördes bakom dem. Det var en af hertiginnans kammarherrar, som anhöll att hertigen täcktes återkomma till slottet, emedan Hennes Nåde önskade ett samtal med sin gemål.

VII.

Förargelse i och för ett bref.

I ett af de kungliga gemaken på Stockholms slott befunno sig, ungefär vid samma tid som ofvan omförmäldte samtal egde rum på Bråborg, tvänne personer, — en af yppersta rang och en mycket underordnad. Den förra var ett fruntimmer, klädd i brun atlasklädning med stora hängande ärmar af hvitt flandriskt taft, samt blå bandrosor på det oformligt långa och spända snibblifvet. Den andra var en man, klädd i den tidens kungliga livrédrägt.

Damen, som satt längst fram i rummet, på en stol af skulpterad ek, med rakt uppstående, högt och smalt ryggstöd, utsiradt med kunglig krona, var ingen annan än Christina af Holstein, enka efter Carl IX och moder till den store Gustaf Adolph.

Mannen, som stod längst ned vid dörren, var hennes förste hoflakej, Håkan Thorson.

Den stränga drottningen, hon som envisades att kalla sig, utom Sveriges, äfven de Lappars och Kajaners drottning, hon, hvars snålhet och trätgirighet likt

en saga öfvergått till efterverlden, var i dag särdeles uppretad och vid ännu sämre lynne än vanligt, hvilket väl också kunde skönjas på de bistra ögonkast, som hon slungade på hoflakejen.

"Se upp, din skurk!" yttrade hon barskt.

Den stackars karlen, skrämd och förvirrad, försökte lyda denna föga vänliga uppmaning; men det var öfver hans krafter att kunna höja ögonen mer än till drottningens ljusblå, silfverbroderade sidensko, som framstack undan den sida klädningen.

"Hur fick fröken brefvet?" frågade drottningen i en ton, som var allt, utom blid.

"Som jag redan i underdånighet sagt, Ers Maj:t", stammade Håkan, "jag vet det icke."

"Vet du det icke? . . . Kom närmare, din gök! . . . Närmare, hör du — jag hör ju icke hvad du svarar. — Så . . . stanna der nu! . . . Hur långt ämnar du klifva? — Ja så, du vet icke?"

"Nej, Ers Maj:t."

"Du vet kanske icke heller hvad min onåd är? — Svara?"

"Ack, jo, allernådigsta drottning; men jag hoppas att . . ."

"Hvad hoppas du?"

"Jag hoppas att Ers Maj:t har den nåden höra mig."

"Höra? . . . hvad skall jag väl höra? Är det icke en rättskaffens tjenares pligt att lyda hvad man befaller honom? Dig har jag utsett, framför så många andra, till utförande af ett värf, som, ehuru i sig sjelft ringa, likväl fordrade en pålitlig menniska, en menniska med ögon och öron, med förnuft och vett; men jag finner att jag bedrog mig äfven på dig. Ni ären allesammans opålitliga, försumliga, sömnaktiga, eller rent af otrogna och bedrägliga."

Drottningen, som talade högt och med stormande ifver, stannade här, för att hemta andan.

Den bannade tjenaren fann för godt att tiga.

"Nå svara!" utbröt Christina åter.

"Ers Maj:t!" svarade då Håkan, i det han tog litet mera mod till sig; "om det tillåtes mig att bedyra . . ."

"Bedyra! . . . ha! . . . jag undrar just hvad jag bryr mig om dina bedyranden? . . . Har jag icke, en gång för alla, befallt dig att väl passa på den der stallknekten, som skall smussla konungens bref till frökens kammartärna, och sagt dig att för min räkning affordra honom brefven, så att de aldrig komma i tärnans händer och följaktligen icke heller i frökens? . . . Säg, du! . . . har jag icke det?"

"Jo, Ers Maj:t; och jag har hittills punktligt lydt Ers Maj:ts höga befallning."

"Hittills, ja . . . men hvarför har du denna gången varit olydig?"

"Gud bevare mig från att vara Ers Maj:t med vett och vilja olydig!"

"Med vett och vilja? . . . Hvad vill det säga? . . . Går du då i sömnen, när du öfverträder mina befallningar? . . . Eller tar du dig så starka ölrus, att du icke vet hvad du gör?"

"Intetdera, Ers Maj:t. Att jag är en nykter karl, det har jag min höga drottnings vitsord på, och att jag kan vaka, om det gäller, det tror jag mig i underdånighet hafva bevisat."

Drottningen, som troligen bäst kände denne sin favorit-tjenares goda egenskaper, blef vid dessa ord något mindre häftig. Hon använde alltid Håkan Thorson i sådana ärender, der det fordrades tystlåtenhet och mycken vaksamhet, och hon visste att han hittills

skickligt och väl utfört dem. Hon sade derföre nu, i någorlunda mildrad ton:

"Jag tillåter dig att tala och förklara dig; men gör det kort, ty jag älskar icke mångordighet hos mina tjenare. Säg mig, utan alla omsvep, hur brefvet kom i frökens händer."

"Det var så, Ers Maj:t, att stallknekten Bryngel hade, såsom ofta förut, haft ett samtal med den der lifdrabanten, hvilken kungen flera gånger, under det kriget påstått, har skickat som kurir hit hem till slottet."

"Nå, ja — men du skulle ju, såsom flera gånger förut, laga att du finge råka stallknekten genast efter hans samtal med kuriren?"

"Jag gjorde det äfven nu, Ers Maj:t; men denna gången var han icke samma menniska som förut. Jag vet icke om slottskapellanen nyligen hade lexat upp honom för hans myckna synder, men underlig var han, stackars Bryngel!"

"Underlig? Hvad menar du?"

"Jag menar att han var så rasande förnuftig och gudfruktig, så att han för mig höll långa tal om trohet, samvetsgrannhet, och annat mer. I Ers Maj:ts namn affordrade jag honom det bref, som Eders Maj:t visste vara från konungen skickadt, med utanskrift till fröken Ebba. Då, i stället att, såsom vanligt, utan omsvep lemna mig skrifvelsen, försäkrade han sig icke hafva sett någon sådan och ville påstå det intet bref till fröken Ebba denna gången hade anländt."

"Nå; och dermed lät du dig nöja?"

"Ingalunda, Ers Maj:t. Jag envisades, men kunde dock hvarken med lock eller pock förmå honom att framtaga något bref. I dess ställe fick jag det nöjet afhöra hans predikan om en rättskaffens tjena-

res pligter, dem jag förut känner, på mina fem fingrar."

"Så-å? — Men hur lydde då hans predikan?"

"Jo, Ers Maj:t: han sade sig ångra att han någonsin förrådt sin konungs och herres höga förtroende; ty det var en stor synd menade han. Fröken är nog olycklig ändå, blott af att vara skiljd från den hon håller kär, sade han, utan att man äfven skall beröfva henne brefven, de der utgöra hennes enda tröst i ledsamheten, menade han."

"Sade Bryngel det, Håkan?" frågade drottningen i det att hennes ögonbryn sammandrogos och spetsen på hennes näsa blef allt hvassare.

"Så sade han, Ers Maj:t."

"Och vidare?"

"Vidare så . . . . men jag fruktar att Ers Maj:t blir förtörnad."

"Förtörnad? . . . För hvad då? . . . Tror du att sådanader maskars ord kunna såra din drottnings öron?"

"Ne-nej . . . . åh nej! . . . . det höga Majestätets höga öron sitta alldeles för högt, för alla maskar", yttrade lakejen, i det han bugade sig och såg mäkta dum ut.

Drottningen såg på honom, icke vetande om hon skulle vredgas: hon ansåg det dock denna gången under sin värdighet och sökte öfvertyga sig att karlen talade i dumhet.

Men Håkan Thorson var en slipad karl, som väl visste både hvad han sade och gjorde. Den fruktan han vid samtalets början visat, försvann i samma ögonblick, som drottningen tillät honom tala och förklara sig; eljest plägade hon merändels dömma sina tjenare ohörda.

"Se så", sade drottningen, "jag vill veta hvad Bryngel sade."

"Han upprepade, nådigaste drottning, att han icke denna gången hade af lifdrabanten undfått något bref och således icke hade något att lemna, hvarken åt frökens kammartärna, eller åt mig. En annan måtte nu hafva fått det uppdraget, menade han; och han påstod sig vara glad deröfver, ty hans samvete plågade honom nog ändå, sade han."

"Hans samvete?"

"Ja, Ers Maj:t. — Ty han påstod det vara en förfärlig synd af en tjenare att svika sin herres förtroende och att han hade gjort det, det ångrade han så länge han lefver, påstod han."

"Han kunde nog hafva rätt deruti", inföll drottningen, "och det vore väl om alla tjenare tänkte så hederligt. Det var icke något att bli ond öfver."

"Ja, Bryngel, han tänker mycket, han", sade Håkan och såg menande ut.

"Hvad tänker han då mera?" frågade drottningen med ifver.

"Jo, han tänker, Ers Maj:t . . . så sade han åtminstone — att en stackars tjenare ibland har ganska svårt för att rätt troget tjena sin herre, itby att herrskaper finnas, som för sina afsigters skull söka förleda andras tjenare, sade han."

Drottningen bet sig i läppen; Håkan fortfor:

"För si — om icke Hennes Maj:t hade varit så mån om att få de der brefven i sina händer, sade han, och betalt honom för att han skulle lemna dem till mig och icke till frökens tärna, sade han, så hade han icke nu behöft gå och grubbla, som han nu gör, sade han, förutom det, att han darrar vid blotta tanken på konungens vrede."

"Men", sade drottningen, som gjorde våld på sig för att icke visa hvilket intryck dessa ord gjorde på henne; "jag får ju ändå icke veta på hvad sätt fröken fått brefvet . . . jag vet blott att hon i dag erhållit ett sådant."

"Som jag flera gånger har i underdånighet försäkrat, Ers Maj:t, jag vet det icke. Bryngel kunde jag icke tvinga att lemna mig något bref, då han påstod sig icke hafva något och då han tillika försäkrade sig hafva från denna stund afsagt sig det höga förtroendet om konungens bref. Kanske är det blott hyckleri af honom: kanske ock att han talar sanning och att någon annan nu har öfvertagit den der förtroendeposten.

"Gå!" befallte drottningen; och Håkan lät icke säga sig detta tvänne gånger, han försvann efter en djup bugning.

Christina var ensam. Hon satt i några minuter, helt stilla på stolen och stödde armbågen mot ett litet, bredvid henne stående bord.

Snart reste hon sig dock häftigt upp och började med stora steg och häftiga åtbörder spatsera af och an i rummet.

"Hm! hm!" tänkte hon, "jag är således öfverlistad! . . . Af hvem? . . . Af henne, den bleka mön med de blå ögonen och de ljusa lockarna.

'Och jag, som hittills lyckats bibringa henne den tron, att Gustaf Adolph på allvar svek henne! Hvad skulle hon ock annat tro, då den ena kuriren efter den andra anlände från kriget, medförande bref från kungen, men icke något till henne?

'Svikit henne har han ju ock, i det han varit henne otrogen. Hon vet det och hon sörjer deröfver. Stackars Ebba! . . . Jag skulle göra så med, om jag vore i hennes ställe; ty att af en älskare bli

glömd — vore det ock endast för några ögonblick, är ju något, hvarmed ingen qvinna borde kunna förlika sig.

'Men för allt hvad Ebba gråtit och suckat, är jag säker, att hon älskar honom lika varmt och att det endast fordras några ömt smickrande rader från honom, för att komma henne att glömma alltsammans.

'Det är just detta jag velat förekomma. Kärleksbref är det farligaste af allt. De utgöra ett brännbart ämne, som för kärlekslågan är vida mera underhållande, än det ömmaste smek, de heligaste bedyranden af en närvarande hjertevän. Hvarföre? — Jo, emedan då man är tillsammans, oenighet och kallsinnighet af tusende små anledningar kunna uppkomma. Men de brefven! . . . de brefven, med alla sina brännheta uttryck och inlackade kyssar! . . . Jag vet, jag, hurudana kärleksbref min Gustaf Adolph skrifver och jag har derföre velat hindra Ebba Brahe från att erhålla några fler.

'Min mening var att från det ögonblick hon förnam att hennes kunglige älskare kunde begå en otrohet mot henne, skulle hon tro att han i och med detsamma glömt henne . . . utplånat hennes bild ur sitt hjerta. Detta har till hälften lyckats mig. De till henne adresserade brefven, uppfyllda af . . . ja lika godt hvad . . . vi vete det nogsamt — hafva råkat i mina, i stället för i hennes händer; och ehuru mycket motstånd hon än gjort, har jag dock hyst det bästa hopp att hon skulle lyssna till mina råd, angående de la Gardies önskningar.

'Grefve Jacob är en tapper, en ädel, en rik man . . . hans vapensköld passar tillsammans med den Braheska. Men en Brahe . . . en svensk adelsjungfru, skall icke sitta på Sveriges konungathron; åtminstone icke så länge mitt hufvud står uppe.

"Konungen är ännu så ung: mig tyckes han har ingen brådska vid att förmäla sig. Från den stund han delar sin thron med en gemål, är det slut med mitt både anseende och inflytande. Då först blir jag verklig *enkedrottning* ... en *underordnad* drottning . . . den andra i ordningen af Svenska qvinnor, i stället att jag nu är den första. Hur innerligt harmligt!

'Dock, förr eller sednare måste så ske. Vid första stillestånd med Ryssland börja väl Ständerna ånyo yrka på den redan flera gånger väckta önskan, att kungen, i och för thronföljdens skull, måtte välja en gemål. De tycka att den nyss tjugutre-årige monarken redan är en gammal ungkarl.

'I alla fall skall han icke förenas med Ebba; det skall och måste jag förhindra. Jag skulle såsom min vederlike — och mer än min vederlike anse denna unga flicka, min egen fosterdotter . . . en simpel adelsjungfru, så greflig hon än är! . . . Jag, en född prinsessa, en stor konungs maka, och moder till en ännu större, — om jag så vågar tänka — jag, som varit, om ock för en kort tid, regerande drottning — jag skulle för en svensk grefves dotter stiga ett trappsteg ner! Omöjligt! Hur kan Gustaf Adolph tänka detta om sin mor? Han borde känna mig bättre.

'Nej och tusen gånger nej! — Skall jag ödmjuka mig, måste det ske för en prinsessa, icke för en adelsjungfru.

'Hvad är nu att göra för ögonblicket? . . . Jag vet det knappast. Fördömdt, att hon skulle få brefvet!

'Den der Håkan har hittills varit en så pålitlig karl; men nu vet jag icke hvad jag skall tro om honom. Han är för slug . . . det är felet: sluga tjenare kan man aldrig rätt förlita sig på?

'Äro då de dumma en hårsmån bättre? — Visst icke. De förråda oss af dumhet, de, då de andra deremot göra det af beräkning.

'Odrägliga menniskoklass! Hur illa att de högt uppsatta på jorden någonsin behöfva dessa till trälar skapade . . . att vi behöfva dem till verktyg för våra planer, menar jag.

'Ånger! . . . ruelse! . . . anfall af samvetsgrannhet hos stallknekten Bryngel, hvarom den der lufven Håkan stod och sladdrade för mig — det der alltsammans var visst idel sagor, ämnade att slå puder i ögonen på mig. Ja, ja . . . så är det! De båda drängarna äro två skälmar på en marknad . . . Säkert få de mer betaldt från annat håll. Ebba är rik, hon, och hushållning har aldrig varit hennes svaga sida. Dessutom vet man väl, att för erhållandet af ett kärleksbref kan man uppoffra ända till sista fyrken.

'Ja, det är intet tvifvel. De der karlarna ha blifvit mutade . . . öfverbetalade . . . uppvägda med guld. Och jag — som gifvit bara koppar och någon enda gång silfver, jag har förlorat fatalierna.

'Skall jag då bortskänka guld? — Omöjligt kan jag dertill beqväma mig. Dock: de säga ju att en drottning bör vara frikostig. Jag bryr mig icke derom. Guldet gömmer jag åt mina barn: Gud bevare mig från att slösa med något så dyrbart, som denna ädla metall! För öfrigt vill jag icke slösa med något, ty slöseri är en stor synd. Men det är hvad nutidens menniskor icke vilja förstå.

'Nej — jag vill icke strö guld på vägar och stigar, och då jag det icke vill, afstår jag ock från att såsom verktyg för mina planer använda underordnade personer. Jag skall hädanefter handla på egen hand.

'Emellertid — hvad är att göra?

'Jo — för det första måste jag begifva mig in till Ebba. Jag vill se hvad intryck brefvets läsning gjort på henne och jag måste söka försvaga dessa intryck, så att de ej slå för djupa rötter. Jag måste, för hundrade, för tusende gången, upprepa att hon ej må göra sig något hopp om konungens hand; dels för det att icke *jag* önskar denna förening, dels emedan Gustaf Adolphs kärlek, huru han än må försäkra, ej håller profvet af denna ständiga frånvaro i främmande land. Tviflet i hennes hjerta skall jag åtminstone söka underhålla; och det är redan något."

VIII.

Drottningen och Ebba Brahe.

I det innersta af de tvänne tornrum, som fröken Ebba Brahe, dotter af riksdrotset, grefve Magnus Brahe och dess hustru Brita Lejonhufvud, på Stockholms slott bebodde, vistades hon, denna eftermiddag, och det inom slutna dörrar; ty hon ville vara allena . . . allena med sitt af tusende olika känslor upprörda hjerta, allena med sin Gud sin kärlek och sin — glädje.

Rummet var, såsom de flesta på den tiden, tungt, djupt och temligen mörkt. Väggarne voro af stuckatur, i mörkrödt och hvitt; ett beundransvärdt arbete, sådant man blott ytterst sällan i våra dagar varseblifver på något af de från forntiden qvarstående slotten; äfven det upptill hvälfda taket var rikt utsiradt, först med en ofantlig fris af löfverk och drufvor, i hvitt och guld, sedan med troféer och fula menniskofigurer, hvilka dock i byggmästarens fantasi haft namn, heder och värdighet af englar.

Tiden och den med honom hand i hand framskridande förgängelsen hade dock öfver alla dessa grannlåter bredt en grå slöja, och gifvit det hela en

anstrykning af dysterhet; så att förgyllningen nu mera var långt ifrån blänkande och gipsen långt ifrån hvit.

Kring den stora fyrstolpade sängen nedhängde, på alla sidor, sparlakan af ett ända till otrolighet tjockt sidentyg från Flandern, hvars röda och hvita rosor fullkomligt öfverensstämde med väggarnes stuckatur. De tvänne fönstren i rummet, med utsigt åt Norr Ström, voro ofantligt höga, men smala, ända till disproportion, samt fönsternischerna oerhördt djupa.

I stället för den smakfulla lyx man nu varseblifver i ett förnämt fruntimmers rum, der allt vittnar om prydlighet, om en framskridande hyfsning och ett utbildadt skönhetssinne, var på den tiden allt enkelt, färdfritt, allvarligt och stelt, äfven der det vittnade om gedigen rikedom. De hänsvunna seklerna hade ingen idé om alla dessa beqvämlighets- och lyxartiklar, dem vår tids förfinade seder gjort till nästan oundvikliga och för vår trefnad nödvändiga saker. De mjuka mattorna, af lika mycken skönhet som värde, och på hvilka en liten sidenklädd fot så lätt och behagligt framtrippar, funnos icke då i vår nord; men golfven voro, i dess ställe, ytterst konstiga och — man måste bekänna det — äfven smakfulla, med sin mosaik — inläggningar i rutor, stjernor, rosor och snäckor, allt af olika trädslag. Spegelglas började visst från Böhmen införas, men var ännu ganska sällsynt, hvarföre de speglar, som mest nyttjades, ännu voro af polerad metall, samt hos de mycket rika och förnäma af slipadt silfver.

En sådan spegel hade ock fröken Ebba Brahe, och var just denna ett talämne bland hennes unga väninnor. Denna spegel, som med sin beundransvärdt fina polering troget återgaf bilden af detta sköna ansigte, denna tjusande gestalt, hvilken på den unge hjel-

tekonungen gjort ett så djupt intryck; denna spegel, kring hvilken christendomens englar och hedendomens amoriuer tycktes sväfva om hvarandra, för att med skönhetens och behagens, så väl som med den jungfruliga ärbarhetens hela förtrollning pryda den tjusande bild, som ur dess glänsande skifva framträdde, denna spegel, som mer än hundrade gånger återgifvit hennes tårfyllda ögon, hennes af suckar höjda barm och hennes af sorg bleknade kinder, var en skänk af hennes fader, den rike grefve Magnus. Den hade en handsbred ram af genombrutet, fint arbetadt löfverk, också af silfver, och var förmedelst tvenne genier, i underligt vridna ställningar, ciselerade och af samma ädla metall, fästad vid toilettbordet, som hade en i kulörta stenar fint arbetad mosaikskifva.

Stolarne i rummet, sex till antalet, voro af det konstigaste skulpturarbete, och svartlackerade. Deras små, fyrkantiga sittdynor och smala ryggstödsstoppningar voro försedda med en klädsel i tapisseri, af fröken Ebbas egna händer, men enligt den tidens fantastiska och i högsta grad osmakliga mönster.

Klädskåpet, en möbel, som ej fick saknas i ett fruntimmersrum, var här lika stort och fult, som på alla andra ställen. Hvilande på stora, svarfvade, nästan klotrunda fötter, sträckte det sig utåt hela den ena väggen af rummet, mellan fönstret och sängen, och gaf, emedan det var svart, liksom stolarna, en dyster anstrykning åt det hela. Men gick man närmare och betraktade noga alla dessa med mästarehand gjorda inläggningar, af elfenben, som öfverallt voro anbringade, så tvangs man till en ovillkorlig beundran, äfven som till den förmodan, att det vidunderliga skåpet — på den tiden ganska skönt — måste hafva kostat dess förfärdigare en otrolig möda och dess köpare en ofantlig summa.

Sådan var inredningen och möbleringen i Ebba Brahes rum. Den sednare i synnerhet, eller möbleringen, var dyrbar ända till öfverdåd; men tung, slel, obeqväm och — enligt nutidens tycke smaklös, till och med ful.

Hvad skulle väl den tidens förnäma damer hafva sagt, om de, genom något slags trolleri, möjligt endast för gnomer och luftandar, blifvit på en liten stund förflyttade genom tidernas rymd och in i en nutidens *boudoir*, der förfiningen, smaken, lyxen, skönhetssinnet och koketteriet, alla i förening, göra allt för att blända ögat och tjusa sinnena, samt bereda icke blott trefnad och beqvämlighet, utan dessutom ett välbefinnande, en känsla af njutning, af hänförelse, hvarför man sjelf knappast kan göra sig redo, men som man dock njuter i fulla drag? Hvad skulle de hafva sagt om alla dessa svällande *causeuser*, emmor och fåtöljer, som i oändliga variationer så lockande inbjuda till hvila? Hvad skulle de hafva tänkt om alla dessa soff- och fotdynor af alla arter och dimensioner, dessa med oräkneliga, dyrbara ehuru onyttiga lapprissaker öfverlastade athéniénner, dessa doftande blommor, skattade från hvarje, äfven de tropiska ländernas flora, dessa slingväxter i hängande vaser, dessa granna burar med små bevingade sångare, dessa genomskinliga lampor och urnor, dessa med underbar konst formade statyer . . . och alla dessa klockor, i mångfaldiga varationer, tidmätare för nöjenas flyende stunder, så väl som för ledsnadens med snäckgång framskridande dagar . . . och de ofantliga kristallspeglarna, som återstråla all denna herrlighet . . . och slutligen dessa ypperliga instrumenter, ur hvilkas strängar musikens slumrande andar vid minsta beröring väckas till lif? — De skulle, dessa damer från femtonde, sextonde och sjuttonde århundradet, om de fått skåda allt detta, säkerligen hafva utbrustit:

"Hur vore det väl möjligt att, midt ibland så mycket skönt, hjertat någonsin skulle kunna lida, och ögat någonsin fälla tårar?"

Vi få nu bedja om förlåtelse för den långa utflygt från ämnet, vi här hafva tillåtit oss, hvarefter vi, pligtskyldigast, återvända till Ebba Brahe, som i det ofvanbeskrifna, något tunga och mörka rummet vandrade af och an på mosaikgolfvets granna, men kalla rutor.

Med det rika blonda håret öfver pannan uppsatt i ett slags förunderligt stora, stela lockar, det öfriga håret hopvridet i nacken, och öfver alltsammans en slät hufva af hvitt, bredrandigt, silkesflor, samt klädd i en klädning af tjockt, frasande, ljusblått sidentyg, enligt den tidens snitt, hvarefter vår tids är en icke så mycket olika härmning, gick hon väl för hundrade gången från skåpet till dörrn, från dörren till fönstret, från fönstret till sängen och så om igen.

Hon var för mycket upprörd, för att kunna sitta stilla, och likväl märktes på hennes sköna ansigte, att bland alla de känslor, som tumlade om i hennes själ, hade dock glädjen öfverhanden.

Den unga fröken höll i handen ett bref; vi veta alla, att det var från hennes kunglige älskare.

Hon skyndade dock att sammanvika den så mångfaldiga gånger lästa och återlästa, kära skrifvelsen och låta den nedhalka i lomman, eller kjortelsäcken af den vida klädningen, då hon hörde dörrlåset häftigt omvridas och dörren öppnas.

Det var icke en domestik, som så dristigt inträdde; icke heller kunde det vara någon främmande. Nej, nej: Ebba förstod genast att det var drottningen och hon vände sig om, så fort som möjligt, för att ila den inträdande till möte.

Drottningens uppsyn bådade intet godt. Ebba tog

hennes hand, som hon dock tycktes ogerna lemna, och tryckte den till sina läppar, under en vördnadsfull nigning.

"Hvad har du för dig Ebba?" frågade drottningen i sträf ton, sedan hon tagit plats på en af de obeqväma stolarna.

Ebba syntes ej beredd på en sådan fråga; hon såg förlägen ut, då hon svarade:

"Egentligen ingenting, Ers Majestät."

"Ingenting?" upprepade drottningen. "Väl märkte jag att du förehade ingenting nyttigt då jag kom in; men ingenting kan dock ingen menniska sysselsätta sig med. — Hon måste antingen arbeta, eller ock drömma. Jag tycker icke om, Ebba, att du icke arbetar. Om mina hofjungfrur ej vore flitigare än du, så beklagar jag dem. Hvarje qvinna bör vara flitig, hon må bo i palats eller koja; och det säger jag dig, Ebba, att om du vänjer dig att ej taga stunderna i akt, så blir du aldrig någon ordentlig och skicklig husmoder."

Ordet *husmoder* gjorde på den unga fröken ett obehagligt intryck. Hon tyckte icke att en drottning, om också maka och moder, en drottning, med den sublima titeln af *hela landets moder*, någonsin kan benämnas husmoder; och drottning var ju det, som Ebba Brahe trodde sig slutligen skola blifva, i trots af alla hinder, dem hon hoppades en gång kunna besegra.

Emedlertid begrep hon ganska väl hvarthän Christina syftade, och denna syftning, dessa yttranden, hvarvid hon var så van, oroade henne i denna stund vida mindre än vanligt; hon hade ju i sina händer ett nytt bevis på Gustaf Adolphs mot henne icke ändrade tänkesätt.

"Du tyckes icke hafva lust att språka i dag — återtog drottningen, då Ebba, under några sekunder, förblef stum."

Den unga fröken gjorde en djup nigning, som skulle betyda. att hon var färdig lyssna till hvad hennes höga fostermoder täcktes yttra.

"Du var dock, vid mitt inträde i rummet, ingalunda så sysslolös, som du ville låta påskina" återtog drottningen efter något uppehåll. "Du gick af och an, läsande i ett bref. Har jag orätt?"

"Nej, Ers Maj:t."

"Således såg jag rätt, att det var ett bref?"

"Ja, Ers Maj:t"

"Ett kärleksbref?"

"Jag kan ej neka det."

"Från konungen?"

"Naturligtvis. Från hvem skulle jag eljest mottaga kärleksbref?"

"Från någon, som kunde bli din make . . . det skulle passa sig vida bättre" inföll drottningen, retad af Ebbas öppna och frimodiga svar.

"Jag hoppas . . ." började Ebba; men hon fick ej fortsätta, ty drottningen föll henne med uppbrusande vrede i talet.

"Hoppas ? . . . hvad hoppas du, fåviska flicka? . . . Har du icke ännu slagit de der grillerna ur hågen?"

"Aldrig" svarade Ebba med ädel värdighet "öfverger jag mitt lifs ljufvaste förhoppningar, och aldrig sviker jag den tro jag svurit min ädle, min store Gustaf Adolf.

"Förhoppningar?" upprepade drottningen i en ton, som skulle uttrycka medömkan "kan man väl kalla förhoppningar sådana der dumma hugskott?"

"Jag förstår icke Ers Maj:ts mening" sade Ebba.

"Så? . . . du förstår icke att du sträcker dina förhoppningar alltför högt?"

"Tusende gånger har Ers Maj:t värdigats säga mig det" genmälde Ebba med sårad stolthet "och lika

många gånger ha de orden varit för mig en gåta. Är jag icke af den ädlaste börd? . . . Är icke min far af vårt lands yppersta ätter, en af dess första grefvar och beslägtad med det regerande konungahuset? Var icke min saliga mor, fru Brita Lejonhufvud, hon, som hade lyckan kalla Ers Maj:t sin förtrogna vän, en nära slägting till Wasahuset, och hafva icke, sedan århundraden tillbaka, ätterna Wasa, Brahe och Lejonhufvud varit med hvarannan befryndade genom giftermål? Från hvilken tid har en Wasa kunnat anse sig förnedrad, genom att inför altaret räcka sin hand åt en Brahe?

"Från den tid" svarade drottningen, "då man lärde sig inse, att giftermål mellan en monark och hans undersåte aldrig lända till annat än afund och split inom de adliga ätterna och slutligen kan leda till inbördes oroligheter inom hela riket. En konungslig yngling må förenas med dottern till ett krönt hufvud, eller åtminstone till ett utländskt furstehus, och landets högborna döttrar med deras vederlikar i rang, de unga sönerna af rikets förnämsta slägter!"

"Således" yttrade Ebba Brahe i sorglig ton, "skulle en utländsk furstinna, en villfrämmande person, uppvuxen i andra förhållanden och andra seder, och som icke af kärleken, utan af politiken blifvit fästad vid Sverges konung, kunna göra hans hjeltebana mera blomstrande, hans husliga lif sällare och hans regeringsbördor lättare, än den, som tillsammans med honom vuxit upp, i samma land och i samma seder, som med honom delat barndomens oskyldiga lekar och ungdomens svindlande fröjder . . . den, som af hela sin själ älskar, tillber, beundrar honom, och som skulle vilja uppoffra hela år af sitt lif, för att bereda honom ett ögonblicks sällhet?"

"Mitt barn!" sade drottningen i mildare ton, "du borde veta att vid kungliga och furstliga personers gif-

termål deras egen sällhet så föga kommer i beräkning. De äro skapade att styra, att förelysa, att lyckliggöra ett helt folk om ock med uppoffrandet af deras egen, enskildta lycka."

"Men" sade Ebba med en vacker blick, "icke ämnar jag, i fall jag blir drottning, göra det svenska folket olyckligt. Min höga fränka, Margareta Lejonhufvud, skall blifva min föresyn.

"Kära barn" återtog drottningen, som vid sitt inträde varit vid ytterst elakt lynne, men hvars bitterhet vid den hulda flickans åsyn och ord förunderligt bortsmält "icke tror jag att du någonsin skall göra någon varelse olycklig, och icke är det för din skull jag motarbetar ditt giftermål med konungen, min son. Gud skall veta att jag, då jag mottog dig som ett spädt barn, af din döende moders händer, icke iklädde mig pliktten att vara dig en ny moder, för att bereda dig ett lif fullt af sorg och ångest. Men *om* ditt lif blir sådant, Ebba, så är det ditt eget fel, som icke lyssnat till mina varningar och i tid låtit förnuftet segra öfver dårskapen."

Ebba sväljde de frambrytande tårarna och sade:

"Jag mins ej rätt från hvilken tid konungens och min kärlek daterar sig; men jag vet, att vi voro — han i första ynglingaåren — jag ännu ett barn, då vi först kommo under fund med att vi älskade hvarandra. Det är icke godt att utrota hvad som vuxit tillsammans med vår egen varelse; det är icke godt att ur hjertat upprycka de blommor, som vid dess djupaste lifskälla uppspirat och fått sin näring."

"Men förnuftet, min bästa Ebba — förnuftet och sansade menniskors föreställningar böra dock göra något. Åtminstone har jag, din fostermoder, mån om din framtida lycka, lika mycket som om mina egna barns, tidigt upplyst dig om hur orätt du gjorde, då

du handlöst öfverlemnade ditt unga hjerta åt förhoppningar, vid hvilkas förödande det måste blöda och blöda djupt. Jag har ju städse predikat förnuft för dig och sagt, att Sverges konung aldrig kan bli din gemål."

"Ack!" utropade Ebba "det är icke Sveriges konung jag älskar . . . det är Gustaf Adolph Wasa, den sköne, tappre, herrlige unge mannen; och jag vet, vid Gud och mitt samvete, att jag skulle älska honom lika högt, äfven utan krona och spira."

"Jag tror dig", sade drottningen; "men kronan, som pryder hans hjeltehufvud, och spiran, som Gud gifvit honom i handen, skall han dock icke för din skull bortlägga, för att bli en enskildt man och helt och hållet öfverlemna sig åt smek och kärleksjoller. Han är och förblifver kung; och som kung måste han i allt handla. Ständerna sätta sig enhälligt emot hans förbindelse med en af landets döttrar och min store son skall icke trotsa sina trogna ständer."

"Mig tyckes dock" sade Ebba med ett ironiskt leende, "att dessa *trogna* ständer flera gånger förut satt sig emot mycket, som konungar och drottningar dock med kraftig vilja genomdrifvit. Min Gustaf Adolph är en mäktig konung, och hvad han vill, det sker. Ständerna skall han besegra; sin höga moder skall han beveka; och mig tillhör det sedan att genom mina dygder försona både ständerna och Ers Maj:t."

"Du är således öfvertygad, att konungen en gång skall göra dig till sin drottning, i trots för både ständerna och mig?"

"Icke i trots för Ers Maj:t utan med Ers Maj:ts samtycke, som han slutligen skall förstå att tillvinna sig."

"Stackars flicka, sådana luftslott du bygger!"

"Huru så, Ers Maj:t?"

"Du tror då på Gustaf Adolphs trohet?"

"Ja, nu, mer än någonsin; och jag skall på mina knän afbedja den synden, att jag någonsin låtit förleda mig till att betvifla den."

"Och hvad är det, som nu gör dig så säker?"

"Detta bref, som jag i går erhöll, och som upplyser mig om, att Gustaf Adolph skrifvit flera — ja, minst tre, hvilka aldrig kommit mig tillhanda. — Och jag, som trodde att han hade glömt mig! . . . Hvad skulle jag också tro, då jag ej längre fick mottaga några bref från honom? — Ack, de, som varit nog grymma, att undansnilla dessa den trognaste, den varmaste kärleks dufvoposter, öfver dem komme mina tårar och suckar!"

Drottningen låtsade icke höra detta; hon sade blott:

"Låt mig se brefvet, Ebba!"

"Ers Maj:t", yttrade den unga flickan med en bönfallande blick, "detta bref är min dyrbaraste klenod och . . ."

"Och du fruktar jag skall beröfva dig det", inföll drottningen. "Var lugn, Ebba; du skall få behålla ditt bref och jag vill, till och med, afstå från min önskan att få läsa det. Jag begriper nog ändå huru sådana der kärleksfraser mellan ungt folk kunna vara tillskrufvade, och jag, som betraktar dem med andra ögon, anser dem för hvad de äro — idel munnväder."

Ebba log; men hon rätade upp sig och såg triumferande ut.

"Min kära Ebba", fortfor drottningen, "jag har sökt verka på dig genom att visa dig de hinder, du har att, å mina, å ständernas, å folkets sida besegra och för hvilka din kärlek, vore den än aldrig så stark, dock slutligen måste stryka flagg; jag har sagt dig, att du aldrig blir Gustaf Adolphs gemål, och jag har

sagt det af öfvertygelse, just emedan jag vet så många skäl deremot. Med det giltigaste af alla har jag dock icke velat såra dig; men, efter som du envisas att tro, det Gustaf Adolph är, i fråga om qvinnor, något bättre än andra unga män, så vill jag nu fråga dig om du ej hört namnet Margaretha Cabbelliau."

Ebba Brahe satte båda händerna för sitt starkt rodnande anlete och ropade:

"O! . . . af barmhertighet, nämn icke åter detta namn!"

"Jo", sade drottningen, som alls icke var sinnad att i detta fall utöfva någon barmhertighet. "Jo; jag måste nämna det. Jag hoppades att din stolthet såsom grefvedotter skulle hindra dig från att — förlåt att jag begagnar det ordet — men jag vet icke något mera passande — *truga* dig till den, som dock ödet ej tyckes hafva bestämt dig; men nu måste jag vädja till din stolthet såsom qvinna." Konungen har älskat köpmansdottern mer än du tror."

"Kanske ock mindre än jag *trott*", svarade Ebba, efter någon besinning. "Jag har bittert sörjt öfver detta dumma rykte och jag kan ej höra namnet på denna holländska, utan att all min blod far åt hufvudet. Men det är icke, nu mera, af svartsjuka, utan af harm öfver att ett sådant prat kunnat komma ut, ett prat, som sätter fläck, icke blott på min ädle Gustaf Adolphs hjeltedygd, utan ock på hans rena kärlek till mig."

"Men *om* han verkligen skulle älska denna holländska flicka?"

"Han har funnit henne vacker; det är alltsammans", yttrade Ebba. "Sedan jag fick hans bref, har jag mycket tänkt på den saken, och funnit att jag sörjt i fåvitsko, och att jag allena eger hans hjerta."

"Det vill jag äfven tro", genmälde drottningen,

"ehuru jag icke begriper hur en man, som i sitt hjerta bär bilden af en älskad barndomsbrud, skall kunna låta hänföra sig så långt, som . . ."

"Hänföra sig!" utropade Ebba, som i sin ifver gjorde sig skyldig till den vanvördnaden att falla drottningen i talet.

"Ja, just hänföra sig", återtog Christina. "Min son är, redan vid sina år, en man, på hvilken hela Europa med beundran fäster sina blickar; men denna fläck ville jag dock se borttvättad från hans glänsande vasasköld."

"Hvilken fläck?" frågade Ebba med ångest.

"Barnet", svarade drottningen lakoniskt.

"Barnet? . . . för himlens skull, hvilket barn?"

"Sonen, som Margaretha Cabbelliau skänkte honom, redan förlidet år, och som i dopet fick namnet Gustaf samt sedermera kallats Gustaf Gustafsson . . . sonen som kungen inför Margarethas fader erkänt, och den han lofvat låta såsom sin son uppfostra . . . Vet *du* ingenting härom?"

Ebba Brahe svarade icke nu; hon nedsjönk afdånad vid drottningens fötter.

"Ändtligen", tänkte Christina, "träffade jag dock i hennes hjerta en rätt sårbar punkt; från alla öfriga håfva mina ords pilar studsat tillbaka."

Och hon skyndade att sjelf undsätta den vanmäktiga, på det att ingen skulle få veta att någon scen passerat, dem emellan.

IX.

Hertiginnan.

I en sal på Wadstena slott var en stor båge uppspänd, och lutade öfver densamma sutto sju unga damer, flitigt arbetande.

Af dessa damer voro ett par ganska vackra, några rätt täcka, ett par hvad man kallar "som folket är mest" — ingen enda ful.

De voro alla mellan sexton och tjugufyra år, en ålder då qvinnan sällan saknar fägring och gratie, vore hon än aldrig så sparsamt lottad af naturen.

Man torde invända, att mången är ful och obehaglig, äfven vid denna ålder; men då svara vi att detta, lyckligtvis, hör till undantagen. Ty så länge rosor växa på lifvets väg och dessa rosor sprida sitt doft öfver själ och gestalt, måste en qvinna vara särdeles styfmoderligt behandlad af naturen, om hon ej skall ega något intagande, något, som angenämt inverkar på ögat eller hjertat.

De unga damerna, hvarom vi nyss nämnde, voro hertiginnan af Östergöthland med sina sex hoffröknar, hvaribland Anna Skytte äfven befann sig.

Bågen, vid hvilken de arbetade, var icke en sy- utan en stickbåge, hvaruti var uppspändt ett stort stycke atlas, af den grannaste rosenröda färg. Stoppningen var af silkeslakage och fodert af tjockt hvitt taft från Antwerpen.

Sjelfva arbetet, hvilket utfördes med lika mycken skicklighet som flit, var i sitt slag beundransvärdt. En nära tre qvarters bred fin blomsterguirland, redan färdig, sträckte sig längs utåt den utspända bågen; på botten voro stjernor, af en silfverdalers storlek, och mellan dem en finprickig botten, danad af fina styng, så jemna och så konstmessigt utförda, att endast den tidens och det efterföljande seklets fruntimmer kunde åstadkomma något sådant; ty vår tids damer, vana vid både grannare och tacksammare handarbeten, skulle visst icke hafva lust för dessa forntidens både tidsödande och tålamodspröfvande handaslöjder.

Man gissar att det var ett täcke — och ett brudtäcke, till och med, hvarpå hertiginnan Maria med sina tärnor så ifrigt arbetade.

Nej, mina nådiga damer! det var icke ett täcke, utan en — *stubb*, men brudstubb, likväl. Den var en skänk af hertiginnan till en bland hennes hofjungfrur, Ulrika Stjernsköld, hvars bröllop med en friherre Åke Ramel skulle firas under den snart stundande julhelgen.

Man var i början af December — således icke mer än tre veckor igen till julen. Icke underligt då, om de unga damerna hade brådtom, helst det ännu var mycket ofulländadt på den granna brudstubben.

Men om de hvita fingrarne rörde sig med snabbhet, så är det icke mindre visst, att de röda läpparna och de snabba tungorna voro i lika verksamhet. Hertiginnan, som under ett par veckor hade varit ovanligt frisk, var i dag vid utmärkt godt lynne, hvar-

för de unga hofjungfrurna äfven kände sig lätta och glada.

Det var eljest icke godt om glädje vid hertigens af Östergöthland och hans gemå's hof, som gemenligen kallades det unga och *dystra*, till åtskillnad från Pfalzgrefvens af Zweibrüken och hans gemåls, prinsessan Catharinas, som kallades det unga och *glada* hofvet; hvaremot den stränga enkedrottningens, hvartill hertig Carl Philip ännu hörde, benämndes gamla hofvet.

Konungen, såsom oförmäld och beständigt — åtminstone med få undantag — borta i krig, hade nästan intet hof. Man kunde nästan säga att han gästade sin fru moder, när han någon gång var hemma i sitt rike.

Det unga och dystra hofvet hade tillbringat tre månader å rad, September, Oktober och November, på Bråborg, som äfvenledes kunde kallas ungt och dystert; ty slottet der var nybygdt, men omgifningarna långt ifrån sådana, att de kunde lätta sinnet och stämma själen till glädje eller hopp.

Nu hade man dock ledsnat vid Bråborg. Hertigen hade längtat till Wadstena, och hertiginnan hade villigt följt med; icke af kärlek till sin gemål, utan derföre att hon omfattade denna flyttning såsom ett medel till skingring af den ledsnad, hvilken utgjorde det unga fursteparets värsta och obotligaste plåga.

Wadstena, icke på sju månader besökt, hade nu åter nyhetens behag. Hertigen och hertiginnan hade under dessa sju månader vistats, utom på Bråborg — ömsom i Stockholm, ömsom på Kungsbro, ett annat slott inom deras sköna, men af dem så försummade och så föga värderade hertigdöme. Äfven hade de varit i Uppsala under konungens kröning, som der mot hösten firades.

När hertiginnan var sjuk, eller sorgsen, plägade hon samla omkring sig sina äldre hofdamer, för att inför dem klaga och gråta; men när hon var glad, älskade hon en yngre och gladare omgifning, hvarför hon då samlade omkring sig sina tärnor, för att med dem skratta och skämta.

Detta skratt och detta skämt var dock sällan af den art, att det kunde rätt lifva och muntra de stackars adelsdöttrarna, som af ödet voro dömda till att utgöra hertiginnans omgifning; ty skrattet var som oftast fånigt, och skämtet saknade all lifvande förmåga, emedan det var utan qvickhet och behag.

Ofta hände det ock att hennes lynnes barometer inom några få ögonblick nedföll från den högsta grad af glädtighet, till den lägsta grad af svårmod, hvarunder spasmer vanligen infunno sig; och tillstötte då någon skrämsel, vrede, eller annan häftig sinnesrörelse, hvaribland en hastig glädje äfven var inberäknad, så hände det icke sällan att hon föll i våldsamma konvulsioner.

Men nu hade hon, såsom nämndt är, i mer än två veckor varit alldeles frisk. Talet om det stundande hofbröllopet och tillredelserna till detsamma lifvade henne i dag och förlänade hennes eljest så slappa sinnen en ovanlig spänstighet; och hoftärnorna hoppades att hon skulle öfver hela julen förblifva sådan hon nu var.

Detta var, måhända, en alltför djerf och föga grundad förhoppning; men när har icke ungdomen haft lätt för att hoppas, äfven der hoppet visar sig otydligt och bland dimmor?

Den vid den tiden nära tjuguett-åriga Maria Elisabeth, konung Carl IX:s enda dotter med sednare giftet, var, såsom man kan finna af de porträtter af henne, hvilka ännu finnas, långt ifrån ful. Hon hade i

sitt ansigte hvarken faderns eller moderns barskhet och hennes ögon voro mörka och ganska lifliga. För öfrigt hade hon, lika litet som den köttsliga kusinen, hvilken nu var hennes gemål, de blonda vasadragen, utan var mera mörk och hade starkt utpräglade, ehuru fina anletsdrag.

Men hon var mycket liten och klen till växten, samt mycket sned, hvilket icke ens den sorgfälligaste klädsel kunde dölja; äfven haltade hon litet, synnerligast när hon glömde bort att akta sig, och när hon, då någon häftigare sinnesrörelse påkom, endera skyndade undan allas blickar, eller spatserade af och an under stora gester.

Bland de unga damerna, som nu så flitigt arbetade och lika flitigt pratade och skrattade, utgjorde dock Anna Skytte ett undantag. Äfven hon lät sin synål rätt snabbt glida upp och ner genom det dubbla sidendtyget; men hon deltog icke i de öfrigas munterhet, icke ens i deras samtal, så vida hon icke blef direkte tilltalad, då det till och med hände, att hennes svar vittnade om tankspriddhet eller själsfrånvaro och sålunda lockade de öfriga att skratta.

Den stackars Anna hade, ehuru mycket hon än gråtit, och fastän föräldrarna uppriktigt deltogo i hennes sorg, omöjligen kunnat undslippa att bli hofjungfru hos hertiginnan af Östergöthland. Vi veta att hon hos drottningen anhållit om en hoftärneplats, i hopp att få omgifva Christinas egen höga person, och få dagligen träffa hertig Carl Philip, men att drottningen transporterat henne på sin dotter, förebärande att hon sjelf icke hade någon hofjungfruplats ledig.

Föräldrarna hade ju kunnat säga *nej*, torde mången invända; men sådant var för riksrådet och riksrådinnan Skytte icke ens tänkbart. Född ofrälse och

af kunglig nåd adlad för sina stora förtjenster om de unga konungasönernas uppfostran, vågade herr Johan Skytte, mindre än någon annan, stöta sig med det kungliga huset; och det hade ju varit att med flit ådraga sig den stränga och oförsonliga drottningens vrede, om man sagt nej, sedan hon, öfver all förhoppning, funnit en Skyttes dotter värdig att upptagas bland döttrar ur de yppersta högadelshus, hvilket herr Johan hade att anse såsom höjden af all ynnestbevisning.

Enthusiastiskt dyrkade Skytten sin äldre lärjunge, den unge hjeltekonungen, och var äfven med de ömmaste tillgifvenhetsband fästad vid den yngre, den älsklige och förhoppningsfulle hertig Carl Philip; men han älskade icke mindre sitt nya adelskap, sitt anseende och sitt myckna inflytande, och han aktade sig derföre att genom ringaste ord eller handling stöta sig med den inflytelserika drottningen. Ty han visste att de gamla adliga ätterna, afundsamma och inbilska, som de voro, och förargade öfver att snille, kunskaper och duglighet kunde, lika väl som börd och tapperhet, bana väg till höga äreställen, sågo snedt på "uppkomlingen" och skulle med skadeglädje hafva skådat hans fall från den höjd, dit han, efter deras mening, med orätt uppklättrat.

Men Johan Skytte var en klok man och hans fru en klok qvinna. Äfven Anna var en lika förståndig flicka, som lydig dotter; hon visste således att här var ingenting att göra, utan fogade sig i sitt öde och slet sig, väl bittert gråtande, med dock stilla och undergifven, ur föräldrars och syskons armar, för att resa till det ensliga och dystra Gråborg, icke vetande när hon åter kunde få träda öfver det älskade hemmets tröskel.

Som en förvisning från fädernehem och anhöriga, från ungdomsfröjd och till och med hopp, hade hon ansett sin nya hederspost; ty ingen enda gång hade hon fått se honom, för hvars skull allena hon råkat i denna *olycka*, som hon kallade det. Endast för Carl Philips skull, för att dagligen få se och stundom tala vid honom, hade hon eftersträfvat att bli hofjungfru hos drottningen och bedt sin far åt henne utverka denna nåd; men icke blott och bart för att komma till ett hof, likagodt hvilketdera, och aldra minst för att borttråna vid sidan af den kropps- och sinnessjuka hertiginnan.

Icke ens ombyte af bostad kunde lätta den stackars Annas nedslagna sinne. Det var ju ändå samma omgifning, ännu lika långt från hem och anförvandter, ännu samma ovänlighet af de flesta bland de högättade kamraterna och — hvad som var värst af allt — ännu samma otillfredsställda längtan efter *honom*, för hvars minsta blick hon skulle hafva glömt dessa långa månader af ledsnad och vantrefnad.

"Hur snart väntas konungen, Ers Nåde?" frågade, under samtalets lopp, den blifvande bruden.

"Jag vet icke", svarade hertiginnan, "jag vet blott att han ämnar jula i Stockholm."

"I Stockholm!" suckade Anna Skytte, dock inom sig, så att ingen hörde det. "O, att äfven jag finge jula i Stockholm! . . . Här blir en odräglig jul."

"Hvarför frågar du när kungen kommer?" yttrade en annan af jungfrurna till Ulrika Stjernsköld.

"Nu är du bra enfaldig, Regina!" utbrast Lovisa Toll, som satt närmast Ulrika. "Behöfver du fråga hvarför hon vill veta när Hans Maj:t kommer? Du begriper ju att på samma gång hemkommer Ulrikas brudgum, friherre Åke Stenson."

"Ramel", tillade en annan af flickorna.

"Och då ramlar hon ifrån oss", yttrade hertiginnan, gapskrattande åt sin ordlek.

Flera af hoftärnorna skrattade med.

Hertiginnan, uppmuntrad af detta bifall, som hon tog för kontant, eller såsom en uppriktig hyllning åt hennes utmärkta qvickhet, beslöt att göra ännu flera försök i samma stil.

"Ja, ja", sade hon, "snart kommer friherre Åke och ger Ulrika åka."

Och nu flinade den tåpiga furstinnan alldeles omåttligt.

"Ja, åtminstone kommer Åke och åker bort med henne", sade Lovisa Tott.

Allt detta sladder hade, likt suset af en vind, halkat förbi Anna Skyttes öron. Försjunken i sin inre verld, var hon med sina tankar långt bort i okända rymder.

"Nu längtar du väl bra mycket efter din brudgum, Ulrika?" frågade den yngsta bland tärnorna, den sextonåriga Eva Oxehufvud."

"Ja visst", svarade den tillfrågade och såg upp från arbetet, i det att hennes ögon strålade, kinderna brunno och läpparna logo. "Jag räknar veckor, dagar och timmar, till dess jag åter får skåda hans vackra ansigte och ädla gestalt. O, att det snart vore jul!"

"Blygs du icke att yttra dig så der öppet?" frågade den tjugutreåriga Sigrid Rosenhane. "En nittonårig mö borde dock vara mera blygsam."

"Blygas? . . . blygsam?" upprepade Ulrika med yttersta förvåning. "Hvad har jag då sagt, som jag behöfver blygas för?"

"Ingenting annat", återtog den tillgjorda Sigrid, "än att du så der öppet uttalar din längtan efter den du har kär. Ingen undrar öfver att du hyser en så-

dan längtan, men att yttra den högt är, enligt mitt begrepp om en jungfrus blygsamhet, ganska ohöfviskt."

"Hvad jag bekänner inför Gud, det vågar jag ock inför menniskor öppet bekänna", genmälde Ulrika med ädel värdighet. "Ännu är väl icke den dag kommen, då en ärlig Svensk jungfru behöfver blygas för sin kärlek till en käck och hederlig Svensk man, helst han är hennes trolofvade inför Gud och verlden."

"Åh, kära Ulrika", inföll Eva Oxehufvud, "bry dig icke om Sigrid och hennes predikningar. Hade hon en trolofvad, så längtade hon efter honom, vida mer, än du efter din."

Det var bra, Eva!" ropade två eller tre af de unga flickorna.

"Det måtte dock vara ljuft att älska", yttrade helt oförmodadt den nyss så dumt skrattande hertiginnan, och det med en så allvarsam min, att alla dervid blefvo allvarsamma.

Då ingen svarade, fortfor hon:

"O, hvad det måtte vara ljuft att älska . . . och blifva älskad!"

Detta sade hon med en suck, så tung, att den gjorde ondt i åhörarinnornas hjertan.

"Visserligen är det ljuft", svarade omsider jungfru Ulrika, den enda som fann sig befogad att på detta yttrande afgifva ett svar.

"Men då sade den barnsliga Eva:

"*Måtte*, säger Ers Nåde, liksom Ers Nåde icke skulle veta det!"

"Nej, jag vet det visst icke", svarade Maria Elisabeth, "ty mig har man icke tillåtit att älska någon man."

"Än hertigen då?" inföll Eva.

"Hertigen? . . . min gemål? . . . Men han är ju mitt syskonbarn, han. Icke kunde jag älska mitt eget syskonbarn; honom, som jag sett hvarje dag, alltifrån min spädaste barndom, och som jag var van att anse som min bror . . . Och icke kunde han älska mig, heller."

"Ja, men sin maka måste man dock älska", sade Ulrika.

"Måste man?" frågade hertiginnan med bekymrad min. "Måste man . . . äfven om man icke kan? . . . De hafva dock sagt mig, att man blott behöfver vara trogen . . . icke älska någon annan; och jag har icke älskat någon."

"Nå, men, var Ers Nåde glad, som fästmö och brud?" frågade en bland tärnorna.

"Åh nej", svarade den arma prinsessan, "glad har jag aldrig varit, ty redan som barn var jag beständigt sjuk. När jag hade fyllt femton år, kallade min fru moder och min salige herr fader in mig i ett rum, der ingen fans, utom de båda, jemte mitt syskonbarn, Johan, som då var tjugett år, samt min äldsta broder, Gustaf Adolph. De sade mig då, att jag var förlofvad och Johan kom fram till mig och gaf mig en ring, hvarvid konungen, min salige fader, närmade sig, tog af mitt finger en slät guldring och gaf den åt Johan, hvarefter man lade våra händer tillsammans och jag hörde en välsignelse mumlas från allas läppar. Så kom min mor, min far, min bror, allesammans, och omfamnade först mig, sedan Johan, hvilken var blek som ett lik; aldrig skall jag glömma hur blek han var."

"Än sedan då, Ers Nåde?" frågade Eva.

"Sedan", återtog hertiginnan, "sedan blef det ett stort gästabud vid kung Carls hof och min förlofning kungjordes för hela riket. Men icke kände jag mig

annorlunda till mods då, än förut. Väl hörde jag sägas, att presterna satte sig emot vårt giftermål, för det vi voro så nära slägt; men icke brydde jag mig om, antingen de segrade eller gåfvo med sig. Nu deremot, önskar jag och har tusende gånger önskat, att de varit mera hållfasta, eller min fru moder mindre envis; ty jag tycker det är synd om Johan, att han skall ha en så sjuklig gemål."

"Ja, men nu är Ers Nåde bättre till helsan", inföll en af tärnorna. "Vi skola hoppas att Ers Nåde med Guds hjelp blir alldeles frisk."

"Ja, men vi hafva så ledsamt, tillhopa", sade den enfaldiga Maria Elisabeth, "och det är för det, att vi icke älska hvarandra . . . och det kunna vi ju icke, när vi äro uppfödda, nästan som syskon."

"Himmelens Gud!" ropade Eva helt oförsigtigt, "hvad gör du, Anna? . . . Du sitter ju och fäller tårar på arbetet."

"Aj! . . . aj! . . . en tår på brudstubben!" skrek Sigrid Rosenhane, "det betyder idel olycka."

Alla sågo bestörta ut. Bruden satt blek och med skälfvande läppar.

Det förhöll sig verkligen så, att Anna Skytte, som alls icke deltagit i samtalet, låtit så hänföra sig af sin saknad och hemlängtan, att hon, utan att sjelf veta det, började gråta, och innan hon hann förekomma det, hade en tår, som halkade öfver kinden, blifvit för tung och fallit ned på arbetet.

"Det är ett olyckans förebud! . . . det betyder sorg!" ropades åter af de vidskepliga tärnorna.

Ett underligt läte hördes . . . man såg på hertiginnan; hon hade fått sina spasmer.

Nu rusade alla upp, men så hastigt och oförsigtigt, att tvänne af de små, högkarmade stolarna slogos omkull.

Vid det buller, som häraf uppkom, föll hertiginnan i golfvet, och hennes onda öfvergick från spasmer till konvulsioner.

Man bar henne in i hennes rum, der hon länge förblef sängliggande.

På den granna brudstubben arbetades nu icke på länge, och det var icke heller mer någon synnerlig brådska dermed; ty friherre Åke Stensson hemkom från kriget illa sårad och det åtgick ett halft år, innan han blef så frisk, att han kunde fira sitt bröllop.

X.

Läraren och hans Duscipel.

Långsamt framskredo, på Wadstena slott, dagar och veckor, utan att hertiginnans helsa förbättrades.

Hertig Johan, ledsen vid detta eviga fjäsk omkring sjuksängen, utledsen vid sin gemål, sin omgifning, sig sjelf och hela verlden, hade rest till Kungsbro, der han förnötte sin tid med att läsa, spela schack och åka skridsko; han hade dock lofvat återkomma till Wadstena, för att der tillbringa julen.

Anna, som i likhet med alla de andra hofjungfrurna, befriades från tjenstgöring, så snart hertiginnan var sjuk, ty då älskade Maria Elisabeth att omgifvas af idel äldre personer — hade nu tillräcklig frihet att minnas och sakna, att älska och drömma, att längta och gråta.

De flesta stunderna af dygnet tillbragte hon i sin ensliga kammare, som hade utsigt åt borggården; ty medsystrarnas sällskap undvek hon, så ofta det var henne möjligt. De hade alltid varit henne gramse, för det hon, en nyadlad mans dotter, "trängt sig in i deras högtförnäma krets", ehuru de icke öppet vågade uttala ett sådant yttrande om dottern af denne mäkti-

ge Skytte, som stod så väl, både hos konungen och hans höga moder, enkedrottningen; men de voro nu till vida högre grad ovänliga mot Anna, och dröjde icke att låta förstå det, emedan hon, enligt hvad de påstodo, hade varit en orsak till hertiginnans förnyade sjukdomsfall och såmedelst beröfvat dem allt hopp om glädje under den stundande julen.

Anna hade från första början af sitt vistande vid Johans och Maria Elisabeths hof, märkt huru föga de unga kamraterna voro henne bevågna, samt insett att hon bland dem förgäfves skulle söka en uppriktig vän. Hon drog sig derföre tillbaka, liksom snäckan i sitt skal, för stolt att tigga om vänskap, der den icke frivilligt skänktes henne, och — låtom oss tillstå det — äfven i medvetande af sin ovanligt höga bildning, sin utmärkta öfverlägsenhet i kunskaper och vetande.

Så beslöt hon att tyst och sluten gå sin bana; pligtens, försakelsens — och hvad mera var — ledsnadens törniga bana, hoppandes att det nu så tråkiga bladet i hennes ödes bok snart kunde vändas af någon oförmodad Försynens skickelse.

Hvartill hade det ock tjenat henne att här söka bli förstådd? Sitt hjerta, sina tankar, sitt allt hade hon dock qvarlemnat i hufvudstaden.

Hennes enda tidsfördrif under de långa dagarna och de ännu längre aftnarna utgjordes af de böcker hon från hemmet medfört, jemte den granna bönboken och det brustna bernstenshjertat, hvars båda hälfter, inlagda i en dosa, troget fingo medfölja, ehvart Anna reste och som, ehvar hon än vistades, dagligen framtogos, för att under tårar betraktas och efter tusende kyssar åter inläggas.

Men medan hon skickade sina längtansfulla blickar utåt rymden, åt det håll, der det älskade, saknade föräldrahemmet låg, var allt, der inom, sig temligen likt,

med undantag af den saknad, som efter Annas aflägsnande hade bemäktigat sig allas sinnen.

Riksrådet, ännu lika upptagen af de myckna bestyr, som medföljde hans höga kall, saknade dock sin äldsta dotter mer än han sjelf hade kunnat ana; ty när aftonen kom och den talrika familjen samlades, kunde den kärleksfulle fadern aldrig afhålla sig från att blicka åt den fläck af rummet, det hörn af bordet, der Anna plägat sitta, och en tung suck arbetade sig fram ur hans bröst vid tanken på att den stackars unga flickan nu var skiljd från alla dem hon i verlden ömt och innerligt älskade.

Fru Maria, liksom förr, ständigt sysselsatt med sina husmoderliga bestyr, tycktes ej hafva mycken tid till saknad, förrän just när aftonen kom och allt skulle, efter häfdvunnen regel, vara stilla och lugnt. Då skänkte äfven hon mången saknadens suck åt den bortfarna, undrande hur hon nu hade det, samt för tusende gången fördömmande Annas dumma infall att vilja bli hofjungfru.

De smärre barnen lekte dock och skrålade, som förr, och Annas fullvuxna bröder spelade ännu schack, så ofta de rådde sig sjelfva. Johan, den äldste, påstod detta tidsfördrif vara hans enda tröst öfver att ej få vara ute i kriget. Han hade redan gjort ett fälttåg under Gussaf Adolphs segerrika banér, men dervid fått en blessyr, som tvang honom att under ett helt år hålla sig stilla och fjerran från krigets skådeplats.

Alla syskonen saknade Anna och talade beständigt om henne; likväl var dock för Vendela saknaden både störst och märkbarast. Hvart hon vände sig var det så tomt efter den älskade, med henne jemnåriga systern, hennes själs förtrogna; tomt var det i deras gemensamma rum, deras gemensamma bädd; men

ännu tommare när Vendelas hjerta blef för fullt och hon hade behof af att utgjuta sina känslor.

Ifrigare än någonsin fördjupade hon sig nu i sina älskade studier, särdeles af de grekiska och latinska förtattarne, och det till trots för alla bannor af modern, hvilken — alla husets medlemmmar hade anmärkt det — sedan Anna kom bort, blifvit alldeles outtröttlig i att gräla på tjenstfolk och barn, synnerligast på Vendela, hvilken hon påstod skulle bli tokig af alla de förfärliga böckerna och lära sig att åt sin man, i fall hon en gång finge någon, servera latinska och grekiska glosor, i stället för mat, när han vore hungrig.

Men Vendela egde sin fars bifall till hvad hon förehade, och trygg i medvetandet deraf, trängde hon allt djupare in i vetenskapernas och historiens rika skattkamrar, utan att derföre bli någon pedant i kjortel. Tvärtom utvecklade hon för hvarje dag allt mera täckhet och qvinlig gratie, och blef, ehuru långt ifrån skön, så behaglig, så intagande älskvärd — ja — verkligt hänförande, att ingen kunde undgå att märka det. Man skulle, i sanning, varit utan alla känslor, eller utan all uppfattningsförmåga, för att icke ovillkorligt och med hela sin själ hängifva sig åt denna älskvärda flicka, såvida man icke redan i sitt hjerta hade inrymt en bild, som der uteslöt alla andra.

Detta just var fallet med honom, af hvilken Vendela så gerna ville bli bemärkt och äfven hoppades vara det.

Vi mena hennes lärare, den unge älskvärde och kunskapsrike Adam Sarosky.

O, om föräldrar och bröder hade vetat, om de blott i ringaste mån kunnat ana hvad som föregick i den unga flickans själ — hvilken uppståndelse hade det icke då blifvit!

Ty utan att vara det ringaste behagsjuk — åt-

minstone icke i detta ordets fulare och styggare bemärkelse, och ehuru till utseendet fullkomligt enkel och okonstlad, yttrade dock Vendela icke ett ord, gjorde icke en åtbörd, utan att först fråga sig sjelf om det var sådant, att det kunde gillas af hennes lärare.

Stackars Vendela! hur långt var icke läraren från att ana huru hon i allt sökte behaga blott honom . . . hur långt, var han icke från att begripa, att det var för hans skull, som känslans rodnad eller blekhet alltsom oftast omvexlade på dessa fina kinder, medan deremot *hans* tankar på guldskiftande vingar kringsväfvade Annas ljufva bild.

Detta kunde ju ingen veta, och ingen visste det heller, till lycka för Vendela, men ännu mer för Sarosky sjelf.

Det var en eftermiddag, långt fram i December. Vendela, som under hela förmiddagen egnade sig åt qvinliga syslor, och som, oaktadt julen var så nära, ej ville försumma sina kära lästimmar, stod i salen och ordnade sina böcker, ty hon väntade språkläraren i hvarje ögonblick.

Äfven *han* var under hela förmiddagen upptagen på andra håll, dels af sin befattning såsom riksrådets handsekreterare, dels af att läsa med tvänne af barnen, Lars och Heldina. Men det var vanligt att Sarosky på eftermiddagen, alltefter som tiden medgaf, egnade två, tre, ja stundom fyra timmar åt den för honom vida angenämare läsningen med husets vuxna döttrar.

Dessa timmars undervisning hade nu Vendela ensam.

Sarosky kom: han var blekare, sorgsnare, tankfullare än vanligt.

Vendela, som genast märkte det, blef orolig och frågade med deltagande hur han mådde.

"Godt, jungfru Vendela", svarade den tillfrågade;

men den synbara ansträngning han gjorde, för att dölja sitt lidande, det måtte nu vara kroppens eller själens, öfvertygade den unga flickan att icke allt stod väl till, och att tillståndet inom honom var långt ifrån godt.

Hon satte sig dock och började läsa i Homerus på originalspråket, som låg uppslagen framför henne; men hon hade icke läst länge, förrän hon märkte att läraren var tankspridd, så att han glömde rätta hennes misstag i uttalet af grekiskan och att hon nödgades fråga honom flera gånger om vissa i boken förekommande ord, innan hon erhöll något svar.

Händelsen gjorde att fru Maria, barnen och åtskilliga af domestikerna, som nyss gått ut och in, af och an i salen, nu hade aflägsnat sig, allesammans, så att läraren och hans älskvärda discipel för några ögonblick blefvo allena.

Då tog den unga flickan mod till sig och sade, i det hon stannade med läsningen:

"Herr Adam, — ni är bestämdt sjuk, fastän ni nekar dertill."

"Jag . . . jag vet icke — svarade den unge mannen tankspridd."

"Ni vet icke?" upprepade Vendela. "Jag begriper er icke, herr Adam . . . Låtom oss upphöra med vår läsning, ty jag ser att den plågar er."

"Som ni behagar, ädla Jungfru — *) svarade Adam, i samma själsfrånvaro som förut."

---

*) Det torde förvåna läsarne, att adelns döttrar här i allmänhet benämnas *jungfru*, då Ebba Brahe deremot benämnes *fröken*. Orsaken dertill är den, att ännu under Johan III:s regering frökentileln uteslutande tilldelades prinsessor och att det var först under Gustaf Adolphs tid det blef allmänt att kalla adelsdöttrarna fröken och prinsessorna *Ers Höghet*. Ebba Brahe, såsom drottningens fosterdotter, var verkligen den första svenska adelsjungfru som bar titel af fröken, helst ingen ogift prinsessa då fanns i Sverge.

"Sarosky" återtog den unga flickan "jag fruktar att det är er själ, som lider."

"Min själ?"

"Ja; ni är icke glad."

"Glad? . . . jag! . . . Har ni väl någonsin sett mig glad, jungfru Vendela?"

"Nej, jag måste tillstå att jag alltid funnit er tungsint; men ni har nu, på en tid af några veckor, varit det mer än någonsin."

Den unge mannen spratt upp; det var som om ett getingstyng hade sårat honom; men han sansade sig åter.

"Har ni" återtog Vendela, "ingen enda vän, åt hvilken ni kan förtro er smärta? . . . Det plägar lätta själens tyngd, när man för en förtrogen omtalar sina sorger och bekymmer."

"Ja" svarade Sarosky dystert "när sorgerna och bekymmerna äro sådana, att de *kunna* omtalas . . . För öfrigt vet jag icke hvartut jag skulle vända mig, ensam, främmande, okänd, som jag är: — hvem skulle väl här deltaga i den fattige, obetydlige, namnlöse utlänningens öde?"

"Sarosky, ni är otacksam" yttrade Vendela i mildt förebrående ton. "Ni påstår att ingen bryr sig om er . . . Än vi då? Hålla vi icke allesammans, hjertligen af er? . . . och tror ni väl att någon bland oss skulle stöta er tillbaka om ni med era bekymmer nalkades oss och sade: — jag lider . . . jag behöfver tröst?"

"Ni ären allesammans mycket goda" svarade polacken — och ni dömmer mig orättvist, jungfru Vendela, om ni tror att jag är otacksam. Men . . .

"Men? . . .

"Men" återtog den unge mannen, "om någon bland er kunde ana hvad som föregår i min själ, hvad som

ständigt sysselsätter mina tankar, så skulle ni, i stället att trösta mig, stöta mig bort, såsom en pestsmittad."

"Store Gud!" ropade flickan och drog ovillkorligt sin stol tillbaka, "är ni då en illasinnad menniska, som har insmugit sig här, för att missbruka vårt förtroende och göra oss ondt, till belöning för vår vänlighet mot er? . . . Tala! . . . tala! . . . hvad menar ni?"

"Ja", svarade polacken med sänkt hufvud "jag är en eländig stackare."

"Hvilken sjelfbekännelse!" utbrast Vendela, halfgråtande. "Och jag, som trodde att ni var en god, en rättskaffens menniska!"

"God är jag visserligen och Gud, som ser ned i mitt hjerta, vet att jag aldrig — åtminstone icke med uppsåt, hyst någon ond tanka."

"Nå . . . hvad är det då?"

"Ack, jungfru Vendela, ni förstår mig icke!"

"Jag begär ju icke bättre, än att kunna förstå er. Herr Adam . . . Lägg handen på ert bröst och säg mig, inför den Gud, som vi begge tro på, om ni har något ondt i sinnet mot min far . . . mina bröder, eller någon af oss""

"Himmelens Gud! hur kunde ni komma på en sådan tanka, jungfru Vendela?"

"Men, hvarför icke? . . . edra ord äro ju så besynnerliga . . . så tvetydiga."

"Ja, för det jag är besynnerlig, allt igenom . . . en gåta för alla . . . en gåta för mig sjelf."

"Ni vill oss således intet ondt?" . . . Men ni har dock någon ond gerning på ert samvete."

"Jag? . . hvad tänker ni på?"

"På ingenting annat än era egna yttranden. Sade ni icke nyss, att om någon bland oss kunde ana hvad som föregår i er själ, skulle vi draga oss ifrån er."

"Det sade jag; men jag svär dock inför Gud, att mitt samvete är rent från alla brott och onda uppsåt. — Jungfru Vendela! ni är lika oerfaren och ren, som ni är ung och älskvärd; men ni är dock, till följd af den bildning ni fått, vida mera upplyst, än andra unga fruntimmer. Ni borde således kunna inse, det man kan vara djupt olycklig, äfven med ett skuldfritt samvete, och i verldens ögon gauska klandervärd, ehuru icke inför Gud."

"Jag förstår er icke" sade Vendela, som dock började förstå honom mer än väl, ehuru hon efter *sin* önskan tydde ordens syftning.

"Ni kan icke förstå mig" återtog den unge polacken; "ni bör och får det icke heller. Var dock förvissad, hulda jungfru, att om det, hvaraf hela min själ är uppfylld och som föresväfvar mig i drömmen, så väl som under det vakna tillståndet, någonsin kunde klädas i ord och halka öfver mina läppar, vore ni säkert den första jag valde till förtrogen."

"Och hvarför just jag?" frågade Vendela med ljuf förvirring.

"Jo" svarade han, "emedan ni är så god, så huld, så sannt qvinlig. — Och, nu ädla jungfru, — lofva mig heligt, att ni för ingen på jorden yppar hvad vi här samtalat, oss emellan."

"Jag lofvar det, vid Gud; ni kan vara trygg."

"Godt Jungfru Vendela — bed en bön för den olycklige främlingen — icke att hans önskan må bli uppfylld . . . ty det kan icke ske . . . . Gud gör icke sådana underverk, — utan bed för hans själs frid . . . bed om styrka för honom, att bära sitt olyckliga öde."

Med en lång, smältande blick betraktade han härvid den unga flickan och skyndade ut ur rummet.

Det var ock hög tid, ty i nästa ögonblick inträdde den unge Lars Skytte.

"Intet tvifvel mer!" tänkte Vendela. "Han älskar mig! . . . O, jag lyckliga! Det är jag, som uppfyller hela hans själ; det är om mig, som han, både sofvande och vakande, drömmer . . . det är tviflet på . . . hvad säger jag? . . . den förmenta omöjligheten att få ega mig, som uppfyller honom med så mycken smärta. Men jag — jag anser det icke för omöjtigt; ty en inre, oförklarlig röst har länge tillhviskat mig att jag en gång skall bli hans maka.

XI.

Far och Son.

Då Sarosky lemnade salen, gick han direkte upp i sin kammare, der han på bordet fann ett till honom adresseradt bref.

Han bröt det genast och läste.

Det innehöll blott dessa ord:

"Herr Adam Sarosky behagade, i afton kl. nio, in-
"finna sig på källaren Blå Örnen, som Hindrik Bökman
"håller på Skomakaregatan, snedt emot Heliga-Lekama-
"gillets hus. Värden ger närmare upplysning."

Brefvet hade ingen underskrift och stilen var för emottagaren fullkomligt främmande.

Ytterst förvånad och undrande hvad detta månde hafva att betyda, lopp Sarosky åter utför trappan, för att af husets betjening göra sig underrättad om hvem som ditlemnat det hemlighetsfulla brefvet.

Den betjent, som lagt det på hans bord, hänvisade honom till portvakten, af hvilken han fått det.

Portvakten sade, att en gammal qvinna af den lägre folkklassen hade lemnat det.

Lika otillfredsställd efter de gjorda frågorna, som

förut, hade Sarosky intet annat råd, än att afvakta den utsatta timman, då man bedt honom komma. Det faller af sig sjelft, att han ämnade inställa sig.

Väl insvept i en kappa, ilade han i det kolsvarta mörkret fram på de eländigt upplysta gatorna. Men det var ju icke långt från *Tynnebindaregatan*, der Skyttens hus var beläget, och till Skomakaregatan, till Blå Örnen.

När han frågade efter källarevärden, Hindrik Bökman, framträdde till honom en tjock karl i blått lärftsförkläde, alldeles nedblött af den då aldra mest brukliga drycken, braunschveigermumma, som han höll på att af en ankare tappa på en mängd krus.

Mannen hade ett ondskefullt och illparigt utseende, der han med sina skefva ögon framblickade undan den svarta, yfviga, ända ned till ögonbrynen nedkammade luggen.

"Är ni Hindrik Bökman?" *) frågade Sarosky.

"Ja, till er tjenst, nådige herre."

"Jag är en ofrälseman och ingen nådig herre", sade polacken. "Dock, det är detsamma. Jag skulle af er, mäster Hindrik, erhålla underrättelse om någon, som ville ha ett samtal med mig."

"Månne det? . . . Hvem kunde det vara?"

"Det må ni bäst veta, efter som jag blifvit visad till er."

"Det är osäkert, herre, om jag det vet, då jag icke vet hvem ni är."

"Det är sannt: jag har ej sagt er mitt namn. Jag heter Adam Sarosky."

---

*) i Stockholm, af Elers, 3 del. pag. 378, finner man namnen på alla dem, hvilka, enligt kung Carl IX:s förordnande skulle hålla de inom Stockholm då inrättade sex värdshusen, eller källrarne; deribland Hindrik Bökman på Blå Örnen.

"Och ert yrke?"

"Det hör icke hit. Detta bref, som gifvit mig anledning att söka er, har utanskrift till herr Adam Sarosky; ingenting vidare."

"Godt! . . . ni har brefvet . . . då skall jag väl tro er. — Var god och följ mig!"

Sarosky följde värden uppför en temligen bred trappa, vidare uppför en annan, något smalare och slutligen uppför en tredje, ytterst smal och brant, der ett nedhängande rep tjenade till ledstång, och der det för en främmande skulle varit omöjligt att, äfven midt på ljusa dagen, leta sig upp utan ljus eller ledsagare.

Men källarvärden gick här förut med en lykta, och Adam Sarosky följde tätt efter, i det hans förundran med hvarje steg ökades, och icke så alldeles utan fruktan för ett möjligt försåt.

Ändtligen voro de uppe i en mörk och trång förstuga, der värden knackade med knogen fem hårda och afmätta slag på en dörr, hvarefter han försvann med sin lykta.

Det dröjde några ögonblick, innan någon kom att öppna. Polacken blef emellertid i kolsvarta mörkret.

Ändtligen hördes, derinnanföre, tunga steg, som närmade sig dörren, och en röst frågade:

"Hvem är det?"

"Den, som fått bud att komma."

"Namnet?" frågade rösten.

"Adam Sarosky", svarade den tillfrågade, efter någon tvekan.

"Lösen!" sade rösten vidare.

"Lösen? . . ." upprepade Sarosky, "jag har icke hört talas om någon lösen."

Dervid hörde han en polsk kötted mumlas der-

inne, samt några andra polska ord, som betydde: — *att jag skulle glömma det!*

Sarosky blef otålig och ropade:

"Om ni är en ärlig menniska, som icke förehafver annat, än hvad rätt och tillbörligt är, så öppnar ni dörren, utan vidare omsvep; hvarom icke, så ursäktar ni att jag går min väg."

"Det är han!" sade, med ett glädjeuttryck, rösten innanföre, i detsamma en tung rigel fråndrogs och dörren öppnades.

"Nå, ändtligen!" utbrast Sarosky.

"Ja, jag må visst säga *ändtligen*", genmälde en liten gubbe, som var ensam i rummet, och som var klädd i den långa, fotsida armkåpa, eller kolt, hvilken ännu i dag brukas af de polska judarne. Dessutom hade han, liksom de, ett mycket långt skägg.

Rummet var svagt upplyst af en lampa och Adam kunde således icke genast urskilja den främmandes anletsdrag, hvilka doldes dels af det förr omtalade ofantliga skägget, som var becksvart, dels af en djupt i pannan neddragen pelsmössa.

Under några sekunder blefvo de båda männen stående midt emot hvarandra, utan att tala. Ändtligen frågade Sarosky:

"Hvad vill ni mig?"

"Orda om en vigtig angelägenhet", svarade den främmande.

"Hvem är ni då?"

"Hvem jag är, borde ni redan veta", genmälde den svartskäggige.

"Veta? . . . är då jag allvetande?" frågade Adam med stigande förvåning.

"Vanbörding! . . . . du känner då icke din egen far?" ropade den gamle, i det han kastade den ludna mössan långt ifrån sig, samt bortryckte det svarta skägget, som var falskt.

Och han stod der nu med kalt hufvud, der endast några tunna grå hårtofsar funnos qvar omkring pannan och tinningarna. Det äfvenledes grå skägget var med en sax vårdslöst afklippt.

Med ett utrop af bestörtning ryggade Sarosky några steg tillbaka.

"Min far!" sade han ändtligen; "ni här i Sverige! . . . ni som . . ."

Han hejdade sig.

"Som är biltog dömd", bifogade fadern. "Du kan så gerna tala till punkt; jag älskar icke halfva meningar."

Ynglingen stod som förstenad.

"Man har förklarat mig fågelfri", fortfor den gemle, "dels för det jag sökt att hämnas min i slaget vid Stångebro fallne broder, Håkan, dels för det jag förblifvit och alltid ämnar förblifva min och Sveriges rättmätige konung, Sigismund och hans ättlingar, trogen; men jag skall visa, jag, att jag icke fruktar deras fängelser och bilor. Mitt hämnarekall ämnar jag utföra och sedan gå till evig hvila."

"Men hvad är då er afsigt, min far?" frågade sonen, alltmera häpen.

"Innan du gör mig någon fråga, måste du besvara mina", genmälde gubben. "Den första är: hvem gaf dig lof att resa öfver till Sverige?"

"Dertill behöfdes intet lof", svarade Adam saktmodigt, men utan fruktan. "Fastän född i Pohlen, anser jag dock Sverige för mitt rätta fäderneslaud och dit har jag längtat, alltifrån min spädaste barndom."

"Jag vet att du alltid haft den vurmen, äfvensom den, att ej vilja gå i krigstjenst."

"I polsk, ja — för det jag icke ville bära vapen mot mitt fosterland. Jag förebar således en bröst-

sjukdom, såsom skäl för hvad som eljest kunde hafva benämdts feghet, och då jag redan i spädare åren var moderlös och tillika så godt som faderlös, emedan min far aldrig frågade efter mig, och den välgörare, som bekostat min uppfostran, dog då jag var aderton år gammal, hade jag intet annat råd, än att omfatta det tråkiga och otacksamma skrifvareyrket. Efter ett par år reste jag till Curland, der en för mig passande befattning blef mig erbjuden; samt sedermera till Sverge, mitt efterlängtade fosterland, med konungens fordne lärare, riksrådet Johan Skytte."

"Allt detta har jag fått veta", sade fadern. "Jag vet också, att du här ger dig ut för riktig polack och bär ett polskt både för- och tillnamn."

"Måste jag icke det?" yttrade ynglingen i sorgsen ton. "Under det lånade namnet njuter jag välvilja och förtroende, då mitt eget deremot, om det blefve kändt, skulle för mig tillsluta både dörrar och hjertan."

"Du kan ha rätt", yttrade fadern med ett bittert leende, "och när jag rätt tänker på saken, så är det väl ändå en ödets skickelse att du kommit hit; ty du kan här vara mig af stor nytta."

"I hvad afseende då, min far?"

"Åh, jag menar i hvad jag ämnar göra."

"Och hvad ämnar ni då göra?"

"Hämnas", var gubbens lakoniska svar.

"Hämnas!" upprepade sonen förskräckt. "Men på hvem tänker ni hämnas?"

"Det kan jag väl säga åt dig", genmälde gubben, "ty jag behöfver en förtrogen och medhjelpare. Jag har dertill utsökt dig och derföre skickat bud efter dig. Ehuru olydig och sjelfrådig du än visat dig, kan du dock icke vara nog onaturlig, att förråda din egen far."

Den unge mannen, alltid blek, var nu som en marmorstod.

"Hör på", fortfor den gamle. "Jag har ändtligen hunnit så långt, att jag kunnat hopskrapa tillräckligt med penningar för att komma hit öfver. En gång här på stället, skall det gå som en dans att utföra hvad jag tusende gånger svurit mig sjelf, min konung och min aflidne broders minne. Tyrannens son skall falla och Sverge än en gång bli förenadt med Pohlen."

XII.

Själsnärvaro.

Den unge mannen kände sina lemmar skälfva vid dessa hans fars ord. Han fann sig stå vid dödens port och — hvad som värre var — vid kanten af brottets, vanärans och olyckans afgrund, dit han ohjelpligen skulle nedstörta, så vida icke en engel från höjden plötsligt öfverskyggade honom med sina hvita vingar.

Ehuru han alltför väl kände sin fars marmorhårda sinne och oböjliga karakter, beslöt han dock att försöka öfvertalandets medel, fastän med föga hopp om framgång.

"Min far!" sade han, "hvad är detta för ohyggliga griller? Sverge skall, som jag hoppas, aldrig mer lyda under någon utländsk konung, utan beständigt förblifva ett sjelfständigt rike, och den, som arbetar på någon förändring i den nu bestående ordningen, den arbetar sig sjelf i förderfvet."

"Så-å? . . . du tror verkligen det?" sade den gamle med försmädlig min. "Än om jag vore bättre

underrättad? . . . Om jag kunde försäkra dig, att i Pohlen och äfven inom Sverge, finnas missnöjda partier, de der ingenting högre önska, än att se den rättmätige vasa-arfvingen bekläda sina fäders thron."

"Så säger jag", inföll den unge, "att de äro oförståndiga svärmare, allesammans, hvilka, utom det, att de hysa både syndiga och dumma tankar, åsidosätta menniskans första och naturligaste pligt, sjelfbevarelsen; ty de rusa ju med öppna ögon i förderfvets afgrund."

"Så du skräflar!" utbrast fadern med föraktlig min. "Just som icke jag och flera erfarna män skulle förstå detta vida bättre än du! . . . Det är ingalunda för att med dig tala politik, som jag skickat efter dig, utan för att helt enkelt säga dig i hvad afsigt jag är hitkommen, samt tillika underätta dig om, att jag behöfver ditt biträde."

"Mitt biträde!" ropade sonen med fasa, "mitt biträde vid ett konungamord!"

"Din stolle!" fnös gubben ilsket. "Hur kan du kalla detta ett konungamord? . . . Icke är Gustaf Adolph *min* konung och icke *din* heller. Vi äro ju icke svenska undersåter, utan polackar till lif och själ. Dessutom är han, som nu sitter på thronen här, alldeles icke konung; ty för att vara konung, måste man vara det med rätta och efter både Guds och menniskors lag. Så är icke fallet här. Carl IX var en inkränktare, och Gustaf Adolph är son till inkräntaren, till den affällige undersåten Carl."

Den unge polacken höjde på axlarna. Han fann att gubben hade en fix idé, den ingen makt, intet våld, ännu mindre något öfvertalande skulle kunna fråntaga honom; ty väl visste han att menniskor oftast hafva svårare för att frångå sin politiska, än sin religösa tro, samt att den förra räknat fullt ut så mångå martyrer, som den sednare.

Han beslöt således att icke längre tvista med gubben, i det hänseendet, utan sade:

"Jag lemnar min fars politiska åsigter å sido och medger, till och med, att jag kanske icke rätt begriper saken, emedan jag är ung och oerfaren. Men hvad hvarje menniska begriper, hon må vara ung eller gammal, är att mord är en ryslig sak, som icke allenast har verldsligt straff i sitt följe, utan ock samvetsqval och evig fördömelse."

"Har du blifvit prest?" frågade fadern.

"Prest? — huru så min far?"

"Jo, emedan du ställer dig att predika för *mig*, din egen fader, hvilken, förrän han tänkte på, att du skulle komma till verlden, längesedan hade trampat ut sina pojkskor. Du borde blygas för att vilja upphäfva dig till domare öfver *mina* handlingar, liksom icke jag sjelf egde nog förstånd för att veta hvad jag bör göra och icke göra."

"Min far!" sade den unge polacken med mycket allvar. "Ni har fått kännedom om att jag vistades i Stockholm, och då ni sjelf hit anländt, har ni skickat efter mig."

"Nå?" sade gubben.

"Ni har sagt mig", fortfor sonen, att ni vore kommen för att på kung Gustaf Adolph hämnas en dubbel oförrätt."

"Det är sannt."

"Ni har, åtminstone efter hvad jag kunnat förstå, tydligen uttalat, att denna oförrätt skulle hämnas genom ett mord på konungen."

"Ordet mord har jag just icke uttalat; men jag har sagt, att Gustaf Adolph skall *falla*."

"Min far, det är ju detsamma, som att säga: han skall *dö*: ty en sådan hjeltekonung som Sverges nuvarande, kan visserligen dö, men icke vika. Således,

när ni säger *falla*, menar ni att han skall falla för mördarehand; icke att han skall falla från sin konungsliga höjd och ändå lefva,"

"Det är en ganska riktig slutsats. Du är icke så dum, du, min kära Hans, liksom jag icke heller tror mig hafva uttryckt mig på något obegripligt sätt — men nu vill jag veta hvad du menar med allt detta pratet."

"Jag menar, helt enkelt, att då min far talar, måste jag svara. Min far har sagt mig sina tankar: jag har sagt mina."

"Du har gjort inkast mot mitt beslut: — det är alltsammans. Men nu vill jag säga dig, en gång för alla, att detta beslut är oryggligt. Man hvälfver icke i många och långa år, en plan i sitt hufvud och bringar den icke, under tusende besvär, till mognad, för att låta den outförd uppgå i rök. Icke heller gör man, vid mina år, den besvärliga resan från Warschau till Stockholm, för att vid en pojkes fråga: *hvad skulle du här och göra?* vända om med oförrättadt ärende."

"Min far vill då ändtligen göra sig olycklig?"

"Olycklig? . . . Pah! . . . Hvad kallar du olycklig?"

"Att dö med vanära anser jag för den största af alla olyckor."

"Min son, jag har aldrig varit lycklig; nej: så långt jag kan minnas tillbaka, har motgången förföljt mig. Tror du då jag skulle anse döden för en olycka."

"Nej, icke döden; men vanäran! vanäran!"

"I fråga om politiska saker, min käre Hans, ligger äran eller vanäran icke i sjelfva handlingen, utan i sättet, huru den lyckas. En hvar, som står i spetsen för en statshvälfning, vågar icke blott lifvet utan äran

dessutom; ty om handlingen lyckas, segrar ju det af honom anförda partiet och han blir af detsamma öfverhöljd med tacksägelser och belöningar; misslyckas företaget åter, så segrar motpartiet, och han, som offrat sig för sin egen och många andras öfvertygelse, får lida ett vanärande straff. Hvarje företag, sådant som mitt, är ett spel, och i hvarje spel är det fråga om vinna eller tappa — ett tredje fins icke.

"Sannt, min far, så vida man icke i tid drar sig ur spelet."

"Men, då har man ju icke spelat, gosse! För öfrigt hör icke det spel jag nu förehafver till dem, från hvilka man kan aflägsna sig när man vill."

"Jag tror dock att ni kan det, min far; ty om ni, såsom jag fattat saken, ledes icke så mycket af politiska åsigter, som af enskild hämd, så . . .

"Så kan jag" föll honom gubben i talet, "lika litet svika mig sjelf och den om hämd ropande vålnad, hvilken stundligen omsväfvar mig, som jag kan svika dem, hvilka vid mig fästat sina förhoppningar."

"Vid en bräcklig gubbe!" utbrast den unge i en ton af medömkan.

"Men den gubben har en ung son", ifrade den gamle. "För öfrigt bedrar du dig, om du tror att jag är bräcklig, för det att mitt hår blifvit grått och mina skuldror böjda. Ännu eger denna arm tillräcklig styrka att, om icke svänga svärdet, åtminstone föra dolken."

"En lönnmördares dolk!" utbrast sonen med fasa.

"Du är ohjelplig" sade fadren. "Jag har nedlåtit mig till att *förklara*, der jag kunde blott *befalla*, och ändå . . .

"Förlåt mig, min far" föll ynglingen honom i talet, — "man befaller icke sådant. Till allt hvad som är förenligt med Guds lag och samvetets fordringar, kunna föräldrar befalla sina barn; derutöfver sträcker

sig icke deras af naturen och samhället dem förlänade myndighet."

"Äro vi nu åter inne på moralens område?" yttrade gubben med ett fult skratt. "Jag säger dig pojke — fortfor han i harmsen ton, — att du hitills gjort mig föga glädje. Du har, alltifrån tolf års ålder, vandrat din egen väg; och när jag kommer och för första gången gör anspråk på din lydnad, vägrar du mig den."

"Min far" sade sonen, allvarligt, men utan trotsighet "om jag vandrat min egen väg, är det derföre, att ni sjelfmant har åt andra öfverlåtit, så väl era rättigheter, som era pligter. Mina första steg på ynglingens slippriga bana, ledde icke ni, utan en annan hand och — har ni väl någonsin frågat efter om jag stapplatt eller gått stadigt framåt? Nu, sedan jag blifvit man, en man med bildning och upplysning, en man med sjelfständig vilja och säker blick, i fråga om rätt och orätt, nu kommer ni och gör anspråk på mina sonliga pligter. Men det är deltagandet i ett brott, hvarpå ni yrkar, såsom far; det är till förderfvets afgrund den vill föra mig, denna hand, som undandragit sig att leda mig på rätta vägen."

Gubben syntes gripen af denna sanning, han genmälde i mildare ton:

"Min kära Hans . . . du missförstår mig. Icke vill jag att du skall söla dina händer i blod. Hvad jag beslutit, ämnar jag ensam utföra. Om tre dagar väntas konungen hem. Att jag traktar efter hans lif och att han skall falla för min hand, det vet du nu redan. Svårigheten är blott att kunna komma honom så nära . . . att kunna passa ut honom. Dermed skall *du* vara mig behjelplig."

"Jag? . . . och på hvad sätt?

"På ett mycket enkelt. Du är handsekreterare hos Johan Shytte. Du eger hela hans förtroende,

och jag vet — ty jag vet vida mer än du tror — att han för dig omtalar en hel hop saker, som röra hans göranden och låtanden. Allt hvad jag af dig fordrar, är således, att du af din beskyddare, som är konungens högra hand, söker utleta när Gustaf Adolph någon gång ämnar begifva sig utom staden, då jag kunde passa på honom och . . . nog af! . . . det öfriga följer af sig sjelft. Det väsentligaste är blott, att jag träffar honom i mörkret och då han ej är omgifven af för stort åtfölje."

"Och min far vill, vid sina år, begå en handling, som . . . Dock, jag har ju redan rönt hur litet det lönar mödan, att jag talar om det brottsliga; jag vill således endast hålla mig till det oförsigtiga. Skulle då icke konungamördaren . . . hu! . . . jag ryser vid detta ord — bli gripen, fängslad och . . ."

"Och afrättad, ifyllde gubben." Så menar du.

"Ja, så menar jag verkligen."

"Var lugn, du; ty med den saken har det ingen fara. Jag har noga beräknat allt. Innan jag begår handlingen, är min flykt förberedd och du behöfver icke frukta att se mig i rättvisans händer.

"Men om, ändå, sådant skulle hända; om försöket till flykt misslyckades?"

"Så vore det dock ingen, som krökte ett hår på *ditt* hufvud. Du är ju här Adam Sarosky, icke Hans Kyle; och hvem visste väl att du hade någon beröring med, eller ens hade känt den gamle Sven Kyle?"

"Jag sjelf visste det ju . . . och hvad mera är: — jag hade ju del i min fars brott."

"Som dock icke *är* något brott, min son; jag upprepar det ännu en gång. Att dö som martyr för en god och rättvis sak, vore ju dessutom en försoning, värdig den, som i sin lifstid aldrig kunnat fördraga någon orättvisa. Men det skall icke gå derhän! du

kan vara förvissad om, att du, från det ögonblick slaget träffar, aldrig skall se en skymt af din hämmande fader."

Den unge mannen stod, under några ögonblick stum och tankfull, ändtligen beslöt han att göra det sista försöket.

Han sjönk på knä för sin far och utropade:

"Min far! . . . efter som jag dock måste kalla er så, emedan ni gifvit mig lifvet — i himlens nemn! . . . i allt hvad som är er kärt på jorden . . . i allt hvad ni hoppas på andra sidan grafven — afstå från detta förfärliga uppsåt!"

"Jag har ingenting kärt på jorden och jag hoppas ingenting på andra sidan grafven" svarade den ohygglige gubben; "icke heller afstår jag någonsin från ett en gång fattadt beslut."

"Så utför det åtminstone ensam" återtog sonen i förändrad ton och steg upp.

"Du ser ut" sade fadren — "som om du hade lust att gå och förråda mig."

"Jag borde det visserligen och jag skulle göra det mot hvarje annan än min egen far."

"Och hvarför icke äfven mot mig? . . . Du eger din frihet att handla. Skynda att uppläcka hvar jag fins och hvad jag har i sinnet; du kan sedan skörda frukterna af ditt underdåniga nit."

"O, det är för mycket!" ropade sonen — slående sig för pannan.

"Hör mig, min son!" yttrade gubben nu i en vida fogligare ton. "Jag vill berätta dig orsaken till min förbittring mot tyrannen Carl och hans afföda."

"Tala!" sade ynglingen, som väl femtio gånger, medan han ännu var ett barn, hade hört denna berättelse, men som dock nu ville höra den om igen, i hopp

att medan fadren talade, kunna samla sina tankar och, om möjligt, påfinna något medel till räddning.

"Jag egde" sade den gamle, "en broder, som jag högt älskade. Det var icke den äldste, Svante Kyle, den slafviskt sinnade, som alltid höll med Carl, och som derföre sitter i rikedom och öfverflöd här på våra fäders gods; utan det var Håkan, den andre i ordningen, en tapper, en galant gosse, fastän något häftig och hetlefrad. Äfven han tjenade i hertigens här; men det var blott för syns skull och för att kunna vara konungens rättmätiga sak nyttig. En dag hade Håkan tittat för djupt i bägaren och var för mycket högljudd under ett med kamraterna uppkommet gräl, hvarvid den grobianen Carl kom tillstädes och tilldelade min broder ett slag med sin förfärliga silfverhammare, som han ständigt bar i handen. Det var kort före slaget vid Stångebro och Carls här hade just slagit läger utanför Linköping. Men ut ur tältet rusade min bror och vrålande af raseri svor han att Carl skulle få umgälla hammarslaget. Att Håkan genast och helt öppet öfvergick på konung Sigismunds sida, behöfver jag icke säga. Då det nu kom till drabbning, rigtade min bror, fastän sårad, sin kula mot Carl; men den redan dödsmatta handen sköt miste och hämnaren af den lidna skymfen föll ned och dog. Jag, hans yngre broder, svor dock en dyr ed att snart eller sent, på hertigen eller hans barn, fullborda hämden; och när sedan Sigismund tappade, svor jag en ännu dyrare ed, att, om möjligt, förhjelpa honom eller hans efterkommande åter på thronen. Du finner sjelf om jag kan bryta denna dubbla ed."

"Ni kan det icke, min far" svarade sonen, som nu fattat sitt beslut att rädda konungen. Huru detta skulle tillgå, visste han ännu icke.

"Såå? . . . du medger det ändtligen" sade gubben.

"Ja . . . jag nödgas, mot min vilja, medge det, sedan jag nu hört min fars berättelse. En ed är helig, innebure den än hvad som heldst."

"Ser du det? . . . jag visste väl att du en gång skulle förstå mig, min käre Hans. Du vill således vara mig behjelplig?"

"Ja; med förbehåll att min far ej anförtror hemligheten åt någon annan lefvande varelse."

"Tycker du det? . . . jag vore väl vansinnig då . . . Just derföre har jag valt min egen son till förtrogen, emedan han, tänkte jag, om han ock icke vill biträda mig, åtminstone måtte rysa tillbaka för att förråda mig."

"Nej, jag skall icke förråda er, min far; och sedan jag nu vet huru rätt ni har i hvad ni företager, skall jag med nöje bistå er."

"Svär du att göra det?"

"Skall jag svärja?"

"Du skall svärja att förskaffa mig tillfälle att möta konungen."

"Jag svär det."

XIII.

Konungamordet.

Kröut med nya lagrar hade den unge konungen återvändt från ryska kriget, och efter freden i Stolbova låtit kröna sig i Upsala, samt derefter bevistat riksdagen i Nyköping.

Längtande, såsom hvarje nordbo, då snön häddar sina drifvor, efter hvila vid hemmets härd, den må nu vara simpel eller grann, vara af blott murtegel, eller af marmor med gyllne zirater, hade Gustaf Adolph hastat till sin älskade hufvudstad, der hans trogna, enthusiastikt älskande svenska folk med högljudda jubbelrop mottog honom.

Och de voro sanna, dessa jubelrop: — de gingo från djupet af hvarje hjerta och trängde sig således till monarkens hjerta.

Det var så länge sedan man inom Stockholms murar såg den lagerhöljde unge hjelten, vid hvilken så många förhoppningar voro fästade. Ty man trodde med skäl att han, så snart han hunne befria sitt rike från de på alla sidor hotande fienderna, skulle, äfven i fråga om fredliga idrotter, bli en stor regent, hvars hela sträfvan vore nationens lycka.

Bland de oräkneliga skarorna af fröjdedruckna, var det dock en person, som såg bister ut och gjorde en hotande åtbörd vid alla de himmelshöga hurraropen.

Denne missnöjde, bland så många glada, var den resande, hemlighetsfulle polacken, som hade så ondt i sinnet mot den store konungen, och hvars tankar dvaldes inom mörkrets och dödens rike, medan glädjen och — till följd deraf, friden och försonligheten, med sina hvita vingar kringflägtade alla andra sinnen.

Ty när menniskan är glad, är hon äfven god. Glädjen är ett ljusens barn, som i sin närhet icke tål några brottets och ondskans hemska svartalfver.

Derföre var det så sannt, hvad en odödlig tysk skald under förra seklet yttrade i sin hymn till Glädjen:

"Er vårt famntag, myriader! . . ."

"Dig vår kyss, du verldars här! . . ."

ty när man är glad, skulle man så gerna vilja omfamna alla . . . lyckliggöra alla . . . åtminstone meddela sig åt alla. Sorgen kan inneslutas i hjertats djup, men glädjen måste ha luft, om den icke skall spränga sitt förvaringsrum.

Dock, vi återvända till vår berättelse.

Kungen var kommen och alla voro glada, sade vi, utom den hatfulle polacken, som gjord hotande miner och åthörder och som uttalade förbannelser, i stället för välsignelser. Af den galla, som hos honom jäste öfver alla bräddar, hade dock ingen ondt, utom han sjelf; ty den ondskefulle höll sig visligen inom fyra väggar och lät dessa allena bevittna hans bistra miner, hotande åtbörder och bannande utrop.

Då vi sade att han, vid konungens hemkomst, var den ende som icke var glad, begingo vi ett misstag; ty der funnos ännu tvanne, hvilka, ehuru delande samma undersåtliga tänkesätt, som hela det öfriga folket, i fråga om Gustaf Adolphs egenskaper såsom konung, likväl icke kunde rätt öfverlemna sig åt glädjen, eller

af hjertat instämma i den allmänna förtjusningen vid hans återkomst.

Dessa voro Adam Sarosky och Ebba Brahe. Vi vilja först sysselsätta oss med den förstnämnde, för att sedan tala om den sednare.

Adam Sarosky — vi vilja ännu kalla honom så, ehuru vi hafva hört att hans rätta namn var Hans Kyle; — den till polack naturaliserade svenske adelsmannen, således, hvilken bland sin omgifning gick och gällde för att vara hvad han utgaf sig för, älskade Gustaf Adolph så mycket som någon svensk kunde älska en så ädel och tapper konung, men kände dock en fasa, lik en is, genomlöpa alla sina ådror, då man sade honom de orden; *I morgon . . . eller i dag väntas konungen hem.*

Medvetande af den rysliga hemligheten om ett tillämnadt konungamord och ur stånd att för någon dödlig yppa denna fasans hemlighet, emedan det var hans egen far, som ämnade begå den ohyggliga handlingen, var den unge mannen i början half vansinnig, men lugnade sig småningom, sedan han hunnit fatta och hos sig stadga ett beslut, värdigt en den tidens svensk; . . . ty svensk, ehuru född och uppfostrad i Pohlen, var den unge mannen och svensk kallade han sig med stolthet — nemligen endast inför Gud och sig sjelf.

Det var dagen efter konungens hemkomst.

Riksrådet Skytte, nyss återkommen från slottet, der han tillbringat flera timmar allena med konungen, i dennes enskilta rum, spisade middag med sin familj och yttrade derunder, händelsevis;

"I afton, kl. precist sex, ämnar kungen begifva sig till Blekholmen, för att besöka grefvinnan Amalia Lejonhufvud, som är opasslig och bringa henne hels-

ningar från hennes bror, grefven af Razeborg, som H. Maj:t under kriget personligen råkat. *)

"Till Blekholmen!" utropade fru Maria med förvaning. "Men kan då Hans Maj:t icke sända någon af sina hofmän med denna helsning, utan att sjelf rida åstad?"

"Visserligen skulle han det kunna" genmälde riksrådet "men nu faller det honom in, att personligen öfverföra helsningen till den gamla sjuka grefvinnan och att hugna henne, som sitter der så ensam, med ett besök af sin konung och frände. Han ämnar icke rida, utan gå; ty rida får han nog när han är ute i fält."

"Men, han skall väl vara omgifven af några bland sina hofherrar?" frågade en af sönerna.

"*Jag* skall följa honom, åtminstone" svarade Skytten, — "och så tror jag det blir hans bror, hertig Carl Philip, samt grefve Axel Oxenstjerna jemte ett par andra herrar, dock icke många. Ett för stort antal främmande personer, skulle både besvära och trötta den gamla grefvinnan, menar Hans Maj:t, som alltid är så vänligt sinnad."

"Lyckligt det land, som har en både god och tapper konung!" suckade fru Skytte andäktigt. "Och så gudfruktig, som vår Gustaf Adolph är!" tillade hon.

---

*) Emellan Munkelägret, den del af Claratrakten, der Munklägersgatan nu är, och nuvarande Kungsholmen, låg på den tiden en liten holme, kallad Blekholmen, hvilken först fått sitt namn deraf, att Stockholms innevånare der blekte sina väfvar. Sedermera lärer den blifvit bebygd och år 1614 af konung Carl IX genom gåfvobref upplåten åt en enkefru Lejonhufvud, född grefvinna af Razeborg, som der lät uppbygga ett ståtligt hus, hvari hon till döddagar bodde. Midt emot, men på Munklägret på Norra Malmen, och innan man passerade Blekholmsbron, var en Malmgård, tillhörig grefve Pontus De la Gardie, men der han med sin familj bodde endast om somrarna.

"Ja", sade hennes man "vår unge konung är en värdig ättling af den store Vasa, som frälsade sina landsmän icke blott från verldsligt förtryck, utan ock, i förlitande på sin rena vilja, sin själskraft och den honom ofvanifrån förlänade hjelpen, dristigt bröt det andliga slafveriets lika förderfliga som förnedrande ok."

Samtalet tog här en annan vändning och man talade hit och dit, i åtskilliga ämnen; men sekreteraren, som icke yttrade ett enda ord, hade dock hört nog, för att veta hvad han borde göra.

Så snart middagsmåltiden var slut, skyndade han till källaren Blå Örnen, till sin far, som ständigt höll sig inne i det rum han bebodde, föregifvande att han var opasslig.

"Min far!" sade han "nu är tiden inne."

Den gamle spratt till och skiftade färg.

"Hvad säger du?" utbrast han.

"Jag säger" återtog sonen "att den, som föresatt sig att göra hvad jag icke med ord vågar nämna, finner dertill ett ypperligt tillfälle i afton, kl. sex, då kungen ämnar begifva sig från slottet till Blekholmen."

"Hur vet du det?"

"Jag har hört det af riksrådet, som skall följa honom."

"Och du är säker på hvad du säger?"

"Fullkomligt. Både Gustaf Adolph och Johan Skytte äro män, som icke prata i vädret. När de ämna något, göra de det ock."

"Godt, min son; det var bra, att du underrättade mig; jag vet nu hvad jag har att göra."

"Men, er egen säkerhet, min far?"

"För den är det sörjdt; du kan vara lugn."

"Kan jag väl vara det? . . . Ni umgås med mordanslag på en menniska och denna menniska är icke en vanlig ur [illegible], icke ens ur kretsen af rikets äd-

lingar, utan den högst uppsatta af alla — sjelfva Sverges konung; och ni ber mig, er egen son, som är medvetande af denna tillämnade handling, vara lugn, liksom det vore blott ett lekverk ni hade för händer. Har ni väl, min far, betänkt den fara ni löper? . . . Har ni er flykt så försäkrad, att man icke upptäcker och griper er på bar gerning."

"Det har jag, min son. Ingen skall upptäcka, ingen skall gripa mig. Gynnad af det djupa mörkret och den uppstående förvirringen, skall jag nog komma undan. Jag har en vän här, som, utan att nu veta hvad jag ämnar göra, bestämdt hjelper mig undan, om han ock gissar hvad jag gjort; men jag vill ej nämna honom; icke ens för dig. Jag har gifvit honom min ed på att tiga."

"Och på hvad sätt ämnar ni gå tillväga?"

"På hvad sätt? . . . Bör jag väl säga det?"

"Ni misstror mig, min far? . . . Ni fruktar ett förräderi af mig."

"Nej, min kära Hans, det fruktar jag icke, aldraminst nu, sedan du upphört att predika för mig och söka afvända mig från det beslut jag en gång tagit; liksom Svante Kyle någonsin skulle afstå från ett en gång fattadt beslut. Och jag misstror dig så mycket mindre, som du nu anförtror mig när och huru jag bäst skall kunna träffa min fiende. Ty att detta vore ett försåt, som du utlägger för mig, det kan jag icke ens tänka."

"Och ni gör rätt, min far, i att icke tänka så nedrigt om mig. Med er menar jag ärligt och uppriktigt, såsom det anstår en son, och jag frågar er än en gång, om jag, i anseende till er säkerhet, kan vara lugn."

"Fullkomligt, min son; du kan spara dig all fruktan. Och på det du nu må finna, att jag icke har

något fördoldt för dig, utan låter dig veta allt, då du ändå vet så mycket, så skall jag säga dig att jag ämnar skjuta på tyrannens son. Och att jag träffar honom — derom är jag säker; ty det är en tredubbel hämd, som förer min arm och riglar mitt skott."

"Och ni tror icke, min far, att ni darrar på handen, skjuter felt eller fäller mordvapnet?"

"Jag tror intet af allt detta. Väl är min arm gammal; men när den höjes till hämd för lidna oförrätter, är den säker."

"Är det då kungen går *till* Blekholmen, som . . . ."

"Nej; då han går derifrån. Några hafva sett honom begifva sig till holmen; de skola omtala det för andra, och en hel mängd folk skall samla sig medan han är der borta. När han går åstad, är samlingen på den öde vägen icke nog talrik; men när han återvänder blir der säkert trängsel. Det är då jag skall handla, utan fruktan för följderna."

Ynglingen hade nu fått veta nog och kände inom sig en längtan att få begifva sig bort, för att skyndsamt kunna taga de mått och steg han längesedan beslutat; men han var brydd för afskedet från fadern, denne fader, som han aldrig hade rätt älskat, men som han nu in i djupet af sin själ afskydde, såsom hvarje god menniska afskyr en grof brottsling."

Den gamle hjelpte honom dock ur hans bryderi i det han lade sin hand på hans axel och sade:

"Min käre Hans, nu vill jag att du skall lemna mig, ty jag behöfver vara allena under dessa sista timmar. Farväl med dig, så länge. Jag hoppas dock att detta farväl ej må gälla någon längre tid; ty andra förhållanden inträda snart, då jag, från att nu vara ringa och obetydlig, blir en stor och mäktig man. Då skall äfven du uppdragas ur gruset och jag skall

få den glädjen att belöna dig, för det du lät säga dig och lyssnade till hvad jag talade, liksom jag nu haft den glädjen finna, att du ändå är min son, ehuru främmande jag hittills ansett dig. — Farväl!"

"Farväl, min far!"

Sådant var deras afsked: sonen rusade ut och ilade med skyndsamma steg hemåt

I stället för att läsa latin med Vendela, som med Virgilius till reds uppslagen, denna eftermiddag förgäfves väntade på sin sin lärare, anhöll Sarosky om ett ensligt samtal med riksrådet.

Innehållet af detta samtal vet ingen; vi veta blott, att vid slutet deraf, och sedan de båda samtalande hade ifrigt öfverlagt om något, som tycktes vara af yttersta vigt, gick den unge mannen fram till Skytten, knäföll för honom och sade med af tårar bruten röst:

"Och nu, Ers välborenhet, min välgörare, min beskyddare, min föresyn i allt stort och godt; den ädlaste man jag lärt närmare känna, liksom ni är den mest upplysta — haf tack för all godhet emot mig, stackars namnlöse främling! och för att öka den med ännu en välgerning — den första, hvarom jag hos er *anhåller* — den sista jag af er skall emottaga — så lägg er hand på mitt hufvud och välsigna mig, såsom en far välsignar sitt barn; ty ni har för mig varit mer än far; och en faderlig välsignelse behöfver jag på den väg jag nu har att vandra."

Riksrådet Skytte stod stum af bestörtning och beundran; — ja — *beundran*; ty han hade hört nog af den unge mannen, för att egna honom en ädel själs hela obegränsade beundran för allt hvad som är stort och skönt. Ändtligen sade han:

"Har ni då väl eftersinnat, att intet annat medel finnes? Måste det nödvändigt så vara?"

"Ja, Ers välborenhet."

"Men om ni icke vore så hemlighetsfull; om ni sade mig hvem nidingen är och hvarest han är att finna, så vore icke blott den ädle konungen räddad, utan äfven ni."

"Bed mig icke derom!" sade Sarosky i en sorgsen ton. "Det vore ingen fara, om jag det kunde upptäcka. Men jag bindes af vida mer än en ed, och jag får icke, kan icke säga mer än hvad jag nu sagt. För mig är tärningen oåterkalleligen kastad; men jag bäfvar icke . . . jag sörjer icke. Tvärtom är jag glad, ty först i döden får mitt obetydliga lif en betydelse."

"Jag hoppas dock att försynen, som vakar öfver så väl konungar, som den ringaste af deras undersåter, skall vända allt till det bästa", sade riksrådet, tryckande hans hand. "Gack i frid, unge man! — Herren vare med er, både i lif och död! Var öfvertygad att, hända hvad som hända må, skall jag alltid hafva er i minnet, såsom den ädlaste yngling jag lärt känna."

I nästa ögonblick var Sarosky utom dörren.

"Månne", tänkte han, i det han drog en djup suck, "månne äfven Anna skall minnas mig med välvilja? . . . månne äfven hon skall tycka att jag var en god, en ädel yngling?"

Konungen begaf sig verkligen, åtföljd af sin bror, af riksrådet Skytte, Axel Oxenstjerna och tvänne andra herrar, till Blekholmen till sin gamla fränka, grefvinnan, och återvände derifrån efter en stund.

Decemberaftonen var en af de mörkaste och Stockholms stad vid den tiden högst illa upplyst. Men framför kungen och hans svit bar en hofbetjent en klart lysande fackla."

Gamle Kyle hade förespått att mycket folk skulle

samla sig, för att se den älskade monarken; men det slog icke in, ty ingen hade just varseblifvit då han begaf sig till holmen. Det var således nästan folktomt på vägen öfver Munkelägret, hvilken väg icke kunde benämnas gata, ty den var icke stenlagd och trakten på den tiden ganska glest bebygd.

Gustaf Adolph var, såsom alltid, klädd i blå rock, benkläder af kyller och elghudsstöflar med stora sporrar. Men vid återkomsten från Blekholmen hade han påtagit en kappa, som han drog högt upp kring halsen, och skjutit den storskyggiga, fjäderbeprydda hatten långt ner i pannan; ty det var kallt och hade, medan konungen var borta, börjat blåsa och regna.

Då tåget kom öfver bron, lossades ett skott, den i kappan insvepte sjönk med ett rop till marken.

XIV.

Den sårade.

Trakten var ödslig, föga bebodd och af vandrare föga besökt, helst om aftnarne sedan mörkret inbrutit; mången fanns derföre, som undrade på, ja, till och med klandrade, att konungen vid en sådan tid på dygnet begaf sig öfver Munklägret, utåt Blekholmen.

Men Gustaf Adolph, som redan i så många slagtningar, utan tanke på rädsla, bland hvinande kulor och skarpslipade svärd vågat sitt dyrbara lif, huru skulle väl han i sin egen hufvudstad, der han var älskad, snart sagdt buren på folkets händer, kunna hysa någon fruktan; helst han var omgifven af sina trognaste och mest älskade vänner, bland hvilka en hvar — han visste det med säkerhet, icke skulle tvekat att för honom våga sitt lif, ända till sista blodsdroppan.

I trots af tystnaden och ensamheten vid den i mörkrets slöja insvepta stadsdelen, hade dock det smärteskri, som den sårade ovillkorligt, nästan omedvetet utstötte, i samma ögonblick skottet smällde, sammanlockat några personer, hvilka snart efterföljdes af an-

dra; så att inom ett par minuter — ingen kunde förklara hur det tillgick — hade vid pass tjugu menniskor slutit en ring omkring de förnäme herrarne, under förtviflans jemmer öfver att konungen, deras herre, deras fader, deras afgud, hade fallit för mördarehand.

Att man i första sansade ögonblick sökte få rätt på den, som utöfvat nidingsdådet, faller af sig sjelft; men alla eftersökningar voro till en början fruktlösa, i det att ogerningsmannen hade, gynnad af det djupa mörkret och den uppstående förvirringen, lyckats undkomma, helst lakejen, som burit facklan, i bestörtningen fällt den till marken, så att den slocknade.

Hvad som dock både förundrade och förtörnade det församlade folket, var att de herrar, hvilka omgåfvo konungen, och af hvilka han, naturligtvis, genast blifvit upplyftad, icke uttryckte någon särdeles förtviflan öfver hvad som skett; man tyckte att de snarare voro häpna än sorgsna.

Hastigt som blixten fattade då en af folket den tanken, att skottet hade blifvit lossadt af någon bland hofherrarne, och den, i hvars hufvud denna tanke vaknat, dröjde ej att ögonblickligen meddela den åt sin närmaste granne, så att den, som en löpeld, flög genom hopen.

Till sjelfva uppträdet, äfvensom till de få ord som vexlats, hade dock åtgått vida kortare tid, än som fordras för att berätta det, och ännu hade man icke hunnit börja någon öfverläggning om medlen att skaffa hjelp, då ett annat lika oväntadt uppträde följde på det förra; men ett uppträde, som lugnade sinnena och tog de kringstående ur deras villfarelse.

En röst hördes, nemligen, som öfverröstade sorlet med frågan:

"Holah! — hvad står på här?"

"Kungen är skjuten", tjöt en gumma.

"Kungen!" upprepade rösten, "hvad är det för historier?"

"Gifve Gud att det vore historier! . . . men det är, Gud bättre, alltför sannt", yttrade en karl.

"Är jag skjuten?" frågade åter rösten, som var monarkens egen.

Folket, som hörde detta, kunde af bestörtning ej artikulera mer än utropet: *ha*.

"Ge rum, go vänner!" bad nu Gustaf Adolph och stod i nästa sekund inne i ringen, som omgaf den sårade.

Hertig Carl Philip och grefve Axel Oxenstjerna hade följ honom.

"Det var icke kungen, som blef skjuten, Gud vare evigt pris!" sade en bland folket.

"Nå, men, hvem kom ut med den sägen, då?" frågade en annan.

"Han, som bar facklan, vet jag", blef svaret. "Han släppte ju den, i det han skrek, *kungen!* så mycket han för lifvet orkade."

Emellertid hade kungen genast ropat: *ljus!* Någon bland de kringstående hade elddon på sig och snart blef den slocknade facklan åter påtänd.

Sjelf fattade nu Gustaf Adolph facklan och lyste dermed på den sårade, som var afsvimmad, icke död. Man hoppades, till och med, att ingen egentlig fara vore för lifvet, emedan skottet, som varit ämnadt åt hjertat, hade i stället gått tvärs igenom venstra axeln.

Man såg nu att den sårade, som var af monarkens längd och kroppsställning, äfven var klädd alldeles lika med honom. En hatt med stor fjäderbuske hade betäckt hans hufvud, men hade fallit af, då den sårade nedsjönk, så att ett dödsblekt ansigte, prydt af långa svarta lockar, alldeles oböljdt visade sig för de kringstående.

Några bland dem tyckte sig hafva förut sett dessa fina, välbildade anletsdrag och snart yttrade en skomakargosse:

"Det är en utlänning, en polack. Han är sekter hos riksrådet Skytte."

"Huru vet du det?" frågade en annan.

"Jo", återtog gossen, "jag vet det, ty jag var till Skyttens i vintras med elghudsstöflar åt ungherrarne och då såg jag den der herrn och hörde betjenten Leonard säga hvem han var."

"Ja så", sade en annan. "Icke underligt då, att riksrådet står och stöder honom. Se hur han med sin kappa hämmar blodet på båda sidor."

Redan straxt, innan ännu konungen, hertigen och grefve Oxenstjerna hunnit anlända, hade riksrådet Skytte flere gånger under högsta ångest bedt de kringstående hjelpa honom med den sårade, samt talat om att ögonblicklig hjelp vore af nöden.

Men man hade hvarken lyssnat till hvad han sade, eller velat gifva rum. Nu ändtligen, då kungen sjelf var anländ, då folket såg att han lefde, att han var frisk och sund, och då jubelropen deröfver hunnit sakta sig, nu först vanns gehör om den sårades transporterande från olycksstället.

Men det var också monarken sjelf, som nu talade, och efter att med sin fordne lärare, riksrådet Skytte, hafva utbytt några skyndsamt hviskade meningar.

"Hundra daler åt den, som skaffar en bår, på hvilken den sårade kan bortbäras!" utropade kungen.

Flera personer störtade dervid bort och inom få minuter var båren anskaffad.

"Mina vänner", sade Gustaf Adolph medan man väntade på båren. "Hvarifrån togen j det, att jag skulle vara mördad, eller att det aflossade skottet var mig ämnadt? . . . För det, att denne unge man liknade mig i drägt och ställning? . . . Huru härmed förhåller sig, är för mig, liksom för er alla en gåta, den vi dock med Guds hjelp skola hoppas att närmaste framtid löser; men att mitt hittills så trogna svenska folk skulle bland sig hysa en förrädare, nog djerf att vilja gå sin konung på lifvet, derpå tviflar jag, och det är mig en glädje, att jag på grundade skäl kan hysa detta tvifvel. Ingen må således tro, att någon velat mörda kungen; och med min konungsliga onåd hotar jag en hvar, som kringsprider ett sådant rykte, hvilket i hela Europas ögon skulle för svenskarne bli en outplånlig fläck."

Med tystnad hade alla närvarande afhört konungens ord, och då han slutat tala, hördes intet annat svar än ett enhälligt: lefve konungen!

Men man trodde dock hvad man ville och ju strängare det var förbjudet att omtala hvad som händt, ju behagligare föreföll det en hvar att under anbefallande af den obrottsligaste tystnad, hviska det till anhöriga och vänner, hvilka åter i sin ordning hviskade det till andra.

De, som skaffade båren — och icke *en*, utan flera bårar — hade äfven skaffat en fältskär, hvilken i största hast och endast provisionellt, förband den sårade, så att han ej måtte förblöda, under den långa transporten från Munkelägret till Tyunebindaregatan i staden.

Och förr än man anländt till sjelfva staden, fanns ingen lägenhet att få den arme ynglingen behörigen vårdad. Kungen hade talat om *Helga Lekama Gille* vid Skomakaregatan, äfvensom *Själagården*,

också ett sjukhospital, beläget vid *Själagårds-* den nuvarande *Skärgårdsgatan*, men riksrådet Skytte bad, att den unge mannen, hvilken tillhörde hans hus och hvilken han älskade nästan som en son, måtte bäras hem till honom, för att der vårdas, under riksrådets och hans frus tillsyn.

Och så skedde ock.

Gustaf Adolph var, i trots af den sinnesnärvaro han visat inför folket, icke mindre förvånad än någon bland dem, och han bad derföre att hans gamle lärare och trogne vän måtte, så snart han följt den sårade hem och tillsett att denne fick sin behöriga skötsel, infinna sig hos honom, konungen, till ett samtal, efter hvilket Gustaf Adolph naturligtvis borde längta, heldst till följd af de ord, som hviskande blifvit vexlade mellan monarken och herr Skytte.

När nu riksrådet, så fort sig göra lät, infann sig på slottet i konungens hemliga kabinett, sprang Gustaf Adolph upp af stolen, der han suttit med hufvudet tankfullt lutadt i handen, och ilade emot sin fordne lärare.

"Nå, min käre Skytte!" ropade han. "Jag är ytterst nyfiken, begriper du, att vinna upplysning om hvad som tilldragit sig. Men, säg mig först: lefver den unge mannen och hur är det med honom?"

"Han lefver, Ers Maj:t" och fältskärn försäkrar, att han med en ändamålsenlig skötsel nog skall bli rask igen; ty skottet är svårt, men icke bestämdt dödande."

"Gud ske lof för det!" Men säg mig min käre vän, hvad det var du hviskade om att skottet varit ämnadt åt mig, och att ynglingen, som afvetat det, hade offrat sig för mig?"

"Ack, nådigste herre" svarade Skytten "det är alltför sannt, att en förrädare, som lärer hålla med Sigismund, föresatt sig att mörda Eders Maj:t.

"Såå? . . . men hur vet du det och hur hänger det ihop med din Sekreterare?"

"Ers Maj:t! förhållandet är helt enkelt det, att jag i dag vid middagsbordet för min familj omnämnde Ers Maj:ts tillämnade besök hos fru grefvinnan Lejonhufvud på Blekholmen. Knappast var middagsmåltiden slutad, förrän min sekreterare, som är polack till nationen och heter Sarosky, kom in till mig i mina enskildta rum och, sedan han affordrat mig det högtidligaste löfte, att jag för ingen dödlig skulle yppa hvad han nu gick att för mig upptäcka, berättade han att han vore medvetande af ett tillämnadt oerhördt brott, ett mord på Sverges konung. Personen, som ämnade begå detta nidingsdåd, sade han sig känna, men bedyrade tillika, att inga löften, inga hotelser, icke ens de grufligaste marter någonsin skulle kunna förmå honom att upptäcka den illvilliges namn.

"Nå? . . . och han förrådde honom ändå?"

"Visst icke min konung! han hade icke då nödgats tillgripa den svåra utvägen, att uppoffra sig sjelf."

"Huru? . . . men, så säg då! . . .

"Sarosky påstod, att intet i verlden skulle någonsin kunna afvända denne Sigismunds nitiske anhängare från hvad han dyrt svurit att mot Ers Maj:t företaga. För att rädda Ers Maj:t och förekomma, att brottet skulle utföras någon gång då Sarosky icke vore närvarande, hade denne låtsat gå in i den andres fanatiska idéer, och till och med lofvat, att gifva mördaren underrättelse om huru och när han skulle kunna träffa Ers Maj:t, utan att en för stor folksamling vore tillstädes. Det var derföre, som den ädle unge mannen med så mycken glädje omfattade underrättelsen om det tillämnade besöket på Blekholmen; "ty" — sade han — "nu, nu kan jag rädda konungen."

"Men, jag förstår ännu icke . . ."

"Ers Maj:t vårdes höra mig till slutet. Sarosky förklarade således, att, då den illasinnade sigismundaren icke stode att afvända från sitt ohyggliga beslut, som hos honom öfvergått till vansinne, ville Sarosky med ens inbilla honom att han utfört det, för att sedan för framtiden skydda Ers Maj:t från hans förföljelse."

"Och huru skulle han väl kunna inbilla honom att han utfört illgerningen?"

"Genom att låta döda sig i Ers Maj:ts ställe."

"Men, käre Skytte, då min förföljare finner sitt misstag, skall han göra om mordförsöket och då taga säkrare mått och steg, så att det ej må misslyckas. Jag säger icke detta af fruktan; ty mitt lif, liksom alla andra menniskors, står i Guds hand; men jag hyser dock den öfvertygelsen, att om en af Sigismund lejd eller förledd ämnar mörda mig, han ingalunda skall öfvergifva detta uppsåt derföre, att en annan blifvit sårad i mitt ställe."

"Detta, Ers Maj:t. var just hvad jag Sade Sarosky; men då försäkrade han sig stå till den olycksalige illgerningsmannen i sådana förhållanden, att, då denne finge veta att han dödat Sarosky, detta medvetande vore nog att för lifstiden afskräcka honom från alla vidare försök mot Ers Maj:ts lif."

"Besynnerligt! månne mördaren kan vara den unge mannens far?"

"Jag skulle icke tro det; ty enligt de underrättelser jag fått, skola Saroskys föräldrar längesedan vara döda."

"Sällsamt! . . . i sanning högst sällsamt! Men nu skall du säga mig hur det tillgick, att Sarosky, en obetydlig person, och som als icke hör till min hofsvit, kunde komma att gå bland mina förnämsta hofherrar och spela sin konungs roll."

"Detta Ers Maj:t. var tillställdt af mig, som fått del af hvad tillämnadt var. Jag hade gifvit de medföljande herrarne en vink om, att en fara hotade Ers Maj:ts dyrbara lif och att det således vore nödvändigt, att vi, till förekommande af all olycka, smögo oss ut före Ers Maj:t. Herrarna, åt hvilka jag hviskande meddelat hemligheten, trodde mig, utan betänkande. Således, medan Ers Maj:t, dess höge broder och grefve Axel, voro inne i grefvinnans lila blå gemak och der med henne fördjupade i ett samtal, som syntes oss ganska lifligt, skyndade vi öfriga ut, befallte fackelbäraren lysa oss och begåfvo oss på hemvägen. Knappt voro vi dock ute, förrän Sarosky, klädd i en drägt alldeles lika med den Ers Maj:t plägar bära, sällade sig till oss. Herrarne i sviten, af mig underrättade, läto honom vandra med oss och gåfvo honom försteg, så att alla dem vi mötte skulle tro honom vara konungen; så mycket mer, som vi höllo oss på ett temligt afstånd från fackelskenet och han bar hatten neddragen i ansigtet, samt kappan uppdragen. Denna list lyckades; mördaren, som af Sarosky sjelf blifvit ditstämd, stod i försåt vid vägen; skottet smällde . . . Sarosky föll och — det öfriga vet Ers Maj:t.

"Men, min Gud, käre Skytte, allt det der hade ju kunnat förekommas, om den unge mannen endast bedt dig varna mig för att gå den vägen och vid den tiden."

"Nej, Ers Maj:t. Ty först och främst är det icke just alldeles säkert att Ers Maj:t låtit varna sig; sedan om mordförsöket icke skett då, hade det skett en annan gång. För öfrigt täcktes Ers Maj:t erinra sig, att den unge mannen på intet villkor ville eller kunde förråda illgerningsmannen och dertill hade man dock sökt att tvinga honom, så vida han på förhand yppat hvad han visste."

"Men, dertill kunde man ju ännu söka tvinga honom."

"Nej, omöjligt! så mycket känner jag min unge, ädelsinnade konung. Hvad den polske ynglingen nu gjort, berättigar honom att tiga. Med sitt eget blod, kanske med sitt lif, har han friköpt sin hemlighet och den är nu hans egendom, fridlyst för allt våld, till och med för alla frågor."

"Du har rätt, min ädle lärare och trogne vän. Men ännu kan jag icke rätt fatta den unge mannens mer än storartade handlingssätt. Att våga sitt lif för en annan! . . . Jag är ju icke hans välgörare; känner honom icke ens."

"Nådigste herre! mycket finnes i verlden, som vi, kortsynta menniskor, ej kunna fatta och begripa. Väl då, när det ofattliga och obegripliga är af en ädel art. För öfrigt synes mig min sekreterares beteende väl berömvärdt, men icke obegripligt. Ers Maj:t är icke hans enskildta, men hela Sveriges välgörare. Om han låtit olyckan ske, hade ju ett helt folk i detta ögonblick varit försänkt i olycka och förtviflan, och han sjelf hade varit delaktig i ett konungamord. Å andra sidan, om han förrådt den honom anförtrodda hemligheten, hade han måhända störtat i förderfvet en välgörare . . . en nära anhörig, en . . . hvad vet jag? Med en rask, storsinnad handling afhögg han derföre den gordiska knuten. Han har alltid, sade han, tyckt sig vara en så ytterst obetydlig varelse; derföre gladde det honom, att hans lif nu åtminstone kunde få något värde, i det han uppoffrade det för en god sak, för ett helt folks sällhet."

"Shytte!" sade konungen, fattande riksrådets hand, "du måste lofva mig att göra allt, för att rädda den ädle ynglingens lif. Ingenting som kan vara honom nyttigt, skall sparas. Jag skall ge min egen apotheka-

re befallning att sköta honom. Och när han en gång tillfrisknar, skall jag söka visa honom min tacksamhet för hvad han gjort. Kanske skall han sedan, under ett ensligt samtal med mig, kunna förmås till att upptäcka hvem den var, för hvars brott han gjutit sitt blod."

"Jag betviflar det, Ers Maj:t. Emedlertid är det säkert, att den unge mannen skall bli omhuldad, som om han vore min egen son. Ack, hvarför var det icke någon af dem, som hade den lyckan rädda Sverges konung! O, hvad jag då i detta ögonblick skulle vara lycklig!"

"Tacka du Gud, min kära Skytte, att du ännu har dina söner lefvande och friska. Det var som det kunde med den äldste för några månader sedan; och har icke han tappert osh oförskräckt spillt sitt blod för konung och fäderneslaud? Emedlertid ser jag ingenting ondt i att mördaren efterspanas; likväl mer i tysthet; ty jag vill icke att denna sak skall erhålla någon stor offentlighet.

"Som Ers Maj:t befaller" — sade riksrådet och afägsnade sig.

XV.

Öfverraskningen.

Julen 1617 var icke mjeltsjuk och grå, såsom eljest ofta är fallet i vår Nord, den der likväl är känd och citerad såsom isens och drifvornas hemland. Också känna sig Nordlandets barn friare, gladare och lättare under en klar vinterhimmel, med på snöfälten strålande solsken om dagen, med flammande norrsken om qvällen och om natten oräkneliga stjernor.

Men då himmel och jord kläda sig i grått, så att man icke ens vet hvar solen har sitt säte; då månans strålar aldrig förmå tränga genom de hopade molnen, för att lysa på dalar och fjällar, på grafkors och tornspiror; då luften är halfkall och gator och vägar kännas mjuka under vandrarens fötter, då är intet friskt lif i norden.

Men före och under den jul vi här omtala, hade Bore iklädt sig sin hvita pels och slagit sin isbro, så väl öfver sjöars och fjärdars nyss så oroliga böljor, som öfver källans klara spegel. Och norrskenets flammor skuro skarpt sina eldsvärd tillsammans i luften, hvilket i allmogens tro var ett tecken till örlig; som

visst icke var ovanligt på den tiden, då den unge konungen och hans rike på så många håll hotades af hätska ovänner.

Men man bäfvade ej, ty vanan, den store reformatorn, hade lärt den tidens svenskar att icke frukta för kulor och svärd. Under en beständigt öfverhängende fara lär sig menniskan att lefva för stunden och att girigt fatta nöjets och glädjens ögonblick vid dess fladdrande gyllene lockar.

Allt var stilla öfver julen: kungen var hemma i sitt rike och med honom hade en mängd af de Sveas söner, som nyss vågat och som snart åter skulle våga lif och blod för frihet och fosterland, återvändt till hemmets fladdrande härd, till älskande anhöriga och vänner.

Ute var det sträng vinter med klingande slädföre. Den sammanpackade drifvan knarrade under skon och löfträden stodo prydda af glittrande rimfrost, medan de gröna furorna böjde sina grenar under drifvors tyngd. Men inne var det varmt och ljust vid den flammande spiselbrasan, och från hand till hand vandrade ölstånkan, mummakruset eller vinbägaren, i kapp med de berättelser och sagor, som på vingade ord flögo från mun till mun.

En hvar, med undantag af dem, som hade enskildta sorger, och som kände sina förhoppningar allt mer och mer bäddas ner under modlöshetens drifvor — beredde sig således på en glad och treflig jul.

Men på Vadstena slott var det ingenting mindre än gladt; ty trefnad och munterhet hittade icke dit in, öfver de höga vallarna och genom de stängda portarna.

Väl var hertiginnan nu till helsan återstäld, så godt som *hon* kunde vara det; och hertig Johan hade hemkommit från Kungsbro. Men det oaktadt låg en

blytyngd öfver hvarje sinne. Det var ledsnaden, som med centnertunga bojor sökte fängsla den flyende tiden.

Endast en vecka hade man qvar till den stundande julen, för hvilken, då intet bröllopp nu skulle bli af, icke stora förberedelser gjordes vid hertigen och hertiginnans hof.

Lik en fången dufva satt Anna Skytte en afton i skymningen på sin loftkammare, som hade utsigt åt borggården. Hon ville icke tända ljus, ty månen blickade med sina vänliga strålar genom det smala fönstrets fördjupning och kysste den unga flickans molnhöljda panna, bleka kinder och tårfulla ögon.

Äfven nu låg den i dubbelt hänseende dyrbara bönboken bredvid henne; och det remnade bernstenshjertat, den krossade reliken från förra julens glädje i det älskade hemmet, höll hon åter i handen.

Till den, som medlidsamt drager på munnen åt detta mjeltsjuka svärmeri, säga vi: ni har icke erfarit hvad det är att sakna och längta. En enda liten obetydlig fjäder, som fallit ur den flydda sällhetens vinge, är för minnet en dyrbar skatt, och en enda liten droppe ur det förflutnas glädjebrunn, är ofta nog för att svalka det efter frid törstande hjertat.

Men, rätt som hon der sitter, så — hvad hör hon? . . . hvad ser hon? Vindbryggan grisslar på sina tunga kedjor och bjellror klinga och slädar köra in på borggården, Och på dessa täckta slädar är vasavapnet måladt, med kunglig krona öfver; och pager och svenner rida rundt omkring, med glimmande facklor, som snart kläda alla föremål i ett klart ljus.

Anna höjde sig på tå och blickade med oafvända ögon på det lifliga skådespelet. Och hon vågade icke röra sig . . . knappast draga andan, af fruktan att den

glada aning, som nu lifvade henne, skulle vara en illusion.

Men öfverraskningen bringade verklig glädje; ty i nästa minut hoppade en smärt yngling ut ur den främsta slädan, för att derutur hjelpa ett gammalt fruntimmer, hvars andra hand i och med detsamma fattades af hertig Johan, som hade störtat ut, för att mottaga och välkomna de anländande.

Och hvilka voro dessa? . . . Inga andra än drottningen och hennes yngste son, hertig Carl Philip.

Ur tvänne andra slädar hoppade några damer och herrar. Bland de förstnämnda var Ebba Brahe, hvilken drottningen väl aktat sig för att lemna hemma, då konungen icke medföljde.

Att beskrifva hvad Anna i detta ögonblick kände, vore ett fåfängt försök. Skulle väl de höga resande stanna qvar öfver julen? . . Ack ja; . . . det var ju naturligt. Hvarför hade de eljest färdats den långa vägen mellan Stockholm och Vadstena?

Anna skulle således få återse sin älskade furste, sin barndomsvän ock lekkamrat! . . . Och det så oförmodadt, så utan att hon tänkte derpå eller ens hade kunnat drömma derom. O, hvilken glädjens och sällhetens afton var icke denna!

Hon höll på att springa ner; hon var redan vid dörren och lade handen på låset, då hon erinrade sig, att det icke gick an. Icke tillhörde hon den höga familjen. Hon var ju blott ett slags tjenarinna, den der måste gå och komma på befallning. Såsom för dagen icke tjenstgörande, måste han hålla sig på sitt rum, tills hon blefve kallad och — skulle hon väl i afton bli det?

Kanske . . . kanske ändå! Hertiginnan måste ovillkorligen bli glad, och rätt innerligt glad ändå, öfver moderns och broderns oförmodade ankomst. Och när

hon var glad, älskade hon ju att se sina jemnåriga omkring sig.

Kanske ock att den glada öfverraskningen skulle komma den fåniga hertiginnan att glömma allt utom sig och att hon föga skulle bry sig om att låta hela sin omgifning glädjas med henne.

O, den var förskräcklig, denna ovisshet. Att veta det Carl Philip var der; att hafva sett honom och icke få ila till hans möte och erhålla en blick ur de ljufva blå ögonen: detta var ju mer än Anna kunde uthärda.

Sekunderna växte till minuter och minuterna till qvarttimmar, och ingenting vidare hördes af. I de slingrande tornutrapporna och den mörka gången var det alldeles tyst. De höga resande hade gått in och välkomnades nu som bäst i praktrummen af de lyckliga, som fingo vara derinne.

Den otåliga Anna tyckte sig hafva stått der en hel vecka med handen på det våldsamt klappande hjertat; och likväl hade icke mer än något öfver en fjerdedels timma förflutit, från den stund, då de kungliga slädarna stannade på borggården, när en page, eller ädelsven, knackade på hofjungfruns dörr, med bud från hertiginnan att hon genast måtte komma ner.

Om den lille pagen, för hvilken hon blott gläntade på dörren, varit en engel med ett himmelens budskap, hade Anna aldrig kunnat bli mera hänryckt. Det var för att icke visa sin glädje, som hon gjorde dörröppningen blott till en smal springa.

Ädelsvennen gick och Anna skyndade ut i den smala torngången; men här stannade hon för att sansa sig och ordna sina tankar. Nu gällde det att visa sig med värdighet, att hålla de förrädiska blickarna i styr.

Ändtligen stod hon, djupt nigande, i den högtförnäma kretsen, ändtligen hade hon fört yttersta kanten

af drottningens klädning till sina läppar och blifvit hugnad med en ogement nådig blick af den stela Christina, då Carl Philip med sin vanliga älskvärda otvungenhet kom att helsa på sin länge saknade barndomsvän.

Anna gjorde allt för att hålla sig inom gränsen af det tillbörliga; hon slog ned ögonen och böjde, pligtskyldigast, sina knän; men kindernas brand kunde hon dock icke hämma när den unge prinsen fattade hennes hand, tryckte den sakta och i hjertliga ordalag förklarade sin glädje öfver att återse henne.

Redan i nästa minut fick Anna veta, att de höga gästerna icke ämnade öfver julen qvardröja i Vadstena, utan redan efter ett par dagars vistande återvända till Stockholm; men deremot skulle hertig Johan och hertiginnan Maria med hela sitt hof vara drottningen följaktige, för att jula hos henne i Stockholm.

Annas glädje var utomordentlig; hon skulle återse sitt hem, sina älskade föräldrar och syskon, och ändå få vara tillsammans med honom, förutan hvilken verlden förekom henne så mörk och tung, men i hvars närhet hvarje föremål fick en glans och en skönhet, som om det hade varit försedt med en inre eld, deraf glorian skiftade i tusende strålbrytningar.

På nära fyra månaders tid hade Anna icke skrattat — åtminstone icke hjertligt. Men nu var allt så gladt och hon motsåg med en sjuttonårig flickas hela liflighet en tid af ostörd sällhet. Hon tyckte att midt i den kalla nordvintern hade en herrlig, fullmogen sommar på en gång inträdt, hvars varma flägtar, lifliga grönska och yppiga rosor liksom genom ett trolleri jagade snö och is och köld och mörker på flykten. Detta stora slott, som hittills varit henne ett fängelse, en ofantlig bur, hvaruti den blyga dufvan förgäfves sträckt sina vingar, hade i hast blifvit förvandladt till ett Eden, der hoppets blommor växte och dess hand

vinkade och dess perspektiv hägrade allt skönt och herrligt.

Drottningen var mot alla ytterst nedlåtande, och mot Anna särskildt mer än nådig; ty hon talade långa stunder med henne och tog henne en gång under hakan; — ett alldeles utmärkt vedermäle af nåd, som satte den smickrade hofjungfrun öfverst på tinnarna af glädjens tempel, i samma mån som det höjde henne i medsystrarnas ögon, hvilkas afund det dock väckte, att *den ofräl-e Fröken*, som de på spe plägade kalla henne, skulle bli hedrad långt mer än de, med alla sina anor, sina så väl grundade anspråk.

För öfrigt täcktes Hennes Maj:t både skämta och skratta, hvilket naturligtvis skulle stämma högsta strängen på glädjens lutha; särdeles som hertig Johan, i anledning af de höga gästernas ankomst, var vid ett strålande lynne och hertiginnan äfvenså; ty hon sade den ena dumma qvickheten efter den andra och man kunde denna afton fritt få skratta deråt, eller ock låta bli. Ty aldrig hade tvånget varit så bannlyst ur Johans och Maria Elisabeths hofgemak, som just nu.

Mycket språkades om den föreslagna resan till Stockholm och pager flögo med bevingade steg genom slottets gångar och korridorer, samt upp och ned i trapporna, med befallningar och bud till underordnade hoftjenstemän, särdeles de som hade med det hertigliga stallet att göra; ty nu skulle den tidens tunga och osmakliga åkdon efter tvänne dagar ut på långfärd och det var icke likgiltigt för den störsaktige hertig Johan om han vid ett sådant tillfälle som en julfärd till hufvudstaden uppträdde med en rätt furstlig glans, eller icke.

Timmarna bortflögo; snart såg man Peder Hanesvärd, hertigens förste hofjunkare, inträda, hvilket betydde att bordet var dukadt och i matsalen allt i ordning, hvarför man ock genast begaf sig dit.

Hertig Johan bjöd sin arm åt drottningen och hertig Carl Philip sin åt hertiginnan. Erik Lejonhufvud var, såsom ofta förut, Anna Skyttes kavaljer. Detta var ju icke underligt: någon af damerna skulle han ju föra; och då Anna ej kunde bli ledd af Carl Philip, var det henne fullkomligen likgiltigt vid hvilkens arm hon vandrade till matsalen.

Men hvad som deremot *icke* var henne likgiltigt, var att Erik Lejonhufvud under gåendet kramade hennes arm intill sig, en brist på grannlagenhet, hvartill den artige Lejonhufvud förr aldrig gjort sig skyldig.

Dock — hvad ville Anna göra? Sin arm kunde hon ju icke draga ur hans utan att det skulle hafva väckt uppseende bland den öfriga hofpersonalen. Dessutom förtörnades hon mindre nu, än hvad hon eljest skulle hafva gjort; ty när man är glad, är man ju så god, så förlåtande.

De ofantliga flygeldörrarne till den höga, rymliga matsalen slogos upp och från de tolf tunga silfverstakarne på bordet spredo de tjocka vaxljusen sitt klara sken öfver de oräkneliga faten och skålarne, alltsammans af silfver. Hade icke detta slags rikedom varit, skulle man lätt kunnat tro sig vara på ett bondbröllop och icke på en furstlig *supé*, såsom det i våra dagar heter; ty så bastanta och så mångfalldiga voro de ångande, starkt kryddade rätterna.

Man placerade sig enligt rang och värdighet, och en hvar upptog ur sin ficka knif och gaffel, hvarmed man på den tiden ständigt måste vara försedd och hvilket hvarje gäst måste medföra, ty sådant hörde ännu icke till *skänktyget*. Äfven var det smått om tallrickar; hvarje person vid bordet hade visserligen sin; men den ombyttes aldrig, under hela måltiden, utan alla rätter, voro de än hvarandra aldrig så motstri-

diga, spisades, den ena efter den andra, på en och samma tallrick.

I ett hörn af salen var den så kallade *skänkskifvan*, som tyngdes under en alldeles otrolig mängd silfver, af underlig form och af lika konstigt arbete som gediget värde. Der voro kannor både förgyllda och oförgyllda, i dels slätt, dels drifvet arbete, fyllda med danziger-öl, kryddvin och rhenskt vin: stora bägare med pors-öl och braunschweiger-mumma, samt för hvarje bordsgäst flera omgångar af *kredenskar*, ett slags mindre bägare, fyllda med flerehanda slags söta viner, hvaraf damerna isynnerhet drucko; ty de försmådde merändels att till sina fina läppar föra de från mun till mun kringvandrande tunga dryckeskannorna och bägarne, fylda af starka, rusgifvande drycker.

Bissaren *) residerade vid den nämnda skänkskifvan, derifrån han ej allenast sände dryckerna, som skulle kredensas, utan äfven med sina i flera dimensioner gjorda *bissavekknifvar* **) sönderdelade rätterna, som efter hand buros till honom från bordet af den uppassande betjenten.

---

*) Ett mellanting af hofmästare och munskänk.

**) Förskärar-knifvar.

XVI.

Fortsättning af måltiden.

Aldrig, sedan Anna kom till det hertigliga hofvet, hade der tillgått så muntert, som vid denna aftontaffel. Och det borde hafva varit tvärtom: ty det var ju eljest ett *ungt* hof, och nu, deremot, var den gamla stela och gnatiga enkedrottningen tillstädes, hon, hvars närvaro eljest plägade jaga all ungdomsglädje på flykten och vid hvars annalkande hvarje nöjets blomma plägade vissna, såsom sommarens blommor för den första skarpa frostnatten.

Men nu var Hennes kinkiga Majestät ovanligt nådig; och hennes älskling, hertig Carl Philip, ända till barnslighet yr, samt prinsessan Maria för tillfället alldeles frisk. De höga gästernas oförmodade ankomst hade förorsakat ett behagligt uppfriskande afbrott i den outhärdliga enformigheten på Wadstena och hoppet om en glad jul i Stockholm gjorde äfven sitt till, för att lifva hoffolkets sinnen.

Detta nya förhållande, så ovanligt inom denna eljest så tunga atmosfer, muntrade äfven hertig

Johan allt mer och mer, så att han språkade och drack, och drack och språkade; och när han någon gång gick grundligt tillväga med dessa båda saker, var han rolig att både se och höra.

I början af måltiden var dock munterheten icke så stor, ty munnarna voro då mera sysselsatta med tuggorganernas användande, hvarunder talorganerna mindre anlitades; men då de bastantare rätterna, såsom skinka, kokad lambringa med löksås, rhenstek, ungtjäder och inbakad hare, voro behörigen affärdade, började konversationen bli allt mera allmän och högljudd. Sedan kommo de så kallade smårätterna, såsom russinpudding med saffranssås, hårdkokta ägg med fikon, (en besynnerligt lagad rätt), samt märgmos och äppelmumma, hvilka alla nedsköljdes med lifvande och styrkande must ur kannor, bägare och kredenskar, så att man *måste* bli munter, så vida man lät sig rätterna och dryckerna väl smaka.

Detta plägade eljest icke vara fallet vid hertig Johans bord, hvaromkring de spisande vanligtvis sutto tysta och förstämda — ja, nästan förskrämda och läto både rätter och drycker gå sig förbi. Ty hertigen såg ju vanligen ut som ett regnmoln och hertiginnan — hon var ju för det mesta oefterrättlig.

Anna Skytte, som satt bredvid grefve Lejonhufvud, hade, som man lätt kan föreställa sig, hvarken ögon eller öron för någon annan än den unge hertigen, hennes förtjusning och dyrkans föremål, och märkte således icke huru den älskvärde bordgrannen sade henne den ena artigheten efter den andra.

En annan än grefve Erik skulle snart hafva upphört med detta tacklösa rökoffer, inseende att de varma och vackra orden voro såsom korn, spillda på hälleberget; men Lejonhufvud var outtröttlig i sin *courtoisie*, i fall vi få begagna oss af detta franska

ord, då vi sakna något bättre uttryck för hvad vi mena.

Trodde han att Annas tankspriddhet härrörde af blyghet och att den köld hon visade honom var studerad? . . . Och var han så säker på, att hans hofmans-artigheter, för första gången yttrade till denna unga flicka, bestämdt funno genljud i hennes hjerta, i trots af att hela hennes beteende vittnade om motsatsen?

Ändtligen var man mätt — eller för att tala sanningsenligt, *någorlunda* mätt; ty bordets förnämsta prydnad och mästerkockens mästerstycke skulle nu sönderstyckas och kringbjudas. Detta var, nemligen, en rätt af sockerdeg, i fason af ett torn, med bastion och skottgluggar och svajande banér, en krokan i den tidens stil.

Tillika med den serverades tvänne granna tårtor, hvilka på sin röda glasyr hade prunkat med namnen Christina och Carl Philip, i glittrande kandisocker.

För öfrigt bestod *desserten*, eller *eftermåltiden*, såsom man då sade, af syltade pomeransskal, torkade plommon, konfekt, samt pomerska valnötter, inkokta i vin och socker.

Måltiden var nu nära slutad och munterheten hade nått den högsta *möjliga* grad, då man tar drottningens närvaro i betraktande.

Den stackars Anna, som så helt och hållet öfverlemnade sig åt glädjen, hur långt var hon icke från att ana, att den i nästa ögonblick skulle bytas i sorg!

Hertiginnan Maria Elisabeth fattade en stor silfverbägare, mycket för tung att hållas af hennes darrande händer, hvarför hon också på duken utspillde

en god del af dess innehåll, och bad att en hvar måtte med henne instämma i en skål, den hon nu ämnade utbringa.

Det är att märka, det drottningens skål längesedan var af hertig Johan proponerad och af alla i underdånighet drucken, äfvensom att hertig Carl Philips välgångsskål äfvenledes hade gått af stapeln. De höga gästerna hade likaledes druckit hvar sin skål, en klingande tacksägelseskål, dermed förenande en varm önskan för det höga värdfolkets, deras älskade anförvandters *fortfarande lycka*.

Hvilket grymt hån! hade hertig Johan tänkt, och ett moln hade lägrat sig på hans vackra panna; men han hade gömt pannan i en af de ofantliga silfverkannorna, som just nu gick förbi, och molnet upplöstes i nästa ögonblick och ångade bort med den doftande drycken.

Hertiginnan tycktes icke hafva hört det underliga uttrycket; eller ock var hon icke nu stämd för reflektioner; utan svarade helt ledigt på skålen för de unga makarnas *fortfarande lycka*.

Ack hvad mycket här i verlden måste se ut för hvad det icke är och låta helt annorlunda, än det borde låta! Sjelfva drottningen, med all sin djupa sorg öfver dotterns olycka och all sin bittra ånger öfver att envist hafva arbetat på dess förökande genom hennes förmälande med hertigen, hade dock styrka att yttra de orden *fortfarande lycka*. Dock — det var i en hofkrets; och der får man icke låta påskina att man är underrättad om hvad dock hela verlden vet att man känner på sina fem fingrar.

Men vi återvända till hertiginnan med den tunga silfverbägaren mellan sina magra, likhvita händer.

De ord hon talade, voro följande:

"Jag anhåller, att Hennes Maj:t, min höga fru moder, jemte hertigarna, min gemål och min broder, ville med mig förena sig i en skål för ett ungt par här vid bordet, som nu ämna trolofva sig med hvarandra.

Aldrig hade hertiginnan hållit ett så långt tal. Också var hon nu alldeles trött. Hon nedsatte föga varsamt den tunga bägaren, hvarvid dock pagen, som stod bakom hennes stol, måste vara henne behjelplig, så att icke det dyrbara dryckeskärlet skulle stjelpas omkull och hela dess innehåll strömma öfver duken, som var förfärdigad af den skickligaste linnevåfvare i Holland.

Alla sågo, dels på hertiginnan, dels på hvarandra, förvånade och undrande, men ingen förde kredenskaret till sina läppar, ehuru man hade omfattat det med handen.

Det var anmärkningsvärdt att *alla* bordsgästerna, utan undantag, buro sig åt på samma sätt och hade enahanda förbluffade min, hvilket bäst bevisade att ingen begrep hvem skålen skulle gälla.

Den besynnerliga hertiginnan tycktes njuta ofantligt af den sinnesstämning hon väckt, och fastän alla nu rigtade sina frågande blickar på henne allena, fann hon dock för godt att dröja ännu några sekunder, innan hon fortsatte:

"Jag menar grefve Erik Lejonhufvud och jungfru Anna Skytte."

Men nu skulle man ha sett huru allas anleten, i stället att nyss hafva samma uttryck, hastigt bytte om och vittnade om olika känslor.

Anna blef blek, som ett lik, Lejonhufvud deremot röd som en pion. Drottningen såg på en gång ledsen och förtretad ut; hofherrarna tycktes nicka bifall åt sin medbroders val; men tärnorna deremot, äfvensom de gifta hofdamerna, tyckte allesammans att ett sådant parti var för mycket åt Anna, samt att den högättade ynglingen bordt välja sig en maka bland högadelns döttrar. En af hofjungfrurna, Elisabeth Bjelke, syntes kämpa med ett par förrädiska tårar, som ville frambryta. Ebba Brahe såg medlidsamt på den bleka Anna, som med hämmad andedrägt bara lyssnade efter hvad Carl Philip skulle säga.

Men den unge prinsen sade ingenting; han såg blott ytterst förvånad ut.

Att han icke syntes ytterst bedröfvad, skulle hafva grämt Anna till döds, i fall hon vetat det. Men hon visste det lyckligtvis icke, ty hon höll ju sina ögon så nedslagna, som hade en blyklump varit lagd på hvardera ögonlocket

Hertig Johan var den första som talade. Han kastade på sin vän och gunstling en blick, som på en gång var sorgsen och förebrående och yttrade dervid endast de tvänne orden:

"Mig oåtspord!"

"Min hertig! . . ." stammade grefve Erik.

Men äfven hans tal stannade vid tvänne ord, ty allt det öfriga fastnade i halsen.

Hvad skulle han också säga, den stackars improviserade fästmannen?

Märkligt var att, fastän ingen bland sällskapet, undantagandes Erik och Anna, hade tagit sin hand från kredensekaret, hade dock ingen ännu tänkt på att föra det till munnen.

Drottningen var den första, som sansade sig nog för att finna detta vara alldeles nödvändigt. Hon yttrade:

"Nå, så måste vi väl lyckönska de unga tu."

Men just som hon var i begrepp att dricka och alla de öfriga att följa hennes exempel, tog Anna mod till sig, reste sig upp från stolen, hviftade med sitt fina handkläde och ropade: *håll!*

Hon nedsjönk dock åter i nästa ögonblick, ännu blekare än förut och darrande öfver följderna af sin dristighet att i drottningens och de andra höga personernas närvaro hafva vågat en sådan kraftyttring.

"Bruden mår illa", sade hertig Carl Philip.

Vid ljudet af denna röst, åt hvilken Annas inbillning lånade vida mera mjukhet och vekhet, än den för tillfället egde, hemtade hon sig åter, så att hon på en gång återfick förmågan att både tänka och tala.

Hon reste sig åter upp och sade:

"Jag ber Eders Maj:t och Deras Furstliga Nåder om nådigt öfverseende; men alltsammans var ju ett skämt af hertiginnan."

"Så-å?" utropade drottningen med en blick på sin dotter, som skrattade alldeles omåttligt.

Men när Maria Elisabeth hade skrattat ut, antog hon en allvarsam min och sade:

"För ingen del! . . . det är alldeles icke något skämt, utan mitt rena allvar. Grefve Erik har länge älskat jungfru Anna och jag ville blott öfverraska honom med att jag vet det."

Erik Lejonhufvud reste sig nu i sin ordning och sade:

"Visserligen har jag länge älskat jungfru Anna, men denna kärlek, som förvarats i det innersta djupet af mitt hjerta, har ända hittills varit för blyg, för att någonsin förråda sig. Jag kan således icke utgrunda på hvad sätt Hennes Nåde hertiginnan kunnat komma underfund med denna blyga känsla, hittills en hemlighet mellan Gud och mig. Men efter det nu så är, att den på ett så oförmodadt och — värdes förlåta att jag säger det — för mig sjelf och ändå mer för den unga jungfrun *plågsamt* sätt kommit i dagen och blifvit lagd inför allas blickar, så vågar jag, i egenskap af svensk riddersman, öppet och ärligt bekänna, att jag skulle anse mig för den lyckligaste på jorden, om jag en gång finge kalla jungfru Anna Skytte min maka, äfvensom jag innerligen önskar, det vår trolofningsskål snart på allvar kunde drickas. Men dermed hafver det sig icke så lätt; ty icke allenast den hulda jungfrun sjelf, utan äfven hennes föräldrar, måste ju först samtycka, och jag har, vid Gud, icke tillsport dem någondera."

Att detta var rena sanningen visste Anna bäst; men hon trodde dock att grefve Erik älskade henne, och att han snart ämnat muntligen förklara henne det; ty hur skulle han eljest hafva tillåtit sig att så hårdt krama hennes arm, då de gingo till bordet?

Men på en gång vissnade, och liksom sammanhopade af en skarp nordanvind, lågo hennes glädjes och förhoppnings nyss uppspirade friska blommor. Ty nu hade hon ju plötsligt fått en friare; och dertill en friare som i hennes föräldrars, i hofvets, ja — i hela verldens ögon utom hennes egna, skulle gälla såsom

den yppersta och mest antagliga. Hvilken förevändning att afskeda honom skulle hon väl påfinna? . . . Att hon ej kunde älska honom. Men *hvarför*? skulle både han och alla andra fråga. — Svaret härpå kunde bli kinkigt nog.

Hon satt således förstämd under det öfriga af måltiden, knappast hörande hvad som talades omkring henne.

XVII.

Ett Samtal.

Vid en lampas sken satt Anna ensam i sin lilla tornkammare. Tärnan, som klädde och passade henne upp, hade hon befallt att aflägsna sig och icke återkomma, förrän den unga jungfrun bultade i väggen; ty tärnan bebodde en tornkammare, vägg i vägg med Annas.

Hvad hon tänkte och ämnade göra, visste hon knappast sjelf: men redigt stod det för henne hvad hon önskade och icke önskade.

"Månne han älskar mig?" var hennes första och sista fråga. "Om så är, så . . ."

En sakta knackning på dörren afbröt hennes tankegång.

Den unga flickan spratt upp. Hvem kunde det väl vara, som så sent, sedan tornuret slagit tio, kunde önska ett samtal med henne?

Skulle hon gå att öppna, eller låtsa som om hon ingenting hörde?

"Gud i himlen! . . . Annas kinder började låga och hjertat bultade nästan hörbart."

Det kunde . . . det kunde dock icke vara *han*.

Bultningen förnyades och det något häftigare, än första gången.

Men . . . skulle väl Carl Philip våga . . .

Carl Philip! . . . Han! . . . det kunde ju lika så gerna vara Lejonhufvud.

Omöjligt! . . . han skulle icke kunna tillåta sig något så opassande, som att klockan tio på aftonen bedja en hofjungfru om ett samtal, och det i hennes egen kammare. En sådan djerfhet skulle ju straffas med . . .

Det bultade för tredje gången, hårdare och mera uthållande.

Anna sprang till dörren och lade örat intill densamma, då hon hörde en fruntimmersröst utanföre säga:

"Låt upp, Anna. Jag har blott några ord att säga och skall icke länge uppehålla dig."

Det var således icke den unge prinsen!! . . .

Hur kunde man också komma på en sådan tanka? . . . Icke ville väl han, mer än någon annan, sätta en flickas rykte på spel.

Utan att igenkänna hvems röst det egentligen var, skyndade Anna sig nu att öppna dörren och blef icke litet förvånad, då hon såg Ebba Brahe inträda.

"Förlåt, lilla Anna" yttrade den tjuguettåriga Ebba med öfverlägsenheten hos en äldre dam mot en yngre, en nybegynnerska i lifvets skola. "Förlåt att jag kanske både skrämmer och besvärar dig; men . . . jag måste säga dig några ord.

Anna bjöd henne en stol och framstammade något om huru hjertligt välkommen fröken Brahe var.

"Det få vi se då vårt samtal slutar, min lilla vän" svarade Ebba. "Hvad jag vet är, att jag i största välmening kommer hit och, om du just icke nu tackar mig derföre, så hoppas jag du skall göra det i en framtid."

Anna såg förundrad på fröken Brahe och hennes uttrycksfulla ögon gjorde enträgna frågor, fastän läpparna förblefvo stumma.

"Anna!" fortfor denna och fattade hennes hand "du går på en farlig stig här vid hofvet; en stig, på hvars ena sida är en oöfverstiglig klippa, då deremot på den andra är ett brådjup."

"Förklara dig!" bad Anna, dragande djupt efter andan.

"Välan!" återtog Ebba "jag vill tala utan förberedelser . . . Du älskar Carl Philip."

Anna blef i första ögonblicket blossande röd och i det andra marmorblek.

Ebba Brahe såg på henne, mildt forskande.

"Hur vet du? . . . stammade Anna ändtligen, men hon hejdade sig och sade sedan:"

"Nej; det är ett misstag."

"Såå? . . . du sadlar om!" yttrade Ebba och log så mildt, så tjusande, som endast så sköna läppar kunna le. "Räds dock icke att tillstå allt för mig: jag har genomskådat dig."

Den förlägna Anna satte båda händerna för ögonen.

"Goda, oerfarna flicka!" utropade Ebba, i det hon drog henne till sig och lät henne i sin famn gömma det blyga anletet. "Du skall icke vara rädd för mig, ty jag har ingen falsk och dubbel karakter. Ensam här vid hofvet och långt från de dina, behöfver du en qvinlig vän. Här har du ingen sådan."

"Nej, ty värr!" suckade Anna.

"Jag inser det nog" återtog Ebba Brahe "och derför vill jag hädanefter vara din vän."

"Ack, vi skiljas ju så snart!" sade Anna.

"Dock icke så snart, som du tror" svarade Fröken Brahe "ty du blir nu hofjungfru hos drottningen."

"Hos drottningen! . . . jag?"

Och en glädjeblixt for härvid genom Annas hjerta.

"Du blir det" sade Ebba; "jag vet det af säker hand, fastän Hennes Maj:t ännu icke funnit för godt att säga det åt dig. Jungfru Johanna Bese har fallit i onåd och blifvit bortjagad från bofvet, så att en plats hos drottningen blifvit ledig: den ämnar hon dig."

"Men Hennes Maj:t ville ju icke mottaga mig för några månader sedan?"

"Nej; men nu vill hon. Hon har redan med din fader talat derom och du skulle snart blifvit underrättad i bref från dina hemmavarande, om icke den tiden vore så nära, då ni får språka mundtligen."

"Men hertiginnan?" började Anna.

"Kommer ej att sakna dig" inföll Ebba. "Hon får en jungfru Gylta i ditt ställe . . . nog af! Hennes Maj.t har beslutat tala med sin dotter: att hon afstår dig åt sin fru moder."

"Jungfru Johanna Bese i onåd!" mumlade Anna, högst förundrad.

Ja", svarade Ebba. "Men hon är icke ledsen deröfver, utan tvärtom. Jag vill förtälja för dig huru harmed hänger tillsammans. Du kände ju hennes faster, jungfru Beata Bese? Ja du såg henne hemma hos dina föräldrar. Mins du i hvilken nåd hon ständigt stod drottningen, sedan hon, förjagad från drottning Gunillas hof, upptogs af Christina, medan denna ännu var hertiginna. Du torde äfven veta att jungfrn Beata, vid sin död, som timade för tre år sedan, anbefallde sin brorsdotter Johanna i drottningens gunst och bevågenhet. Men detta lyckades icke bättre, än att Hennes Maj:t ständigt var brorsdottern lika gramse, som hon varit fastern bevågen. Den stackars Johanna gick beständigt och gret, samt funderade på hur

hon skulle kunna komma ifrån hofvet. Ändtligen tyckte hon sig hafva påfunnit ett medel."

"Nå?" sade Anna nyfiken.

"Drottningen" återtog Ebba Brahe "hade länge varit förtörnad öfver ett bref, som kommit *mig* tillhanda, tvärtemot Hennes Maj:ts förbud. Då påfann den efter frihet längtande Johanna Bese det rådet, att säga sig hafva framskaffat det förbjudna brefvet. Hon vann derigenom sin önskan, att genast bli afskedad från hofvet.

"Mig tyckes dock, att detta råd var ett oråd" menade Anna.

"Huru så?" frågade Ebba.

"Men, min Gud!" genmälde Jungfru Skytte "det är ju en skam att bli afskedad."

"Likväl mindre än du tror" svarade fröken Brahe. "Derom få vi dock tala en annan gång; jag ville blott säga dig huru saken hänger tillsammans, öfvertygad att du snart får höra talas derom, då du kommer till Stockholm. Och då jag vet huru ryktet plägar förvränga allting, ville jag på förhand underrätta dig om rätta sammanhanget, hvarför den plats blir ledig, till hvilken du så oförmodadt blifvit utsedd."

"Hennes Maj:t är alltför nådig mot mig" sade Anna.

"Gud låte henne alltid bli det!" genmälde Ebba. "Men på det att hon icke alltför hastigt måtte undandraga dig sin gunst, ville jag varna dig, Anna, och bedja dig vara försigtig."

"Försigtig? . . . i hvad fall?"

"Min lilla Anna; du är mycket ung och oerfaren; just derför behöfver du en klok och uppriktig vän: jag upprepar det ännu en gång. Alltsedan jag första gången såg dig, har jag fattat tycke för dig; och då du nu så plötsligt kommit på den kinkigaste af alla

banor, hofvets, anser jag det för en samvetssak, att icke varna dig för den dig hotande faran. Var på din vakt, bästa Anna, och bevaka, bättre än i afton, dina blickar och anletsdrag; ty en gång till såsom nu, och den skarpsynta Christina vet allt."

"Allt?" upprepade Anna förvånad. "Hvad skall hon veta? . . . Månne menniskorna tro sig veta mer än jag sjelf?"

"Min goda Anna!" sade Ebba med ömhet och fattade hennes hand. "Du har aldrig valt mig till din förtrogna och jag kan således icke begära, att du för mig skall tillstå hvad du, må hända, har tillstått för ingen. Nog af att jag opåkallad påtrugar dig mina råd. Emedlertid vill jag säga, att den böjelse du fattat blir din olycka, så vida du icke i tid motarbetar den. Carl Philip är ju så ung; är årsbarn med dig . . . Innan han blir man, hinner han få många tycken. Du blir för gammal under tiden och en annan skall undantränga dig, äfven om du erhållit aldrig så många försäkringar om en obrottslig trohet."

"Du misstar dig, goda Ebba" svarade Anna. "Hertigen har aldrig lofvat mig någon trohet! jag vet icke ens om han älskar mig."

"Så mycket sämre!" ropade Ebba. "Det är då du, som gör början, och det är något, som hvarje flicka bör akta sig för. I alla fall . . . hur kan du tänka dig en förening mellan en vasason och en Skytte?"

"Jag har aldrig tänkt på den saken" svarade Anna, stött.

"Såå? . . . sade Ebba." Hvad har du då tänkt?

"Ingenting" genmälde Anna. "Om jag älskar Carl Philip, så är det en känsla, som med mig vuxit upp från barndomen, för hvilken jag sjelf aldrig gjort mig redo, men som i fall jag vill medgifva att den finnes, hittills förblifvit en hemlighet mellan mig och Gud."

"Anna!" återtog fröken Brahe, "du blir förtörnad på mig och du torde finna dig ha grundade skäl dertill. Men, betänk dock att *jag* mer än någon annan, har rätt att varna dig för en olycka, hvari jag sjelf råkat. Min far är förste grefven i riket och vi äro, som du vet, beslägtade med konungahuset, utom det att jag har, liksom du med Carl Philip, uppvuxit och lekt med Gustaf Adolph. Det oaktadt har drottningen med all makt motarbetat min förening med konungen: hon har nu vunnit sitt spel: vårt band är brutet."

"Gud, Ebba! hvad säger du?"

"Att jag beslutit gifva min hand åt fältherrn grefve Jacob De la Gardie."

"Ebba, Ebba! . . . hur har du väl för drottningens genströfvighets skull kunnat bryta din tro?"

"Jag har icke brutit min tro, Anna; jag har endast återtagit mitt löfte."

"Så långt har drottningen kunnat få dig! Jag medger att du, i sådant fall, har rätt i att varna *mig;* ty hur skulle väl Carl Philip och jag kunna besegra hennes stolthet, då icke kung Gustaf Adolph och du kunnat det?"

"Se så!" ropade Ebba "du medger då ändtligen, att du älskar hertigen och att du har hoppats på hans hand! . . . Enfaldiga flicka, som fästat ditt hjerta vid en vasason!"

"Hvarför säger du så, Ebba? Har icke du sjelf i så många år älskat Gustaf Adolph?"

"Och jag har nu fått plitka derföre."

"Hvad vill du säga?"

"Tror du då, Anna, att det är blott för drottningens skull, som jag återgifvit Gustaf Adolph sitt löfte? . . . O, nej! Att jag varnar *dig* för din kärlek till

hertigen, är derföre, att din sträfvan åt det hållet är orimlig, men icke . . .

"Min fader kan stiga mycket högre ännu" inföll Anna, stött öfver Ebba Brahes oupphörliga anspelning på ståndsskillnaden dem emellan.

"Visst kan han det" genmälde Ebba, "och ingen skall heldre än jag se hans fortskridande upphöjelse; ty han är en lika ädel som upplyst man. Men en Brahe blir han dock aldrig; du skall dock icke tro, att det är af högmod jag säger dig det.

"Men af hvad då?"

"Af hvad? . . . Tror du då att jag kommit in till dig vid denna sena timma och sökt ett ensligt samtal med dig, endast för att framställa skillnaden mellan den gamla högadeln och de nyadlade slägterna? Nej, min goda Anna; då har du allt för mycket misstagit dig på Ebba Brahe."

"Men hvad är då egentligen din afsigt?"

"Min afsigt är att varna dig, medan ännu är tid; att rädda ditt oskyldiga hjerta från årslånga qval, innan det blir för sent; med ett ord — att säga dig, det ingen son af vasahuset är stålsatt mot frestelsen af listiga qvinnors ögonkast. Sin tro kunna de väl bevara; men dock icke så att de icke för ögonblicket falla."

"Jag förstår. Du syftar på konungens förhållande till den holländska köpmansdottern."

"Ja, Anna. Äfven du vet således derom? Hela verlden vet att omtala det! . . . Och ändå . . . ändå, Anna, älskar Gustaf Adolph mig lika högt, lika varmt, som förut; derom är jag i min själ innerligen öfvertygad."

"Och det oaktadt gifter du dig med fältherrn!"

"Ja, ty jag är skyldig detta offer åt min qvinliga stolthet. Länge har jag insett, att jag aldrig skulle bli

Sverges drottning. I trots af all ihärdighet å konungens sida, skulle dock enkedrottningen och ständerna en gång hafva segrat. Men man skulle förr fått taga mitt lif, än föra mig i brudstol med en annan man. Nu är dock förhållandet annorlunda: — nu *vill* jag gifta mig med en annan."

"Jag förstår dig, Ebba," sade Anna, tryckande hennes hand.

"Förstår du ock hvad jag måste lida vid allt detta? . . . Förstår du mina själsqval?"

"Jag anar dem, Ebba, och jag beklagar dig."

"Nog, Anna; jag har för ingen på jorden sagt hvad som föregår i mitt inre; men för dig, som jag ser så ensam, så utan vänner, så oerfaren och barnsligt oskyldig, för dig säger jag, att om du icke i tid hejdar dig, skall du bli ännu olyckligare än jag nu är. Slå Carl Philip ur hågen och . . . om möjligt är, så räck din hand åt Lejonhufvud: han skall säkert göra dig lycklig."

Anna satt stum med händerna i knäet och hufvudet nedböjdt.

"Och nu god natt!" återtog Ebba och steg upp. "Säg för Guds skull inte åt någon, att du fått veta din förestående flyttning till drottningens hof. Jag ville blott bereda dig derpå, så att du i tid må veta hur du ställer dig." God natt!

XVIII.

Gamle Sven Kyle.

Illgerningsmannen, som trodde sig på konungen hafva aflossat det skott, hvilket var ämnadt att sträcka honom död till marken, hade, såsom vi redan veta, genast gripit tilt flykten, utan att afvakta utgången af sitt rysliga dåd.

Liksom hvarje politisk svärmare, hade denne gladt sig åt sin handling, öfvertygad att *ett* menniskolif vore ett ringa offer för framgången af en stor, en allmännyttig idé, såsom hvarje fantast tror *sin* idé vara.

Oftast händer det, att mord på regenter och andra högt uppsatta personer utöfvas af en falsk patriotism, af den tron att spiran, eller regeringstömmarna skulle vara bättre placerade i en annan hand, än i den, som nu förer dem — med ett ord att tusendetals af individer skulle kunna lyckliggöras genom en endas undanrödjande. Brottet som alstras af denna tro, är då mindre afskyvärdt, och brottslingen snarare en af sin egen eller andras villfarelse bedragen dåre, än en grym bof. Men om enskild hämd och egennyt-

tiga beräkningar väpna mördarehanden, då försvinner allt medlidande med den olycklige gerningsmannen, som till det sraff han får utslå, ifall han blir upptäckt, äfven känner den tyngden läggas, att en hvar finner det välförtjent.

Den gamle Kyle förenade hos sig begge slagen af mördare: bådeden, som uppoffrar sig för en idé, för tron att tillvägabringa något *bättre* och *rättare*, än det för handen varande, och den som för en liden eller inbillad oförrätt söker utkräfva blodshämd.

Att det skott han riktat, hade träffat, derom sväfvade han ej ett ögonblick i tvifvel; ty han hade ju hört ett jemmerskri utstötas, i samma minut, som pistolen smällde af. I grym glädje häröfver rusade han undan, gynnad af det djupa mörkret, ehuru han ännu icke visste om skottet varit dödligt.

Efter att hafva rusat bort från Munklägret, kom han åter in på folkrika gator och blandade sig bland den sorlande och skriande folkhopen.

Nu dröjde det icke länge, förrän han fick veta att Gustaf Adolf lefde och var oskadd, men att deremot en ung man, klädd alldeles lika med konungen, blifvit sårad, just emedan han, antingen med eller mot Gustaf Adolphs vetskap, föreställt dennes höga person.

Man tillade att den unge mannen hade, då hatten föll af honom, befunnits hafva svarta lockar och dito skägg.

Man sade äfven, att den skjutne, om hvilken somlige påstodo han var död, andra att han var vid lif men dödligt sårad, hade blifvit buren till staden, till riksrådet Skyttes hus och att denne följt med sjukbåren, allt med kungens eget begifvande.

Mer behöfde den bestörte Svante Kyle icke veta, förrän han begrep hela sammanhanget, begrep hvem det var, som i kungens ställe blifvit sårad, begrep att hans son bedragit honom.

Hvilket ädelt bedrägeri!

Så tyckte dock icke den gamle polskt sinnade adelsmannen. Tvärtom var det nära att han utstött en högljudd förbannelse öfver sin son, ty mot dennes trohet mot Gustaf Adolph, mot hans slughet att föra sin far bakom ljuset och uppoffra sig sjelf, hade ju hela planen strandat. Sigismundska grenen var ej en hårsmån närmare Sverges thron och Håkan Kyle låg ännu ohämnad i sin graf.

Men Svante hade dock mördat sin egen son, och det var en förskräcklig tanke. Han visste att skottet hade träffat och han trodde med skäl att det skulle vara dödligt, just emedan han visste med sig att han ständigt plägade sigta sätt, både i fråga om krig, envig och jagt.

En lika kall som vårdslös far hade gamle Kyle alltid varit och hans kärlek till sonen, från hvilken han så länge varit skiljd, ökades ingalunda af dennes egenmäktiga handling, att taga tjenst hos en svensk hofman och med denne fara öfver till Sverge; men — *det var dock hans son.*

Det förfärliga medvetandet att hafva — om än utan all afsigt — utgjutit sitt eget barns blod, sökte han nedtysta dermed, att ynglingen förtjent sitt öde, då han kunnat vara så falsk mot sin far och så tillgifven Carl IX:s son, fastän han inför fadern låtsat motsatsen; men i nästa minut nedtystades alla sådana tankar af den allt öfverröstande känslan: — *det var dock min egen, min ende son!*

Och Adam . . . eller Hans, som han egentligen hette — hade ju icke med ett ord eller en blick sökt att förråda sin far, för att såmedelst förekomma den tillämnade illgerningen. Nej: han hade, i stället att göra sig skyldig till en sådan synd, uppoffrat sig sjelf i den af honom så älskade monarkens ställe: han

hade, då alla förnuftskäl, alla böner strandade mot faderns fanatiska envishet och då han från barndomen väl kände gubbens karakter, låtsat öfvergå till hans idéer, blott för att rädda så väl *honom* från att bli upptäckt och gripen, som kungen från att falla för hans mordlust, hvilken *måste* finna ett mål, ett offer.

Till detta mål, detta offer, hade den unge mannen utkorat sig sjelf.

Detta var visserligen mycket, mycket illa, af Hans, tyckte gubben, men — *det var dock hans son!*

Aldrig såsom nu hade faderskänslan hos honom gjort sig gällande. Det var förunderligt att, ju mer han vredgades öfver att den i hans tycke så väl uppgjorda planen hade för sonens dubbelhets skull gått om intet, ju lifligare kände han, i och med detsamma, att han var far.

Naturligtvis kom detta sig deraf, att sonen gjort sig till martyr.

Så snart den gamle förnummit sakens rätta sammanhang, drog han sig åter ur folkhopen och begaf sig på en ensligare gata, derifrån han utan allt uppseende kunde komma tillbaka till staden och källaren Blå Örnen, midt emot Hel. Lakama Gillet. Hans insläppande genom Norreport mötte intet hinder, ty ryktet om hvad som händt kungen hade ännu icke hunnit så långt.

I källarförstugan mötte han värden, Hindrik Bökman, som såg mycket orolig ut.

"Nå, hur gick det?" hviskade denne i brådskande ton.

Man finner således att källarvärden äfven var den polska konungagrenen tillgifven och att han var i

hemligheten invigd. Det var ju också han, som hade ombesörjt den gamles bref till sonen, då han första gången önskade ett samtal med denne.

På hans fråga hur det gick, svarade gamle Kyle med förställda anletsdrag:

"Illa; kungen lefver.

"Ni sköt således bom?" sade värden.

"Ingalunda; skottet träffade."

"Hvem då?"

"Min egen son."

"Er son! . . . Hur vet ni det?"

"Jag är så säker derom, som att jag nu står här."

"Och att ni på minuten måste ut härifrån", inföll den mindre artige värden.

"Visserligen skall jag härifrån" menade gästen, "men låt mig först gå upp och taga mina saker."

"Icke ett steg längre får ni skrida in i mitt hus", genmälde Hindrik Bökman, som nog skulle talat ur en annan ton om konungamordet hade lyckats och han kunnat motse en rik belöning af det Sigismundska partiet.

"Hvad är det ni säger?" frågade Kyle. "Skall jag icke få gå in och taga min rensel? . . . Tänker ni plundra mig?"

"Jag har aldrig plundrat någon . . . jag är dertill en alltför ärlig karl", svarade värden; "men ni får ej stanna här, utan genast packa er härifrån. Renseln har jag hemtat ner, till reds; här är den. Laga att ni, i alla djeflars namn, kommer ut härifrån och bort till någon aflägsen vrå, der inga spejare kunna snoka; ty ut genom någon stadsport kommer ni icke i afton.

"Kanske icke heller i morgon?"

"Det må ni se er om."

"Hvar är förklädnaden?"

"Det vet jag icke."

"Ligger den i renseln?"

"Ja, så vida ni lagt den der."

"Men . . ."

"Se så, inga men! . . . I nästa minut kommer folket in . . . jag menar mina tjenare, som allesammans blifvit i ärender utskickade."

"Ja, jag går, men . . ."

"Men! . . . . men! . . . vill ni då nödvändigt göra både er och mig olycklig? . . . Ut med er!"

"Tig borgarbracka!" röt gamle Kyle i vredesmod, "jag går när jag behagar."

"Det skola vi bli två om", sade Hindrik Bökman, fattande honom i axlarna.

Gubben stretade emot, men den groflemmade och reslige källarvärden rådde, så att han snart fick honom ut i sjelfva porten.

"Ni är mig en satan", grymtade Kyle. "Jag har lust att angifva er."

"Gör det, om ni angifver er sjelf."

"Ja, men om jag blir gripen, säger jag, först af allt, att jag haft qvarter hos er."

"Då svär jag på ett jag aldrig har sett er. Dessutom skall ni icke låta taga er, det vet jag bestämdt. Se så, var förnuftig nu och laga er härifrån, för himlens skull. I nästa ögonblick är vakten här, för att söka . . . Så . . . der har ni er rensel . . . Farväl!

Den gamle var nu ute på gatan och porten stängd.

Det var ock hög tid; ty källarvärdens folk anlände hem i nästa ögonblick. Men hvad Hindrik Bökman förutspått, angående en husvisitation, inträffade icke.

Oxenstjerna ville att man skulle först på de sex källrarna i Stockholm speja efter ogerningsmannen, så gå till Gillena och de allmänna herbergena och slutligen skrida till visitation äfven i de privata husen; men konungen förbjöd all slags efterspaning, emedan han icke ville att berättelsen om ett försök till konungamord skulle löpa från mun till mun. Således befallte han att saken skulle så mycket möjligt var nedtystas. Han ville dock att vakten vid bryggor och torn skulle underrättas om att en misstänkt person ämnade smyga sig ur staden, då hemliga order gåfvos att gripa denne och i all sköns tysthet föra honom till kungen.

"På mina goda Stockholmares trohet litar jag", sade den ädle monarken. "De skola icke i sina hus hysa den, som velat mig något ondt. Säkert är det någon utlänning, eller ock någon svensk affälling, som svärmar för det polska partiet; och den finna vi nog i morgon, vid dager, så vida stadsportarna i natt icke öppnas för någon och vindbroarna icke nedsläppas. Den nådige Guden, som fogat det så, att en ädel menniska uppoffrat sig för mig, skall nog äfven från mig afvända all vidare skada och med sin mäktiga hand styra allt till en god utgång. Trygg lägger jag mig i afton att sofva, ty jag vet att jag kan hvila lugn vid Herrans beskydd och mina svenskars trohet."

Emellertid var Kyle icke väl utom porten af källaren Blå Örnen, förrän han insåg att värden haft rätt, i att frukta, hvarföre han genast vek om hörnet och skyndade in i en mörk gränd.

Men som han icke heller här ansåg sig säker, så begaf han sig vidare bortåt vattengrafven som åtskiljde staden och Södra Malmen.

Ty på den malmen bodde hans vän, hvilken han för sonen åberopat såsom varande den, hos hvilken han bestämdt skulle finna skydd. Dock — huru komma dit nu, sedan han försinkat en lång stund?

Han spatserade en stund, af och an, inseende omöjligheten af att förrän morgonen grydde komma öfver vindbryggan. Och äfven då skulle det ha sina svårigheter, ty han skulle ju af vakten bli anropad och tillfrågad hvem han var, hvart han ämnade sig, m. m.

Nu var dock här temligen tyst och skansen och vallen förlänade honom ett gömställe, der han i mörkret kunde få vara temligen obesvärad, åtminstone så länge der var så folktomt som nu.

Denna stund begagnade han till att påsätta sitt långa judeskägg och dito kåpa, hvilka ganska riktigt funnos i renseln och som han vid mordförsöket icke haft på sig.

Vid skenet från ett vakttorn laddade han äfven tvänne pistoler, dem han stoppade i sitt läderbälte.

Men denna mönöver var honom till stor men, ty vakten vid tornet hade, fastän han trott sig så säker, då de stodo i ljus och han i mörker, likväl märkt att en karl smög sig utåt vallen, samt att han i en vrå pysslade med något.

En smärt yngling, som för tillfället hade befälet öfver vakten vid tornet och vindbryggan, skyndade ensam ner, för att undersöka hvad det kunde vara, då han just stötte på gubben, som gick och grubblade på sin son, förtviflad öfver att nödgas fly, utan att få veta utgången af den blesyr denne fått.

I alla fall ämnade han begifva sig till den lärde Messenius, som nog skulle veta råd, både för hans

döljande öfver natten och hans fortskaffande följande dagen.

Detta var den vän, hvarom han nämnt för sonen, utan att likväl säga vännens namn.

"Holah!" ropade den unge befälhafvaren öfver vakten. "Hvad har du för dig, jude?"

Den förmente juden ville springa undan, men krigsmannen fattade honom hårdt i armen.

Ett skott smällde och ett skrik hördes. Den unge krigaren låg död på marken och juden flydde.

Men i nästa ögonblick var han upphunnen och omringad af den öfriga vakten.

Då smällde det andra pistolskottet och det var ett lik vakten hade fångat.

XIX.

Sarosky.

Flera veckor hade förflutit sedan händelsen på vägen till Blekholmen, dervid Adam Sarosky erhöll såret i axeln.

Detta sår, ehuru icke lifsfarligt, hade dock varit af ganska svår beskaffenhet, så att den sårade var, efter flera veckors utståndna plågor, ännu icke fullkomligt återställd.

Emellertid hade han dock längesedan lemnat sängen och förmådde gå omkring i rummet, men hade dock icke ännu gått utför den branta trappan, som från öfra våningen, der han bodde, ledde ner till den första våningen af Skytteska huset.

Adam Sarosky var således, fastän Februari månad redan hade inträdt, ännu konvalescent, såsom vi på nutidens språk kalla det.

Om den omsorgsfullaste vård, den mest ombuldade skötsel, kunnat bidraga till hans snara vederfående, så borde den ädle ynglingen längesedan hafva varit så frisk, att han, i stället att långsamt fram-

skrida, kunnat ila, med den hos personer af hans ålder vanliga snabbheten, och i stället att han nu bar armen i band, borde han kunnat kasta den om lifvet på en smärt flicka, för att med henne svänga om i en ungdomlig hvirfveldans.

Men så var icke fallet. Fru Maria, den stränga, men exemplariska husmodern, hade gjort allt för att lindra den sjukes plågor och med verkligt moderlig ömhet och ett innerligt deltagande sjelf tillsett att den polske sekreteraren, hvilken efter sin storartade handling stigit tiodubbelt i hennes gunst, blef väl och ändamålsenligt vårdad. Äfven Vendela hade gjort allt hvad hon förmådde; men det var ju så litet. In i sjukrummet fick hon icke gå: det passade sig icke och hvilken förevändning dertill skulle hon väl kunnat påfinna? Men med den fina takt, som uteslutande röjer sig hos den älskande qvinnan, gissade hon, fastän på afstånd, till alla den sjukes tycken och önskningar. Hushållet med dess bestyr hade aldrig roat henne så, som nu, emedan hon, på de timmar hon tillbragte i köket och spiskammaren, kunde få tillaga och till sjuklingen uppsända en mängd läckerheter, dem hon trodde skulle smaka honom väl.

Adam Sarosky njöt af dessa ömma omsorger och han var djupt tacksam derför. Men det var icke åt Vendela hans tacksamhet egnades; ty han var långt ifrån att ana det den unga flickan hade ringaste del i de omsorger, för hvilka han tackade hennes mor allena.

Vi sade, att om godhet, ömhet och vård kunnat göra honom frisk, skulle han rätt snart hafva blifvit det. Men Adam Sarosky var till själen mer sjuk än till sin yttre menniska och när själen lider af djupa sår, läkas kroppens sår långsamt.

Att riksrådet berömde hans lika raska som sjelfuppoffrande handling, att fru Maria, sin karakter likmätigt, af idel välmening var som oftast inne och brummade, än öfver att han hade för varmt, än för svalt i rummet än för mycket, än för litet på sig; att de unga Skyttarna stundligen besökte honom och betygade ett broderligt deltagande; att konungen — vi gömma det bästa till sist — att konungen hvarje dag skickade ett bud, för att underrätta sig om hans helsa — allt detta mildrade visst hans lidande, men var dock icke nog för att påskynda hans tillfrisknande.

Den beklagansvärde unge mannen grubblade oaflåtligen på sin fars öde. Han hade just icke mycket skäl att älska denne äfventyrlige gubbe, som väl gifvit honom lifvet, men deremot försummat och öfverträdt de förnämsta af en fars pligter, såsom att försörja sonen och leda honom på dygdens väg. Men det var dock hans far och det kunde icke vara ynglingen likgiltigt om den gamle, hvars af fanatismen alstrade brott han afskydde, blef gripen och befordrad till ett ohyggligt och vanärande straff, eller om han undkom rättvisans händer.

Aldrig inträdde någon i sjukrummet, utan att den sårade ovillkorligt spratt till, af fruktan att få höra det man gripit brottslingen, hvilken ämnade skjuta på kungen: en underrättelse, hvarmed en hvar skulle trott sig bli särdeles välkommen. Men allt var och förblef tyst, ehuru riksrådet visste att man funnit den brottslige.

"Om min far blir ertappad", tänkte den sjuke, "och man tvingar honom att säga hvem han är, så skall han kanske säga, att jag är hans son. Då . . . då . . . hvart skall jag taga vägen? . . . Hvilken vanära för mig att till far ega en så stor brottsling . . . en kungamördare! — Blifva icke då för mig

alla vägar till framtida utmärkelse med ens tillstängda; och i trots af hvad jag gjort för att förebygga den hotande olyckan, skall dock det minsta barn peka fingret åt mig och säga: "Der går sonen till honom, som sköt på kungen."

Till dessa ängsliga fantasier hos den unge mannen sällade sig äfven den mest brinnande, mest outhärdliga längtan efter Anna. Hon var ju återvänd till staden, om ock icke egentligen till hemmet . . . hur, när och hvar skulle han få återse henne?

Drottningen hade ganska riktigt, såsom Ebba Brahe sagt, beslutat taga Anna Skytte till hofjungfru i stället för den entledigade Johanna Bese, och hon sade Anna det, redan innan hon lemnade Wadstena. Den unga flickan hade fått nådigt tillstånd att hos föräldrarna tillbringa sjelfva julhelgen, men straxt på nyåret började hennes hoftjenst.

De, som skrämt henne för Christinas hof, hade ingalunda haft orätt, och med ångest fann jungfru Skytte, att berättelserna om enkedrottningens obillighet, snålhet och kinkiga lynne voro långt ifrån öfverdrifna. Att hon, som för sin kärleks skull frivilligt och gerna gått denna martyrdom till mötes, skulle göra allt, för att tillvinna sig tillgifvenhet och bifall af den älskades mor, är för hvar och en begripligt; men — ty värr! . . . alla bemödanden i den vägen strandade mot den för sig sjelf och sin omgifning så olyckligt organiserade drottningens öfverdrifna anspråk och förunderliga inkonseqvens.

Emellertid hade dock Anna den glädjen att dagligen se Carl Philip och få tala vid honom. Ty hvad den älskade yngste sonen, hennes ögonsten, hennes kelgris, företog sig, det föll drottningen aldrig in att klandra; och då han, enkel och naturlig, öppen och rätt fram i sitt sätt att vara, aldrig tycktes utmärka

någon af de unga hoftärnorna, utan visade sig lika glad och obesvärad med dem alla, fann Christina häruti icke ringaste ämne till förtret, och aldrig föll det henne in att någon bland dessa unga jungfrur kunde umgås med planen att bli hennes svärdotter.

Hela Januari månad hade Annas tjenstgöring varat; men i Februari var hennes frihetstid, då hon fick återvända till föräldrahuset.

Under hela julhelgen hade Adam Sarosky varit mycket sjuk af sitt erhållna sår, ja, till och med så, att han sjelf och många andra i flera dagar betviflade möjligheten af hans återställande. Han orkade då icke tänka . . . icke ens på Anna.

Men nu var hon åter hemma och han fick icke se henne, ty han var icke nog återställd, för att spisa med familjen och in i sällskapsrummen vågade han sig icke ännu, medan han för sin sjuka arm, den han bar i band, ej kunde vara så klädd, som den stränga etiketten fordrade.

Om han dock fått se en skymt af Anna! . . . om han fått höra hennes röst! . . . om han kunnat få en helsning, en enda liten helsning ifrån henne! . . .

Men nej! . . . Han såg henne icke . . . hörde henne icke . . . förnam icke det ringaste från henne, för hvars minsta leende han gerna velat utstå en hel dags plågor och vid hvars minsta ord han skulle känt en ny blodmassa genomströmma sina ådror, en ny andedrägt lifva sitt bröst.

Och ändå . . . ändå bodde de nu under ett och samma tak!

Hur hade han icke i flera månaders tid grämt sig öfver det afstånd, som skiljde honom från den han dyrkade! . . . Och *det* var dock ett naturligt afstånd.

Långa vägar hade då slingrat sig och vågor svallat och skogar susat och murar rest sig mellan honom och den han höll kär. Det var grymt att vara skiljd från henne; dock — det hade dock varit naturliga hinder. Men nu . . . nu andades han samma luft som hon och fick dock aldrig se den ringaste skymt af henne. Detta var onaturligt, tyckte han.

Det var en afton i skymningen. Konvalescenten var för tillfället ensam i sitt sjukrum, der han nu började att allt mer och mer vantrifvas; och då han längtade efter luftvexling och fann sig ega krafter dertill, begaf han sig från sitt rum genom den unge Lars Skyttes och vidare ut i den gemensamma studersalen, innanför hvilken Vendela och Anna hade sitt rum, hvilket deremot gränsade till en mycket liten kammare, der husets tredje dotter, den tolfåriga Heldina bodde, och hvilken kammare hade särskild utgång åt förstugan.

Händelsen gjorde att dörrarna stodo öppna från salen till de stora flickornas rum och från detta till lilla Heldinas. Men det var så mörkt öfverallt deruppe, att man blott genom famlande kunde leta sig fram, utan att kunna urskilja föremålen, hvilka alla voro insvepta i en svart skugga.

Sarosky kom, som sagdt är, in i den stora salen och styrde sina steg åt den sidan, der flickornas dörr var. Men då han fann den öppen åt salen, något som han förr aldrig påminte sig hafva varseblifvit, stannade han liksom af instinkt, och skulle just draga sig tillbaka från denna dörr, som dock för honom hade någonting så lockande, då röster hördes från Heldinas lilla kammare och de båda äldsta jungfrurna Skytte, hållande hvarandra om lifvet, inträdde i deras gemensamma rum.

Ingenting hade varit rättare, än att Sarosky ge-

nast gifvit sin närvaro tillkänna och, efter att hafva tilltalat de unga damerna, skyndat tillbaka till sitt eget rum.

Men detta var nu hvad han alldeles icke gjorde. Han kunde hvarken då, eller sedermera, för sig sjelf förklara orsaken, hvarföre han bar sig så oädelt åt, som att gömma sig och lyssna; allt nog! . . . han gjorde det ändå, fastän han redan, under den stund han der förblef sittande orörlig och tyst, i en vinkel, som bildades af ett bakom dörren framskjutande bokskåp, tusende gånger förebrådde sig denna klandervärda handling.

Han måste dock, enär han en gång börjat, höra systrarnas hela samtal till slut; ty att tillkännagifva sin närvaro sedan de väl börjat tala, hade ju varit att förskräcka dem och kompromettera sig sjelf.

Anna och Vendela inträdde således och voro derunder inbegripna i ett ganska lifligt samtal. Dock vilja vi, för rättvisans skull, och för att icke låta Sarosky hos läsaren förlora det intresse han möjligen torde hafva tillvunnit sig, på förhand säga, att det var kring honom, som samtalet till större delen vände sig . . . att det var hans namn, som först nämndes vid de unga flickornas inträde.

När man är kär, som han, och finner en så stor njutning i blotta klangen af den älskades röst, hur vore man icke då slägt med englarna, om man förmådde motstå frestelsen att stanna och lyssna till denna röst, helst då man hör sitt eget namn uttalas af dessa ljufva läppar.

Äfven om man icke älskar . . . om man, till och med, är likgiltig för den talande, så kan det dock icke för någon vara likgiltigt hur man frånvarande bedömes af andra och tredje personen.

Må en hvar lägga handen på sitt hjerta och fråga sig sjelf om han, i Saroskys ställe, hade qvarstannat, eller icke.

Flickorna märkte kanske icke att dörren till studersalen stod öppen; eller, om de märkte det, fästade de dervid ingen uppmärksamhet; just emedan deras bröder, när de gingo genom salen; plägade göra ett förfärligt väsen med sina tunga stöflor och sporrar, så att man väl hörde dem och kunde taga sig tillvara för oförsigtigt tal. Hvad läraren beträffade, plägade han aldrig beträda salen, annat än vid gossarnas lästimmar, och då aldrig komma från deras rum, utan från förstugan. Det föll således hvarken Anna eller Vendela in, att han nu kunde vara der och höra dem. Dessutom låg han ju sjuk i sin kammare, enligt hvad de trodde.

XX.

Systrarna.

De unga flickorna gingo snedt öfver rummet och fram till den stora paulunen, eller sparrlakanssängen, der de kröpo upp och satte sig; ty soffor voro, på den tiden, ännu icke uppfunna, och att sitta på hvar sin af de obeqväma stolarna, hade ju icke varit hälften så trefligt, som att här, med hufvud mot hufvud, skuldra mot skuldra och hand i hand få sjelfvåldas litet; något som sällan hände Skyttens döttrar.

Men nu var deras mor borta hos en bekant och de unga flickorna hade således några stunders verklig frihet.

"Sarosky!" sade Anna, något fnysande, just som de kommo in i rummet. "Hör jag någonsin af dig annat än Sarosky och Sarosky?"

"Förebrå mig icke det, goda Anna" genmälde Vendela i bedjande ton. "Du vet väl sjelf hur godt det är att icke tala om den, hvars bild fyller hela vår själ."

"Men, min lilla syster" återtog Anna undervisande, "Det der är dock alldeles orimligt."

"Omöjligt! . . . hvarföre?"

"Söta Vendela. Den unge mannen är ju en underordnad person."

"Underordnad! . . . Han! . . . med detta stolta utseende, detta fina skick, dessa djupa kunskaper! . . . Och om han ock icke egde allt detta, så skulle dock den handling han gjort och hvarför han nu plågas och lider, vara nog för att höja honom i allas ögon, äfven i dens, hvilken blott ser till rikedomen och det toma prålet af ett lysande namn."

"Hvem är det?" frågade Anna träffad.

"Du, i första rummet" svarade Vendela. "Kunskaper, snille, och de högsta dygder äro för dig ett intet. Rang är det enda du värderar. En grefves är dig icke nog: det måste vara en furstes."

"Det är icke min snälla Vendela, som så talar" yttrade Anna i en mild ton. "Icke tror du, fastän du så säger, att det är rangen och furstekronan jag älskar hos Carl Philip."

Den af systrarna omedvetna åhöraren, hvars hjerta länge bultat af ångest öfver hvad han redan förnummit, måste nu göra våld på sig, för att icke skrika till, eller rusa upp från sin plats, då han hörde att Anna, som han tillbad, älskade hertigen af Södermanland.

Han satt dock stilla och qväfde alla känsloutbrott.

"Jag vet just icke egentligen hvad jag skall tro om denna din furstekärlek" svarade Vendela. "I ditt ställe skulle jag intet enda ögonblick tveka att räcka min hand åt Erik Lejonhufvud, hvilket våra kära föräldrar så ifrigt önska att du skall göra."

"Men" sade Anna "om nu Lejonhufvud hastigt bytte om tycke och friade till dig; skulle du då säga ja?"

"Nej, visst icke" svarade Vendela.

"Och hvarför icke?"

"För det jag med hela min själ älskar en annan; för det jag icke eger mer än *ett* hjerta och det kan jag ju icke dela midt itu."

"Du kan icke det?" sade Anna — och likväl vill du att jag skall kunna! Vendela, du vet, att jag har älskat Carl Philip alltsedan jag började tänka. Hur skulle jag då kunna räcka min hand åt en annan?"

"Du måste det dock slutligen, bästa Anna. Våra föräldrar lära icke tillåta, att du går ogift i alla dina dar, då hederliga tillbud yppas; och icke tror du väl på allvar, att du kan bli drottningens sonhustru, bli hertiginna af Södermanland, Nerike och Wermland?"

"Hvarför icke, om Carl Philip älskar mig? Har icke Ebba Brahe trott sig bli drottning?"

"Och har hon icke nödgats slå denna fåviska dröm ur hågen? . . . Och hon var ändå en Brahe!"

"Tro mig, Vendela, det var icke för drottningens skull och för skillnaden i rang, som Ebba helt hastigt fattade det beslutet att öfverge kungen och gifta sig med de la Gardie."

"För hvad då?"

"För Gustaf Adolphs flyktighets skull."

"Som dock möjligen kan vara mera förtal än verklighet, goda Anna. För öfrigt: hvem säger dig att hans bror blefve stadigare, i fall han valde dig till sin trolofvade?"

"Ack, Vendela, mitt hjerta säger mig att han aldrig skulle svika mig, liksom jag omöjligen skulle kunna svika honom."

"En pojke, Anna! . . . Hur kan man bli kär i en pojke?"

"Hvad säger du? . . . Akta dig, Vendela! En konungason är aldrig pojke."

"Såå? . . . har nu högmodet på Carl Philips vägnar till den grad fått makt med dig?" sade Vendela skrattande.

"Nej" svarade Anna "men hvarför skall du kalla honom en pojke? Han är ju sjutton år, liksom jag."

"Men det är just det, Anna, som icke duger. En man måste vara flera år äldre än hustrun, så vida de skola gå i jemnbredd på lifvets väg, hvad blomstring, styrka och fägring beträffar. Du vet väl att qvinnan blomstrar långt förr och aftager långt förr än mannen."

"En gammal utnött sats, min lilla syster, och som här varit i säck, förrän den kom i påse. Tror du då att kärleken, som är Gud, och Gud, som är kärleken, frågar efter ålder och blomstring? . . . Der tvänne själar hafva sammansmält till en, der undanfalla de trånga gränsorna af tid och rum."

"En skön tanka, min kära äldsta syster! Jag beklagar blott, att den icke är mycket nyare, än den sats jag nyss dref. Dock — lemnom det och säg mig uppriktigt om din prins någonsin har gjort dig sin kärleksförklaring."

"Nej, det har han visserligen icke; men hvartill skulle det ock tjena? . . . Jag vet ju ändå att han älskar mig."

"Godt! men hur vet du det?"

"Behöfver du väl fråga detta, du, Vendela, som sjelf älskar? . . . Har då din *handsekter* för dig förklarat sin ömma låga?"

"Du är bitter, Anna, och jag skulle väl kunna bli ond, om du icke vore min egen, älskade syster."

"Tack, Vendela, för det ordet" utbrast Anna, tagande Vendela om halsen och kyssande henne. "Jag ville icke såra dig, ej heller göra spe af den ädle unge mannen, begges vår outtröttlige lärare, som jag så

högt värderar. Icke heller är det af förakt för hans borgerliga börd och hans medellöshet, som jag söker öfvertala dig, min syster, att slå denna dårskap ur hågen, i stället för att fortfarande nära den."

"Anna, jag kan det icke. Jag skulle förr kunna slita hjertat ur mitt bröst, än att derutur utplåna bilden af denne yngling."

"Men, min goda Vendela, sansa dig då! Hvad tror du följden blir af allt detta?"

"Följden? . . . Jag har icke tänkt mig någon följd. Att med hela min själ tillhöra den ädle Sarosky, denne man, som naturen sjelf tyckes hafva adlat, så att menniskor ej behöfva göra sig det besväret . . . att egna honom alla mina tankar . . . att bedja Gud för hans väl — det, Anna, är hvad jag tänker mig: ingenting annat . . ."

"Men min lilla Vendela, så kan det dock icke alltid förblifva. En gång skall vår far vilja bortgifta äfven dig. Hvad säger du då?

"Att jag älskar Sarosky."

"Och du tror att en sådan behännelse skall upptagas utan vrede?"

"Det tror jag; ty äfven vår far har varit ofrälse."

"Men nu är han dock en förnäm man."

"Så förnäm kan äfven min älskade polack bli. Tror du väl, Anna, att kungen lemnar hans ädla sjelfuppoffring obelönt, när han en gång blir frisk? . . . O, nej, långt derifrån! Den store Gustaf Adolph förstår att belöna och jag ser i hoppets fjerrglas en hel serie af utmärkelser för min älskade Adam. Med hans kunskaper, hans nit, hans kärlek till Sverige och Sverges konung, samt med den tacksamhetsförbindelse, hvaruti Gustaf Adolph står till honom, skola icke mån-

ga år gå omkring, förrän jag med stolthet kan, inför hela verlden, lägga min hand i hans."

"Din tafla saknar icke rosenfärg och bjertgrönt, goda Vendela och jag önskar dig lycka till allt hvad du drömmer om. Dock — en sak, den vigtigaste af alla : Vet du också om Sarosky älskar dig?"

Vendela studsade vid denna fråga.

"Ja visst" sade hon långsamt.

"Har han sagt dig det?"

"Nej, Anna, aldrig."

"Men, hur vet du det då?"

"Syster" sade Vendela med tonvigt på orden "jag får här svara liksom du nyss om hertigen: hvartill skulle det väl tjena att han sade det? . . . jag vet det ju ändå."

Anna hade här ingenting att svara och de båda systrarna sutto stumma under några minuter, hvar och en försjunken inom sin egen tankeverld.

Och hurudan skulle väl den unge mannens sinnesförfattning vara, han, som hade hört deras förtroliga samtal?

Anna, som han älskade, som han tillbad, hon tillhörde med hela sin själ en annan; och Vendela, på hvilken han aldrig tänkt, hon älskade honom!

Och Anna höll af honom såsom lärare och värderade honom såsom menniska; men hon föraktade hans ringhet, hans obetydlighet, och aldrig skulle hon, om han till henne frambure sitt rena, redliga hjertas hyllning, någonsin upptaga den med välbehag.

Vendela deremot, det älskliga sextonåriga barnet, hon hade länge i tysthet älskat honom, och skulle, om det gällde, för honom trotsa allt.

Förunderliga öde! hvarför var det icke tvärtom?

Medan han gjorde sig denna fråga, sänkte han sitt hufvud mot bröstet och suckade djupt.

"Hvad var det?" ropade på en gång de båda flickorna, sprittande upp ur sina djupa tankar.

"Jag tyckte" sade Vendela "att jag hörde en suck."

Adam Saroskys hjerta klappade nästan hörbart. De kunde ju komma ut i salen, trefva omkring derstädes och finna honom sittande bakom dörren.

Då, o blygd! . . . hvad skulle han säga? . . . hvilken ursäkt skulle han påfinna?

"Ja, bestämdt var det icke en suck" sade äfven Anna. "Hu då, Vendela!"

"Månn tro här spökar?!" hviskade Vendela och slöt sig darrande intill systern.

"Gud vet" svarade denna, lika skrämd. "Här är så mörkt . . . jag är grufligt rädd."

"Ljudet kom tydligen från salen" återtog Vendela. Hvem har satt upp den stygga dörren? . . . Skola vi gå och se hvad det är?"

"Se? . . . hvad tänker du på? Det är ju alldeles kolmörkt. Hur skola vi få ljus?"

Saroskys ångest tilltog: en kall svett lopp i droppar öfver hans tinningar. Och icke vågade han gå öfver salen och in i de andra rummen, af fruktan att i mörkret stöta emot någon möbel och derigenom förorsaka buller.

Nu gick det i dörren mellan förstugan och Heldinas rum, och der blef på en gång ljust.

Det var en betjent, bärande en armstake med tvänne klart brinnande vaxljus; han nalkades rummet, der de unga flickorna voro.

"Frun är hemma" sade tjenaren brådskande "och hon har befallt mig säga, att jungfrurna genast skola skynda ner."

Utan ett ögonblicks besinning hörsammade de kallelsen. Den unge mannen befriades från sin ångest.

XXI.

Konungen och hans Räddare.

Året 1618 hade tillryggalagt sina två första månader. Ännu var det stillestånd; ännu hade krigarnes hustrur, barn och närmaste anhöriga den glädjen att ega de älskade under hemmets tak; men snart, snart skulle de se dem åter aftåga, för att möta faran och döden i tusende olika gestalter och — hur många skulle väl med lif och hälsa återkomma? . . . Det var hvad endast *Han* visste, som länkar stjernorna deruppe och menniskornas öden här nere.

Det såg dock ut, som om himlen denna gången velat lyssna till tusentals älskande hjertans böner om uppskof af den sorgliga afskedsstunden; ty vintern var ovanligt sträng; en myckenhet snö hade fallit; isarna voro ofantligt tjocka och starka och hela naturen syntes så djupt insomnad, att intet skäl var för handen till väntan af en tidig vår.

Denna omständighet, som för många utgjorde en tröst, var för Sverges unge konung ett ämne till sorg och grämelse. Ty han, för sin del, hade gerna velat ila bort från hemmet, der hvarje dag, hvarje stund var

honom en plåga; men — bunden af sina stora pligter, egde han ingen förevändning att fly bort och för allas blickar gömma sin sorg, förrän trumhvirfveln och krigstrumpeten kallade, vid vårvindars sus och sorlet af lössläppta skogsbäckar.

Men nu var det kall, stel, tung vinter, och som istäcket låg öfver den mångbesjungna Mälaren, så låg äfven mjeltsjukans istäcke öfver Gustaf Adolphs själ, och hela hans varelse kände sig fängslad af det *nödvändigas* bojor, liksom den lekfulla bäckens, den spegelklara källans böljor af nordens is.

Hvilken är väl den menniska, på thronen eller i kojan, i hvars öra icke nödvändighetens röst oräkneliga gånger ropat de orden: *det måste så vara; det kan icke undvikas;* ord, så oåterkalleliga, att icke en gång blodstårar kunna rubba en enda bokstaf deraf.

Detta var just hvad Gustaf Adolph tänkte på, då han, en bister och mulen förmiddag mot slutet af Februari, gick af och an i ett rum på Stockholms slott, der taket var högt och hvälfdt, fönstren smala, med kulörta rutor och djupa nischer, väggarna i stuckatur och golfvet af flera slags marmor, inlagdt i rosor, stjernor, tärningar och hjul.

Detta kalla, hala golf gaf genljud för hvarje steg, som den unge hjelten trampade derpå med sina stora stöflor och klingande sporrar.

"Det är förbi! . . . oåterkalleligen förbi" suckade han och strök med handen öfver de långa ljusa vasalockarna. Hennes beslut är oryggligt! . . . äfven mitt. Jag kan icke bedja henne längre . . . vill det icke heller."

"Margreta!" fortfor han efter något uppehåll — "sköna, förledande Armida, som snärde mig i dina trollnät och derigenom beröfvade mig Ebba Brahes hjerta . . .

det renatse, det stoltaste hjerta, som någonsin klappat i en qvinnobarm! . . . Jag borde hata, förakta, förfölja dig . . . Dock — jag kan det icke; ty du var *qvinna* och jag . . . jag var — *konung!*

"Ebba! Ebba! du, min själs maka! . . . du, min barndoms himmel och min ungdoms dröm! . . . barnet älskade dig redan, långt förrän det visste hvad kärlek var; ynglingen älskade dig med all den eld, hvaraf hans hjerta var mäktigt, och mannen skall du dock icke lyckliggöra. Icke mot *ditt* bröst skall han luta sitt af bekymmer nedtyngda hufvud . . . icke i *ditt* öga skall han läsa sina handlingars gillande dom . . . icke af *dina* ljufva läppar skall han dricka den nektar, som svalkar efter möda och strider!"

"En annan skall ega dig! . . . O, denna tanke kunde göra mig vansinning; och jag *nödgas* dock vara klok, ty Gud har ju satt mig till styresman öfver millioner."

"Purpurn är en tung börda! men ångren en ännu tyngre."

"Och jag . . . jag nedtryckes af båda."

"Hvarför glömde jag den rena engladrycken, för att tömma den giftdryck, som bjöds mig? . . . O, jag förtjenar att vara utestängd från min sällhets paradis! Jag är ju det redan . . . och Jacob De la Gardie är cheruben med det flammande svärdet.

"Och jag måste se lugn ut . . . måste sjelf bevittna hur hon föres till altaret, der hon skall svärja evig tro åt en annan! . . . O, det är för mycket!"

"Min mor och de vrångsinta ständerna hafva segrat . . . de skulle dock en gång segra; jag inser det nästan. Men att hon sjelf skulle bortvisa mig . . . hon sjelf återgifva mig mitt löfte . . . hon sjelf söka öfverbevisa mig om nödvändigheten af att bryta vårt

band . . . det — *det* är hvad som smärtar mig mest . . . det är hvad som lägger eld i hjertats sår.

"Om dock hon, liksom jag, hade med djup smärta gifvit vika för nödvändigheten! . . . men hon gjorde det villigt . . . gerna! . . . Hennes blick var tårfri och hennes stämma darrade icke, då hon uttalade de orden: *Vi måste skiljas!*"

"Måste! . . . måste! . . . Stolta, oförsonliga Ebba!"

"O, att Mars månad, den förfärliga, vore förbi och jag finge kasta mig upp på den frustande stridshingten, och väpnad med svärd och lans rida bort, långt bort, öfver skogar och slätter! . . . Ty endast kanonernas dån förmår döfva mitt hjertas klagan, öfverrösta min tröstlösa själs jemmer; endast bland slagfältets hvimmel kan jag finna förströelse . . . endast bland tusende dödars gap finner jag ro."

Här afbröts den konungsliga älskarens monolog af en lifknekt, som inträdde i rummet och anmälde att den unge polacken, som Hans Maj:t befallt komma upp till slottet, nu vore anländ och väntade derute.

"För honom hit in!" bjöd konungen.

Nätt och jemt hann monarken ändra ansigtsuttryck och antaga en passande hållning, förrän vår vän Adam Sarosky stod inför honom.

Sarosky bugade sig vördnadsfullt.

Gustaf Adolph gick emot honom med en hjertlig och öppen min, och räckte honom sin hand, som den unge främlingen förde till sina läppar.

"Välkommen, Sarosky" sade han. "Hur befinner du dig nu?"

"Väl, Ers Maj:t", svarade denne bugande.

"Och de plågor du utstått för min skull, äro de nu alldeles förbi?"

"Fullkomligt, nådigste herre."

"Det är mig kärt att höra, ty vid Gud hade det

icke varit skada, om du hade gått bort. Sverge behöfver många sådana som du."

"Jag hoppas det eger många sådana, Ers Maj:t, och hundradetals bättre än jag."

"Sverge är ett godt land" sade konungen "och dess innevånare ett ädelt och tappert folk. Dock, det var icke derom jag ville tala. Unge frändling, jag har låtit kalla dig, för att få språka ensam med dig. Du har räddat mitt lif, i det du vågade ditt eget. Himlen har velat, att din ungdom denna gång skulle segra öfver den hotande döden: återstår nu för mig, såsom menniska att tacka dig och såsom konung att belöna dig."

"Ers Maj:t!" svarade den unge mannen djupt rörd, och sanningen talade ur hans öppna blick, "jag är fullkomligt belönad genom att hafva lyckats.

"Icke så, ädle Sarosky. För dig kan det ljufva medvetandet göra tillfyllest; men för mig är det ett behof att söka vedergälla din sjelfuppoffring. Från konung Gustaf Adolph skall ingen, som råkat få honom till gäldenär, gå obelönad för trogna tjenster. Äfven dig vill jag belöna. Men först måste du säga mig hur det hängde ihop med detta mordförsök."

"Ers Maj:t det förhöll sig så, att jag hade fått förtroende derom: derföre just kom jag i tillfälle att frälsa Ers Maj:ts dyrbara lif."

"Men, hvem var gerningsmannen?"

"Ers Maj:t! värdes, såsom den enda belöning mig i nåder beviljas, tillåta mig att förtiga namnet på den olycklige."

"Besynnerligt! . . . Du vill icke säga hans namn."

"Nej, Ers Maj:t."

"Icke? . . . Kanske var han en nära anhörig till dig Sarosky?"

"Ja, ty värr!"

"Du kan åtminstone säga mig om han var jude."

Sarosky studsade vid denna fråga, men hemtade sig snart och svarade:

"Nej; jude var han icke och icke är jag jude."

"Men han var dock klädd som de polska judarna" menade kungen och fixerade sin interlokutör.

Denne bleknade och frågade obetänksamt:

"Hur vet Ers Maj:t? . . .

Han hejdade sig tvärt.

'Jag vet" återtog Gustaf Adolph "att en man, gammal, liten, med grått hår och skägg, men med ett långt svart lösskägg och klädd som polsk jude, blifvit af vakten vid tornet mellan Blekholmen och Munkelägret anhållen, sedan han först hunnit ihjälskjuta vaktens befälhafvare, en sjuttonårig yngling; men att han, så snart han såg sig öfvermannad, satte en pistol för sin egen panna och nedföll död af sitt sjelfmördareskott."

"O, min Gud!" ropade Sarosky med af bestörtning bleka anletsdrag och slog sig för pannan.

"Du kände honom?" frågade kungen.

"Ja!" stammade den tillfrågade dödsblek.

"Det var mördaren?" sporde kungen, vidare.

"Ja! . . . ja! . . ." svarade Sarosky, färdig att neddigna.

Kungen tog honom i armen och nödgade honom att sätta sig ned på en stol, medan Gustaf Adolph sjelf satte sig på en annan, midt mot honom.

Den unge mannen reste sig genast upp igen, men kungen tvang honom att sitta.

"Du är svag ännu efter sjukdomen" sade, han "och den starka sinnesrörelsen gör dig dubbelt svagare. Sitt derföre och låt oss språka, som vänner."

Sarosky böjde hufvudet och teg.

Kungen betraktade honom några minuter.

"Sarosky!" sade han ändtligen "vill du svara mig uppriktigt på den fråga jag gör dig?"

"Ja, Ers Maj:t . . . om jag kan."

"Du kan det. Hvarje menniska kan tala sanning. Hör på, unge främling: den till polsk jude förklädde, som sköt både andra och sig, var din far?"

Den tillfrågade besinnade sig några ögonblick; slutligen sade han:

"Ja, Ers Maj:t, han var verkligen min far."

"Och hvem var han då egentligen?" frågade kungen "och hvad föranledde honom att trakta efter mitt lif?"

Då reste den unge mannen sig upp och berättade i få ord, sanningsenligt, både hvem hans far i lifstiden varit och anledningen till hans fanatiska handling. Kungen hörde honom med godhet.

"Du heter således icke Sarosky?" sade Gustaf Adolph.

"Nej; detta namn är lånadt."

"Men hvarför bibehöll du ej ditt eget?"

"Som jag redan tagit mig friheten säga Ers Maj:t, jag vågade icke för min far under mitt rätta namn uppträda här: han vredgades nog ändå, när han fick veta att jag vistades i Sverge."

"Men du måste dock nu återtaga namnet Kyle."

"Aldrig förr, Ers Maj:t, än jag hunnit genom tapperhet och stora bragder rentvå det från hvarje fläck."

"Mig tyckes att du rentvått det nog och höjt det till ett bland de yppersta adelsnamn, genom hvad du nyss gjort."

"Men om jag kallade mig Kyle" återtog ynglingen, "så skulle skulle ju en hvar vilja veta hvilken af denna gamla slägt som är eller varit min far och hvarför jag uppträdt under ett lånadt namn. Och min fars brott sku'le för mig utgöra en evig skamfläck.

"Det der" sade kungen "är något, som jag åtager mig att hjelpa. Ingen har, i trots af alla undersökningar, lyckats få reda på hvem den olycklige, som i ångsten dödade sig sjelf, i lifstiden varit och aldrig skall någon få veta det, fastän jag nu vet det. Och likasom jag anbefallt alla dem, hvilka vid mordförsöket på mig voro närvarande, att sorgfälligt förtiga denna händelse, så skall äfven jag, och det obrottsligt, du kan derom vara öfvertygad, förtiga hvem min fiende var. Således kan du med friskt mod kalla dig Kyle och ingen skall kunna säga dig, att det namnet är skamligt att bära."

"Min ädle, min store konung!" ropade den unge mannen med utbristande tårar.

"Och nu" fortfor Gustaf Adolph och klappade honom på axeln "nu, sedan du öppet tillstått för mig hur allt förhöll sig, och denna bekännelse snarare höjt än förringat dig i mina ögon, vill jag säga dig att du icke kommer ur detta rum, förrän du af mig utbedt dig en nåd; ty en sådan tacksamhetsskuld, som den, hvari jag står till dig, skulle bli mig för tung att bära.

Nu kastade Sarosky, eller Kyle, sig för konungens fötter och ropade, liksom inspirerad:

"O, så låt mig få bli soldat i svensk tjenst! Tillåt mig fäkta under Ers Maj:ts baner!"

"Du?" ropade konungen förvånad.

"Låt mig" fortfor den unge mannen enträget "låt mig genast få inträda i krigstjenst!"

"Men" återtog kungen "herr Skytte har sagt mig att du har klent bröst och således är oduglig till krigstjenst."

"Ack" svarade Kyle "det var blott en uppfinning af mig; ty eljest hade min far, som var Sigismund af själ och hjerta tillgifven, tvungit mig att bära polsk uniform och gå i strid mot mitt kära fädernesland, så-

som jag alltid ansett Sverige. Det var för att förebygga detta, som jag redan i min första ungdom ständigt klagade öfver sjukt bröst."

"Och ditt bröst är icke sjukt?"

"Icke det ringaste, Gud vare lof!"

"Nå så gör jag dig på stället till fändrik. Det är en ringa officersgrad, men du kan snart tjena upp dig, om du är tapper. I sådana tider som nu är det ej svårt att vinna militärisk befordran. Jag skulle dubba dig till riddare, och det offentligen, så vida du icke redan vore svensk adels- och riddersman. Men namnet Kyle måste du återtaga: det är nödvändigt för din framtida upphöjelse inom arméen. Hvarför du en gång bortlagt och nu återtagit det, är du ingen redo skyldig. Din kung är din förtrogne och det kan vara nog."

Djupt rörd och under många lika varma som vördnadsfulla tacksägelser lemnade fändrik Kyle i nästa ögonblick Konungens rum.

"Det var då farbrodern, hans fars köttslige bror, af hvilken den unge Kyle blef dödad" sade den ädle monarken för sig sjelf, då han blef allena. "Det var lycka att jag ej kom att nämna namnet Kyle, då jag för den unge mannen talade om anföraren för vakten, som blef skjuten. Han har nog ändå det som trycker hans sinne, utan att han äfven skulle få veta, det hans far, fastän omedvetet, mördat sin unge hoppfulle brorson. Aldrig skall han få veta det — åtminstone icke af mig."

XXII.

Käpplingen.

På tiden för vår berättelse voro Skepps- och Blasieholmarne vid Stockholm hvarken så stora, eller af det utseende som nu.

Blasieholmen, i katholska tiden uppkallad efter helgonet S:t Blasius, kallades dock sällan så i hvardagsvis, utan merändels gamla Skeppsholmen, och icke sällan med sitt ursprungliga namn Käpplingen.

Den hade från urminnes tider hetat Käpplingen och hvarifrån denna benämning härledde sig, är svårt att bestämma. Deremot är det lätt att förklara hvarför många bland Stockholms innevånare ännu på 1600-talet kallade den Käpplingen och icke gamla Skeppsholmen.

Rikets flotta, som först under fjortonde århundradet började få större örlogsfartyg, hade vid Käpplingen, hvilken då äfven började kallas Blasiiholmen, sin hamn, eller *skeppsgård*, enligt den tidens benämning. Men Christian Tyrann satte eld på denna skeppsgård, hvarvid en del fartyg blefvo lågornas rof och de som undsluppo förödelsen fördes såsom krigsbyte till Danmark. Gustaf I lät under sin regering åter iståndsätta

rikets förstörda flotta och förlade den till den vid Blasiiholmen närbelägna holmen, som då fick namn af Nya Skeppsholmen och som, med borttagandet af ordet *nya*, ännu i våra dagar bibehåller sitt namn, liksom den helt och hållet användes för arméens flottas behof.

Sedan Sverge under Gustaf I blifvit lutherskt och man fann styggelse vid allt hvad katholskt var, skydde de ifrigaste lutheranerna till och med alla benämningar, som erinrade om det katholska själamörker, hvaruti Manhems fria folk så länge hållits af sluga och egennyttiga prester.

Deraf härledde det sig, att man heldre sade gamla Skeppsholmen än Blasiiholmen.

Men, som det var så långt att säga Gamla och Nya Skeppsholmen, så fann man det vigare att låta den nyare allena heta Skeppsholmen och kalla den förra vid dess ursprungliga namn Käpplingen. Det är först i senare tider, som Blasiiholmen icke egt mer än ett enda namn.

Men ännu i början af 1600-talet lefde på folkets läppar sägnen — eller snarare den beklagligtvis alltför samma berättelsen om det så kallade käpplingemordet; en gräslig våldsgerning, som gjort käpplingeholmen så ohyggligt ryktbar. Något mer än tvåhundrade år voro väl fö flutna, sedan de sjuttio offren för det oerhördaste godtycke der upphofvo sina dödsskrän; men man hade hört berättelsen derom af sina förräldrar och morföräldrar, dessa åter af sina förfäder, och deraf härledde sig att, hvad än prester och regering gjort för att genom nya benämninger borttaga detta minne, lefde det ännu, så länge holmens namn lefde.

Det var här som, enär under konung Albrechts regering, en oerhörd mängd af tyskar inströmmat i Sverge, fått öfverhanden här, tillskansat sig alla högre

embeten och, egande medhåll af konungen, på allt upptänkligt sätt förtryckte det svenska folket — det var här, säga vi, som, vid en mellan svenskar och tyskar uppkommen tvist och ett deraf härrörande större uppror, sjuttio af hufvudstadens förnämsta borgare tillsatte livet. Först blefvo de fängslade och insatta i tornet på Stockholms slott. Derifrån blefvo de, natten emellan den 11 och 12 Juni 1389, medan alla sofvo, som häfden säger, hemligen uttagna ur fängelset, och i båt öfverförda till Käpplingeholmen. Der var ett trädskjul uppfördt, hvari de inföstes, sedan man tvungit en prest att skrifta dem. Denne ropade med hög röst och bedyrade under tårar, att de fångne svenskarne voro allesammans ärlige män, de der intet ondt gjort hade; men tyskarne ville icke höra derpå, utan satte eld på trädskjulet, hvarvid de fångne jämmerligen omkommo.

Sådan är — hvad ock de fleste af våra läsare torde veta — Käpplingens bedröfliga historia.

'Käpplingen, gamla Skeppsholmen, sedan Blasius- eller Blasiiholmen', säger Elers i sin beskrifning öfver Stockholm, 2 del. pag. 297, 'är nu vid Norrmalm en landfast udde, som sticker ut i saltsjön, öster om S:t Jacobs kyrka; men har tillförene genom en gren af Norrström derifrån varit skild och utgjort en liten holme vid Mälarens utfall, innesluten af nämnde ström och Ladugårdslandsviken. Denna gren af Norrström benämndes Näckeström. I senare tider har dock Näckeström blifvit så igenfylld, att *namnet Holme* blott är qvar och strömmens förra lopp nästan okändt.'

Käpplingen var i början af 1600:talet föga bebygd. Några fattiga sjömän och dagakarlar hade der, längst ned vid saltsjöstranden, sina usla kojor, hvaremot längre fram åt mälarsidan några förmögnare borgare hade sina hus med tillhörande "kryddgårdar."

Tungelska och Winbladska tomterna lära hafva legat nära Näckeströms bro. Midt på holmen var, vid denna tiden, ännu en större klippa och der, hvarest grefliga Fersenska egendomen nu är belägen, var ännu intill drottning Christinas regeringstid en hel hop smärre klippor.

Midt ibland dessa höjde sig dock under Johan III:s, Carl IX:s och Gustaf Adolphs tid, en aristokratisk boning, enligt den tidens byggnadsart. Den var af sten och rödrappad, liksom det runda tornet vid Riddarholmen, hvilket man påstår vara den först anlagda byggnaden i Stockholm.

Det röda stenhuset på Käpplingen, hvarom vi nu tala, hade tvänne stora torn och mellan dessa ett platt tak, försedt med bröstvärn af sten och metall.

Den adliga byggnaden stod der så ensam, utan like, som kungen i ett kägelspel, och tycktes liksom med förakt nedblicka på de smärre hus, hvaraf den var omgifven.

Det var samma februaridag, då Adam Sarosky, hvilken vi nu vilja kalla vid hans rätta namn, Hans Kyle, hade varit uppe hos Gustaf Adolph och som vedermäle af hans tacksamhet erhållit löftet att i fält få tjena under honom, samt blifva på stället utnämnd till fändrik.

Den unge mannen hade icke ännu, ehuru han fortfor att vistas i riksrådet Skyttes hus, återtagit någon af sina befattningar der, hvarken den af handsekreterare, eller den af præceptor; just emedan hans helsa ännu icke var tillräckligt återställd, eller af riksrådet ansågs vara det. Vi taga dock för gifvet, sedan vi veta att han ämnade utbyta pennan mot svärdet, att han i riksrådets hus aldrig mera blef hvad

han hittills varit. och detta var också händelsen; ty han böjade genast att med all ifver egna sig åt sitt nya yrke.

Förut bunden af sina pligter, eller med andra ord nästan ständigt upptagen af sina båda tjenster, egde han sällan någon frihet; nu deremot en fullkomligt obegränsad, den han ock föresatt sig att grundligen begagna.

Således gick han, i stället att från kungliga slottet begifva sig direkte tillbaka till skytteska huset, en helt annan väg, nemligen den åt Norra Malmen, genom de tvänne små vakttornen vid Helgeandsholmen, öfver Malmtorget och vidare öfver Brunkeberg, som då ännu var en skogsås.

Fastän dagen var kall, mulen och föga inbjudande till spatserfärder, dvaldes dock den unge mannen heldre ute, under bar himmel, än att sitta inom kammarens fyra väggar. Hans hjerta var för fullt af känslor och hans hufvud för fullt af tankar, för att de skulle kunna rymmas under ett lägre tak än himlens.

Att ändtligen få egna sig åt ett yrke, kring hvilket hans håg redan i barndomen lekt, men som han af tvång måst försaka, medan fattigdomen tvungit honom till omfattande af ett annat, mindre förenligt med hans tycke och smak . . . att få inträda på en ny väg, den enda han ansåg föra till ära och utmärkelse, att få strida under den af honom tillbedde hjeltekonungen, sedan han en gång varit nog lycklig att till dennes räddning få spilla sitt blod — detta gjorde honom visserligen ganska förnöjd och skulle gjort honom öfversäll, så vida icke en så stor mängd malört varit blandad i glädjebägaren.

Hans far hade således skjutit sig! Detta var vis-

serligen det bästa gubben kunde göra och vida bättre, än om han blifvit fången och lagförd, då vanäran af hans brott och straff ovillkorligen skulle fala äfven på sonen, i trots af dennes ädla handling. Men den gudfruktige unge mannen kunde dock icke förlika sig med den tankan att hans far så der midt i sina synder brådstörtat i evighetens mörka djup och han ryste ovillkorligt; än mer — han kände att han alltid skulle rysa vid minsta tanka på sin så olyckligt aflidne fader.

Hvad som dock i hans själ oftast undanträngde alla andra tankar, var minnet af det samtal emellan jungfrurna Skytte, hvartill han så oförmodadt blifvit vittne.

Anna älskade honom icke . . . hade aldrig egnat honom en enda öm tanke . . . hon snarare såg honom öfver axeln, eller — om just icke det — hon betraktade honom med den största likgiltighet. Han var för henne ingenting annat än den lejde läraren, som visserligen gjort sin sak bra, men som också haft betaldt derföre.

Nu hade dock allt kunnat bli annorlunda. Hans Kyle var, från denna dag, icke längre Adam Sarosky. Han skulle uppträda under sitt rätta namn och, ehuru egande intet på jorden mer än detta, likväl vara jemngod med Anna, enär *han* var af gammal adelig börd och *hennes* far nyadlad. Dessutom hoppades han på ärans fält vinna befordran eller ock döden.

Men Anna älskade honom icke . . . kunde icke älska honom, ty hennes hjerta tillhörde ju en annan. Visserligen var det sannt, att hon aldrig skulle bli förenad med denne i hemlighet älskade . . . att hon icke ens var rätt säker om genkärlek — men hvarje hennes själs tanke tillhörde honom icke desto mindre, och det allt ifrån hennes barndom.

Och *om* äfven den dag skulle komma, då Anna insåge sin förvillelse, insåge att allt varit en dröm, en illusion . . . hvad mera då? — Kyle skulle hon dock aldrig tillhöra; ty Erik Lejonhufvud var ju der med sina anspråk på hennes hand, anspråk, understödda af hennes föräldrar och syskon, så väl som af hela hofvet; och Erik Lejonhufvud var en medtäflare, med hvilken Kyle ansåg det alltför djerft att träda inom skranket.

Allt hopp, det så länge i tysthet slumrande men just nyligen till medvetande vaknade hoppet om Annas egande var således förbi — förbi för alltid.

Men Vendela älskade honom . . . innerligt varmt och svärmande, såsom man älskar vid sexton år.

Och Vendela var en intagande flicka och hennes hand skulle han möjligen med tiden kunna vinna, om krigslyckan gynnade honom.

Men Vendela var icke Anna; och det är icke likgiltigt, om man älskar den ena systern och får den andra.

Emellertid sökte han att så mycket som möjligt sysselsätta sig med Vendelas bild, något, som förut aldrig fallit honom in. Men detta bemödande misslyckades, så till vida, att när han föreställde sig den något bleka Vendelas lätt framsväfvande gestalt, antog hon städse sin äldre systers anletsdrag; och om han någon stund — och det endast af tacksamhet för den kärlek Vendela egnade honom, lyckades för själens ögon bibehålla hennes bild, så talade hon åtminstone med Annas röst, och det var *detta* älskade ljud, som oaflåtligen smekte hans öra, vid det han i minnet upprepade de båda systrarnas samtal, som han smugit sig till att bevittna.

Ändtligen besinnade vår grubblare sig så myc-

ket, att han märkte hur mörkt det blifvit och att dygnet fortskridit från middag till afton medan han så der gått och vandrat, lika godt hvart det bar.

Han såg sig omkring och märkte att han befann sig långt utom staden på norra sidan, eller ungefär der, hvarest norr tull nu är belägen, hvilket på den tiden var långt ut på landet.

Der hade han gått af och an i skogen, för att få vara rätt ensam med sina tankar. Han hörde icke hur snön knarrade under hans steg; han märkte icke hur hans skägg, isadt af rimfrost, hvitnade och styfnade allt mer för hvarje minut; han betänkte icke att hans första spatserfärd efter sjukdomen, en spatserfärd så lång, så uthållande och i denna skarpa köld, kunde ha ett menligt inflytande på hans nyss återvunna helsa.

Det var icke så alldeles ensligt i den trakten, der han nu tillbringat flera timmar med att trampa af och an på den hårdt sammanfrusna snön, att ju icke en eller flera vandrare då och då visade sig, för att antingen begifva sig till hufvudstaden, eller ock derifrån. För öfrigt lopp stora landsvägen, som allmogen färdades, och som började redan vid Brunkeberg och slingrade sig utmed den backe, hvilken i sednare tid fick namn af Patkulls backe, helt nära den skog, på hvars gangstigar vår unge drömmare gick, så att han åtminstone icke kunde hotas af röfvare, eller så kallade *stigmän*, för hvilka man eljest icke var så säker, om man begaf sig längre in i skogen och något långt från stadsportarna.

Ännu klef den unge mannen der med stora steg, hafvande landsvägen till höger om sig, så nära, att han derifrån kunnat få hjelp, om någon fara plötsligen skulle hafva framställt sig, men likväl så långt

aflägset, att de på vägen färdande ej kunde störa hans tankegångar, de der stundom voro ganska labyrinthiska. Och i en ytterst hotande gestalt skulle den fara hafva framställt sig, som förmått skrämma vår hjelte; ty att han egde mod, det ha vi redan sett.

Ännu gick han der och trampade, utan att känna hvarken trötthet, hunger eller köld, då tvänne qvinnor, som på skogsstigen hastade honom förbi, plötsligt väckte honom ur sina drömmar.

"Du går så långsamt", sade den ena af qvinnorna. "Gamle Kylen är längesedan jordad, innan vi komma till Käpplingen."

"Så du pratar!" yttrade den andra, "liksom icke jag skulle veta hur dags begrafningen blir. Gubben min är ju bror till dödgräfvaren, vet jag; och han har sagt att liktåget icke förrän på slaget sex beger sig från Käpplingen."

"Men klockan är fem nu", återtog den första qvinnan, "och det är en rasande väg härifrån till Käpplingen."

De påskyndade sina steg och Hans Kyle, som ovillkorligt hade vändt om, påskyndade äfven sina.

Kyle! gamle Kyle hade de sagt. Månne det kunde vara hans farbror?

Han visste ganska väl, att hans far egde i Sverge en äldre bror, som skulle vara mycket rik, emedan han ensam innehade alla familjegodsen. Derom hade ju gubben en gång i förbigående nämnt, då han med sonen talade om sina planer. Derom visste ock den förmente Sarosky redan innan han begaf sig öfver till Sverge. Men som det för hela verlden skulle förblifva en hemlighet hvem han var, just för det att hans far var en orostiftare, illa känd i Sverge och

fågelfri, fast oåtkomlig, så länge han vistades i Pohlen, så hade den unge mannen, så vidt han hoppades bröd och skydd i sin fars fosterland, beslutat att aldrig bära dennes namn utan ständigt ett lånadt, och hade således icke heller för farbrodern gifvit sig tillkänna.

Aldrig hade han heller någonsin hört, att hans farbror plägade vistas i hufvudstaden, utan han tog för afgjordt, att den gamle adelsmannen tillbringade sina dagar på någon af de stora egendomarne, Frötuna, Drettinge, Harg eller Berga, hvilka alla tillhörde honom.

Allt hvad den unge främlingen föröfrigt visste om sin farbror, var att denne var enkling, sedan flera år tillbaka, och hade en enda son, som skulle ärfva hans egodelar.

Namnen Frötuna, Drettinge, Harg och Berga hade dock, som en utanlexa, fästat sig i hans hufvud, ty han hade hört sin far ständigt tala om de herrliga godsen i Sverge, som *hans* far en gång hade egt.

Utan att nu ens veta hvarföre, hade den unge Kyle vändt om och ilade i spåren af de skådelystna qvinnorna.

Han märkte det icke ens sjelf, förrän han redan hade passerat S:t Olofs kyrka, som nu kal'as Adolph Fredriks; och började gå uppför Brunkebergs-åsen, der han till venster hade Johannistrakten med dess träkyrka och till höger ner i dälden den illa byggda af träkojor bestående Claratrakten, i hvars midt likväl en prydlig stenkyrka reste sig.

"Hvart i ar jag?" frågade han ändtligen sig sjelf, i det han tvärstannade.

"Till Käpplingen, för att skåda min gamle far-

brors liktåg." Med dessa ord besvarade han i nästa sekund sin egen fråga.

Ty han tog för afgjordt, att det var hans farbror, som med döden afgått, emedan honom veterligen ingen annan gammal Kyle fanns i Sverge, icke ens i hela verlden, nu, sedan hans far, olycklig i åminnelse, hade lika plötsligt som hemskt slutat sina dagar.

Och tanken på fadern pressade en kallsvett ur hans panna; ty han besinnade att ingen vigd jord skulle hölja hans arma faders ben, ingen presterlig välsignelse inviga dem till den eviga hvilan.

Nej — på stadens allmänna afrättsplats skulle hans qvarlefvor af bödeln nedgräfvas, eller kanske till och med upphängas, till spis åt roffoglar och rofdjur.

Det första var ju en sjelfmördares, det sednare en konungamördares liks bestammelse.

Och likväl! . . . man visste ju icke att gubben. som sköt sig för det han af vakten omringades, var densamme, som ämnat mörda konungen.

Man blott gissade det.

I alla fall var han en sjelfspilling.

Den beklagansvärde sonen ryste och påskyndade sina steg.

"Måtte de", sade han för sig sjelf, "aldrig få veta att han hete Kyle! . . . Kungen vet det! . . . Välan! . . . men Gustaf Adolph yppar ej en hemlighet, som han lofvat bevara."

Snart var han vid Käpplingeholmen, der det förr omtalade aristokratiska palatset lyste som en lykta i det djupa mörkret. Från alla dess fönster strålade

ett klart ljussken och innanför bastionen på det platta taket gingo tjenare af och an med facklor.

Icke allenast hela holmen runndt omkring, utan äfven Näckeströmsbron och platsen der bredvid, hvarest Lilla Trädgårdsgatan nu är belägen, hvimlade af nyfikna menniskor, som, i orolig väntan att få se liktåget komma utskridande, allt mer och mer trängde sig tillsamman och skuffade hvarandra.

XXIII.

Arftagaren.

Med en känsla, för hvilken den unge Kyle sjelf icke kunde göra sig redo, så underlig, så oförklarlig var den, blandade han sig bland hopen af de sorlande, hvarannan trängande, och skuffande menniskorna.

Han sällade sig till en grupp af fem à sex personer, som stod något afskiljd från den öfriga massan och der trängseln var mindre stark, fastän afståndet från bron var något längre; ty väl kände han redan att det ifriga arbetandet genom den sammanträngda massan var ingenting mindre än tjenligt för hans nyss tillfrisknade arm.

"Det är dock fasligt hvad de låta vänta på sig", sade en gumma bland gruppen. "Man kan ju alldeles frysa till sten här i kölden."

"I det fallet kan ni ju gå hem, mor lilla", anmärkte en dåligt klädd karl, som stod bredvid henne.

"Så, ni tycker det?" genmälde gumman. "Men ni kan gå hem sjelf, tycker jag, så får ni se hur godt det är att komma hem med oförrättadt ärende, när man gått ut för att få se något."

"Nej, jag kan stå qvar", svarade karlen, "ty jag har ju icke klagat öfver kölden."

"Nej, må säga det?" återtog gumman, som var ganska snygg och väl påpelsad, i brämad kåpa af ylletyg och dito kapronika af holländskt kläde; "må säga det! . . . ty ni är så varmt klädd, kan tänka."

"Åh, låt bli att häda den som mindre har", förmanade en annan gumma, som var trasig. "Det är, minsann, icke så godt för alla att stå sig väl här i verlden, men så . . ."

"Men så blir det väl bättre i en annan, menar mor", inföll karlen, hvars parti hon tagit. "Detta kan dock falla sig ojemnt."

"Nej, icke för oss, fattiga, som här få lida så mycket", menade den trasiga gumman. "Ty någon upprättelse är väl Gud skyldig oss, kan jag tro, för det vi få vara styfbarn här nere."

"Så hon pratar!" utbrast med mycken harm den bepelsade gumman. "Gud skyldig oss! . . . På det sättet skulle ju han, som nu begrafves och som var så rik, bli eländig efter döden."

"Ja, ja, men", sade den trasiga. "Det är icke mer än rätt det. Väl rådde han om det der stora huset och dertill en stor, stor landtegendom, men . . ."

"*En* landtegendom!" afbröt en bättre klädd karl. "Fyra stora gods egde han; det vet jag, ty jag vet att han kallades herre till Frötuna, Drettinge, Harg och Berga."

"Det var fasligt!" ropade en ung flicka. "Och hvem skall ärfva honom?"

"Hans barn, förstås", inföll med högvis min den bepelsade gumman.

"Nej, mor, der högg ni i sten", yttrade den tunnklädde karlen, glad att få käbbla med henne. "Gam-

le herr Kyle hade aldrig mer än en enda son, den der som blef skjuten."

Det klack till inom den unge Kyles bröst. Han visste icke hvarför han erfor en sådan ångest.

Med fördubblad uppmärksamhet lyssnade han nu på folkets prat.

"Hade han icke två söner?" frågade en annan.

"Nej, en . . . bara en . . . icke mer än en", instämde flera röster.

"Det var ju förskräckligt, att den sjutton-årige ynglingen skulle bli dödskjuten på stället, just då han var i sin tjensteutöfning", yttrade en.

"Ja, och det af en sådan skurk sedan", genmälde en annan.

"Af en kungamördare", tillade en tredje.

"Men är det då så säkert", inföll en qvinna, att den unge Kyle mördades af densamme, som tänkte mörda kungen?

"Det är bestämdt säkert", menade en karl; "fastän man aldrig lyckats få veta hvad den der utklädde juden var för en, eller hvarifrån han kom och hvart han ämnade sig."

"Ja, utklädd lär han ha varit", inföll en annan karl, ty han hade haft ett svart lösskägg, men eldrödt skägg inunder, liksom eldrödt hår."

"Det var osanning", tänkte Kyle, "som dervid egnade några bittert smärtsamma tankar åt faderns grå hufvud, öfver hvilket en sådan stor vanära och synd var samkad.

"Ja, det var ohyggligt", började åter en bland gruppen. "Och ryslig synd var det med den gamle herr Kyle, hvilken, då den förfärliga underrättelsen om sonens död träffade honom, genast reste från Frötuna, der han bodde och tog in här i sitt hus, der han icke varit på många år."

"Nå, hvad var det för synd, att han tog in i detta rara slott?" frågade den trasiga gumman. "Värre var det att han sjuknade genast efter sonens begrafning och att den sjukdomen blef hans död; ty den rike beröfver dock lefva, för att njuta af sitt goda."

"Men, så säg då, hvem skall ärfva honom?" upprepade åter den unga flickan, som nyss framställt denna fråga.

"Inte blir det hon, mitt socker ehuru snutfager hon än är", menade en ung karl, hvilken såg ut som en källarsven. "Annars så skall jag säga henne, att gamle herr Kyle lärer ha bröder och brorsöner i Pohlen; och de bli väl underrättade om det dubbla dödsfallet, då de icke lära försumma att skynda hit, för att taga emot multum."

"Det kan bli osäkert", menade en gubbe, "huruvida kungen tillåter sådana, som en gång satt sig ner i Pohlen och derigenom tydligen förklarat sig för Sigismunds parti, att återkomma och taga arf här efter slägtingar, som förblifvit sina rätta herrar trogna."

"Ja, han *borde* åtminstone icke låta sådana skojare återkomma till Sverge", sade en.

"Han gör det nog icke heller", genmälde en annan.

"Vår nådige konung vet nog hvad han gör", yttrade en tredje.

"Ja, rätt så!" sade en fjerde. "Gustaf Adolph är en lika vis, som god konung. Gud välsigne honom!"

"Och bevare honom!" tillade en röst.

"Det gjorde Gud visst nu, då vår kung var så nära döden", sade den trasiga gumman.

"Ja, men hur hängde det ihop med det der?" frågade den tunnklädde karlen. "Det skulle vara så rasande tyst med den der händelsen, ty kungen vill icke att ryktet derom skall spridas bland allmänheten.

Men icke för thy så vet man ändå att ett mordförsök var å bane, och att en karl sprang i vägen för skottet, just som det lossades."

"Ja, så att kungen blef räddad", inföll den unga flickan. "Det lär ha varit en soldat."

"Nej, det var en skomakare", sade den trasiga gumman.

"Så dumt hon alltid pratar!" förebrådde den bepelsade. "Det var en af kungens egna hofherrar, som frälste honom."

"Nej", ropade den tunnklädde karlen, "det var det då alldeles icke; utan det lärer ha varit en af riksrådet Skyttes söner, en yngling som ännu aldrig varit vid hofvet."

"Hur vet ni det?" frågade någon.

"Jo, jag vet det och hvad jag säger är sannt; så mycket mer som den i konungens ställe sårade verkligen bars till staden, till riksrådet Skyttes hus på Tynnebindaregatan."

Detta var då att komma sanningen närmast; och den af alla okände unge herrn, som berättelsen så nära rörde, skulle verkligen kunnat ha ganska roligt åt allt detta prat, så vida icke en enda tanke, men en förfärlig, en gräslig tanke i hans själ nedtystat alla andra.

Denna tanke var:

"Man far har icke allenast velat mörda konungen, Herrans smorda, och då det misslyckades, mördat sig sjelf; men han har dessutom dödat sin egen brorson och derigenom, fastän omedelbarligen, sin egen bror, som, gammal och förmodligen sjuklig, ej förmådde bära förlusten af det enda, älskade barnet, hans blomstrande, hoppfulle son! . . . O, Gud, hvad jag är olycklig, som vet allt detta! . . . Folket vet icke att den gripne illgerningsmannen var en Kyle;

men då jag under det namnet uppträder, månne det icke då skall stå skrifvet på min panna, att jag är son till en bland de störste brottslingar?"

"Och jag skulle taga detta stora arf i besittning!" fortfor han vidare i sin tankemonolog. "Mig skulle alla dessa gods tillhöra; mig, hvars fader köpt dem åt mig med de dyraste blodspenningar, med sin ära och sin själs salighet! . . . Nej aldrig, aldrig!"

"Men . . ." fortfor han vidare, "Min far ämnade ju icke mörda sin brorson. — Det var af våda och under sjelfförsvar, som han kom att sända honom en dödande kula, utan att känna honom. Sin bror höll han visst icke af, derföre att de voro af olika politisk trosbekännelse; men tillfoga honom det ringaste ondt ville han visst icke; aldraminst skulle han till lif eller lem velat skada honom eller hans barn. En svärmare . . . en olycksalig fantast var min far; men en bof var han icke."

"Och likväl! . . . likväl är det de olycksaliga följderna af hans brottsliga handling, som för mig banat vägen till rikedom. Denna rikedom, som under andra förhållanden kunnat bereda min lycka, kunnat, måhända, förskaffa mig sällheten af Annas egande — den skulle, som det nu är, endast utgöra min plåga, mitt oupphörliga självsqval."

"Och likväl är jag den ende, den rätte och laglige arfvingen och ingen kan göra mig min rätt stridig. Jag skulle dock om jag ännu vore okänd för alla, ingalunda göra mig känd just nu, utan låta hvem som heldst taga det stora arfvet i besittning. Men kungen känner mig . . . han vet hvem jag är . . . han vet äfven hvem min far var. Och i trots af det hat, han har skäl att fästa vid min fars minne, skall han dock, jag är derom öfvertygad, af tacksamhet

mot mig intet ögonblick tveka att insätta mig i mina lagliga rättigheter.

Och likväl! . . . Nej! . . . nej! . . . Dessa egodelar skulle tynga mitt samvete, liksom allt orättfånget gods gör. Och fastän jag ej hade någon del i min fars . . ."

Här hann han icke filosofera till punkt, ty många röster på en gång ropade: Tåget! liktåget kommer."

Knappast hade dock den okände arfvingen kastat ögonen på den svartklädda menniskoskaran, som vid skenet af en mängd facklor tågade ut ur det röda stenhusets breda port, förrän han hastigt drog sig tillbaka och skyndade bort, långt bort, så att han icke längre skulle ha Käpplingen i sigte.

Men detta blef verkligen icke lätt för den unge mannen, som plågades af samvetsqval på sin döde fars vägnar. Hela holmen var ju så upplyst af ljus, facklor, lyktor och bloss, att den kastade det grannaste sken både öfver Norrström och öfver Näckeström, hvilken sednare, nu alldeles igenfylld, då utgjorde en arm af den förut nämnda strömmen. Dessutom skred ju liktåget med den högt burna kistan före honom, ehvart han vände sina steg. När han ilat öfver den plats, der grefve Jacob De la Gardie sedermera lät bygga både sitt palats och S:t Jacobs herrliga kyrka, stötte han ju åter tillsammans med hvad han ville undvika, och på Malmtorget var en sådan trängsel, att han omöjligen kunde komma tvärt öfver, åt Clara, som han först ämnade, utan nödgades följa med folkströmmen inåt staden, der liket skulle jordas i S:t Nikolai kyrka.

Ändtligen, efter mycken ångest och själspina, hann han dock till Stortorget och derifrån hade han ju icke många steg till Tynnebindaregatan, till Skyttens hus.

Portvakten, som vid hans häftiga ringning skyndade att öppna porten, lyste med sin medhafda lykta på hans bleka ansigte och sade:

"Gud och alla helgon, hvad herrn ser förstörd ut! . . . Hvar månne herrn ha hållit till hela dagen? . . . Här har varit en förfärlig ängslan öfver herrn; det fins väl ingen enda af hela herrskapet, som icke en eller flera gånger i dag varit nere och frågat mig om jag icke sett till herr Sarosky . . . om icke herr Sarosky kommit hem."

Men den beskedlige gamle portvaktarn, som under det han så talade var sysselsatt med att åter stänga porten, märkte icke att han höll sitt tal för portgångens känslolösa murar. Då han såg sig om, var den bleke handsekreteraren försvunnen och hade redan hunnit upp i sin kammare två trappor upp, innan gubben, skakande på hufvudet, hunnit in i sin på nedra botten.

Hans Kyle kastade sig på sin säng och öfverlemnade sig åt sina betraktelser. Konungen och den nåd han bevisat honom . . . Anna och hennes likgiltighet mot honom . . . namnet Kyle, som han återtagit, vid det att Gustaf Adolph nämnde honom till fändrik . . . det snart förestående afskedet från den älskvärda familj, der han egt ett hem . . . fägnaden öfver att få egna sig åt ett med hans smak mera öfverensstämmande yrke . . . det säkra hoppet att der, under konungens banér och fäktande i hans leder, göra lycka . . . vissheten att vara rättmätig arfvinge till en stor förmögenhet, hvars besittning hvarken Guds eller mensklig lag kunde göra honom stridig, men som dock hans egen samvetsgrannhet och hans ytterst stränga begrepp om det rätta förbjöd honom att tillegna sig — allt detta och ännu mer gick omkring i

hans hufvud och tillställde der ett tankarnas virrvarr, så att det susade för öronen och tinningarnas pulsar bultade.

Det var honom alldeles omöjligt att i detta sinnestillstånd begifva sig ned i samlingsrummet; och änskönt han sedan morgonen ingenting förtärt, kände han hvarken hunger eller törst.

XXIV.

I Skytteska huset.

Den gamle portvaktarn, som aldrig lemnade sin post, för att gå uppför trapporna, passade på i sitt lilla fönster åt portgången, om han skulle få se någon af husets hjon gå derigenom.

Länge dröjde det innan han såg någon; ändtligen efter ungefär en fjerdedels timmas förlopp varseblef han en liten kammarsnärta, som trippade öfver den vidsträckta nu så väl upplysta förstugan, sjungande, så att det gaf eko i dess höga hvalf.

Gubben satte ut hufvudet genom rutan, ropade den unga flickan till sig och bad henne underrätta sina jungfrur om, att sekter Sarosky, hvilken alla så mycket efterfrågat, nu var hemkommen, men att han såg ut som dödens skarpa pilar.

Kammartärnan slog en knyck på nacken och trippade af, gnolande på samma visa, som hon nyss sjungit. Men i den mån hon nalkades trappan, som förde upp i stora våningen, blef hon mindre högljudd, slutligen alldeles tyst; ty fru Maria Skytte, född Näf,

tålde intet väsen, utom det hon höll sjelf, och tyckte aldrig om att någon röst, utom hennes egen, höjde sig alltför mycket.

Den lilla nätta, rödkindade Barbro, jungfrurna Annas och Vendelas kammartärna, tystnade således med sin sång, men började i dess ställe, emedan hon var sjuttonårig, glad och försedd med ett öfvermått af ungdomslust och ungdomslif, att hoppa uppför trappan, två, ja tre steg i sender.

Då hon sålunda hunnit upp för halfva trappan, mötte hon herr Johan Skytte junior, husets äldste son, den store schackspelaren, som gick der och leddes och längtade efter våren, för att åter få begifva sig ut i kriget, sedan hans sår nu voro läkta.

Den unge herrn tyckte att Barbro var rätt näpen, heldst när hon hoppade så der med sina vackra silfverbroderade blå sidenskor, som hon hade fått af jungfru Anna.

"Stopp!" sade han skrattande och fattade henne i armen. "Hvarför skuttar du så der, som en sädesärla?"

"För att jag tycker det är roligt", svarade den näsvisa flickan och ville hoppa vidare.

"Ja så", sade herr Johan. "Men som jag nu icke kan tåla att någon annan varelse har roligt, då jag har så fördömdt tråkigt, så vill jag att du skall stanna."

"Stanna? . . . Hvarför skall jag stanna?"

"För att jag vill så ha det. Hör på, lilla näsperla: jag vill tala med dig."

"Är det något skrin, eller någon hårprydnad, eller någon guldstift, eller eljest något grannt, som herr Johan vill ge sina systrar?" sade den skalkaktiga flickan, "så var god och ta hit det: jag skall ärligt bära in det i deras kammare; var säker derpå."

"Du pratar!" utbrast herr Johan med ett harmset fnysande. "Just som inte mina systrar hade tillräckligt och öfverflödigt af sådant der bjäfs, som vår käre fader öser på dem, medan han tror att hans söner ingenting behöfva."

"Deri har riksrådet ganska rätt, tycker jag" genmälde Barbro. "Hvad behöfva herrarne förslag, annat än mat och drick och nödiga kläder? . . . och det har de här hemma. Men vi, fruntimmer, vi behöfva många småsaker, att pryda oss med."

"Du äfven, således!" sade Johan, åter skrattande. "Ja, ser du min flicka lilla . . . du skulle få mycket att pryda dig med, bara min far vore litet frikostigare mot mig.

"Jag?" ropade Barbro med låtsad förundran.

"Ja, just du och många andra flickor med."

"Ja, jag kunde väl tro, jag, att vi skulle bli många om'et" utbrast Barbro, halfkiknande af skratt. "Riksrådet gör rätt, som han gör. Farväl, herr Johan."

"Ja så, du tänker du skall få gå?" sade den unge herrn, ideligen fasthållande hennes arm.

"Ja, visst tänker jag det. Släpp min arm bara!"

"Nej du; mig lyster språka litet mera med dig."

"Jag har icke tid" menade Barbro och ansträngde ånyo sina krafter för att komma lös.

Till lycka för hennes fåfänga bemödanden hördes steg i förstugan deruppe, hvarvid herr Johan skyndade genom portgången, ut på gatan medan Barbro sprang uppför trappan.

Men der mötte hon åter en mansperson, som hejdade hennes lopp.

Det var Leonard, de unga herrarnas kammartjenare.

Denne var lika väl dresserad, som Barbro; han kände på sina fem fingrar att husets stränga matmoder al-

drig tålde något högljudt prat, eller skoj, som hon kallade det, hvarför Leonard, när han mötte någon af sina tjenstekamrater, ständigt plägade hviska då han tilltalade dem.

Särdeles var detta händelsen med Barbro, vid hvilken han stundom plägade hviska hela timmar, äfven med fara att få örfilar för den försummade tiden.

Till hviskningen med Leonard var Barbro icke lika obenägen, som till samtalet med unge herr Johan. Och så hände sig dervid, att hon alldeles glömde hvad den gamle portvakten sagt henne, angående herr Saroskys hemkomst. Hon glömde, till och med, att någon Sarosky fanns i verlden; ja — vi gå så långt, att vi tro, det hon till och med i detta ögonblick glömde att en verld fanns till, utom henne och Leonard.

En obehaglig påminnelse om en yttre verlds tillvaro erhöll hon dock snart af tvänne förenade ljud, nemligen klafset af ett par högklackade skor och skramlet af en stor, mycket stor nyckelknippa.

Dessa båda ljud närmade sig från den motsatta ändan af förstugan och de väl dresserade tjenstehjonen visste väl då att fru Maria var i antågande.

I samma sekund var Leonard utför trappan; men den stackars Barbro, hon måste möta frun.

Nu blef det en examen hvar hon varit och hvad hon gjort så länge och hvarför hon icke satt uppe i kammaren, som hon skulle, för att flitigt arbeta på fröken Vendelas brudlakan.

Ty fru Maria, liksom alla förmögnare mödrar på den tiden, hade alltifrån det hennes döttrar fyllt tio år, varit betänkt på att skaffa dem utstyrsel till deras förestående bröllopp. Således väfdes det och syddes, år från år, och lades in i stora lårar, sängkläder och täcken, lakan och örngott, borddukar och annat mera,

tills det blef så mycket, som föräldrarna ämnade hvarje dotter, då hon en gång skulle träda i brudstol.

De sirliga brudlakanen med dertill hörande örngott, voro i denna utstyrsel inbegripna.

Det måtte, på den tiden, ej varit lika ondt om hvad vi kalla *épouseurer*, som det nu är; eller ock tänkte föräldrarna i sin vishet: får flickan utstyrseln väl i ordning, nog får hon man.

Jungfru Anna Skyttes utstyrsel var längesedan färdig och behörigen förvarad i stora ekkistor med förfärliga hänglås före, och på jungfru Vendelas fattades icke mer än det sista halfva brudlakanet, som broderades med en konstig söm, hvaraf man i våra dagar har få profver qvar. Fru Maria ville således att Barbro, som var sysselsatt dermed, skulle vara flitig, så att det väl blef färdigt en gång, och undanlagdt, och att man finge begynna med Heldinas utstyrsel, hvilket var i senaste laget, då flickan redan fyllt sina tolf år.

Vid de bannor Barbro nu fick uppbära för det hon skålkade, var det ej underligt om hon ytterligare glömde till-äga att herr Adam Sarosky var hemkommen.

Denne låg emedlertid på sin säng, fullklädd och med de snöiga stöflarna på fötterna. Han hade icke orkat kläda af sig, icke orkat slå eld.

Det var således kolmörkt i rummet; dertill var det kallt. Den af så många timmars vistande i vinterkölden alldeles genomfrusne unge mannen hade väl behöft en brasa; men han kände icke ens att han frös, att han led, att han verkligen var sjuk; ty hans själ var, som vi redan veta, så uppfylld af tankar och känslor, att den stackars kroppen helt och hållet försummades.

Så hade han legat från kl. half sju till öfver åtta, då ändtligen Leonard inträdde i herr Lars's kammare, som var belägen näst intill lärarens.

Vid detta buller väckt ur sina vakna drömmar, ropade Sarosky, som den unge mannen der i huset ännu gick och gällde för:

"Hör hit, någon!"

Kammartjenaren spratt förskräkt till och viste ej ens om han med sin lyckta, som han bar i handen, skulle våga inträda i det kolmörka rummet. Ändtligen bemannade han sig och gick in.

"Hjelp mig att kläda af mig" voro de första orden af Sarosky, hvars fötter voro kalla som is, men händerna brännande af den häftigaste feber.

Tjenaren hjelpte honom att komma till sängs och skyndade sedan att underrätta sitt herrskap om att herr Sarosky var hemma och illa sjuk.

Det blef en uppståndelse. Alla skyndade om hvarandra: riksrådet, riksrådinnan och en af sönerna ilade dit upp till den sjuke; de unga flickorna deremot ilade ut till domestikerna, att taga reda på hur och när den polske herrn kommit hem.

Svaren vore otillfredsställande: somlige visste ingenting; andra låtsade ingenting veta. Slutligen stormade man ner till den gamle portvaktarn, som gjorde fullkomlig reda för sig, då felet stannade på Barbro, hvilken så illa uträttat det uppdrag gubben gifvit henne, att tillsäga om Saroskys hemkomst.

Att hon derför af fru Maria erhöll sin behöriga tillrättavisning, böra vi ej betvifla.

Emedlertid eftersändes en läkare, som, då han fick veta att den sjuke sedan förmiddagen vistats ute i den bistra kölden, samt att han gått långa vägar, och ingenting förtärt, fann det ganska naturigt att hans ännu icke stadgade helsa skulle för sådant duka under.

Några flera frågor än läkarens orkade Sarosky icke besvara och det förblef således för alla en gåta hur den unge mannen, då han för första gången varit ute

på egen hand, hade "hushållat med sina återvunna krafter," som fru Maria uttryckte sig. Hade han någonsin visat anlag för dryckenskap, spel eller andra oarter, skulle man säkerligen tagit för afgjordt, att han nu varit ute för något slags förförelse; men ingen misstänkte den så utmärkt sedlige och redbare ynglingen för några snedsprång.

Underligt var hans beteende emedlertid. Han såg förvirrad, nästan olycklig ut och de feberheta läpparna gåfvo inga redigа svar.

Man visste att han varit hos kungen på förmiddagen och man gissade att Hans Maj:t, mot all förmodan, varit honom obevågen, eller ock att den unge mannen hade om Gustaf Adolphs godhet och hans sätt att yttra sin tacksamhet gjort sig alltför stora förhoppningar, deder aldrig kunnat förverkligas.

Kort sagdt: man stannade vid blotta gissningar och längtade till morgondagen, då riksrådet skulle, efter vanligheten, träffa kungen och möjligen af Högstdensammes egen mun få något slags upplysning.

Emedlertid behandlades patienten efter läkarens föreskrifter, och en gammal trotjenarinna i huset, vid namn Elin, fick uppdrag att sköta honom, samt att, i fall han under natten skulle bli alltför dålig, underrätta herrskapet derom.

Ännu hade ingen i hela huset någon aning om att den unge handsekreteraren och preceptorn var en svensk adelsman och af Hans Maj:t Sverges konung utnämnd till fändrik. Han hade väl ämnat säga det för riksrådet genast efter sin hemkomst; men sinnesoro och kroppslig sjukdom hade ju öfverväldigat honom, så att han icke visste hvad han sade.

Man var, den aftonen, uppe, eller tillsammans, ända till kl. 10, hvilket ansågs ovanligt länge på denna tid, då allt var så olika indeladt mot nu.

Emedlertid hade de yngre barnen längesedan gått till sängs, och de äldre bjödo nu ändtligen god natt åt sina föräldrar och gingo hvar till sig.

Ännu en gång ville riksrådet se den sjuke, innan han begaf sig till hvila, hvarför han följde sina söner, då de gingo upp, och begaf sig ensam in i Saroskys kammare.

Den gamla Elin satt vid sängen.

"Han yrar så förskräckligt, herr riksråd" sade gumman i det hon steg upp. "Här har han legat och pratat en hel hop smörja, som jag icke begriper. Orden *kyla* och *fändrik* har jag väl hört femtio gånger, så visst som en . . . och så vurmar han om fyra stora egendomar."

"Det var besynnerliga fantasier det", sade riksrådet och satte sig vid sängen. "Hur länge har han pratat så der?"

"Åh, det är väl öfver en halftimma, nådig herre" svarade gamla Elin. "Det besynnerligaste af allt, är att han oupphörligt nämner namnet Anna.

"Hvad säger du?" utbrast riksrådet och studsade tillbaka.

"Nå, ja, herre Gud, ers välborenhet; inte säger jag att det är vår äldsta jungfru han menar" sade den enfaldiga gumman.

"Allt bättre och bättre!" tänkte riksrådet, för hvilken ett ljus uppgick.

Men han sade högt:

"Såå? . . . du säger icke det, Elin? . . . Nå, nå! . . . jag råder icke heller hvarken dig eller någon annan att säga det. Hör på, gumma! Hvad en sjuk pladdrar i sin feberyrsel, ligger visserligen föga makt uppå, men kan dock af enfaldigt folk tydas på mångahanda sätt . . . Derföre, Elin, är det min ön-

skan . . . och min befallning äfven, märk det, att intet af hvad du ser eller förnimmer inom detta sjukrum må komma utom dess väggar. Förstår du mig?"

"Ja, ers välborenhet" svarade gumman, skrämd af riksrådets ytterst allvarsamma min.

"Gå nu in till herr Lars, så länge" fortsatte riksrådet "och blif der, tills jag kallar dig. Jag vill dröja här inne en stund, hos den sjuke, som efter hvad jag tycker, har tungt insomnat. Under tiden kan du lära gossen derinne några nya böner, som han icke kan förut. Jag vet att du är en så gudfruktig qvinna och mina barn ha mycket att tacka dig för, i den vägen."

"Gud välsigne herr riksrådet för de söta orden!" sade gumman, som bristande i tårar kysste kanten af herr Skyttes rock. "Hvad en tjenare är lycklig, när den har sådant herrskap! Jag skulle kunna gå i döden för hvilken som heldst af skytteska slägten."

"Jag tror nog det, min beskedliga gumma" sade riksrådet. "Men gå nu."

Han vinkade med handen och gumman gick in till den fjortonårige herr Lars.

XXV.

Riksrådet blir utom sig.

Gamla Elin hade knappt lemnat rummet, förrän riksrådet intog hennes plats vid Saroskys säng.

I rummet rådde dödstystnad och lampan, som stod långt bort i en vrå, upplyste det blott helt svagt.

Den sjukes sömn, som under en stund varit jemn, lugn och tyst, blef nu tyngre och mera orolig. Andetagen började bli långa och stånkande, och patienten vred sig af och an.

Slutligen vaknade han, såg upp med en förvirrad blick och började tala med en underlig röst, vanlig hos febersjuka personer.

"Anna!" sade han.

Riksrådet ryckte på sig.

"Anna! Anna!" upprepade den sjuke.

Riksrådet flyttade sig på stolen, så att den bullrade till; men Sarosky märkte icke att någon var i rummet.

"Hvar är du, hulda, intagande flicka?" . . . började åter den yrande. "Se dock en gång på mig, såsom du ser på fåglarna under himlen; . . . ty jag är

ju en fågel, äfven jag. En stackars flyttfågel är jag . . . kommen fjerranifrån."

Riksrådet såg medlidsamt på den unge mannen.

"Anna!" sade denne åter. "Du kan icke älska mig . . . jag visste det nog. Och ändå satte jag din bild i mitt hjerta . . . satte den så, att jag aldrig mer får den derutur . . . Se sjelf . . . bilden skiner igenom; ty hjertat är af kristall . . . men af den kristall, som kölden bildar och som kallas is . . . Ja, tårarna hafva förvandlat hjertat till vatten . . . och din köld har gjort det till is . . . Ack, jag trodde det alltid . . . du var alltför stolt, du . . . Du, som traktar efter en krona! . . . Carl Philip älskar dig icke . . . men det gör jag. Carl Philips maka blir du aldrig . . . min blir du aldrig heller . . . O, jag arme, arme dåre! . . . hvar hade jag mina ögon?"

Här tystnade den yrande för en stund. Riksrådet tviflade intet ögonblick, att det ju var hans dotter det handlade om.

Åter började den unge mannen att prata.

"Goda Vendela!" sade han "du älskar mig du . . . Det har du sjelf sagt. Ja; du är en huld, älskelig varelse . . . men icke är du Anna. O, att jag vore Carl Philip! . . . Vendela! Skall du förlåta . . . förlåta . . . förlå . . . Du bör icke förlåta. Försmå ett hjerta, sådant som ditt! . . . Det är icke jag, som . . . jag rår icke . . . Anna!"

Det sista ordet skrek den yrande helt högt, hvarefter han vände sig åt väggen och insomnade lugnt, utan att tala något vidare.

"Hur i all verlden hänger detta tillsammans?" tänkte riksrådet. "Han yrar om mina döttrar och endast om dem. Gumman sade att han hade talat om egendomar och kyla och Gud vet allt hvad; men nu talade han ju oupphörligt om flickorna . . . bara om *mina* flic-

kor! Vendela älskar honom, sade han. Och Carl Philip blandade han in. Anna skulle älska Carl Philip!"

"Jag måste ha reda på det här" fortfor herr Skytte i sin tankemonolog. "Jag vill skynda till flickorna. Kanske äro de uppe ännu. Äro de det, så skall jag på färsk gerning hålla tal med dem. De måste bekänna kort."

Han reste sig upp af stolen och gick på tå, att sakta öppna dörren till sin tredje sons kammare.

Med en vink återkallade han gumman.

"Sätt dig nu här igen, kära Elin" sade han med godhet "och när du blir sömnig, kan du godt slumra in här i karmstolen. Men det säger jag dig, gumma: bry dig icke om hvad den stackaren pratar i sin yrsel; lägg det icke på minnet och, framförallt, berätta det för ingen. God natt med dig."

Riksrådet lemnade rummet.

"Hm! hm! det är sjukt, detta här" mumlade gumman för sig sjelf. "Icke blott den stackars polackens kropp är sjuk; utan hans hjerna och hans hjerta med. Gud hjelpe gossen, fattiger! Tyckte han också, han, som är ingenting och aldrig kan bli något, att det var fason att kasta sina blickar så högt, som på en riksrådsdotter? Man skall vara bra dum för att bära sig så dumt åt."

Herr Johan Skytte ilade, med ett ljus i handen, öfver den så kallade skolsalen, der Sarosky om aftonen suttit och lyssnat till de båda systtarnas samtal.

De talade äfven nu och det ganska högt. Fadern hörde således att de åtminstone icke hunnit somna.

Helt sakta knackade han på dörren.

De unga flickorna ropade till, båda på en gång; ty ännu hade det aldrig inträffat, att någon vid den tiden knackat på denna dörr.

"Det är icke farligt, mina barn" yttrade i vänlig ton en välkänd röst.

"Det är far! . . . far!" sade flickorna.

"Är det med er klädsel så beställdt, att jag kan få komma in?" sporde fadern.

Vendela sprang att öppna dörren och riksrådet märkte, i det han inträdde, att de alls icke börjat kläda af sig, utan voro sysselsatta med ett broderi."

"Bästa far!" sade Anna och föll honom om halsen. "Förråd oss icke för mor; ty om hon får veta, att vi sitta uppe och arbeta vid ljus, få vi bannor."

"Goda far, säg det icke?" bifogade Vendela.

"Nej, nej" svarade den kärleksfulle fadern "icke skall jag sqvallra för mor. Men jag, för min del, tycker icke heller om att ni sitten uppe och förderfven edra ögon med det der glittret, i stället att sofva. Det är dumt af er, mina barn."

"Ack, vördade fader!" sade Anna "vi måste väl, om vi eljest vilja se någorlunda bra ut på Ebba Brahes nu snart tillstundande bröllopp. Mor tillåter icke att vi leja för broderingen af våra klädningar och icke ger hon oss tillräcklig tid till att göra dem så granna, som vi vilja ha dem, ty . . ."

"Nog nu, med de der barnsligheterna" föll riksrådet sin dotter i talet. "Jag har vida allvarsammare saker att tala med er, mina kära flickor."

De båda flickorna lyssnade nyfiket, medan Vendela drog fram en stol åt sin far och Anna flyttade lampan så, att dess sken ej måtte skada hans ögon.

"Jag kommer från Sarosky" började herr Skytte.

"Ja så" sade Anna i likgiltig ton.

Vendela teg och såg ned på sin söm; fadern gaf i hemlighet akt på henne.

"Han är mycket sjuk, den stackars unge mannen" fortsatte riksrådet.

"Det var ju förskräckligt" utbrast Anna helt obesväradt, "att han så skulle förgå sig, första gången han gick ut efter sitt långvariga lidande."

Vendela teg ännu.

"Förgå sig!" upprepade riksrådet.

"Ja visst, bäste fader" återtog Anna. "Den som efter en så långvarig sjukdom är för första gången ute, den lagar sig hem igen och blir icke, på en vinterdag, så bister som denna, borta från morgonen och allt intill sena qvällen; och det under bar himmel, såsom han sjelf har sagt. Detta kan kosta honom lifvet."

Vendela fortfor att tiga, men man märkte att hon suckade.

"Och om han dör" återtog riksrådet "månne du då begråter honom, min kära Anna?"

Anna såg på sin far och sade:

"Nog skulle jag tycka det vore skada på en så ung man! men Gud vet om jag just skulle gråta, i fall döden fore af med honom."

"Än du, då Vendela lilla?" frågade herr Skytte med en forskande blick på sin yngre dotter.

"Jag, min far?" sade hon långsamt, utan att se upp.

"Ja, *du*" vidhöll den obeveklige fadern.

Den unga flickan vågade ännu mindre än förut höja sin blick till fadern, emedan hon kände hur starkt hon rodnade.

"Det eger nog sin riktighet, Gud tröste mig så visst!" tänkte riksrådet. "Nu skall jag se om det äfven tar skruf med den andra."

Och utan att låtsa märka Vendelas rodnad, sade han:

"Ja, det är fasligt hvad ungt folk kunna vara oförsigtiga. Liksom hertig Carl Philip . . ."

"Hertig Carl Philip!" upprepade Anna med mycken ifver. "Hvad menar min far?"

"Ingenting vidare" svarade herr Skytte "än att den der stöten han fick, kan kosta hans lif."

Allt blod flydde härvid från Annas kinder och hon förmådde blott hviska:

"Stöten!"

"Herre Gud" sade Vendela, glad att samtalet vändt sig från Sarosky "det ha vi icke hört omtalas."

"Hertigen har i dag åkit skridsko på Brunnsviken" återtog Skytten "hvarvid han framfarit så oförsigtigt, att han fallit omkull och stött sitt hufvud ganska illa, så att det verkligen är fråga om lifvet."

Berättelsen var i så måtto sann, att Carl Philip verkligen hade åkt skridsko och fallit omkull; men den stöt han dervid fått var dock ganska obetydlig och efter några timmar kände han den knappast.

Anna kämpade med tårarna, som ville frambryta; men teg. Vendela grufvade sig högljudt, men med vida mindre deltagande.

"Nu märker jag" återtog riksrådet i en ton, den han försökte göra munter "hvilken af mina flickor, som är den trognaste undersåten. Det är otvifvelaktigt Anna: ty då Vendela eger blott ett vanligt menniskodeltagande för den i lifsfara sväfvande unge fursten, så blir Anna deremot så förskräckt öfver den olycka, som händt honom, att hon nära nog är färdig att gråta."

Annas hjerta klappade högt och hennes kinder brunno.

"Äfven har jag nu" fortfor den skoningslöse fadern "utrönt hvilken af er, som är den tacksammaste lärjungen; ty medan Anna tycker att Sarosky kan för henne få lefva eller dö, allt som det faller sig, tager Vendela vid sig, som om det vore en oersättlig förlust, i fall han ginge hädan.

Nu åter var det Vendelas tur att rodna: hon gjorde det ock rätt grundligen.

"Herre Gud! . . . om han ville vara tyst med det der och gå sin väg!" tänkte de båda flickorna, hvar för sig.

Men riksrådet ville intetdera, utan satt der och fäste sin skarpt fixerande blick än på Anna, än på Vendela, i det han med bekymrad min skakade på hufvudet.

"Ah! aj!" utbrast han slutligen. "Här står illa till, märker jag. Anna! Vendela! . . . ni ären begge ett par dåraktiga flickor."

De sågo upp med en frågande blick; men då de märkte att faderns anlete hade antagit ett uttryck af både stränghet och bedröfvelse, sågo de åter ned på sin söm.

"Den unge mannen der inne yrar" återtog riksrådet. "Han har förrådt er båda, utan att derom hafva ringaste medvetande."

"Förrådt oss!" ropade båda på en gång.

"Ja, förrådt. Du, Anna, är nog orimlig, att vara kär i hertig Carl Philip och det är orsaken, hvarför du försmår Erik Lejonhufvud, det förträffligaste tillbud, som kan komma på en adelsjungfrus lott; helst en nyadlad mans dotter."

"Hur vet . . ."

Anna fullbordade icke sin fråga.

"Hur jag vet det?" sade herr Skytte. "Jag har ju sagt att den sjuke pratat derom i sin yrsel; hvilket kan ha de farligaste följder, om det kommer ut kring stad och hof. Hur *han* vet det, är något, hvarom jag ej kan ge besked. Men hvad jag vet, är att jag blef ytterst förskräckt och beslöt att ej gå till hvila, förrän jag, om möjligt, hade utforskat om någon sanning låge till grund för hvad han pladdrade. Med smärta finner

jag nu, af hela ditt beteende, min kära Anna, att ditt hjerta råkat förirra sig till att eftersträfva hvad omöjligt är."

"Men, hvarför är det då så omöjligt, älskade far?" frågade Anna, som tog mod till sig.

"Ack, mitt barn!" sade herr Skytte "hur kan du tänka dig något så orimligt? Du ser hur det har gått med Ebba Brahe, och hon är dock rikets första grefvedotter."

"Ebba Brahe blef oense med kungen och . . ."

"Ack, jag vill icke höra. Oense! Äro då du och Carl Philip ense? . . . Svara mig uppriktigt, Anna: har den unge prinsen någonsin med dig talat om kärlek?"

"Nej aldrig, vördade fader."

"Nå, men hur kan du då vara så stollig och fästa dig vid honom? . . . Passar det en flicka att älska först? . . . Mannen är det, som skall välja sin kärleks föremål; sedan står det qvinnan fritt att besvara eller icke besvara hans böjelse. Och en gosse! . . . bara en gosse! . . . Min kära Anna, du måste taga ditt förnuft till fånga.

Anna brast i en högljudd gråt.

"Det kan ej vara annat än en hastigt öfvergående ungdomsyrsel hos dig" fortfor riksrådet efter något uppehåll. "Och när du nu vet att din hemlighet är förrådd, så tag dig i Guds namn till vara, kära barn, och betänk hvilken skam du bereder dig sjelf om pratet kommer i hvar mans mun. Blygs du icke vid tanken på att hertigen, hvilken, jag kan nästan svärja derpå, aldrig har egnat dig en enda tanka af annat än oskyldig barndomsvänskap, kan få veta hur narraktig du är? Ville du väl att drottningen skulle få veta det och jaga dig från sitt hof, dit du så ifrigt stråfvat, jag begriper nu hvarföre? Ville du att jag, din far, som hittills

haft att glädja mig åt den höga öfverhetens nåd och bevågenhet, skulle på en gång falla i onåd . . . och det kanske för alltid? Besinnar du då icke, att högadeln, som nu hatar och afundar oss, fastän vi ännu äro för den oåtkomliga, då skulle jubla öfver vårt nederlag? . . . Flicka! . . . flicka! . . . det är ett förskräckligt oråd du tagit dig före med den der dumma kärleken; och jag säger dig att enda medlet att förekomma det onda, är att du genast, ja i morgon dag, trolofvar dig med grefve Erik."

"Älskade fader!" svarade Anna i fast, ehuru undergifven ton. "Var ej förtörnad på mig! Jag skall göra allt, för att ur mitt hjerta utplåna Carl Philips bild, skulle ock hjertat dervid förblöda . . . förintas Hvarje min själs rörelse, hvarje mitt ögas blick . . . hvarje min tungas minsta ord skall jag beherrska, för att i djupet af min själ innesluta en kärlek, som ensam utgjort mitt ljus i mörka stunder och min tröst i bedröfvelsen. Men begär icke att jag skall göra mer. Fordra icke att jag skall räcka min hand åt en man, som jag ej kan älska; att jag skall tillhöra den, som icke blott är mig likgiltig, utan till och med ytterst motbjudande."

"Och hvem skall du då en gång välja" frågade fadern.

"Ingen, min far; i fall jag också får några att välja på. För öfrigt är jag så ung ännu. Min far sade ju, för några månader sedan, åt min mor, att jag ännu icke på åratal skulle besväras med den ledsamma giftasfrågan."

"Jag visste icke då, att du umgicks med fåviska tankar, som kunna bereda allas vår olycka; icke heller anade jag det så snara tillbudet af en måg, sådan som Lejonhufvud. Dock nog, nu så länge. Vi få väl en annan gång tala vidare härom. Annas dår-

skap är, tyvärr, icke mitt enda och största bekymmer. Vendelas är kanske ännu större, ehuru icke af så farlig beskaffenhet; ty *hennes* älskare kan man göra sig af med, åtminstone.

"Min älskare!" sade Vendela, som darrade i alla lemmar.

"Jag medger" sade fadern "att jag här icke begagnat rätta ordet; ty det lär förhålla sig med dig på samma sätt som med din syster, att du älskar utan genkärlek. Fy skam åt er, flickor! . . . och dig Vendela aldramest! Har man väl någonsin hört så tokigt, som att en flicka blir kär i sin lärare, endast för det han är en ung karl, utan afseende på hvad han är af för härkomst, eller ställning i samhället?"

Vendela var dock icke så försagd som hon i början visade sig, hon blickade upp och sade:

"Bästa fader! jag vågar här vara af en alldeles olika tanka. Att jag älskar Sarosky, älskar honom så, som ännu ingen qvinna älskat en man, är ganska sannt; men att denna kärlek någonsin kan förnedra mig, tror jag icke."

"Jo" sade fadern "dock derom sedan. Först och främst ger jag aldrig någon af mina döttrar åt en utländsk äfventyrare; derom må du vara säker. Låt vara att han räddat konungen, hvilket var vackert gjordt af honom, samt att Hans Maj:t af tacksamhet hjelper honom upp i verlden, kanske till och med gör honom till adelsman med tiden. Men endast åt söner af gamla adelshus ger jag mina döttrar; och det just emedan jag, såsom nyadlad, behöfver fästa mig vid de högre slägterna. Nu komma vi dock till det förnedrande af saken. Du har låtit den unge mannen veta, att du är kär i honom, då han deremot icke hyser ringaste böjelse för dig! . . . Är det vackert, det?"

"Hvad säger min far?"

"Jag säger att du burit dig både dumt och skamligt åt, min kära Vendela; men att Sarosky icke derföre är mindre dum än du. Ty han är lika befängdt förälskad; men icke i dig, utan i din syster."

"I min syster?"

"Ja, i Anna."

"I Anna!" ropade Vendela bleknande.

"I mig!" utbrast Anna förvånad.

"Ja, så är det" återtog riksrådet. "Jag blef af gamla Elin, som sköter honom, underrättad om att han yrade och pratade en hel hop om Anna och Anna. Utom mig af ångest öfver att ett tjenstehjon skulle öfverkomma några familjehemligheter, då jag väl anade hur det hängde ihop, visade jag ut den gamla och stannade ensam inne hos den sjuke. Då fick jag veta allt hvad jag nu sagt er."

"Och han skulle älska Anna!" sade Vendela under djupa snyftningar.

"Se nu bara hur dåraktig du är!" ropade Skytten. "Men du är ett barn och endast den unge mannen kommer ur huset, går det der vurmeriet snart öfver. Det värsta är, att han är underrättad om Vendelas kärlek, då han deremot älskar Anna utan hopp. Herre Gud, ändå, hvad den kärleken är för ett oting! Den borde aldrig vara till, ty den stör så många menniskors lycka."

De båda flickorna sågo ytterst förstämda ut, och då de nu märkte att deras far ville lemna dem, sprungo de båda upp af sina stolar och ilade att kasta sig om hans hals.

"Mina goda, kära barn!" yttrade den kärleksfulle fadern, som, ehuru mycket han nyss bannat dem, icke kunde motstå de strida tårar, hvarmed de fuktade hans båda skuldror, mot hvilka de lutade sina hufvuden.

"Mina stackars tokiga töser!" tillade han och smekte dem. "Icke är jag ond på er, fastän jag talat litet ur skägget. Det är min skyldighet, som far, ser ni; och allt kan snart bli godt igen, bara ni viljen vara förnuftiga. I sådant fall lofvar jag att glömma allt hvad jag nu förnummit och att förtiga hela saken för mor. God natt med er, barn!

XXVI.

Allting förändras.

Knappast hade riksrådet lemnat sina döttrars rum, förrän Vendela kastade sig tvärtöfver sängen, framstupa, med ansigtet mot det mjuka sidentäcket, och utgöt en ström af tårar.

Hon gret helt tyst, så att Anna icke ens hörde det; men på de spasmodiska ryckningarna i hela hennes fina gestalt märktes tydligt att hennes snyftningar voro djupa.

Anna deremot hade, hastigt gripen af en harmens känsla, aftorkat sina tårar. Hon skyndade fram till systern, på hvilken hon för ögonblicket var mycket garmse, ryckte henne i armen och yttrade i ovänlig ton:

"Så du bär dig åt, Vendela! . . . Är det menskligt att så förderfva det nya röda sidentäcket med dina tårar?"

"Låt mig vara, Anna!" sade Vendela.

"Nej, säger jag" genmälde den förtörnade Anna och förde henne med våld ifrån sängen. "Tycker du att du får förstöra täcket, som vi, alla husets qvinnor, snart sagdt, haft så mycket besvär med att sticka?"

"När blef du så ordentlig?" frågade Vendela, som

nu kastade sig ned på en stol, lade båda armarna på bordet och hufvudet på dem och i denna ställning fortfor att storgråta.

"Ordentlig och rädd om saker är jag alltid" svarade Anna med en liten knyck på nacken. "För öfrigt vet du väl att mor minst en gång om dagen går igenom alla rummen i huset; ja, alla, utan undantag, för att se om allt är i behörig ordning. Hvad tror du hon skall säga och hvad skola vi svara, om täcket nu är fläckadt af dina salta tårar?"

"Ja, väl äro de salta" suckade Vendela.

"Och dumma, sedan" inföll Anna.

"Syster!" utropade Vendela och såg förvånad upp, hvarefter hon tilltalade den förtörnade med en kraftig sentens ur Seneca.

Men Anna svarade med några dräpande verser ur Virgilius, hvarefter de båda systrarna åter funno för godt att begagna den gamla goda svenskan.

"Du är oefterrättlig, Vendela" började Anna åter. "Hur många gånger har jag föreställt dig hur klandervärdt dumt det var, att du fästat ditt hjerta vid vår lärare, Sarosky? Han är en angenäm, kunskapsrik och i allo oförvitlig ung man; men — har jag icke sagt dig att far aldrig skulle gilla en sådan kärlek? . . . Då, — icke nog med att du fortfar att svärma för polacken, utan du begår till och med den oförsigtigheten, att låta honom veta det, så att han skall omtala det i sin feberyrsel och det skall bli förargelse af."

"Och hvad rör det dig?" frågade Vendela, i hvars hjerta svartsjukan på den äldre systern på en gång uppflammade. Ty Anna, icke Vendela, var älskad af Sarosky.

"Så-å . . . det rör mig icke?" återtog Anna. "Tror du att far fått veta om min kärlek till Carl

Philip, så vida du icke för Sarosky hade förrådt både mitt hjertas hemlighet och din egen."

Nu blef det Vendelas tur att bli ond; och de båda systrarna, eljest lif och själ, som man plär säga, hade för första gången i sin lefnad en allvarsam träta. Efter många bedyranden af Vendela, stannade det dock dervid, att det var och förblef en gåta hur Sarosky hade upptäckt deras hjertans hemligheter, ty de visste ju icke att han suttit i salen och lyssnat på deras samtal.

Emellertid tog det ena ordet det andra och båda flickorna trodde sig, hvar för sig, hafva stort skäl att förebrå hvarandra en hjertats förvillelse, som skulle leda till oupphörliga ledsamheter, söndring inom familjen och Gud vet allt hvad. Anna var ytterst förtörnad på den unge polacken, för det han älskade henne och pladdrade derom i sin yrsel, liksom han skulle kunnat vara herre öfver sitt hjertas tycken, så väl som öfver sin tunga, då han var sjuk. Vendela var förtörnad på Anna, för det hon icke med tillbörlig aktning talade om deras lärare, en man, som i den exalterade Vendelas tycke hade, genom den handling af mod och ädel sjelfuppoffring, som han nyligen gjort, höjt sig öfver alla andra och förvärfvat sig ett adelskap, vida öfver det, som ärfves genom förfädrens murkna vapensköldar.

Ingen försoning kom, den aftonen, i fråga mellan de stridande flickorna. De afklädde sig emellertid och gingo till sängs; men i stället att, såsom eljest var fallet, likt tvänne gratier ligga med armarna om hvarandras hals, vände de sig nu ifrån hvarandra och en hvar makade sig så nära kanten af den stora paulunen, att två personer ganska godt skulle kunnat ligga emellan dem.

Att de nu, sedan lampan var släckt och allt blifvit tyst, åter började gråta, är ganska begripligt, äfvensom att de slutligen greto sig till sömns.

Vid sexton och sjutton års ålder är man ännu barn, om man ock tycker sig vara en ganska gammal och förnuftig menniska. Bitter och i synnerhet häftig kan sorgen äfven vid dessa år vara, synnerligast då Gud Amor spelar oss det sprattet att så der i förtid störa vår frid; men tvänne änglar, Sömnen och Hoppet, vandra då ännu vid vår sida. De ha icke ännu ledsnat vid vårt sällskap: de hysa ett så varmt deltagande för oss, och medan den ena sakta vyssar oss till ro, hviskar den andra med vårvindens stämma i vårt öra: *det blir väl bättre.*

Och när dagens strålar föllo in i rummet och de unga flickorna åter öppnade sina ögonlock, var deras första gemensamma rörelse att vända sig om, krypa intill hvarandra och rätt innerligt och systerligt sluta hvarandra i famnen.

Hvarför skulle de ock vara oense? . . . De funno sig så olyckliga båda. Och när man är olycklig, behöfver man tröst; — och hvar finna den bättre och säkrare än hos den, hvilken befinner sig i samma belägenhet som vi sjelfva?

På morgonen, helt tidigt, rapporterade gamla Elin för riksrådet och riksrådinnan att herr Sarosky hade klockan 12 insomnat och sofvit tungt hela natten, samt att han nu befann sig alldeles plågfri, ehuru mycket matt.

Så snart riksrådet hunnit styra ut sig med den ända till otrolighet vida morgonrocken af brokigt triumfant och de guldbroderade hvita sammetstofflorna, som Heldina förra året skänkt honom till julklapp, samt en mössa af ljusblått atlas med silfvergraman, begaf han sig upp till den sjuke.

Men det var icke med samma faderliga huldhet som förr, han helsade den unge mannen och gjorde sig underrättad om huru han befann sig. Tvärtom rådde i herr Skyttes beteende en köld, så märkbar, att den icke kunde annat än på det yttersta förvåna Sarosky.

Man må dock icke föreställa sig, att Skytten med en enda min förebrådde sin stackars handsekreterare hvad denne talat i sin yrsel. Långt derifrån! Men han kallade honom icke sin vän och sin käre gosse, såsom förut; och icke ett ord nämnde han nu om Saroskys ädla handling, hvilken hittills, allt sedan den utöfvades, utgjort ett uppslagsämne för hvarje riksrådets samtal med polacken.

Och efter blott några minuters vistande hos den sjuke, lemnade riksrådet honom och det med en något sträf uppmaning till försigtighet, så att han icke åter måtte gå och förstöra sig, såsom sist varit fallet.

Sarosky var hela dagen uppe; men visade sig om middagen icke vid bordet, dit riksrådet deremot kom så strålande glad, att det ej kunde undgå att väcka hela familjens uppmärksamhet.

"Jag skall säga sedan", svarade han på de till honom ställda frågorna. Men han såg så ytterst förnöjd ut och skämtade med sina barn, samt gaf dem smeknamn, särdeles de båda äldsta döttrarna, dem han aftonen förut trott sig ha skäl att vara så förtörnad på.

De båda flickorna sågo på hvarandra och visste icke hur de skulle tyda detta. Icke heller kunde fru Maria gissa orsaken till sin mans ovanliga solskenslynne.

Riksrådet Johan Skytte var en lika aktningsvärd som lärd man. Enthusiastisk fosterlandsvän, varmt

trogen undersåte, redbar medborgare och exemplarisk familjefader, egde han alla de egenskaper, som förtjena samtidens vördnad och efterverldens välsignelse. Men han var dock icke mer än andra menniskor fri från svagheter, och den hos honom hjertast framstickande var hans öfverdrifna kärlek till höghet och makt; en passion mera ursäktlig på den tiden, då adeln ännu var allt och då anor utgjorde nycklarna till all verldens herrlighet. Visserligen var den vid sina år redan *store* unge konungen nog fördomsfri, för att uppskatta kunskaper och dygd fullt ut så mycket som hög börd; men det var ju ändå så ställdt med hela samhällsordningen, att då den ädle monarken ville utmärka, belöna, framdraga och upphöja någon förtjenstfull medborgare, måste han först göra honom till adelsman. Det gick icke an på annat vis. Det samma hade ju ock varit fallet med Skytten.

Icke underligt då om alla, så väl högre som lägre, ansågo adelskap såsom prerogativ till all framgång i verlden och att Johan Skytte delade denna åsigt. Icke underligt heller, om han, som af de flesta rönte så mycken afund, emedan så väl konungen, som dennes broder och moder voro honom så varmt tillgifne, sökte på allt sätt uppehålla det anseende han en gång vunnit, och att han, i och för den orsakens skull, ville väl akta sig för att ingå frändskap med ofrälse personer, utöfver hvad som redan var förhållandet på hans egen fars sida.

Så snart måltiden var slut och den talrika tjenareskaran, som dervid hade biträdt, hade aflägsnat sig, berättade riksrådet för sin omgifning hvad han på förmiddagen fått veta af konungen sjelf, nämligen den allom öfverraskande nyheten, att Sarosky icke var den han utgifvit sig för, utan till börden en svensk adelsman, med namnet Kyle; *gammal adel*, tillade berät-

taren med tonvigt på orden. Och icke nog dermed; utan han var äfven rik, emedan hans farbror, hvars enda son omkommit genom olyckshändelse, hade dött af sorg och åt brorsonen, hvars dopnamn var Hans, och som nu var hans närmaste arfving, efterlemnat, förutom huset på Käpplinge- eller Blasiiholmen, fyra stora familjegods, Frötuna, Drettinge, Harg och Berga.

Med af förvåning öppnade munnar och stirrande ögon afhörde både fru Maria och alla barnen denna förunderliga berättelse, och det blef, naturligtvis, fråga hvarför den unge mannen hade uppträdt under ett lånadt namn.

Härpå svarade riksrådet, hvad konungen sjelf sagt honom, att Sarosky, som han hittills hetat, dels icke för sin far vågat vistas i Sverge under sitt familjenamn, dels icke ville begagna det, emedan fadern varit känd såsom den der stämplade för Sigismund och derföre var i Sverge förklarad fågelfri. Sonen hade dock icke trifts i Pohlen, utan längtat hit och, för att få vistas i detta af honom så älskade land, antagit och bibehållit den simpla skepelsen af handsekreterare och ofrälse. För kungen hade han dock, under det ensliga samtalet med högstdensamme, tillstått hvem han var, men enständigt vägrat att återtaga namnet Kyle, förrän han på ärans fält fått aftvå det hvarje fläck.

Emellertid vore nu farbrodern och hans son döda, på samma gång som, enligt konungens försäkran, en säker underrättelse ingått från Pohlen, att den gamle Svante Kyle, upprorsmakaren, den i Sverge biltog dömde, hade der aflidit. Hans Kyle skulle således nu uppträda under sitt rätta namn och taga de honom genom arf tillfallna godsen i besittning.

Vi se häraf hur obrottsligt den ädle Gustaf Adolph

hållit det löfte han gifvit sig sjelf, att icke för någon dödlig omtala, att mannen, som ämnade skjuta på honom, hade hetat Kyle, eller att den rätte arfvingen till familjegodsen blifvit i våda dödad af den nye arfvingens fader.

Detta sednare hade dock Hans fått veta mot konungens vilja och uträkning.

Man föreställe sig, om man kan, hvilken glädje denna underrättelse skulle ingifva Vendela, som nu hade allt skäl att hoppas. Ty aldrig skulle Anna löna den unge Kyle med genkärlek; och då . . .

I nästa minut begaf hela familjen sig upp till den älskade lärarn och öfverflyglade honom med den från kungens egen mun härrörande nyheten.

Från den stunden var all köld hos riksrådet försvunnen och han önskade nu ingenting högre än att få Kyle till måg.

XXVII.

På Ebba Brahes bröllop.

I början af Mars månad 1618, eller några dagar efter de nyss tecknade familjescenerna, firades på Stockholms kungliga slott, med mycken pomp och ståt, föreningen mellan den store fältherrn grefve Jacob De la Gardie och Riksdrotset grefve Magnus Brahes dotter, den sköna och intagande Ebba.

Att enkedrottningen skulle göra bröllopet, var naturligt, då bruden var hennes fosterdotter; men lika naturligt var det, att konungen dervid bestred de flesta omkostnaderna, på det att Christinas allmänt kända snikenhet icke, vid ett tillfälle såsom detta, skulle få göra skam åt henne sjelf och åt hela Svenska hofvet, samt reta brudens far, det förmögna riksdrotset, som väl eljest kunnat och äfven velat bekosta högtidligheterna vid den enda dotterns bröllop, heldre än att det skulle bli de båda höggrefliga familjerna ovärdigt.

Allt detta insåg Gustaf Adolph; det var således icke nog med att han bestämde en rund summa till

utgifterna vid det förestående bröUoppet, utan han gjorde sjelf, ehuru med blödande hjerta, de nödiga anordningarna, på det att allt skulle bli så, som det egnade så höga personer. Enkedrottningens invändningar mot hvad hon kallade syndig misshushållning, sökte han genom sonligt vördnadsfulla föreställningar nedtysta; men der det icke hjelpte, måste han taga sin tillflykt till kungligt maktspråk.

Det är ingalunda vår mening att här söka skildra sjelfva bröllopper med alla dess på den tiden öfliga ceremonier. En sådan skildring skulle visserligen för de flesta bland våra läsare vara af stort intresse; men vi finna oss icke vuxne ett sådant företag; och vi betvifla, till och med, att ens den skickligaste häfdatecknare skulle till en sådan framställning hafva erforderliga källor att tillgå.

Vår mening är blott att helt enkelt och enfaldigt, såsom under hela denna familjeskildring varit fallet, teckna några smärre omständigheter vid detta bröllop, denna förening för hela lifvet mellan en bland vårt lands tappraste krigare och mäktigaste magnater, samt henne, den store Gustaf Adolphs sköna och ljufva barndomsbrud, hvars blotta namn väcker intresse och hvars öden aldrig skola upphöra att väcka deltagande, så länge ett Svenskt hjerta slår.

Med en varm och innerlig bön till Gud invigde Ebba Brahe sin gryende bröllopsdag. Hon var lugn, resignerad och stilla, såsom det höfdes den, hvilken gaf vika för nödvändighetens lag.

Af hennes anletsdrag och hela hennes beteende kunde man sluta, att hon mycket kämpat, innan hon kommit till klarhet med sig sjelf, och mycket tänkt, innan hon gick sina tunga pligter till möte.

Med hjertat ännu uppfylldt af kärlek till Gustaf Adolph, ehuru en ren, från alla jordiska önskningar,

s ofrad kärlek, för hvilken hon ej behöfde blygas, hvarken inför menniskor eller den Allseende, kunde hon icke älska grefve Jacob. Men hon högaktade honom, såsom han förtjenade; och detta var henne nog, för att blifva, hvad häfden berättar att hon blef, för honom en trogen och huld maka, samt för deras fjorton barn en kärleksfull och förståndig moder.

Icke en tår perlade i hennes öga, icke en suck höjde hennes barm, då drottningen med triumferande min kom att sätta brudkronan på hennes blonda lockar. Hon slöt sin smärta inom sig, ty hon ville ej gifva den till pris åt profana blickar.

Och då fadern med en qväfd suck och med pannan rynkad af missnöje öfver den vändning saken tagit, mot hvad han hade hoppats, kom att leda henne till altaret i kapellet, såg hon lugn ut, äfven då, och gick med stadiga steg; ehuru Gud må veta, att hon helst önskat vända om, i fall det hade låtit sig göra.

Men marmorblekt var hennes anlete och endast presten och brudgummen hörde hennes inför altaret framstammade ed om kärlek i nöd och i lust.

Äfven kungen var blek; men uppförde sig med all den värdighet som egnade den, hvilken ansåg sig skapad att försaka.

För de fordna älskande återstodo dock ännu tvänne hårdt pröfvande stunder: först den, då kungen skulle lyckönska de nyvigda; sedan den, då han måste, enligt det vid sådana tillfällen oeftergifliga bruket, bjuda bruden sin hand, för att med henne anträda den sirliga, majestätiska fackeldansen.

Bådas hjertan klappade nästan hörbart och deras händer darrade; men ansigtena voro lugna. Det var en förfärlig sjelfbeherskning, för hvilken dock kungen först dukade under; ty så snart den pinande dansen

var slut, smög han sig ut i ett aflägset rum, dit Axel Oxenstjerna följde honom, och der den store konungen, den oförfärade hjelten, den starke mannen, i sin väns famn offrade några tårar såsom skatt åt det obevekliga ödet.

Annas och Vendelas sinnesstämning voro på denna dag hvarannan helt motstridiga; ty medan för Vendela hoppet hägrade i alla dess grannaste skiftningar, rasade inom Annas själ en ny och för henne hittills obekant smärta.

Vi hafva i början af denna berättelse omnämnt en ung flicka, den fjortonåriga Elisabeth Ribbing, en till hälften utsprucken rosenknopp, hvilken lofvade bli alldeles bländande.

Detta löfte hade hon redan hållit. På de sju månaderna, från Augusti 1617, till Mars 1618, hade med denna unga flicka en förundransvärd förvandling föregått. Man kunde med dubbelt skäl likna henne vid en törnros; ty, liksom denna blommornas drottning kan om aftonen ännu vara till hälften fängslad i knoppens gröna omhölje, men om morgonen stråla i full utvecklad ungdomlig skönhet, så var ock fallet med Elisabeth Ribbing.

Tillräckligt lång hade hon redan förut varit, så att hon på längden icke vuxit en hårsmån; men den förr så gängliga getalten hade fått en fyllighet, en rundning, som om den varit danad af gratiernas egna händer.

Äfven det barnsligt naiva uttrycket i ansigtet hade öfvergått till det halft skygga, halft svärmiska hos den blyga jungfrun, som först träder ut i ungdomslifvets och nöjenas verld.

I hela den lysande samlingen fanns ingen, som icke med beundran och välbehag betraktade den älsk-

liga flickan, hvilken, då hon för några dagar sedan fyllt femton år, i och med detsamma hade rättighet att visa sig vid hofvet och bevista de fester der gåfvos.

Men af alla, som sågo henne, tycktes hon dock på den unge hertig Carl Philip göra det lifligaste intrycket. Hans ögon strålade och hans kinder brunno, då han betraktade henne; och talade han med henne, så syntes hela hans inre och yttre menniska så lifvad, att han för henne endast hade ögon, öron och alla sinnen.

Af Anna, som med kärlekens skarpblick följde alla den furstliga ynglingens steg, skulle detta förhållande, naturligtvis, genast bemärkas. Med nästan helvetiska qval i hjertat häftade hon sina blickar på just det, som hon bordt undvika att se; och om hon förr inbillat sig att Carl Philip älskade henne, så skulle hon åtminstone denna afton varit från sina sinnen, för att tro något sådant, ty han bevärdigade henne icke ens med en enda blick, än mindre med ett ord.

Den stackars Erik Lejonhufvud, som med en hopplös älskares fysionomi följde Annas fjät, ehvart hon vände sig, blef af henne mer än vanligt illa bemött; och det hjelpte icke ens att hennes far, som märkte det, gaf henne, mellan fyra ögon, en skarp tillrättavisning för hvad han kallade hennes oartighet mot grefve Erik.

Enkedrottningen märkte, liksom Anna, att Carl Philip alltför mycket sysselsatte sig med den sköna Elisabeth Ribbing. Hon kallade honom derför till sig och uppehöll honom en stund, under något slags förevändning.

Under tiden kom Elisabeth till Anna, helsade henne vänligt och frågade skrattande om hon mindes

hvad som händt, då de sist sågo hvarandra i Annas föräldrars hus — det var nu sju månader sedan; och då Anna sade nej, erinrade Elisabeth henne om bernstenshjertat, som hon rifvit upp ur sin kjortelsäck, så att det föll på golfvet och remnade i två hälfter, hvaraf Elisabeth upptog den ena.

Dessa ord gjorde ett så smärtsamt intryck på Anna, att hon bleknade och måste sätta sig ned, skyllande på att hon mådde illa.

Påminnelsen om att hjertat, som hon fått af hertigen, hade remnat midt itu och att just Elisabeth hade upptagit den ena hälften, gjorde henne obeskrifligt ondt; och en aning, född af den redan väckta plågsamma svartsjukan, skar som ett svärd genom hennes själ.

Aldrig, så länge hon lefde, glömde hon Ebba Brahes bröllop.

Vendela deremot kände sig öfverlycklig; ty Hans Kyle, hvilken af konungen i egen person hade, för några dagar sedan, blifvit inför enkedrottningen och hela hofvet framställd såsom fändrik Kyle, enda arfvingen till de i Sverge belägna många och stora Kyliska familjegodsen, hade äfven blifvit befalld till det lysande hofbröllopet.

Han var således icke mer den obetydlige läraren och handsekreteraren, för hvilken den unga flickan borde rodna att hysa kärlek. Han var, förutan det, att han räddat konungens lif, äfven adelsman, af gammal familj och rik; och dertill hade han omfattat krigaryrket, det för all ungdom så lysande och förhoppningsfulla.

Och icke nog härmed: men den unge Kyle tycktes verkligen denna dagen visa Vendela vida större upp-

märksamhet än vanligt. Kanske tyckte hon blott så, ty man tror ju så gerna hvad man önskar. Likväl talade han mycket vid henne och alls intet vid Anna.

Det var således idel ljufva minnen Vendela hade af Ebba Brahes bröllop; helst hennes far en gång under aftonen hade hviskat henne i örat dessa fyra välklingande ord: *Du kan hoppas, Vendela!*

XXVIII.

Hertig Johan af Östergöthland.

Ännu jublade den öfverlycklige brudgummen, den store och beprisade fältherrn och rike magnaten, grefve Jacob De la Gardie, öfver sällheten att få hemföra en sådan brud, som Ebba Brahe, på en gång den förnämsta, skönaste och huldaste jungfru inom Sverges landamären. Och han jublade med skäl; ty Ebba hade en förundransvärd sjelfbeherrskning; hon var städse vänlig och förekommande, om ock icke varm, emot den förälskade brudgummen, som hoppades att snart vinna hela hennes hjerta, hennes obegränsade tillgifvenhet.

Men hvad Ebba inom sig tänkte och kände, det vet endast Gud och den tysta natten, i hvars sköte hon mer än en gång göt brännheta tårar, icke anade af någon, aldraminst af den sälle maken, som trodde henne vara fullkomligt försonad med sitt öde.

Ännu räckte, fastän det var tvänne hela veckor efter sjelfva vigseldagen, de bullersamma bröllopshögtidligheterna; ty hos alla de talrika slägtingarna

skulle ju det unga parets förening högtidligen firas, och det med de ståtligaste gästabud.

Och den arme konungen, för honom var hvarenda af dessa glädjedagar sorgligare än någon begrafningsdag Icke underligt! . . . Det var ju hans ungdoms leende dröm, som jordades; det var ju hoppet om hans hela jordiska lycka, som för alltid lades i grafven.

Ofta, då han försänkt i tanken på hvad som var och som *kunnat vara*, på något afstånd betraktade alla dessa leende, skrålande, dansande menniskor, förekom det honom, som om de allesammans hade i hast blifvit förvandlade till hemska spöken, hvilka under hånskratt och vilda åtbörder sköflade hans lefnads alla blommor, kastade dem i en djup graf och deröfver skoflade ett högt lager af den svartaste mull.

Då plågade han på några sekunder aflägsna sig, för att andas ut, komma till klarket med sig sjelf och åter kunna antaga en för tillfället passande min.

Hvad som mest plågade honom var Ebbas skenbara lugn, hvilket han, så väl som hela den öfriga omgifningen, trodde vara verkligt.

"Så snart kunde hon då glömma sina eder!" suckade han. "Det är sannt, att hon frivilligt och sjelfmant upplöste vårt band och återgaf mig mitt löfte; men . . . men . . ."

En djup och hjertskärande suck blef alltid slutet på meningen.

Arme Gustaf Adolph! Hade du blott för en enda sekund kunnat blicka in i detta hjerta, der din bild ännu herrskade oinskränkt, säkert hade du då blifvit lugnad; ty du hade då förnummit att detta hjerta led lika gjupt som ditt eget.

Så egoistisk är kärleken!

Men vi vilja återvända till kapitlets utgångspunkt och förtälja, att ännu doftade bröllopskransarna och ännu hade icke glädjesångerna förklingat, än mindre de högljudda önskningarna för de nyvigdas fortfarande lycka, då en sorglig underrättelse plötsligt gjorde slut på så väl brudens och kungens långa själspina, som drottningens och rådets triumferande glädje.

Snart måste alla dessa ansigten antaga ett sorgligt uttryck; alla dessa tungor, som nu pligtskyldigast talade om idel glädje, hopp och allt hvad lifvet har ljuft och herrligt, måste snart af undersåtligt nit tala om sorg och saknad, ehuru få kanske kände dem i sitt hjerta.

Vi skulle hafva lust att likna det menskliga lifvet vid en silfverpoppels blad, hvars lifligt gröna sida gör ögat godt att betrakta, emedan det vittnar om sommar, om naturens fulla kraft och fägring. Men vinden vänder det gröna löfvet; och dess frånsida är hvit — hvit, såsom vinterns istäcke; den talar om naturens hvila, om blommornas härjning.

Så ock i det menskliga lifvet: på ena sidan glädjens fägring; på den andra sorgens dysterhet; en stund hela tillvarelsens fullhet och värma; en annan stund grafvens tomhet och köld.

Till dessa betraktelser, gamla såsom verlden, men likväl ständigt återkommande, tvingas vi här af häfden, som omtalar huru vid kung Gustaf Adolphs, eller rättare, vid enkedrottning Christinas hof glädjen hastigt måste vika för sorgen; huru den purpur, det mångbrokiga siden, det guldbrokat, det silfverskir, de perlor, fjädrar, gramaner, paljetter och blommor, som nyss i oräknelig mångfald uppenbarat sig inom de höga konungagemaken, hastigt måste lemna rum för kolsvarta drägter, samt för tofsar, dynor, draperier och festoner, allt i nattens hemska färg.

Hertig Johan af Östergöthland, i början en ifrig och ganska munter deltagare i alla nöjen och högtidligheter vid Ebba Brahes bröllop, hade derunder ådragit sig en häftig förkylning, hvilken för en annan ung man torde varit af mindre betydenhet, men som för hertigens af djup sorg försvagade och af en långsamt tärande inre åkomma undergräfda helsa blef en obotlig knäck.

Så snart han kände sig illamående, försvann hans glada lynne; och då denna opasslighet ej ville gifva med sig, utan varade i flera dagar, började han ledsna vid festernas buller och längta efter en fullkomlig stillhet.

Hans svärmoder, enkedrottningen, sökte visserligen öfvertala honom att qvarstanna, men hertigen längtade till Bråborg. Dit skulle han ovillkorligen och det stod ej i mensklig förmåga att förhindra hans resa, den han genast anträdde, åtföljd endast af sin vän och förtrogne, grefve Erik Lejonhufvud. För denne var det dock en stor försakelse att från de muntra gästabuden med dans, strängaspel och bägares klang, plötsligt bli förflyttad till det nu mer än någonsin ödsliga Bråborg.

Och det var ju — vi veta det nogsamt — något mer än gästabudens glädje och prakt, som fängslade grefve Eriks själ vid hufvudstaden, medan hans person allt mer och mer aflägsnade sig derifrån, för att vid den lika kinkige som sjuke hertigens sida genom natt och dag skynda ner till Östergöthland.

"Hvad de hästarna springa långsamt!" utbrast Johan den ena gången efter den andra.

Och ändå skall Gud veta att den furstlige kusken icke sparade piskan på de arma bondkrakarnas magra ryggar.

"Af de många olika boningsorter jag haft inom Sverge, och särdeles inom mitt hertigdöme" sade Johan en dag till sin vän, medan de på klingande slädföre åkte framåt landsvägen "har jag alltid mest älskat Bråborg. Der vill jag också dö. Men jag önskar att snart komma fram; ty jag känner att mina dagar äro räknade."

Hans gemål hade stannat qvar i Stockholm, vid sin moders hof, der man ännu kalasade, dansade och drack skålar. Hertiginnan hade väl stundom sina spasmer, fastän de på sednare tiden varit af lindrig art. Under de plågfria stunderna älskade hon dock att deltaga i glädjen och det skulle visst icke ha fallit henne in att så plötsligt lemna den lysande hofcirkel, i hvars medelpunkt hon nu vistades, för att åtfölja sin gemål på en resa, den hon trodde honom endast af en nyck hafva företagit.

Också hade ingen sökt att med ett enda ord öfvertala henne dertill, ty hon var ju beklagligen helt och hållet umbärlig för hertigens trefnad och välbefinnande.

Knappast hade Johan anländt till sin så mycket efterlängtade bestämmelseort, förrän han nödgades intaga sängen. Att han var allvarsamt sjuk, märkte en hvar; och han sjelf hade ju längesedan sagt, att han snart väntade döden. Icke destomindre envisades han att få blifva ensam, skiljd från alla sina anhöriga och omgifvas endast af sin trogne barndomsvän. Men Lejonhufvud, som ej vågade taga sådant på sitt ansvar, lät mot hertigens vilja och honom ovetande ett ilbud afgå till Stockholm, till det kungliga hofvet.

Det var då, som alla vidare fester inställdes; den bullrande glädjen tystades och de höga slottsgemaken lemnades toma, för att sedan — och det ganska snart — klädas i svart.

Och nu begåfvo de sig på väg, allesammans; en-

kedrottningen mycket nedslagen, konungen mera glad än sorgsen, hertiginnan fullkomligt likgiltig och Carl Philip med tungt hjerta och tårade ögon; ty han hade alltid hållit mycket af sin svåger, den gode, känslofulle Johan.

Drottningen, ur hvars ögon glädjen öfver en vunnen seger nyss hade strålat, blef i hast ganska nedslagen, ty nu plågades hon, mer än någonsin, af de bittraste samvetsqval. Det stod klart för hennes själ att den unge furste, till hvars sjuksäng, kanske dödsbädd, hon nu kallades, hade henne och henne hufvudsakligast, att tacka för hela sitt lifs olycka. Ty från henne hade den ju först utgått, den af hennes gemål med så mycken ifver omfattade idéen, att genom giftermål med Maria Elisabeth göra Johan oskadlig. Christina visste att hennes dotter aldrig skulle ingifva Johan några ärelystna tankar, hvilket en främmande, klok furstinna väl kunnat göra; och Carl IX, mån om thronföljdens befästande för sin son, skyndade således att på sin drottnings inrådan afstänga Johan från förbindelsen med något främmande furstehus, väl vetande att den unge prinsen, sig sjelf lemnad, aldrig skulle tänka på återtagandet af den krona han en gång afsagt sig.

Men nu tyckte Christina, väl för tusende gången, och det med en bittrare känsla än någonsin, att hon begått en stor synd, då hon med så mycken envishet påyrkat detta olycksaliga giftermål. Hon hade bordt låta presterna råda; hon hade, framförallt, bordt låta händelserna hafva sin gång, tyckte hon. Omöjligen kunde hon slita sig ifrån den tanken, att Johan hade af sorg ådragit sig den sjukdom, som nu skulle sluta hans lif. Hon darrade vid föreställningen att han stod färdig att inför en högre domstol anklaga henne, och hennes hjerta klappade våldsamt vid tanken på det ö-

gonblick, då hon skulle utbedja sig förlåtelse af den döende.

Tänk om han vägrade henne den!

Christina hade på en gång blifvit ganska vek till sinnes. Men det var också samvetet, denna allt beherrskande tyrann, som nu spelade henne det sprattet.

Hvad kungen angick, var han, såsom vi redan hafva nämnt, mera nöjd än sorgsen. Icke att egoismen här hade öfverhanden; ty väl måste vi bekänna, att Gustaf Adolph innerligen gladde sig öfver att få vända ryggen åt dessa bullrande fester, der allt med en nästan förfinad grymhet påminte honom om den oersättliga förlust han gjort; men han tänkte längre och djupare in i saken och det var icke för hans egen skull och för det hans plågsamma tankar fingo en afledare, som han utan motvilja anträdde den oförmodade resan till Bråborg. Nej; i den store Gustaf Adolphs hjerta hade ju svenska folket alltid haft sitt rum vid sidan af hans älskade barndomsbrud. Icke underligt då, att när pligten förbjöd honom att tänka på henne, tankan på hans tappra, hans älskade svenskar måste framför allt sysselsätta honom.

De arma östgötharnas beklagansvärda tillstånd under en öfverherre, hvilken af maklighet eller likgiltighet alls icke befattade sig med styrelsen af sitt hertigdöme, hade länge väckt den menniskoälskande konungens deltagande. Så olyckligt hade dock hans i öfrigt så store och insigtsfulle farfader, stiftaren af hertigdömen inom Sverge, tillställt, att deras innehafvare voro fullkomligt försäkrade mot konungens inblandning i deras styrelse; så att, allenast de sjelfva uppförde sig såsom laglydiga undersåter och icke förgrepo sig mot Herrans smorda, eller hans regering, egde de full rätt att inom sina hertigdömen styra och ställa efter godtycke; något hvaraf deras arma undersåtare vanligen

fingo lida, och det utan att ega den tillflykten att om beskydd anropa hela rikets konung.

Gustaf Adolph, hvilken liksom alla andra insåg, att hans sjukliga syster ej kunde bli gammal, motsåg med en sann och ädel tillfredsställelse den dag, då han skulle få förena hertigdömet Östergöthland med de öfriga, under hans egen konungaspira lydande provinserna. "Då", tänkte han, "skola de arma östgötharne icke längre sucka under gisslet af obarmhertiga, orättfärdiga embetsmän, utan tillgodonjuta ett fritt folks första och naturligaste rättigheter. Dör Johan nu, så blir jag deras styresman; och när min stackars syster en gång slutar lida, indrager jag till kronan detta blomstrande och bördiga landskap. Nog af att min broder blifvit af vår salige fader förlänad med provinserna Södermanland, Nerike och Wermland, en olycka, som jag ej förmår afhjelpa. Östgötharne skola åtminstone snart komma under en mild, rättvis och omtänksam styrelse.

XXIX.

I April **1618**.

Länge och envist bibehöll vintern det året sitt herravälde i norden. Och derpå undrade ingen; ty han hade ju förskansat sig med så starka broar af is och så höga murar af hopfrusna drifvor; och man har väl aldrig sett någon gammal furste, hvars herradöme är väl grundadt och hvars gränsor synas honom väl tryggade, godvilligt nedstiga från sin thron, aldraminst för en sådan ung spelevinker, som våren.

Ännu gladde sig alla krigares anhöriga åt den lyckan att i sina hem få behålla de kära, dem de dock alltför snart skulle under tårar sakna, och kanske aldrig återse.

Men det var icke utan, att ju de raska, vid det muntra fältlifvet vanda kämparna började finna tiden lång "under sotad ås", såsom de väldige fornsvenskarne plägade säga.

Ändtligen, sedan det var lidet långt in i April, ja, öfver medio af densamma, började en gladare sol, en för hela naturen lifvande och hoppgifvande sol, som med skäl kunde kallas vårsol, att med milda ögon blic-

ka genom de brustna molnen, hvilka allt mera gåfvo sig undan, och samlade sig i flockar, för att än stora och majestätiska, såsom snöberg, än små och lätta, såsom svanor, simma bort i det omätliga blå.

Och hustrur och flickor betraktade under tyst ångest huru krigarne skurade sina vapen och fejade sina bandtler.

För dessa stackars qvinnor var våren icke välkommen. Solen, som smälte drifvorna och lockade det ljusgröna gräset ur jordens sköte, lifvade icke *deras* sinnen, och sången af de sorlande vårbäckarne förekom dem ful och oharmonisk.

Ty när hjertat lider, älskar man icke att omgifvas af glädjens och hoppets bilder, hvilka för de lyckliga utgöra en ny källa till njutning. Höstens förgängelseprägel och vinterns dödlika stelhet harmoniera mer med en sorgsen själ, än den sprittande våren med sina ljumma fläktar och knoppande sippor.

Men i hamnen vid Skeppsholmen var det lifligt; ty rikets örlogsflotta rustades till kriget med Pohlen. Vindspel och hissverk voro i jemn rörelse. Man hojtade och skrek, bar och drog, bultade och hamrade, allt under muntra sånger och högljudda skrattsalfvor; ty sjömännen längtade ut från land, längtade att ånyo få brottas med de tjutande vindarna och på skummig våg tumla om med krigets vilda gudom.

Och Erik i Porten, en ung och rik handlande i Stockholm, sonson till den namnkunnige Pehr i Porten, som var skön Adgas far, hade vid denna tiden mycket att sköta, äfvenså *mäster Påfvel*, eller Pål Tjörne, han, som hyrde de stora magasinerna i Vargsgränden, i riksrådet Skyttes hus; ty båda dessa köpmän voro de rikaste och mest ansedda i Stockholm och hade de största leveranserna för Arméns Flottas behof.

Öfverrallt, der någon krigsrustning förehades, var

konungen synlig, förrän man visste ordet af. Han öfversåg allt med sin säkra och ljusa blick; upplyste med sina råd och uppmuntrade med sin röst. Der han var närvarande, fortskyndade arbetet med en otrolig snabbhet. Ty man lydde honom af böjelse, lika mycket som af fruktan; och det fanns väl ingen, som hvarken ville eller vågade göra honom emot.

Hertig Johan af Östergöthland var längesedan död och jordad och, man kunde nästan säga — i och med detsamma glömd. Den gode, men svage mannen hade ej på länge offentligen uppträdt, hvarken såsom krigare eller politikus. Från det förra hindrades han af sin klena helsa; från det sednare af èn från första ungdomen fattad och noga iakttagen grundsats, att aldrig blanda sig i något, som hade ringaste gemenskap med regeringsärenderna. Hans namn står således glanslöst och betydelselöst i häfden, som blott vet omtala att han lefvat och dött, samt att han var en god och fredlig, overksam och slösaktig, obetydlig och olycklig furste.

Hans barndomsvän, Erik Lejonhufvud, sörjde honom djupt och uppriktigt; men unnade honom dock så gerna den stillhet han nu åtnjöt *under* den grönskande jorden, på hvars yta han ju aldrig funnit sällhet och frid.

Hans död hade varit en sann christens och stunden, då han på sin sotsäng tog farväl af anförvandter och omgifning, hade varit en af de mest både rörande och skakande. Åt konungen, sin höge svåger, hade han med full tillförsigt anbefallt sitt hertigdöme och sin stackars gemål; enkedrottningen hade han af uppriktigaste hjerta förlåtit, då hon under poroxysmer af den djupaste ånger anklagat sig såsom skaparinnan af hans olycka; af alla, alla, till och med de ringaste tjenare, hade han tagit det mest rörande farväl.

Med hertiginnan var det för underligt. Sjelf tillstod hon ju, att hon aldrig hade älskat sin gemål och en hvar visste nogsamt hur hon hade haft ledsamt i hans sällskap, fullt ut så mycket, som han i hennes. Äfven hade hon under hans sjukdom visat den största kallsinnighet och man hörde henne aldrig yttra ett ord, som utvisade att makens plågor eller möjliga bortgång på ringaste sätt oroade henne. Men när hertigen ändtligen, fullt medveten af sitt snart annalkande slut, samlade sina närmaste omkring sig och tilltalade dem i de mest rörande ordalag, sin maka först af alla, fick hon sina spasmer och måste föras ut ur rummet. Sedan han var död, började hon sörja, sörja djupt och innerligen, såsom hade hon först nu kommit under fund med att hon ändå älskade honom. Hon ville ständigt sitta bredvid liket och man hade svårt att hålla henne aflägsen medan det balsamerades och sveptes.

Så länge det ännu var ofvan jord, gaf hon sig temligen tillfreds och hennes sorg, ehuru synbart ganska bitter, var dock vacker och i sanning rörande; ty den var stilla osh värdig, såsom det egnar en kristen; men från och med begrafningsdagen blef förhållandet annorlunda. Hon ville åter ut i sorgsalen, för att ännu en gång se Johan; och när man sade henne att detta icke lät sig göra, emedan kistan redan var bortförd och det kungliga liket då som bäst jordfästades, fick hon de starkaste konvulsioner, var i många dagar sängliggande och från den tiden nästan aldrig redig. Det märktes nu att hon saknade sin aflidne gemål vida mer, än man af henne skulle kunnat vänta; ty hon sökte honom öfverallt och talade beständigt om honom, såsom om han ännu hade varit i lifvet och när som heldst kunnat komma in till henne.

I ett ganska beklagansvärdt tillstånd, som än kun-

de kallas fullkomlig slöhet, än bedröfvelse, än ursinnighet, lefde hon ännu fem månader efter hertigens död, tills ändtligen himlen förbarmade sig öfver henne, skickade den välgörande dödsengeln äfven till henne och lät henne få hvila ut i samma graf, vid sidan af den bortgångne, då hertigdömet Östergöthland blef indraget till kronan, enligt hvad konungen redan före hertigens död hade beslutat.

Hertig Johan var försänkt i oerhörda skulder, fastän hans inkomster hade varit ganska betydliga. Slösaktig ända till öfverdrift och oförlåtligt godtrogen mot en mängd bedrägliga tjenare, var han med all sin godhet en dålig husbonde, hvilken alls icke förstod att hålla debet och kredit i jemnvigt, ej heller att med handhafvarne af sina egodelar hålla någon erforderlig räfst.

Också hade, på sednaste tiden, missförhållandet mellan hans inkomster och skulder på det högsta oroat honom. Det var derföre han på sin dödssäng bad konungen låta hertigdömets afkastning en längre tid anslås till betalande af skulden, "på det", yttrade den fromme hertigen, *"att bedragna borgenärer ej måtte få orsak att qvida och beklaga sig på min döda mull*)*.

Ändtligen var allt färdigt för konungens afresa till kriget i Pohlen.

Dagen före densamma begaf han sig till sin halfsyster, prinsessan Catharina, eller pfalzgrefvinnan,

*) Historiskt.

som hon vanligen kallades, sedan hon blef förmäld med pfaltzgrefven af Zweybrüchen, Johan Casimir.

Prinsessan var ensam i sitt kabinett, om man undantager hennes lilla dotter, Christina Magdalena *), ett ännu icke två-årigt barn, med hvilket den hulda modern satt och lekte.

Vid konungens inträde i rummet ville prinsessan stiga upp; men han hindrade henne derifrån, och i stället att, såsom hon bjöd honom, taga plats bredvid henne, blef han stående med armarna i kors öfver bröstet och betraktade med mycket intresse den sköna gruppen af moder och barn.

"Min ädle broder och konung!" sade prinsessan med en min af innerlig ömhet; "det gläder mig att se dig så lugn."

"Lugn?" upprepade konungen.

"Ja", återtog prinsessan. "Jag har icke på länge sett din panna så klar. Om jag icke älskade dig så högt, skulle jag vredgas på dig."

"Vredgas? . . . Och hvarföre det?"

"För det du ser så nöjd ut, just då du står färdig att lemna oss."

"Ack, goda Catharina!" suckade den unge monarken. "Jag har länge behöft och längtat efter den förströelse jag nu skall finna i krigets buller. Men dig, min syster, beundrar jag."

"Du beundrar mig, broder! . . . Och af hvad skäl?"

"Af det skälet att du, just du ser lugnare ut än någonsin. Och likväl rycker jag, redan om några få dagar, din gemål ur dina armar, för att föra honom långt bort ifrån dig."

---

* sedermera förmäld med prins Fredrik af Bäjern.

"Ack, broder, det är ju hvarje krigarhustrus lott, att nu snart sakna sin make. Kanske är jag ändå den lyckligaste ibland dem; ty min make fäktar ju vid sidan af vår älskade konung och . . ."

Här stannade hon, kämpande med de frambrytande tårarna.

"Ser du", sade konungen, "du vill göra dig starkare än du är. Beklagligt är det dock att Johan Casimir måste lemna dig just nu."

"Ja, nu bli vi, fruntimmer, just rätt ensamma", återtog pfalzgrefvinnan och försökte att le. "Ni resen, allesammans ifrån oss. Alla, ända till Carl Philip, som i dessa dagar anträder sin utländska resa."

"Många resa med längtan och fröjd, andra med sorg och saknad", genmälde Gustaf Adolph. "Men af alla dem, som gå att slita sig ur en makas, en bruds eller en moders armar, vet jag ingen, den jag så djupt beklagar, som gref Jacob De la Gardie."

"Och hvarför just honom?"

"Fattar du icke det?"

"Nej, visst icke."

"Men, så betänk då, älskade syster; — att vara *Ebbas* make och efter sju veckors äktenskap nödgas lemna henne, lemna henne på flera långa månader! . . . O, det måtte vara förfärligt. Hela min svartsjuka försvinner vid tanken på denna skiljsmessa, den han dock måste bära som en man och en hjelte egnar."

Prinsessan, som märkte att hennes höge broder vid dessa betraktelser åter blef dyster, svarade icke härpå, utan räckte honom den lilla flickan, hvilken leende och jollrande sträckte sina små armar emot honom.

Konungen satte sig, ställde barnet på sitt knä och lät det leka med hans hakskägg och den breda hvita halskragen.

Efter att flera gånger hafva kysst den lilla prinsessan, återgaf han henne åt dess moder.

"Syster!" sade han, "måtte det barn, åt hvilket du under min bortovaro ger lifvet, bli en gosse!"

"Åh!" svarade pfalzgrefvinnan, "det är mig alldeles likgiltigt."

"Men icke mig, Catharina."

"Icke? . . . Men hvarföre?"

"För det, att du måste skänka mig en efterträdare på Sverges thron *)."

"Jag?" ropade prinsessan, förvånad.

"Ja, du. Åt hvem skulle jag heldre, vid mitt frånfälle en gång, vilja lemna thron och rike, än åt sonen af en älskad syster, som i alla lifvets förhållanden varit mig en vis rådgifvarinna och tröstande vän."

"För Guds skull tala icke så, ädle broder!" bad Catharina med ett uttryck af verkligt bekymmer. "Skulle då Gud neka dig den lyckan att få en egen son?"

"Men, jag har ju föresatt mig att aldrig förmäla mig."

"Föresatt? . . . Omöjligt. Min broder och konung, Sverges afgud, Sverges stolthet och framtida hopp, den redan store Gustaf Adolph, på hvilken en hel verldsdel längesedan med beundran fästat sina blickar, skulle fatta en föresats, så orimlig, som att icke

---

*) Dessa profetiska ord lärer Gustaf Adolph verkligen vid något tillfälle hafva yttrat till pfalzgrefvinnan, hvars son, Carl Gustaf, också sedermera blef konung i Sverge.

gifta sig? — Nej, broder; du känner alltför väl hvad du är skyldig det land, hvars styresman du är, och som af dig fordrar icke blott sällhet för det närvarande, utan ock för kommande slägter."

"Och för denna sällhet, som du kallar det, måste jag då uppoffras? Man har med våld och list, med ondska och skadeglädje, slitit mig ur famnen af den enda qvinna jag kunde älska. Välan! . . . jag har gifvit vika för ständernas önskan och vi äro nu qvitt."

"Icke så, min ädle Gustaf Adolph. Dock förmodar jag, att hvad du nu säger, upprepar du icke om några månader. Ditt hjertesår är ännu för färskt; det fordras någon tid, innan ärr hinner växa deröfver. Sedan, hoppas jag, skall allt bli annorlunda. Den sköna kurfurstinnan af Brandenburg skall . . ."

"Tala icke om henne, syster; jag vill icke höra det."

"Men, hon skall ju vara så älskvärd."

"Ännu en gång, nämn henne icke."

"Jag skall tiga, efter du så befaller. Dock — en annan sak, som väcker min förundran är, att du icke nämner vår yngre broder, då du talar om den sorgliga möjligheten, att du doge utan bröstarfvingar."

"Nej, Catharina, jag talar icke om honom, och det med flit. Carl Philip är en ädel, en älskvärd och intagande yngling, men till regent kommer han aldrig att duga. Vår fru moder har, genom sitt klemande, gjort honom oskicklig dertill."

"Jag tror att du dömmer för hårdt", sade prinsessan. "Emellertid skola vi hoppas att hans arfsrätt till Sverges krona aldrig kommer i fråga; ty än-

nu en gång, min store broder, skall kärleken värma ditt hjerta och då skall han icke gäcka dina förhoppningar såsom nu var fallet. I aningens framtidsperspektiv ser jag dig såsom en lycklig make, och fader för en ätt, hvilken genom sekler skall styra det gamla goda Sverge."

Konungens och hans systers samtal blef här afbrutet af pfalzgrefven, som inträdde.

XXX.

Mor och dotter.

"Min Gud, flicka! . . . hvarifrån kommer du?" ropade med någon förvåning fru Maria Skytte till sin äldsta dotter, som en förmiddag helt oförmodadt inträdde; ty Anna var, för den veckan, tjenstgörande på hofvet.

"Har jag då blifvit en främling i mina föräldrars hus?" frågade Anna med ett misslyckadt försök att le.

"Så du talar!" utbrast den stränga modern. "Det förekommer mig, som om du icke rätt visste hvad du säger."

"Huru så, vördade moder?"

"Jo, i anledning af det yttrandet, att du skulle vara en främling här. Visserligen är du borta, långa tider; men så är du ju också långa tider hemma."

"Ack, bästa moder; det var ett skämt.

"Skämt? . . . Så-å? . . . Du skämtar, du?"

"Jag? . . . ja — hvarför icke?" sade Anna och vände sig åt fönstret.

"Barn", sade fru Maria, hos hvilken den *ömma* modern redan började taga öfverhanden öfver den *stränga*; "det står aldrig rätt till."

"Rätt? . . . hvad menar min mor?"

"Jag menar att du döljer något för mig; och deri gör du orätt, Anna."

"Och hvad skulle jag dölja?"

"Hvad vet jag? Någon sorg; någon djup, hjertfrätande sorg."

"Visst icke, vördade moder."

"Säg icke så, barn. En moders öga är genomträngande, i fråga om barnens ve eller väl. För en moders blick är dotterns hjerta såsom ett genomskinligt glas.

Anna spratt ovillkorligen till vid dessa ord och tänkte:

"Min Gud! . . . månne hon har genomskådat mig och kommit under fund med min kärlek till hertigen?"

"Anna!" återtog fru Skytte, i det hon gick närmare och fattade flickans hand; "du gör orätt i att icke välja din mor till förtrogen i dina sorger. Jag kan visserligen förefalla sträng; men Gud, som ser i djupet af min själ, vet bäst att ingen mor kan vara ömmare och varmare än jag."

Utan att svara ett ord, fattade Anna sin mors hand och tryckte den till sina läppar.

"Du bemödar dig att le", återtog fru Maria; "men jag ser tydligt att du har större lust att gråta."

Och hon hade rätt. Anna gret beständigt, så snart hon kunde göra det utan vittnen. Hon gret öfver Carl Philips förestående resa till utlandet, hvilken han om några få dagar skulle anträda, för att bli borta ett helt år.

"Nå? . . ." fortfor den ihärdiga modern, "får jag intet förtroende af dig?"

Anna kämpade synbarligen med de frambrytande tårarna.

"Se så", sade hennes mor, "tvinga dig icke längre, utan brist ut, du, kära barn. Du skall veta, att du icke nu är på hofvet; der man noga måste studera hvarje min, hvarje åtbörd; utan ensam med din mor, som innerligen håller af dig och vill ditt väl. Nå, derpå tviflar du väl icke; ty hvem kan vilja vår sällhet allvarligare och ömmare, än en mor, som burit oss under sitt hjerta? . . . Kom du, Anna, och gråt ut i min famn och säg mig sedan din själs onda, så får jag se om jag ej kan hitta på någon bot derföre."

Aldrig hade Anna funnit sin mor så öm och deltagande. Det rörde henne djupt, att denna stränga, stolta qvinna en gång kunde nedlåta sig till förtrolighet med någon af sina barn.

Också lydde hon henne nu villigare än någonsin. Hon kastade sig i hennes armar och snyftade högt.

Fru Skytte hade emellertid satt sig ned på en med röd schaggdyna försedd bänk och dragit Anna ned bredvid sig, något alldeles oerhördt, något, som aldrig förr hade händt, med den om sin moderliga respekt så noggranna fru Maria, hvars barn vanligen, både söner och döttrar, måste stå, — och det i en ganska vördnadsfull ställning ändå, när de talade med henne.

"Nog må du tro, barn, att jag vet hvad som fattas dig", började hon åter, efter en längre paus.

Anna bäfvade: ty hon visste bestämdt att modern skulle strängt ogilla hennes kärlek till hertigen.

"Du vet huru jag var emot din ansökan om hofjungfruplats", fortfor fru Maria, "derföre vill du icke, tors du icke beklaga dig."

Den unga flickan andades lättare.

"Du finner dig olycklig vid hofvet?"

"Ja! ja!" snyftade Anna, som med tillfredsställelse omfattade detta tillfälle att få blanda bort saken.

"Visste jag icke det!" menade modern och såg mäkta slug ut. "Du har tusende gånger ångrat, att du sträfvade till slottets gyllene salar."

Anna teg; ty hvad skulle hon svara? Drottning Christina var odräglig; men ännu hade icke Anna ångrat att hon kommit till hofvet.

"Säg ut, du", återtog modern. "Det är ej värdt att längre hushålla med den saken. Liksom icke jag skulle på mina fem fingrar veta huruda n enkedrottningen är! . . . Hon har väl bannats, nu igen?"

"Hon bannas beständigt, vördade moder."

"Ja, ja! . . . jag vet . . . jag vet. — Ni tycker, ni barn, att jag är sträng; men Christina lär vara värre, hon."

"Min mor är alltid rättvis" svarade Anna.

"Ja, det berömmet kan jag taga åt mig" genmälde fru Maria. "Rättvis bör man vara, om strängheten skall verka till godo. Nå, men säg mig, min flicka: hvad är det nu igen, som drottningen funnit i olag?"

"Hon finner allting i olag, bästa moder. Aldrig får hon nog sydt, nog stickadt och knyppladt. Vi, hennes hoftärnor, arbeta som trälinnor, utan att ens våga se upp, än mindre tala ett ord; och ändå påstår hon, att vi ingenting göra. Och — icke nog dermed: men hon har på de sednare dagarna, företagit sig att gräla öfver tråden."

"Öfvar tråden?"

"Ja; hon påstår att det går för mycket tråd åt till sömmen."

"Hm! hm!" mumlade fru Skytte, skakande på hufvudet.

"Och vet mor hvad hon slutligen hittat på?" frågade Anna.

"Hon måtte väl inte mäta ut trådändarna heller?"

"Jo, just precist. Hon mäter sjelf ut trådändarne af nystanet, så långa hon vill hafva dem; ty om vi taga för långa ändar, påstår hon att sömmen går för långsamt, och taga vi dem för korta, så säger hon att vi hindra oss med att för ofta träda på nålen."

"Det var förskräckligt! Hon är värre än jag" menade fru Maria leende.

"Och vet mor" fortfor Anna, som nu kommit i farten med att beklaga sig, "vi ha sytt lakan deruppe, nu, på den sista tiden. Tråden har varit dålig och svag, så att den ofta gått af. När hon då kommit och fått se, att några afslitna ändar legat på bordet, har hon varit alldeles utom sig öfver en sådan slarfakttighet och misshushållning, samt strängeligen tillsagt, att hon ej ville se sådant, utan att hvarje trådända, som hon afmätt, måste sys upp ända till slutet."

"Nå? . . . blef tråden starkare sedan?"

"Det blef den vist inte; ty i trots af all vår vaxning, går den ändå af."

"Och hvad har drottningen sedan sagt om de afryckta ändarna?"

"Ingenting; ty hon får ej se dem, utan tror nu att tråden håller bättre, genom att försigtigare handteras."

"Men hvad gören ni af ändarna då?"

"Vi äta upp dem." *)

"Ha! ha! ha!" skrattade fru Maria, som högst sällan skrattade. Men hon blef straxt åter allvarsam och sade:

"Det är verkligen synd med er, stackars flickor, som nödgas omgifva en sådan drottnings person. Ty, när hon kan vara sådan, i fråga om de lumpnaste småsaker, hurudan skall hon då vara i saker af någon betydenhet?"

"Ack, moder!" suckade Anna, som nu, då Carl Philip stod färdig att resa bort, kände sig sakna all kraft till att fortfara med den träldom hon så villigt åtagit sig. "Drottningen är förskräcklig. Hon kan göra oss fåniga allesammans."

"Menar du" frågade modern, "att icke jag längesedan har märkt hvar skon klämde hos dig? Du har ju, särdeles på den här sista månaden, gått som under jorden. Men dig borde jag dock icke egentligen beklaga; ty först och främst hade du icke vid hofvet att göra."

"Min far ville det."

"Skyll icke på din far. Idén kom från dig, i alla fall, fastän din far villigt samtyckte. Dock, säg mig: Är det också din far, som *qvarhåller* dig hos drottningen?"

Anna studsade och hela hennes ansigte blef blodrödt.

"Jag kan" stammade hon "icke komma ifrån hofvet."

"Och hvarför?"

---

*) Alltsammans historiskt. Så ytterligt snål och elak var Christina af Holstein, att hennes hofjungfrur nödgades äta upp trådändarne, för att slippa bannor.

"Min far skulle komma i onåd, om . . ."

"Visserligen" afbröt modern, "skulle Christina bli förtörnad om du begärde afsked af hvad orsak, som heldst. Men mot en så giltig, som ett giftermål, kan hon dock ingenting invända. Skynda derföre att förlofva dig med Erik Lejonhufvud, och jag ansvarar dig för att du i samma stund skall bli qvitt din pinande hoftjenst."

"Nej, goda moder, förlåt mig, men detta är en villfarelse. Jag skulle, ehuru förlofvad, ändå nödgas qvarstanna hos drottningen, om hon ville det."

"Nå, så gift dig då. Vi skola rusta till bröllopp i aldra största hast. Huset är, Gud ske lof, i den ordning och det välstånd, att vi när som heldst kunna tillställa ett stort gästabud, utan alltför många förberedelser. Och hvad din utstyrsel angår, så vet du väl att den, sedan ett helt år, ligger alldeles i ordning."

Anna böjde hufvudet, djupt, djupt, för att ej förråda sin starka sinnesrörelse.

"Ja, ja" fortfor modern "hvad jag säger, är mitt rena allvar. Grefve Erik drager visserligen om några få dagar i krig med kungen. Men, hvad gör det?" Du slipper emedlertid att vara hofjungfru och får, medan du är en ung gräsenka, vistas hemma i dina föräldrars hus. Blir icke det roligt?

"Nej, min Gud! . . . min Gud! . . . visst icke."

"Icke? . . . hvad säger du flicka?"

"I mina föräldrars hus är visst ljuft att vistas; dock — heldre till min död hofjungfru hos drottningen, än gift med gref Erik."

"Du är en besynnerlig varelse! Hvad har du då emot den vackre, intagande mannen?"

"Ingenting annat, än att jag ej kan älska honom."

"Det lär sig nog, mitt barn. Tag bara exempel af Ebba Brahe. Du må tro, att hon var långt ifrån att

älska grefve Jacob; tvärtom hyste hon för honom den största kallsinnighet; det vet hela verlden. Men, hon tog, såsom en klok flicka, sitt förstånd till fånga och fogade sig villigt efter förnuftiga menniskors råd. Det är en riktig glädje att se hur väl hon nu finner sig i sitt öde; och helt säkert blir hon en lika lycklig, som värdig hustru. Och kom ihåg, Anna; det var väl värre för henne, som i så många år burit en trogen kärlek inom sitt bröst, än för dig, som, mig veterligen, ännu icke har fattat kärlek för *någon*."

Anna böjde sig ned. Det var någonting i olag på hennes svarta, silfverbroderade sidensko och hon petade länge derpå.

"Hvad gör du då med foten?" fräste ändtligen fru Maria, som blef otålig och som icke begrep att Anna blott ville dölja sitt högt glödande anlete.

Och ändå hade den stränga frun nyss yttrat att en dotters hjerta vore, inför en moders öga, såsom ett genomskinligt glas.

Emedlertid hade Anna något hemtat sig och reste sig åter upp.

"Jag tyckte" började fru Maria ånyo "att jag hörde omtalas huru hertig Johan på sitt yttersta talat med dig till förmån för gref Erik."

"Ja, det är sannt, vördade moder. Det var en förmiddag, på Bråborg; just ett par dagar före hertigens död. Han hade befallt, att så många som möjligt skulle på en gång samlas kring hans dödsbädd. Jag, som var i enkedrottningens följe, befann mig med i sjukrummet. Sedan nu den gode hertigen tagit ett rörande farväl af hertiginnan, som fick sina spasmer, af drottningen, som snyftade, af konungen, som var djupt rörd, och af hertig Carl Philip, utfor hvars kinder klara tårar rullade, tilltalade han sin barndomsvän, grefve Erik, i de mest rörande ordalag, hvarefter han nämnde

mitt namn. Man sade honom att jag var der och jag nödgades framträda. Då fattade den döende fursten min hand och ville lägga den i grefve Eriks, men . . ."

"Men?" upprepade fru Maria, då Anna tvärtystnade.'

"Men" återtog Anna "jag drog handen tillbaka."

"Du drog den tillbaka?" utropade modern med en åtbörd af bestörtning.

"Och skulle jag icke det, moder? Jag vet ju, att hvad man lofvar en döende, är detsamma som en helig ed, hvilken aldrig kan brytas; och jag aktade mig att afgifva ett löfte, som jag aldrig ämnade uppfylla."

"Men, det var ju att bedröfva den döende."

"Kanske, vördade moder; likväl var detta bättre, än om jag begått en mened"

"Nå, men . . . kära Anna; jag förstår mig icke på det der, alltsammans! och det är väl derföre, att jag icke rätt hört det beskrifvas, från början till slut. Jag har ju också aldrig fått tid att rätt språka med dig derom. Berätta mig nu hur det var."

"Jo, det var så, vördade moder, att den döende hertigen ville, som jag redan sagt, lägga min hand i Lejonhufvuds. Men då jag, liksom hade jag blifvit stungen af en orm, hastigt ryckte handen tillbaka, blef den sjuke synbart bedröfvad och sade:

"Ni vill då icke uppfylla en döendes sista bön, den att förena er med min vän Erik? Ers Nåde svarade jag honom; jag vill icke fästa mig genom ett heligt löfte. Och hvarför? frågade han. Derför, svarade jag, att jag icke kan älska grefven och . . ."

"Och? . . . tystnade du der?"

"Ja, moder; men hertigen förstod rätt väl min mening, utan att jag talade den till punkt; ty han suc-

kade och sade: "Ja, ja, ett äktenskap utan kärlek är . . ."

Icke heller han talade meningen till slut. Men efter ett litet uppehåll, tillade han: Jag trodde dock att ni med tiden skulle kunna älska min hederlige Erik. Han är en så god, så förträfflig menniska. Men efter så är så . . .

Han vinkade med handen och jag drog mig bort från dödsbädden.

"Emedlertid" återtog fru Skytte, "hindrar det alldeles icke, att du ju hädanefter kan fatta tycke för grefve Erik och gifta dig med honom. Hertig Johan skall dervid — så vida det är sannt, att de saliga från sin himmel se ned till dem de i lifstiden hållit kära — glädja sig åt, att hans sista önskan blifvit uppfylld: oberäknadt att vi, dina föräldrar, å vår sida skola glädja oss öfver en mâg, sådan som grefve Erik, samt öfver att ett bland våra många barn, af hvilka alla äro oss lika kära, för lifstiden blifvit så väl och hederligt försörjdt."

Fru Maria talade här, såsom hvarje praktiskt omtänksam mor, prosaiskt förnuftigt. Hon satte utkomsten i första rummet och rangen i det andra. Hvad kärleken angick, tycktes hon hafva under sitt eget tjugutvååriga äktenskap glömt, att just den mest ingår i en sjuttonårig flickas beräkning.

Anna kastade sig på knä för sin mor och fattade hennes hand, den hon häftigt tryckte till sina läppar, medan hon sköljde den med sina tårar.

"Af nåd, älskade moder!" ropade hon "låt mig förblifva ogift!"

Men fru Maria, som var en fiende till alla öfverdrifna känsloutbrott, blef helt ängslig vid dotterns be-

teende, bad henne för Guds skull stiga upp, samt tillade:

"Må samtalet för denna gången vara slut oss emellan! Men nu skall du säga mig hvarför du fick komma hem i dag, midt på förmiddagen."

"Drottningen tillät mig det, svarade Anna, medan hon tillbringar hela denna dag hos den sjuka hertiginnan.

XXXI.

Den sista lektionen.

Ingen dag förflöt, då icke fändrik Kyle var uppe på slottet och hade enskildta samtal med konungen och grefve Oxenstjerna, hvilka båda funno ett särdeles behag i att rätt utforska, pröfva och begrunda den unge mannens lika upphöjda, som bottenärliga karakter.

Gustaf Adolph lofvade sig mycket af hans brinnande håg för krigsyrket, hvilket han med kropp och själ omfattade; ty han använde nästan hvarje stund af dagen dels till militäriska studier, dels till krigiska öfningar.

Oxenstjerna, deremot, var förtjust i hans djupa, och för den tiden verkligen ovanliga kunskaper, hans mångsidiga vetenskapliga bildning.

Både konungen och hans vän fröjdade sig åt den unge mannens lågande kärlek till Sverge och hans lika lågande hat till Pohlen, mot hvilket land han intet ögonblick tvekade att draga i strid. Ty han saknade alla möjliga slägtskaps- och vänskapsband, hvilka skulle kunnat göra det till en samvetssak för honom att utgjuta polskt blod.

Sina ärfda egendomar hade han i laglig ordning tillträdt; och det emedan kungen så hade uttryckligen *önskat*. Den unge arftagaren hade dock förbehållit sig vissa villkor; hvaraf ett var, att egendomarne skulle under hans bortovaro förvaltas af redliga män, dem konungen sjelf utsåg; dessutom hade den nye egaren anslagit halfva afkastningen, under tio års tid, till bildande af en fond, hvaraf räntan skulle såsom stipendium tillfalla några fattiga, men arbetsamma ynglingar af ofrälsestånd, hvilka egnade sig åt studier.

Med innerlig glädje gaf den ädle Gustaf Adolph härtill sitt bifall, i tysthet beundrande den unge stiftarens klokhet och menniskokärlek.

Något mer, hvarom Kyle enträget ehuru i största hemlighet, hade bönfallit hos konungen, hade denne också bifallit. Men detta förblef, tills vidare, mellan den ädle monarken och hans nye gunstling.

Kyle hade nemligen ingen ro, så länge han visste sin far vara obegrafven. Väl hade den gamle konungahatarens lik utan all öppen skandal blifvit undanskaffadt; ty Gustaf Adolph ville ju, som vi redan veta, undvika all möjlig offentlighet, i fråga om denna ledsamma affär; men då ingen, icke ens kungen kände hvem den mordiskt sinnade i lifstiden hade varit, förfor man med hans qvarlefvor som med en annan sjelfspilling på den tiden: — man gräfde ner dem i tysthet, utan jordfästning, — och det vid galgbacken.

Derifrån var det, som Hans Kyle nattetid, under djupaste mörker och tystnad, bortförde liket till Drettlinge, der det nedsattes i Kyleska familjegrafven.

Stum och med hjertat blödande, vida mer af smärta öfver att hafva egt en sådan far, än af sorg öfver att hafva mistat honom, hade sonen följt de edsvurne och väl betalade, som, efter att hafva uppgräft liket, förde det till dess nya hvilorum.

Sedan det nu blifvit nedburit i familjgrafven, blef kistan placerad bland de andra kistorna, som inneslöto qvarlefvorna af hänsofne fäder och anförvandter, dock på så långt afstånd från dessa som möjligt var. Den djupt bedröfvade sonen lät då sina pålitliga karlar gå upp, medan han sjelf helt ensam qvarstannade i grafven, som upplystes af en lampas sken.

Och nu, då han visste sig vara allena med Gud och förgängelsen, föll han på knä och bad, bad länge och andäktigt, bad en varm bön för den hädangångne faderns arma själ; bad att Gud ville benåda honom en gång vid sin heliga domstol.

De trenne skoflarna mull fattades, till helgande af hvilostaden; sonens brinnande bön måste ersätta hvad man ej fick begära af kyrkan.

Och när denna barnsliga pligt var fullbordad, begaf Hans Kyle sig genast på återvägen till Stockholm, utan att det ringaste se sig omkring på det vackra godset, som likväl tillhörde honom nu, tillika med flera andra. Ty han hade ju alltid ryst, vid tanken på att taga arf efter den af hans egen fader mördade unge Kyle, och ett stickande samvetsagg grep honom ock, vid besinnandet deraf, att han hade lurendrejat in mördarens lik i den adliga ättens grafchor, der det nu skulle multna vid sidan af frändernas, hvilkas vapensköldar varit utan all fläck.

Dock — han kunde icke annorlunda. På afrättsplatsen kunde han ju icke låta sin faders döda kropp förmultna; ty hvem ansvarade honom för, att han icke då skulle, hvilken midnatt som heldst, bli oroad af faderns irrande, fridlösa vålnad? — Så trodde han åtminstone.

Man vet hur mycken vidskepelse, som rådde på den tiden, och man kan icke med skäl fordra, det Hans

Kyle skulle, i det hänseendet, vara så långt framom sin tid.

Tillräckligt hjelte var han visserligen, för att vid en lampas bleka sken vistas ensam i ett grafhvalf, bland idel likkistor; men icke med all sin lärdom tillräckligt upplyst, för att betvifla hvad man på den tiden antog såsom en ovedersäglig sanning, angående de aflidnas själar, som under vissa omständigheter ej fingo ro efter döden.

Upptagen af så många nya göromål och tankar, visade fändrik Kyle sig nu mera högst sällan inom Skytteska familjen, der han dock ännu bibehöll sin bostad och sin plats vid bordet, så länge han sjelf önskade begagna sig af någondera. Och han gjorde det gerna — åtminstone hvad bostaden beträffade; ty han kände en panisk förskräckelse vid blotta tanken på att flytta in i det stora huset på Käpplingen, der hans gamle farbroder hade dött, troligen under förbannelser öfver den, som hade mördat hans ålders tröst, hans ende, hoppfulle son.

Fru Maria Skytte var sig alldeles lik. Icke en hårsmån hade hon ändrat uppförande mot den fordne informatorn, som nu blifvit en ansedd man. Hon hade ju alltid varit honom särdeles välbevågen och hon fjeskade icke med att visa det nu mer än förr; särdeles som det aldrig fallit henne in att önska sig honom till måg.

Men det var deremot hvad riksrådet, hennes kärälskelige man, gjorde. Medveten af sina döttrars kärlekshemligheter, ehuru obrottsligt förtigande dem, hade han, såsom sakerna nu stodo, helt och hållet öfvergått på Vendelas sida. Han hade ju alltid älskat och värderat sin lika dygdige som kunskapsrike handsekreterare, och blott en gång varit förtörnad på honom; och det var då, när han öfverraskade hans hemlighet under

feberyrseln och fann det vara oförskämdt af honom, en fattig främling utan namn, att älska en rik riksrådsdotter.

Snart började dock riksrådet att bli lika otålig som sjelfva Vendela. Förtjust och stolt, som herr Skytte var, öfver sina lika täcka och intagande, som vittra och belästa döttrar, fann han, med lätt förlåtlig faderlig fåfänga, att hvilken ung ädling som helst skulle kun a finna sig lycklig af en förening med någon af dem, och han tog således för afgjordt att fändrik Kyle snart skulle vända sig till Vendela, då han ej kunde få ega Anna.

Men Kyle syntes ej brådska med den saken.

Emedlertid tärdes den unga Vendela af en djup och bitter sorg. Hon blef alltmera tyst och tankfull: hennes kinder bleknade och de oftast förgråtna ögonen förlorade sin glans.

Hennes mor hade icke undgått att längesedan märka detta; men då hon var så långt ifrån att gissa till rätta orsaken, hade hon låtit sig nöja med Vendelas svar, att hon sörjde öfver bröderna, som skulle ut i krig.

"Kära flicka" hade då fru Maria sagt. "Icke får du vara så öfverdrifvet känslofull. Det är visst vackert och berömvärdt att älska sina syskon; men du bör dock besinna, att det är krigarens lott att stå för kulor och svärdshugg. Visserligen kan det hända, att vi aldrig mer få återse hvarken Johan eller Jacob; här darrade moderns röst och hon nödgades göra ett uppehåll, för att svälja tårarne — men — fortfor hon, vi måste dock finna oss häruti; och när jag, som mor, tröstar mig, måtte ock du, som syster, kunna göra det."

En dag, efter flera veckors förlopp, fann man åter fändrik Kyle i matsalen, då den talrika familjen Skytte samlades till middagsmåltid.

Alla gladde sig deråt: fru Maria var fryntlig emot honom, som vanligt; riksrådet slöt honom i sin famn och klappade honom rätt grundligt med sina bastanta näfvar; herrarne Johan och Jacob bemötte honom med broderlig tillgifvenhet — ty nu var han ju deras like, och de smärre barnen samlades omkring honom. Men Anna, som för tillfället var hemma, helsade fullkomligt likgiltigt, fastän vänligt; och Vendela vågade knappt upplyfta sin skygga blick.

Lyckligt att ingen mer än riksrådet, Anna och Kyle gaf akt på henne; ty far och syster voro ju medvetande af hvad som föregick inom henne, och hvad Kyle angick, så betraktande han henne förstulet och sökte att rätt utforska henne. Han hade tänkt mycket och mångahanda öfver de båda systrarna, af hvilka Anna började att i hans tycke förlora aldrig så litet af den gloria, hvarmed hans öfverspända kärlek hittills hade omgifvit henne.

Samtalet leddes småningom på vetenskaper och språk, synnerligast på grekiskan, hvarifrån Vendela gjort en ganska skicklig öfversättning på vers, hvilken nyligen lemnat trycket.

Det blef beslutadt, att Kyle skulle gifva henne ännu en timmas undervisning, den sista före sin afresa till kriget.

Denna sista lektion egde rum just på samma tid, som det i förra kapitlet beskrifna samtalet mellan riksrådinnan och Anna.

Den unga Vendela hade åter framtagit Homerus, för att njuta af sin älsklings-lektyr, *Iliaden*.

Mer och mer lifvades hon af sin läsning. Hans Kyle vår åter Adam Sarosky, den nitiske läraren.

De läste om Hectors och Andromaches afsked.

Vendelas kinder brunno; hennes ögon lifvades och fingo allt högre glans; hennes fylliga och mjuka röst

fick allt större behag och välljud, tills den slutligen blef bruten och stammande.

Den unga flickan lade boken ifrån sig och brast i en högljudd gråt.

Bestört sporde läraren hvad som fattades henne.

"Ack!" svarade hon "jag blir så upprörd."

"Ja, ädla jungfru, jag märker nog det; men af hvad?"

"Hur kan ni fråga det, herr Sarosk . . . herr Kyle, ville jag säga? Hvad jag här läser skildrar ju ett det mest rörande afsked, och hvad i hela verlden kan väl vara bittrare än afsked, skiljsmessa?"

"Ja, jungfru Vendela, ni har rätt; i blotta ordet *afsked* ligger något sönderslitande."

"Dock icke för alla, herr Kyle."

"För alla, som älska och sakna."

"Men de finnas dock, som icke sakna, utan blott längta bort."

"Det är sannt att många längta; men sakna måste de ändock; ty hvar finnes väl ett hjerta, så utan alla förbindelser, att det skulle hafva intet att sakna?"

Vendela svarade icke härpå; hon fortfor att gråta.

"Ni förskräcker mig, hulda jungfru", yttrade fändriken. "Hvad kan väl fattas er? . . . jag har aldrig sett er så upprörd."

"Ni frågar hvad som fattas mig, återtog den unga flickan. Kommer ni då icke ihåg att jag har tvänne bröder, hvilka om några dagar tåga ut i krig, för att kanske aldrig, aldrig återkomma."

"Men" sade Kyle "era bröder hafva förr varit i krig, och ni gaf er tillfreds."

"Jag var ett barn då, men är nu en stor förståndig menniska" genmälde Vendela.

Den unge mannen makade sin stol tätt intill hen-

nes, lindade sin arm om hennes lif, såg henne i ögat med en blick af innerlig ömhet och sade, i den ljufvaste ton hans röst kunde antaga:

"Vendela! det är icke öfver era bröders bortresa ni sörjer."

Hon svarade intet; men då hon kände hans arm sakta trycka hennes späda gestalt, lät hon sitt hufvud nedsjunka mot hans bröst, der hon gömde sitt af tårar öfversköljda anlete.

I detta ögonblick öppnades dörren och fru Maria inträdde.

Men nu skulle man ha hört hvilket förärligt väsen.

Den bestörta frun slog ihop händerna och gaf till ett anskri, hvarefter hon rusade fram till fändriken, hvilken helt förbluffad hade stigit upp och föga varsamt skjutit den stackars Vendela från sig. Men då han såg att den förtörnade modern äfven på henne kastade blickar af den häftigaste vrede, fattade han Vendelas hand och qvarhöll den liksom för att skydda den förskrämda, hvilken lik en skygg dufva smög sig helt nära intill honom.

"Herre!" ropade ändtligen fru Skytte, då den häftiga vrede, som i början fängslat hennes tunga, ändtligen tillät henne att röra den, "Herre! . . . ni är en skurk. en nedrig förförare, hvilken under sken af att undervisa mina flickor, lockar dem till galenskap. Ni är en menniska som . . .

Hon tvärtystnade här.

Sårad i det innersta af sin själ och med ansigtet lågande af ädel harm, ämnade Kyle just svara henne — kanske något bittert — då en annan dörr till salen öppnades och derigenom inträdde riksrådet.

"Hvad i Guds namn står på?" frågade han.

"Ha!" ropade frun, ännu lika utom sig, "det var väl att du kom, far! . . . Jo, du . . . här föregå

vackra saker! . . . Kors i Herrans Jesu namn! . . . Man skall icke kunna vända sig ifrån och lemna två unga menniskor allena på en handvändning, förrän sådana saker skola hända!"

"Men, så säg då, hvad har händt?" frågade riksrådet, helt lugn.

"Så lugn du står!" utropade frun. "Är icke du far, så väl som jag är mor?"

"Nå, än se'n då?"

"Än se'n! Är det icke *våra* döttrar . . . våra unga, oskyldiga döttrar, som den der Sarosky . . ."

"Håll, mor!" sade riksrådet. "Sarosky är försvunnen, det bör du komma ihåg, och har lemnat rum för herr Kyle."

"Välan!" återtog fru Maria. "Han må heta Kyle femton gånger, så bedrar han de stackars flickorna. Föreställ dig, att när jag kom in, så . . ."

"Så höllo de unga menniskorna på att smekas litet, kan jag tro", föll riksrådet henne i talet. "Nå, det var väl icke så lifsfarligt heller, heldst som jag länge haft förtroende om deras kärlek till hvarandra."

Alla tre betraktade honom härvid med förundran; men mest fru Maria.

"Hvad säger du?" ropade hon, "förtroende? . . . Du, min vän?"

"Nå ja; är jag icke flickans far, som du nyss sade?"

"Jo, men det är till en mor man vänder sig, i sådana fall."

"Kommer an på! . . . kommer an på, min gumma lilla", menade riksrådet. "I alla fall tycker jag att vi, såsom föräldrar, böra ha ingenting emot det partiet, utan vara glada deråt, i stället att vredgas. Fänd-

rik Kyle är en man, som visst gör lycka med tiden; ty han är ju kungens förklarade gunstling. Att han är af gammal adel, veta vi, liksom att han godt kan försörja en hustru. Och hvad hans personlighet för öfrigt angår, så menar jag den är känd af oss alla. Således, mina barn, ger jag er med uppräckta händer min faderliga välsignelse. Laga blott att ni får mors på samma gång."

Hvad ville nu Kyle göra? Icke kunde han säga: jag älskar icke Vendela . . . jag har aldrig begärt henne. Det hade ju varit att förkrossa den arma flickan och i hennes far skaffa sig en oförsonlig fiende; aldrahelst efter hvad som nyss tilldragit sig.

Gud vet dock om icke Hans Kyle hade förbisett allt detta, i fall händelsen hade inträffat ett par månader förut. Men nu hade han ju börjat att något mindre tänka på Anna och något mer på Vendela.

Knipslugt ställde riksrådet till ändå; det måste man medgifva; ty förr än både den förtörnade modern och de förbluffade älskande sjelfva visste ordet af, hade fadern lagt deras händer tillsammans och de voro med hans fulla samtycke — *trolofvade.*

Äfven fru Maria måste nu, då hon någorlunda fick sansa sig, ge sitt bifall och sin välsignelse; och hon gjorde det icke så alldeles ogerna; fastän hon hade svårt att förlåta Vendela hennes brist på förtroende.

Men herr Skytte skyndade att, så snart han kom i enrum med sin fru, säga henne att så länge hon visade sig mot sina döttrar endast som en sträng domarinna, aldrig som en deltagande vän, borde hon ej begära deras förtroende; ty ett förtroende lemna vi icke gerna åt den, af hvilken vi för alla våra handlingar vänta tadel och förebråelser.

Redan påföljande dagen, i hela familjens närvaro, samt i närvaro af riksskattmästaren friherre Seved Ribbing och hans dotter, den undersköna Elisabeth, vexlades ringar emellan Hans Kyle och Vendela Skytte.

Och fästmannen hade nu ingen annan utväg, än att visa sig kär i sin täcka och älskliga fästmö, samt bemöda sig om att i verkligheten bli det.

XXXII.

Ett förtroende.

Det var skymning, mörk och djup skymning, i den mycket lilla, höghvälfda kammaren på Stockkolms slott, som af Anna Skytte beboddes, under de veckor, då hon tjenstgjorde på hofvet.

Egentligen var det blott om nätterna, som hon fick begagna sig af denna lilla fristad; ty hela dagarne höll enkedrottning Christina sina hoftärnor *varma*, som man säger. Dermed menas, att hon höll dem hvarje stund under sina ögon; så att, när de icke uteslutande uppvaktade hennes person och följde henne genom rummen, för att bära sypungen och axelkåpan, eller till och ifrån kapellet, för att bära den ofantliga psalmboken med silfverknäppena, samt den af grönt sammet förfärdigade och med hvitt harskinn fodrade fotpåsen, måste de tillsammans arbeta i en stor sal, der de intet ögonblick voro säkra för herrskarinnan, hvars bannande röst de ständigt hörde, lik en mullrande åska.

Men nu gjorde händelsen, att drottningen, såsom ofta på sednare tiden, tillbringade många timmar å

rad hos sin kropps- och sinnessjuka dotter, enkehertiginnan Maria Elisabeth, hvilken hon tagit till sig; för att bättre kunna egna henne sin moderliga omvårdnad; och under sådana timmar, då hertiginnans hofdamer i alla fall omgåfvo hennes person, hade enkedrottningens tärnor någon ledighet. Icke att de fingo fullkomligen råda sig sjelfva och efter godtycke välja sina tidsfördrif: — långt derifrån! — Men de fingo i sina egna rum, i fall de så önskade, sysselsätta sig med de smärre handarbeten, som drottningen satte för dem.

Dessa, som hon benämnde *"mellansticks-gerningar"*, ty göromål, syssla, kallades gerning, enligt den tidens talesätt, bestodo för det mesta af strumpor, som för drottningens räkning stickades; ty hon nötte aldrig några andra strumpor, än dem hennes hoftärnor förfärdigade.

Stickade strumpor voro ock på den tiden någonting kungligt; ty just drottning Christina af Holstein var det, som i Sverge införde konsten, att sticka, hvilken sedermera från hennes hof spred sig öfver hela Stockholms stad och derifrån öfver hela riket. Eljest begagnades uteslutande de slags strumpor, som tillverkades på strumpstolar, hvilka först under Johan III:s regering började finnas i Sverge. Ty alltifrån konung Albrechts regering och intill Johans, hade man från utlandet införskrifvit denna slags vara, dessa trikårer, som i början voro långa och utgjorde de till burgundiska mansdrägten hörande strupbyxorna, men som sedermera började nyttjas korta och af båda könen, i egenskap af strumpor. Man hade förr, alltifrån hedendomen och långt fram i medeltiden, begagnat strumpor, sydda af tyg.

De tyska fruntimren, hvilkas vurm stickstrumpan än i våra dagar utgör, hade dock påfunnit den lika

enkla som viga konsten, att med fem styfva ståltrådar kunna åstadkomma samma produkt, hvartill hittills erfordrats en dyrbar, konstig och skräpande fabriksmaschin.

Nu hade drottning Christina som barn haft en tysk hofmästarinna, hvilken meddelat henne konsten att sticka strumpor.

Anna Skytte, som hade en särdeles håg och fallenhet för detta nätta handarbete, plägade, då drottningen, hvad sällan hände, var vid godt lynne, få mycket beröm derföre; ett beröm, som dock smakade den goda Anna mera bittert än ljuft; emedan det alltid åtföljdes af klagomål öfver och förebråelser till hennes kamrater, de andra hofjungfrurna, hvilka ej voro lika skickliga.

Anna satt således i aftonskymningen ensam i sin lilla kammare och stickade, af hvitt bomullsgarn och grått silke, strumpor åt drottningen, ty af sådana tycktes hon aldrig få nog.

Liksom otaliga gånger förut, blef nu denna lilla kammare vittne till Annas tårar, dem hon i sin enslighet ymnigt utgöt.

Ty nu skulle ju, om några få dagar, den unge hertigen anträda sin resa till utlandet och ännu hade han icke till Anna yttrat ett ord, som kunde stadfästa hennes förhoppning på genkärlek, hågkomst och trohet.

Emellertid var hon dock temligen lugnad, i anseende till Elisabeth Ribbing, hvilken alltsedan högtidligheterna vid Ebba Brahes bröllop ej varit synlig vid hofvet. Aldrig hade hon heller, ehuru mycket hon nästan dagligen talat med hertigen af Södermanland, hört honom någonsin med en enda stafvelse nämna Elisabeth.

Kanske hade då den trägna uppmärksamhet han visat henne endast varit ett infall; ett flyktigt och hastigt öfvergående tycke.

Så tröstade sig Anna, ty man tror ju så gerna hvad man heldst önskar.

Men hade drottningen öfverraskat henne nu, — säkert hade hon då fått mycket bannor. Ty med stickstrumpan sysselsatte hon sig ganska litet; men desto mer med två andra föremål, dem hon lagt bredvid sig i den breda fönsterposten.

Och de voro? . . . man gissar det lätt: — de voro de båda dyrbara relikerna från en gladare tid: den granna bönboken och det remnade bernstenshjertat.

Rätt som hon nu satt, försänkt i djupa funderingar öfver huru hon skulle kunna härda ut hos drottningen, sedan hon ej mera egde trösten af hertigens närhet, samt huru hon skulle bära sig åt, för att motstå Lejonhufvud, hvilken hade hennes föräldrar till bundsförvandter, öppnades dörren helt sakta och en person smög sig, mycket försigtigt, inom densamma.

Rummet var smalt och djupt, så att, fastän det vid fönstret ännu var temlig dager, var det redan helt mörkt vid dörren.

Anna kunde således icke se hvem den inträdande var.

Hon steg genast upp och skyndade fram ur den djupa fönstersmygen, då den, som nyss inkommit, ilade henne till möte, men på tå, samt fattade hennes hand och hviskade:

"För himlens skull, Anna, var tyst!"

Den unga flickan spratt till: hon hade igenkänt hertigens röst och igenkände nu äfven hans gestalt.

"Ers Nåde!" utbrast hon, likaledes hviskande, "hvad i Guds . . ."

"Tyst, har jag sagt", afbröt henne den unge fursten. "Vi må te tala sakta."

"Men . . ." stammade Anna.

"Inga men och inga om", återtog Carl Philip. "Du behöfver icke se så der ångestfull ut, min goda Anna, ty alla ämnen till fruktan äro undenröjda. Drottningen är för flera timmar sysselsatt vid sin dotters sjuksäng — det är säkert; ty hertiginnan, min syster, är i afton dåligare än någonsin förut. Jag kommer nyss derifrån. Min fru moder vinkade åt mig, att gå tillbaka. Hon satt och höll i sina händer ena handen af den sjuka, som blott *så* kunde någorlunda lugnas.

Men Anna var långt ifrån lugn. Hon hviskade något om det opassande af att hertigen i hennes eget rum sökte ett samtal med henne.

"Tala icke om sådant lappri!" bad Carl Phi'ip. "Äro vi icke för detta lekkamrater och nästan såsom syskon uppväxta med hvarandra? . . . Ty mins du icke hur ofta både du och dina syskon fingo, som barn, komma upp och leka med mig?"

"Ack, Ers Nåde! . . . då var det en annan tid", hviskade Anna.

"Ers Nåde!" härmade hertigen. "Det är då förfärligt, att jag äfven af *dina* läppar, min Anna, skall höra den besvärliga titeln."

Anna rodnade; men det märktes icke i mörkret.

Den unge prinsen fattade hennes hand och ledde henne fram till fönstret.

"Anna!" sade han åter och såg den darrande flickan djupt in i ögonen. "Du måste genast lofva mig tvänne saker."

"Och de äro? . . ."

"Först, att du, då vi äro så här allena, kallar mig Carl Philip och icke Ers Nåde; sedan att du ej

må darra så der och vara rädd; ty jag ger dig mitt hedersord på, att här är ej ringaste fara för handen. Ingen skall öfverraska oss och skaffa dig bannor."

Anna teg och bemödade sig att för sig sjelf behålla sin ångest. Ehvad följden än måtte bli af detta samtal på tu man hand, så ansåg hon dock denna stund alltför lycklig, för att icke djerft fatta den i flykten, skulle hon än sedan få gälda den med några tårar.

Carl Philip blef varse bönboken och bernstenshjertat.

"Hvad!" ropade han, "sitter du och läser här i mörkret?"

"Nej", svarade hon, "jag endast betraktade boken och . . . och hjertat."

"Betraktade? . . . Hvarför det?"

"För det, att jag fått båda delarna af . . . af — min kunglige lekkamrat."

"Af mig? — Ja, min sann tror jag icke du har rätt . . . Boken gaf jag dig till julklapp i julas ett år sedan; men det spruckna stenhjertat . . ."

"Äfven det har jag fått af Ers Nåde."

"Ers Nåde, nu igen."

"Af Carl Philip."

"Rätt så, Anna lilla! — Du är bra god, som så gömmer och värderar mina gåfvor . . . Ack, Anna! . . . hur mycket har jag icke längtat efter denna stund! . . . Huru brinnande har icke min önskan varit, att med dig få ett ensligt samtal! Hittills har jag dock önskat och längtat förgäfves."

Annas hjerta klappade nästan hörbart.

"Du är", fortfor hertigen, "den enda . . . ja, den enda på jorden, åt hvilken jag skulle vilja säga hvad jag nu går att yttra."

Anna såg ner och sänkte hufvudet allt mera; ty hon fruktade att hertigen skulle, i trots af det allt mer inbrytande mörkret, märka hur hennes kinder brunno.

"Anna!" återtog han i en smältande ton, "jag går att gifva dig förtroende af något, som ligger mig på hjertat."

"Det begriper jag nog", tänkte Anna.

"Goda, älskliga flicka!" återtog han, tryckande hennes hand mellan sina. "Du får icke vredgas på mig."

"För hvad?" frågade flickan med illa dämpad glädje.

"För det, jag nu kommer att säga dig", svarade han. "Anna; jag har något att anförtro dig; men du måste vara tyst, som grafven."

"Det var besynnarligt!" tänkte Anna. "Behöfver han väl bedja mig derom? . . . Liksom icke hans fördel, i den vägen, äfven vore min."

"Och du måste vara mild, som Gud sjelf", tillade Carl Philip.

Anna blef allt underligare till mods.

"Du vet", återtog han, "att jag redan om några dagar begifver mig på en lång resa och det med ett åtfölje, hvaraf fjerdedelen skulle kunna vara nog till bespejande af alla mina handlingar, hvarje af mina steg. Att då få skrifva något, som icke hela verlden skulle se och veta af, lärer väl bli omöjligt; åtminstone synes det så nu fastän jag kanske sedermera torde påfinna någon utväg*).

---

*) Man vet, att hertig Carl Philip under sin resa i utlandet brefvexlade med Elisabeth Ribbing. Således hade han dock dertill påfunnit någon utväg.

Anna lyssnade med spänd uppmärksamhet, men svarade icke ett ord.

Hertigen fortfor:

"Det lärer icke heller gå fort, innan jag hinner genomresa Danmark, Holstein, Braunschweig, Hessen, Pfalz, Elsas, Frankrike, Wurtenberg, Franken, Sachsen, Magdeburg, Pommern och Mecklenburg *). Jag inser att jag nog kommer att leds, i trots af allt nytt jag får se; och att hemlängtan, som lärer vara en förfärlig plåga, nog kommer att martera mitt hjerta under den långa färden. Dock — det *måste* så vara. Denna resa är med min höge broders samtycke en gång beslutad, och den måste gå för sig. Först måste jag dock tala vid *henne*, som är mig kärare än lifvet . . . måste för henne yppa hvad som föregår inom mig."

Anna hade dragit sin hand ur hertigens, på det han ej måtte märka hur häftigt hon darrade; hon höll andan, för att icke förråda sin starka sinnesrörelse.

"Föreställ dig, min goda Anna", fortfor Carl Philip, som var alltför mycket upptagen af sig sjelf och sina egna tankar, för att ge akt på hvad som föregick inom Annas själ, — föreställ dig, att det är konungens, min broders önskan, att jag under denna resa skall åt mig utsöka en brud, bland de unga prinsessor jag under min resa lär känna **).

---

*) Dessa voro, enligt historien, de länder, genom hvilka Carl Philip reste.

**) Detta lär verkligen hafva varit Gustaf Adolphs önskan. Se berättelse om hertig Carl Philips lefverne och utländska resor, utgifven i Stockholm 1772.

En smärtsam känsla, liknande stynget af ett hvasst svärd, gick härvid genom Annas hjerta.

"Är det icke förskräckligt?" återtog den unge prinsen. "Jag är ännu icke mer än sjutton år gammal, och man vill redan påbörda mig de svåra pligterna af make och husfader, gubevars; eller också genom en lång, i åratal utdragen förlofning, binda mig på förhand, medan min broder, som är fem år äldre än jag, och som redan i sex år varit regerande konung, ännu är fri, i trots för ständerna och vår fru moder, som oupphörligen vilja öfvertala honom att välja en utländsk gemål."

Anna teg.

"Du svarar icke", sade Carl Philip.

"Hvad skall jag svara?" yttrade Anna med matt röst.

"Du kunde", återtog prinsen, "åtminstone säga något, som styrkte mig i den föresats jag redan fattat."

"Och den är? . . ." frågade Anna flämtande.

"Att icke alls bry mig om min höge broders önskan i den vägen, utan rent af säga, vid min hemkomst, att jag icke sett någon, vid hvilken jag kunnat fästa mitt hjerta. Den böjelse jag redan fattat måste ännu i flera år förblifva en hemlighet, den jag icke yppar för någon, utom dig, Anna."

Den unga flickan vågade nu blicka upp, ty det var alldeles mörkt. Hon undrade öfver att hertigen icke yttrade sig tydligare.

Men hon skulle icke undra länge.

"Anna", frågade prinsen plötsligt, "har du någonsin älskat?"

"Hvad var det?" tänkte den unga flickan och frågan blef obesvarad.

"Jag vet", återtog Carl Philip, "att jag, ehuru din barndomsvän och lekkamrat, just icke kan ha rätt att göra dig en sådan samvetsfråga; men jag ville blott säga, att om du icke vet hvad kärlek är, så skall det språk jag nu kommer att föra bli för dig ett främmande, ett obegripligt."

"Min prins!" stammade Anna; "jag vet hvad kärlek är."

"Godt, min goda Anna; det var mig en hugnande bekännelse. Du vet då hur det älskade föremålet visar sig, ljuder, kännes och försnimmes uti allt hvad vi företaga, se eller tänka. Du vet huru rymden är full af dess bild, luften af dess andedrägt; hur dess namn läses på allt hvad vi se; ljuder i allt hvad vi höra. — Ack, Anna! . . . Anna! . . . jag älskar och jag tycker mig sedan dess vara en annan, en pånyttfödd menniska."

"Och hvem älskar ers nåde?" egde Anna styrka att fråga.

Den skönaste vid detta hof . . . i denna stad . . . i hela detta rike!" svarade ynglingen med hänryckning. "Har du ännu icke gissat hvem?"

"Nej, min prins."

"Men min Gud, hvad du har för en trög gissningsförmåga, Anna! Hvem skulle jag väl älska . . . dyrka . . . tillbedja, om icke den herrligaste af alla . . . den qvicka, intagande, gudomliga Elisabeth Ribbing?"

Anna var tillintetgjord, hon måste luta sig mot fönsterposten, för att icke nedsjunka.

Så kunde då den unge hertigen älska! . . . Af en sådan passion var han mäktig, och Anna var icke dess föremål.

Hvilken afgrund af qval!

Ack, hvad dock menniskohjertat kan uthärda, utan att förgås!

XXXIII.

En bön.

"Och nu, Anna", återtog hertigen, "måste du göra mig en tjenst, den största en barndomsvän någonsin gjort den andra. Du måste skaffa mig ett möte med Elisabeth."

"Jag?"

"Ja, du."

"Det är icke ers nådes allvar."

"Ers nåde igen! Jo, mitt fulla allvar."

"Hvilken orimlig begäran!"

"Rimlig, eller orimlig måste du bevilja den."

"*Måste* jag?"

"Ja, så vida du icke vill se mig dö. Jag kan icke resa, utan att först få tala med Elisabeth, få säga henne allt hvad som föregår i min själ. Jag har dock ingen utväg dertill, så vida icke du vill tillåta att vi träffas hos dig."

"Hos mig?"

"Ja, här i denna kammare."

"I min närvaro?"

"Ja eller nej; hvilketdera du vill, endast jag här får träffa Elisabeth."

"Hur kan ni begära något så orimligt, hertig? . . . En sådan oförsigtighet skulle för alltid störta mig."

"Men vi måste ställa så till, att ingen får veta det."

"Hur vore det väl möjligt, hertig? Ni vet väl att vid ett hof hafva väggarna öron och golfven tungor."

"Och likväl, Anna, måste du bevilja mig denna bön."

"Omöjligt, min prins!"

"Anna, du är grym! . . . Hvar är nu den varma barndomsvänskap, hvarmed du alltid har omfattat mig? . . . Det är första gången jag ber dig om något, och du afslår min första bön."

"Men, så betänk då, ers . . ."

"Betänka! betänka! . . . Det hörs nog att du aldrig har älskat, Anna; ty eljest skulle du icke tala så der kallt och förnuftigt."

"Min Gud! . . . min Gud! har jag aldrig älskat?" tänkte Anna, djupt suckande.

Och brännheta tårar sköljde hennes kinder; men snyftningarna qvälfde hon med öfvermensklig ansträngning.

"Anna", började åter den ifrige prinsen; "låt mig icke stå här som på glödande kol, utan svara ja; ja, hör du! . . . Du är min enda tillflygt . . . endast genom dig och din godhetsfulla tillhjelp kan jag få råka Elisabeth."

"Nej, Carl Philip, och tusen gånger nej" sade Anna, som åter hemtade mod och det just utaf svartsjukans harm. "I min lilla kammare här få inga kärleksmöten för sig gå. Jag är nog redan förlorad, genom

ers nådes grymhet, att intränga i mitt rum och att dröja här så länge, och det just i mörkningen."

"Grymhet?" upprepade hertigen.

"Ja; jag säger med flit grymhet; ty det är grymt att med berådt mod bringa en barndomsvän i en så stor fara."

"Du yrar, Anna. Om hvilken fara talar du? . . . Icke vill jag dig något ondt."

"Det vet jag. Men i nästa ögonblick kan någon inträda här och få se oss på tu man hand. Det kostar då mer än mitt lif; ty det kostar mitt rykte; och för en flicka är ryktet mer än lifvet. Således, hertig, aflägsna er . . . aflägsna er genast, för Guds barmhertighets skull!"

"Nej, Anna; jag går icke ur stället, förrän du hört mig och beviljat min bön. Ingen skall hvarken nu eller framdeles få veta att jag haft detta samtal med dig. Ingen, jag bedyrar det."

"Men, hvilket försigtighetsmått ämnar ni då använda?"

"Detsamma, som jag redan *har* användt. Jag har en vän . . . en förtrogen, som vakar öfver, att vi ej bli öfverraskade."

"O, min Gud! . . . och det kallar ni ingen!"

"Ja; jag kallar honom *ingen;* ty han är trogen och tyst, som grafven."

"Ack, ack, hvad jag är olycklig!" klagade den unga flickan och började bitterligen gråta.

"Du är oefterrättlig, Anna!" utbrast prinsen med harm, "och jag ångrar nästan det förtroende jag gifvit dig."

"Hvad min prins? Ni tror då att jag ämnar förråda er?"

"Förråda? . . . Nej, Anna; så nedrigt kan jag icke tänka om dig. Men, du är ju hård, som klippan.

Hvad skadar det dig, om du på en fjerdedels timma . . . på fem minuter endast, upplåter din lilla kammare till fristad för en biltog kärlek?"

"Jag kan . . . vill och bör det icke" svarade Anna med stadig röst. Hvartill skulle det också tjena?"

"Tjena? . . . Besynnerliga fråga! . . . Det skulle tjena till att lugna mig, förrän jag lemnar fädernejorden och reser långt, långt bort i främmande länder. O, Gud! — när jag tänker på att skogar skola susa och berg resa sig och haf svalla mellan mig och henne, den förtjusande, den intagande, som eger hela mitt hjerta; och det innan jag hunnit säga henne hur jag brinner för henne . . . säga henne hur en blick . . . ett ord af henne . . . Ack, Anna! . . jag kan bli vansinnig!"

"Men så sansa er då, Carl Philip!"

"Sansa mig! . . . talar du om sans, du, som påstår dig känna kärleken? . . . Åh, du vet icke du, hur det känns, då man älskar . . . dyrkar . . . förgudar en sådan flicka, som Elisabeth Ribbing!"

Arma, beklagansvärda Anna! Hvarje af dessa exalterade uttryck måste ju för henne vara de hvassaste dolkstygn.

"Men" återtog hon efter en paus "hvarför skall just min lilla kammare vara den ort, der förklaringen skall ske? Hvarje annat rum synes mig vida tjenligare."

"I hvarje rum som heldst" svarade den unge prinsen, "skulle jag kunna förklara Elisabeth min kärlek och bedja henne skänka mig genkärlek, eller döden! men jag vågar det icke, annat än i djupaste hemlighet. Endast af en förtrogen vän kan jag anhålla om . . ."

"Men" föll Anna honom i talet "hvarför säger ni icke henne allt detta i hennes fars hus?"

"Är du från dina sinnen, Anna? . . . Hur skulle jag väl våga det?"

"Men, hvarför icke?"

"Hvarför? . . . För det att jag troligen icke skulle i riksskattmästarens hus få ett ensligt samtal med hans dotter. Hennes far kunde ju öfverraska oss."

"Och hvad mera? . . . Tror då ers nåde att riksskattmästaren skulle vredgas öfver er kärlek till hans dotter?"

"Jag tror åtminstone icke, att han skulle fröjda sig deråt. Kanske skulle han, för att undgå den ledsamhet för honom, som deraf kunde bli följden, af undersåtligt nit inberätta alltsammans för konungen, min broder, eller ock för min moder, drottningen."

"Men, ädle hertig" undervisade Anna; "om ni fruktar att era höga anförvandter skola vredgas öfver ert hjertas val, så är det ju syndigt, eller orätt; och icke må ni begära min medverkan till hvad som orätt är."

"Anna", svarade hertigen, "nu talar du enfaldigt. Kan du då icke skilja mellan synd och politik? Gud har skapat menniskohjertat och deri nedlagt kärlekens frö; inför honom är det således icke orätt att älska. Men politiken . . . statskonsten . . . det är något helt annat än Gud, Anna! . . . inför den måste alla hjertats känslor gifva vika. Jag är en konungason och bör icke gifta mig med en undersåtes dotter. Min broder fick det icke, ehuru varm och innerlig hans kärlek var."

"Er broder är konung" genmälde Anna.

"Och jag är konungens broder", sade Carl Philip. "Moder och ständer skola mot mitt val göra samma motstånd, som mot Gustaf Adolphs. Det fordras myckeen försigtighet i början, äfven som den djupaste tystnad. Först måste jag för den sköna Elisabeth yppa hvad som föregår inom mig. Jag måste veta om hon kan älska mig tillbaka. Jag måste, innan jag på så

lång tid lemnar mitt fosterland, veta om hon vill skänka mig sin tro, eller om hon redan bortgifvit den åt en annan. O, Anna, vid blotta tanken på, att hon skulle älska en annan, kan jag råka i raseri."

"Tyst! . . . tyst! . . . för himlen skull!" bad den till hela sin själ uppskakade och marterade Anna. "Tyst hertig och lemna mig . . . Jag bönfaller derom, vid allt hvad heligt är."

"Nej, Anna, jag lemnar dig icke, förrän du lofvat bevilja det, hvarom jag ber dig. Ser du, min goda vän . . . det är ju alls ingen fara. Elisabeth Bibbing är din barndomsvän . . . hon umgås i dina föräldrars hus . . . din far och hennes äro de förtrognaste vänner. Nå — har hon icke redan flera gånger helsat på dig här på slottet? . . . Kan hon icke i morgon afton . . . just vid denna timma . . . eller aldra sist i öfvermorgon få komma till dig på en stund? . . . Du är då i din kammare och ni båda flickor samspråka . . . Oförmodadt kommer då jag hit in och får vid Elisabeths fötter nedlägga offret af min brinnande kärlek . . . en kärlek, så varm som söderns sol, så ren, som källans vatten . . . så sann, som Guds eget ord. Tycker du det strider för mycket mot det passande, att Elisabeth och jag äro allena här, så kan du ju vara inne med, goda Anna. Du är ju bådas vår vän och min hemlighet känner du redan."

Den stackars Anna! Om hon stått på hvassa nålar hade hon aldrig plågats värre, än nu, då hon hvarje sekund var färdig att af själsqval neddigna och ändå måste hålla sig uppe.

Men nu öppnades dörren sakta utifrån och en karlröst hördes hviska:

"Ers Nåde! . . . det är icke klart väder längre . . . Kom! . . . kom, för Guds skull."

"Jag kommer!" svarade Carl Philip. Men, i stället att gå, sjönk han på knä för Anna och sade:

"Anna! . . . jag besvär dig, ännu en gång att du beviljar min bön, så vida du sjelf någonsin vill hoppas på kärlekens lycka."

"Hertig!" sade rösten vid dörren "för himlens skull! . . . Drottningen kommer!"

Och nu flydde den furstlige ynglingen ur hoftärnans kammare.

XXXIV.

Sömnsjuka.

Att beskrifva den stackars Annas själstillstånd i detta ögonblick, skulle vara ett fåfängt försök.

Då hertigen, vid den för Anna okända vännens uppmaning, rusade ut ur hennes kammare, hade hon hukat sig ner, liksom man plär göra vid den häftiga skrämseln af en plötslig åskknall eller ett oförmodadt skott.

Så till hälften sammanfallen och med armarna utsträckta, förblef hon stående i flera sekunder, äfven sedan Carl Philips och hans följeslagares steg icke längre genljudade mot stengolfvet i den långa och smala slottsgången.

Ändtligen vaknade hon ur sin försoffning, rätade på sig, strök med handen öfver pannan och blickade omkring sig i det nu nästan kolmörka rummet.

Icke knäpp eller kny hördes; allt var tyst, svart och hemskt, som i en graf.

Annas första rediga tanka var på enkedrottningen; ty hon tog för afgjordt att denna genast skulle infinna sig, samt att det uppträde, hvilket då blefve en oundviklig följd, skulle för den beklagansvärda hoftärnan bli för lifstiden afgörande, för lifstiden olycksbringande.

Ty intet enda ögonglick betviflade hon att ju drottningen redan vore underkunnig om sin sons besök i jungfru Skyttes kammare.

I stället att ringa på sin kammarpiga och begära ljus, var Annas första rörelse att leta sig väg till sängen, deruti hon genast kröp upp och sammandrog sparrlakanen omkring sig.

Så låg hon länge helt stilla och tyst, afvaktande den blifvande stormen.

Men allt var och förblef tyst. Ingen hördes af, ingen visade sig.

Anna låg ännu stilla, utan att röra ett finger; men hufvudet höjde hon upp från kuddarna och ansträngde sina hörselorganer, för att lyssna.

Ännu hördes icke ringaste ljud.

"Hon dröjer" tänkte den ångestfulla . . . Hon vill hopsamla en hel skara hoffolk först, och taga dem med sig, för att gifva mera vigt och offentlighet åt uppträdet.

"O! . . . mitt rykte! . . . mitt rykte!" . . . hviskade den arma hoftärnan, knappast hörbart! . . . "Man skall påbörda mig att hafva kärleksmöten med hertigen . . . och jag blir med smälek jagad från hofvet! . . . Och öfver hela staden, öfver hela riket skall man prata om den der hofjungfrun, som drottningen kört bort — icke för dygdernas skull! . . . O, min milde Gud! . . . Och mina föräldrar! . . . mina stackars föräldrar! De skola aldrig kunna öfverlefva en sådan skymf . . . Och — hvad värre är: — de skola, icke heller de, kunna öfvertygas om min oskuld. — Och likväl! . . . likväl är jag utan ringaste skuld! . . . Carl Philip! . . . Carl Philip! . . . hvi gjorde du mig detta? — Om du dock hade kommit för min skull! . . . men för en annans . . . för hennes! . . . O, jag vill förgås vid blotta tanken derpå!"

Åter låg hon tyst, utmattad af ångest, tillintetgjord af smärta. Hennes ögon stirrade tårlösa mot det ogenomträngliga mörkret, hvarmed hon omgifvit sig.

Ännu var allting tyst.

"Man dröjer!" tänkte Anna! "Åh det är först i morgon skandalen skall tillställas."

En tröstande tanke kom dock nu att lindra hennes qval: en tanke, hvilken lik en helande balsam lade sig öfver hennes af ångest marterade hjerta: den tanken, nemligen, att Carl Philip skulle vara alltför ridderlig, för att låta henne lida oskyldigt.

"Säkert" hviskade hon nu "skall han tillstå allt . . . säkert skall han omtala hur han, mig ovetande, inträngde här och hur enträget jag bad honom aflägsna sig."

"Dock . . . skall han väl äfven säga hvarför han kom . . . hvad han ville? . . . Skall han väl yppa innehållet af vårt samtal? O, nej! . . . nej! . . . han kan det icke. Det vore ju att blottställa henne, som han älskar."

"Som han älskar! . . . O, i alla himlars heliga englar! . . . Henne skall han icke nämna. Hvad gör det att jag blir blottställd? . . . Jag är ju ingenting för honom."

"Men jag är dock hans barndomsvän och lekkamrat! . . . Jag är en vän, den han sätter framför alla andra . . . det bevisades bäst af det förtroende han nyss gaf mig."

"Lappri! . . . En vän! Hertigen kan icke taga mitt försvar, utan att nämna Elisabeth; och henne skall han aldrig nämna."

"Och i fråga om uppoffringen af en vän eller en älskarinna . . . hur kan väl ringaste tvekan dervid ega rum?"

"Om man ock hade öfverraskat ett ensligt samtal mellan mig och Carl Philip . . . ett samtal i min kammare och i skymningen; om man derföre jagade mig från hofvet och det blott hade varit för hertigens kärlek till mig! . . . Jag skulle då tåligt hafva underkastat mig allt; och den nyss hörda bekännelsen om hans kärlek skulle hafva stålsatt mig mot alla lifvets vedervärdigheter — ja, till och med mot menniskornas orättvisa förakt. — Men att se honom för mina fötter . . . och *det* för en annan flickas skull! . . . Himmel! . . . jag uthärdar icke denna tanke: den är mördande — och ändå dödar den icke genast."

Så låg hon länge och grubblade, utan att någon inställde sig för att afbryta hennes plågsamma tankegång.

Ändtligen hörde hon sakta vridas på dörrlåset.

"Detta är icke drottningen" tänkte hon "ty hon kommer minsann icke så varligt.

Det var Lovisa, den flickan som hennes mor låtit henne få med sig från föräldrahuset, för att passa henne upp, då hon tjenstgjorde på slottet.

"Mörkt! . . . alldeles kol stickande mörkt!" yttrade Lovisa vid sitt inträde i rummet.

Kammartärnan gick litet längre från dörren.

"Är jungfrun inne?" frågade hon; och då ingen svarade, sade hon för sig sjelf.

"Jag kunde väl tro, jag, att jungfrun icke sitter utan ljus klockan öfver åtta på qvällen."

Anna fann ej för godt att gifva sin närvaro tillkänna och Lovisa gick åter ut.

En stund — det kunde väl vara ungefär en qvarttimma derefter, hörde Anna flera högljudda fruntimmersröster utanför kammardörren, som nu häftigt öppnades.

"Som jag nyss tagit mig friheten säga ers väl-

borenhet" sade Lovisas röst "min jungfru är icke härinne.

"Hon måste vara här" svarade den andra rösten, som var ingen annans än öfverhofmästarinnans hos drottningen, fru Signild Gyllenstolpes. "Hvar skulle jungfrun eljest vara? . . . Säg mig det."

"Det är hvad jag icke vet" genmälde Lovisa."

"Du vet icke" återtog den gamla hofmästarinnan som i stränghet knappast gaf drottningen efter. "Men du vet dock att din jungfru måste inställa sig då Hennes Maj:t frågar efter henne, och att en vakthafvande hoftärna icke får gå från sin post.

Genom springorna af de sammandragna sparrlakanen inträngde nu ljussken till Anna, der hon låg stilla i sin säng, utan att med ringaste ljud tillkännagifva sin dervaro; ty en hoflakej var öfverhofmästarinnan följaktig; och han bar en silfverarmstake med två tjocka gula vaxljus, af hvilkas klara sken hela rummet hastigt upplystes.

Den lifliga fru Gyldenstolpe var med en hastig vändning rundt omkring i det lilla rummet, men då hon ej såg den hon sökte, lopp hon hastigt till sängen och drog undan gardinen.

Anna låtsade vara djupt insomnad.

"Se här är hon ju!" ropade öfverhofmästarinnan.

"Herre Jermine! . . . ja . . . der är jungfrun", sade Lovisa. "Hon har ledsnat att sitta här allena i mörkret, fattig liten, och så har hon lagt sig och somnat."

"Hon behöfde icke sitta i mörkret" fräste fru Signild "ty Hennes Maj:t består sina hoftärnor ljus när det blir mörkt och tillåter dem dessutom, att till enskildt uppassning ha hvar sin tärna med sig på slottet. Men damerna äro lata och tycka mer om att göra ingenting, än att ha ljus och arbeta."

"Jungfru Anna Skytte!" ropade hon nu.

Men Jungfru Anna hörde icke.

"Hör hon, jungfru Anna! . . . vill hon icke vakna?" ropade fru Signild, ännu högre, men utan påföljd.

"Det var fasligt, hvad hon sofver tungt!" utbrast öfverhofmästarinnan med otålighet, fattande Annas arm, den hon föga varsamt skakade.

Men icke heller deraf vaknade den sofvande.

"Besynnerligt!" sade fru Signild "hon sofver som en stock. Försök att resa upp henne, du, Lovisa."

"Det törs jag icke" svarade tärnan.

"Gör som jag säger, du, bara", gemälde den gamla frun "jag tar det på mitt ansvar."

Lovisa gick nu ofvanför hufvudgärden, räckte sig öfver densamma och tog sin unga matmor under båda armarna, samt reste henne sakta upp.

Men Anna sof, det oaktadt.

"Ja, då kan jag icke hjelpa det" sade fru Signild och gick förtretad sin väg, sedan hon likväl befallt hoflakejen påtända jungfru Skyttes lilla lampa, som stod på ett bord.

Lovisa stannade qvar i rummet, sysslande med några småsaker på nattduksbordet.

Anna, som visst icke sofvit, utan endast *låtsat* vara tungt insomnad, gaf icke heller för sin tärna tillkänna att hon var vaken.

Fem minuter hade icke förflutit, från det att fru Signild lemnade rummet, förrän drottningen sjelf med en förgrymmad min inrusade i rummet.

Hon var åtföljd af tvänne hofdamer.

"Hvad är det? . . . Hvad vill detta säga? . . . Hur hänger det här i hop?" ropade hon brådskande, som om elden sutit i alla knutar.

Den djupt nigande Lovisa, som genast dragit sig till dörren, svarade icke ett ord.

"Hvar är din jungfru?" röt drottningen till henne.

Lovisa neg ännu djupare och pekade åt sängen, utan att svara.

"Ja så, du har blifvit stum, du" ropade Christina. "Hvad är det för konster vi har för er här?"

Och hon skyndade till sängen, der hon fann Anna sofvande, såsom fru Signild uppgifvit.

"Ja, minsann ligger hon icke här och sofver!" sade hon. "Upp med dig, flicka! . . ."

Men flickan låg stilla och orörlig.

"Är du döf, eller är du död?" ropade nu drottningen och ruskade ganska omildt den skenbart sofvande.

Men Anna lät ännu icke märka, att hon förnam något. Icke derföre att hon, liksom barnen, hoppades kunna undgå den tillämnade stormen, derigenom att hon låtsade sofva; men hon ville vinna tid. Hon var så förkrossad af det förtroende hertigen nyss gjort henne, och den bön han till henne framställt, att hon ej tilltrodde sig kunna afgifva något redigt svar på hvad heldst man frågade henne.

"Det är märkvärdigt!" mumlade drottningen sakta, i det hon betraktade henne.

"Månne hon kan vara sjuk?"

Den sista frågan hade drottningen framställt i det hon vände sig till sina hofdamer.

"Ja, jag fruktar det, Ers Maj:t" svarade en af dem.

Drottningen såg fundersam ut.

"Hvad har förefallit här?" frågade hon, vänd till Lovisa.

"Intet, som jag vet, Ers Maj:t!" svarade den tillfrågade.

"Men du vet väl hvad din jungfru haft för sig här i skymningen?" sporde Christina vidare.

"Gud! . . . Gud!" . . . tänkte Anna, der hon låg. "Hon vet allt! . . . Men skall hon också meddela det åt min tjenstetärna?"

"Ber om Nåd, Ers Maj:t!" sade Lovisa. "Jag har icke sett jungfrun sedan klockan fyra i eftermiddags. Nyss på stunden kom jag in här och fann det vara mörkt, samt jungfrun djupt insomnad.

Drottningen vände sig från sängen och gjorde en tur omkring rummet.

Ändtligen varseblef hon i fönstret den silfverbepärmade bönboken, samt det brustna bernstenshjertat.

"Se" sade hon "här ligger en bönbok. Hon har således fruktat Gud i ensligheten. Det är vackert af henne . . . Om jag icke bedrar mig, så är det samma bok, som min son hertigen skänkte henne till julklapp ett år i julas. — Ja, det är det! — Men se här! . . . hvad är det för slag? . . . Ett halft bernstensbjerta. — Dock, der ligger den andra hälften! . . . Har hon suttit och lekt med det der skräpet under det hon läste i bönboken, så kan man säga, att fåfängan och flärden gått hand i hand med andakten och uppbyggelsen. Gud tröste oss för den ungdomen!

"Hon vet ingenting!" tänkte Anna och drog ett djupt andetag.

Nu fick drottningen tag i stickstrumpan, som äfledes låg i fönsterposten.

"Jag undrar just hur mycket hon har hunnit på den här" sade hon, betraktande arbetet. "Åh, det är ändock temligen mycket! . . . Ingen af mina hoftärnor är en så skicklig strumpstickerska, som Anna Skytte."

"Hon är icke ond! . . . Jag har oroat mig onödigtvis" tänkte Anna.

Drottningen gick tillbaka till sängen och ropade och ruskade ännu en gång på den sofvande.

Men hon vaknade icke ändå.

"Besynnerligt! . . . högst besynnerligt! oförklarligt!" utbrast Christina. "Hör du, Lovisa; är din jungfru alltid så der svår att väcka?"

"Visst icke, Ers Maj:t. Aldrig har jag sett jungfrun sådan, som i afton. Hon plär vara vaken, bara man hviskar . . . Bestämdt är hon sjuk."

Och den trogna tjenarinnan började gråta.

"Gif dig tillfreds, barn", yttrade nu drottningen i en ovanlig mild ton. "Vi skola låta henne vara stilla en timma, eller så. Försök sedan åter att väcka henne och bjud till att hjelpa henne af med kläderna, ty att ligga och sofva med dem är ingen helsosam hvila. Du kan sedan till min kammarfru, Gunilla, inberätta huru det förhåller sig. Blir jungfrun allvarsamt sjuk, så skall jag hitsända min läkare, mäster Andreas Junerus.

Och Drottningen lemnade rummet, tillika med sina tvänne hoffruntimmer.

Annas första känsla var att tacka Gud, som bevarat henne från den fara hon nyss med så mycken visshet hade fruktat. Emedlertid låg hon ännu lika stilla och låtsade sofva, för att icke för tärnan förråda det hennes sömn varit konstlad.

Ändtligen, efter mer än en halftimmas förlopp, rörde hon på sig.

Lovisa skyndade till sängen för att öppna gardinerna, dem hon genast efter drottningens aflägsnande hade åter sammandragit.

"Hvar är jag?" . . . sade Anna och satte sig upp. "Hur är det med mig."

Lovisa gret och såg på henne.

"Goda flicka, hvad fattas dig?" frågade Anna.

"Ack, jungfru! . . . ni är sjuk!" snyftade den beskedliga tjenstflickan.

"Ja . . . ja . . . jag är sjuk; mycket sjuk. Mitt hufvud är tungt . . . det värker", sade Anna,

som verkligen kände sig så förkrossad till själ och kropp, att hon omöjligen kunde hålla sig upprätt.

Också föll hon tungt tillbaka på hufvudgärden och började storgråta.

Det var de första tårar hon fått gjuta under dessa stunder af själslidande. Men gråten var konvulsivisk och ingalunda af beskaffenhet att lugna henne och lätta det beklämda bröstet.

Lovisa, som var utom sig af ångest, ville genast skaffa läkare och talade om att skicka bud hem till jungfruns föräldrar.

"För himlens skull, bästa Lovisa, intetdera!" ropade Anna. "Hjelp mig upp bara, så att du får bädda, och kläd sedan af mig."

Det skedde och den unga jungfrun syntes, till tärnans stora tillfredsställelse, lugnare och stillare efter en stund.

Det plågsammaste för Anna var, att hennes deltagande tjenarinna omöjligen kunde förmås att lemna henne, utan sade sig vilja vaka derinne hela natten.

Anna gret i flera timmar innanför sparlakanet, men det måste ske så tyst, att Lovisa ingenting märkte.

XXXV.

En dröm och ett besök.

Först emot morgonen somnade Anna och somnade tungt; men då hon efter ett par timmar vaknade, var hon i full feber.

Den myckna själsansträngningen hade stört jemnvigten inom hela hennes varelse, och för de häftiga, stridiga och olika känslorna hade hennes svaga nerver dukat under.

Den stackars Lovisa, som i trots af jungfruns djupa sömn intet enda ögonblick vågat sjelf insomna hade således den sorgen att för kammarfrun Gunilla nödgas inberätta, det hennes unga matmoder äfven i dag var ganska sjuk.

Drottningen, som verkligen höll af Anna, blef ganska bekymrad. Läkaren besökte den sjuka och förklarade att hennes onda visserligen vore af lindrig beskaffenhet, men föreskref deremot den djupaste stillhet.

Emellertid hade föräldrarna fått bud och de kommo båda för att hemta sin dotter, hvarmed äfven drott-

ningen visade sig särdeles belåten; "ty", sade hon, "den här ungdomen kan vara bra att ha omkring sig, så länge den är rörlig och kan göra nytta; men kommer något åt sådana der kräk, så att de ligga der, såsom Anna nu — då är det bäst att vara af med dem; helst när de ha föräldrar, inför hvilka man står i ansvar. Gud bevare mig att något så allvarsamt, som ett dödsfall, skulle hända här!"

Och efter denna lika sunda som prosaiska förklaring af drottningen, läto riksrådet och riksrådinnan Skytte bära sin dotter ner i den väntande vagnen och förde henne hem.

Annas sjukdom var och förblef mer en sinnesän en kroppssjukdom. Stillhet och ensamhet under de första dagarna, samt munterhet och förströelse under de påföljande, var hvad läkaren förnämligast föreskref.

Orsaken till hennes plötsliga insjuknande förblef för hela hennes omgifning en gåta.

Under alla de stunder patienten trodde sig obemärkt, gret hon bitterligen öfver sin försmådda kärlek och öfver det förtroende hertigen gifvit henne; men så snart någon gaf akt på henne, bemödade hon sig att synas lugn.

En natt hade hon en underlig dröm: Hon tyckte sig vara död . . . vara från denna verlden flyttad till de saligas boningar. Hon tyckte sig, höjd från jordens dimmor, bebo de rena, empyriska rymder, dem vi äro vane att föreställa oss såsom själarnas urhem.

Från dessa etheriska rymder tyckte hon sig ha en klar och redig öfversigt öfver jorden med alla dess förhållanden, både större och smärre. Till alla dem hon der känt och älskat, såg hon nu ner med varmt deltagagde och himmelsk kärlek; men det var icke med detta deltagande, som *lider* af andras qval, icke

med denna kärlek, som, ehuru hängifven den än kan synas, likväl sätter sig sjelf i främsta rummet. Det var på ett helt annat . . . ett renare, ädlare, gudomligare sätt hon nu tycktes deltaga i de älskades ve och väl.

Att hon såg hertigen — och det rätt klart och tydligt äfvå, faller temligen af sig sjelft.

Hon såg äfven Elisabeth Ribbing.

Båda fann hon sörjande, längtande, djupt bedröfvade och hopplösa, till följd af en olycklig kärlek.

Hon tyckte då, att hon på ett guldkantadt purpurmoln sänkte sig ned till dem; att hon sammanförde, förenade och lyckliggjorde dem för hela jordlifvet.

Hon såg dem af tacksamhet falla på knä och prisa henne såsom deras sällhets skaparinna och hon njöt dervid englarnas rena, oförfalskade fröjd.

Vid den unga flickans uppvaknande stod denna dröm liflig för hennes själ, och med alla sina tankar och sinnen öfverlemnade hon sig åt minnet deraf; helst hon nu kände sig fullkomligt fri från alla kroppsliga plågor.

Hon tvekade intet ögonblick att anse den i sanning tänkvärda drömmen såsom ett säkert förebud till hennes död.

"Ack!" tänkte hon, "min tid här nere blir visst icke lång: jag flyttar snart dit upp, till de saligas rymder, der allt, allt blir så helt annorlunda."

"Och jag, som så ifrigt eftersträfvade sällhet för ett helt lif! . . . Hvad säger jag? . . . eftersträfvade! . . . Nej; jag eftersträfvade intet . . . önskade intet, utom *hans* kärlek allena och — den fick en annan!"

"Hvad är att älska? — Det är att helt och hållet kunna försaka sig sjelf . . . det är att lyckliggö-

ra den man älskar . . . det är att rätt innerligt kunna fröjda sig åt den älskades lycka, äfven om man sjelf är olycklig."

"Och man kan icke vara rätt lycklig om den man älskar är olycklig; ty då älskar man icke rätt."

"Välan! jag vill låta undervisa mig af den dröm jag nyss hade. Härom dagen var jag sjelfvisk: jag älskade icke rätt . . . Nu — nu först vet jag hvad en innerlig och sann kärlek är: — den är sjelfförsakande och alltuppoffrande."

Och till följd af dessa betraktelser uppgjorde nu Anna en plan hur hon ändå ville bönhöra Carl Philip och skaffa honom, i hennes lilla kammare på slottet, det samtal med hans älskade Elisabeth, hvarom han så enträget bedt. Annas fruktan hade ju varit alldeles öfverflödig: drottningen visste ingenting om hertigens besök hos henne — och — hvarföre skulle hon just få veta om han ännu en gång infunne sig der?

Ja, ja! . . . det var beslutadt. Anna ville visa sig som en ädelmodig vän mot hertigen, då hon ändå icke fick bära ett ömmare namn.

Och hvad ondt vore det väl deruti, att de båda unga personerna en enda gång finge träffas . . . att han en enda gång finge säga sitt hjertas utvalda hur innerligt han älskade henne?

Men — skulle Anna också ha styrka att vara närvarande vid denna förklaring? Skulle väl hon, den försmådda älskarinnan, ha mod att höra dessa kärlekseder, i hennes närvaro svurna åt en annan?

Och närvarande måste hon ju vara, så vida saken, i fall af upptäckt, icke skulle få utseende af något alltför opassande.

Ja; hon trodde sig ega denna styrka; ty hon ansåg sig redan som en döende, för hvilken alla jord-

lifvets sorger och fröjder sammankrympa till ett intet, vid närmandet till evighetens ändlösa rymd.

Således — ja, således beslöt hon inom sig att — kosta hvad det ville — förskaffa hertigen det åstundade mötet med Elisabeth Ribbing, ty hon älskade Carl Philip så högt, att hon satte hans glädje och lycka långt, långt framom sin egen.

Det brustna bernstenshjertat föll henne härvid i tankarna. Ja — det var ett olyckans förebud, att det skulle remna, då det föll i golfvet. Och Elisabeth, som hade upptagit den ena hälften! . . . Ack; hon hade bordt upptaga båda hälfterna, tänkte Anna; ty icke blott hälften af Carl Philips hjerta hade hon beröfvat Anna, utan allt . . . allt! . . .

Beröfvat . . . nej; det var dock icke rätta ordet; ty hvad en menniska icke någonsin egt, kan man ju icke beröfva henne: och Anna hade ju aldrig egt hertigens kärlek.

Under sådana betraktelser pröfvade hon sina krafter, om hon skulle förmå att stiga upp och kläda sig. Hon tyckte sig ock verkligen förmå det.

Hufvudsaken var att rätt snart bli alldeles frisk, åtminstone *synas* vara det, för att åter komma upp till slottet; ty eljest kunde ju icke Anna, före hertigens afresa, utföra sitt ädelmodiga beslut.

Och det brådskade: Carl Philip kunde resa hvilken dag som heldst.

Kanske vore han redan på denna innevarande dag färdig att anträda den långa färden. Anna visste det icke; hon hade, under de trenne dygn hon vistats hemma och legat till sängs, ej hört hertigen nämnas.

Fort! . . . fort! . . Hon måste upp . . . måste synas frisk . . . måste återtaga sin tjenstgöring hos

drottningen. Kanske vore det ännu tid till att tjena såsom skyddsengel åt hertigens hemliga kärlek.

Ja! . . . ja! . . . det *måste* ännu vara tid! Anna önskade nu detta med en feberaktig själsspänning.

Men, just som hon fattade ringklockan, för att ringa på Lovisa, som satt i nästa rum, inträdde hennes mor.

"God morgon, barn!" yttrade fru Maria i en ovanligt fryntlig ton. "Hur känner du dig i dag?"

"Mycket bättre, vördade moder", svarade Anna med en min, som var ämnad att öfverensstämma med de ord hon yttrade. "Jag kan till och med säga, att jag känner mig alldeles frisk.

"Åh, jag måtte säga!" svarade modern leende. "Det der är visst roligt att höra; men månne du icke förhastar dig, min flicka? . . . Med febersjuka personer plär det oftast inträffa, att de känna sig bättre på morgnarne, fastän de mot aftnarne bli allt sämre."

"Men, min goda mor; jag är ingen febersjuk person", sade Anna. "Mitt illamående är nu, Gud vare lof, alldeles öfverståndet och jag ämnar stiga upp."

"Icke ännu, barn; du måste först hemta krafter."

"Sängvärmen ger inga krafter, vördade moder. Det är rörelse och luft jag behöfver, för att i morgon kunna begifva mig till slottet."

"Till slottet? . . . Hvad skall du der?"

"Återtaga min hoftärnetjenst."

"Åh, dermed har det ingen brådska. Tycker du det, kära Anna? . . . I går sängliggande; i dag konvulescent; i morgon tjenstgörande vid hofvet. Ne-nej

du . . . det bär icke ihop. För öfrigt må du tacka Gud, så länge du får vara hemma hos oss; ty icke må du längta efter drottningen."

"Visst icke, min mor, men Hennes Maj:t torde bli ond om jag alltför länge uteblifver."

"Var lugn, du. Vi, dina föräldrar, taga detta på vårt ansvar. Och ehuru orimlig Christina än kan vara, så måste hon dock finna att sjukdom är något, som ingen rår för."

Anna suckade djupt, men teg.

"Och nu, mitt barn", återtog fru Maria, skall jag omtala för dig hvad vi hade för ett rart besök i går aftons."

"Hvilket då, min mor?"

"Af ingen mer eller mindre, än hertigen af Södermanland."

"Carl Philip!" ropade Anna helt högt. "Hvad ville han ?"

"Taga afsked af sin fordne lärare och dess familj", svarade fru Skytte. "Det var bra vänligt af den älskvärde prinsen, heldst som han icke på många år varit inom våra dörrar; nej — icke sedan han var barn och plägade komma hit för att leka med dig och dina syskon."

"Afsked!" sade Anna bedröfvad. "Han är då i begrepp att snart afresa."

"Snart? . . . han reste redan tidigt i morse."

"Ack, min Gud!" ropade Anna i en skärande ton.

"Hvad kommer åt dig?" sade modern. Tar du dig så hårdt af hertigens afresa?"

"Nej . . . nej, min mor", svarade Anna, i det hon sökte hemta sig. "Men hvarför fick icke jag taga afsked af honom?"

"För det att du låg sjuk . . . det är ju klart det. Icke kunde jag föra hertigen in i en flickas sjukrum."

"Nej, nej . . . det är sannt", sade den arma flickan, som nu kände sig på nytt illamående och hade förlorat all lust att stiga upp och agera frisk. "Men . . . hvad sade hertigen? . . . Helsade han mig?"

"Ja, mycket och hjertligt. Han tycktes taga din opasslighet ganska nära och sade sig längta efter underrättelse om ditt snara tillfrisknande."

"Så-å? . . . sade han det? — Hur syntes han eljest vara till mods?"

"Temligen glad, ehuru något allvarsammare än vanligt. Det är väl icke underligt heller. En kungason vid sjutton år är icke barn längre. Man säger det skall vara kungens önskan att hans broder under sina resor utser en brud åt sig; men detta lär icke vara enligt med prinsens egen önskan. Nå, nå; det undrar jag icke heller på, ty vid sjutton år tänker en yngling minsann på annat än giftas. Det tycks ock vara alldeles för bittida."

Efter ännu några ögonblicks samtal, lemnade fru Skytte sin dotters rum, under upprepad förmaning till henne att ligga stilla, vara lugn och framför allt icke frukta för något så orimligt, som att drottningen skulle vredgas öfver hennes af sjukdom härrörande uteblifvande från hofvet.

"Således har han då rest!" sade Anna för sig sjelf, så snart modern hade lemnat rummet. "Han har rest! . . . rest — utan att jag fick säga honom farväl! — Dock; hvartill skulle också det hafva tjenat? — Värre var, att jag ej fick utföra mitt beslut! . . . Nu, nu tycker jag att, ehuru orimlig hans begä-

ran i början syntes mig, skulle jag dock så gerna velat bevilja den. — Men nu är det dock för sent!

"Jag undrar", fortfor hon efter något uppehåll, "om han icke ändå har råkat Elisabeth och fått säga henne hvad han hade på hjertat, efter min mor säger han såg temligen lugn ut. — Ja, helt säkert hafva de . . . Tyst! . . . tyst! stilla, upproriska hjerta! . . . Hvar äro nu dina ädla föresatser!"

XXXVI.

Drottningen.

Det var en afton, åtta dagar efter hertigens afresa.

Konungens resa till Pohlen, som af någon giltig, orsak blifvit uppskjuten vecka från vecka, var nu ändtligen fast bestämd till följande förmiddag.

Hos riksrådet Skyttes var hela familjen samlad i den stora hvardagssalen. Alla voro högtidligt stämda, somliga till och med förstämda; ty hvem vissle väl om man någonsin mer skulle få mangrannt församlas omkring detta hemmets fridfulla härd.

Öfverst vid det stora bordet satt riksrådet, som hade många vackra ord att säga, många faderliga förmaningar att gifva sina båda äldsta söner, hvilka stodo midt emot honom, brinnande af stridslust och inom sig glada att den efterlängtade dagen till affärd ändtligen var hardt nära, men likväl ytterst allvarliga till sinnes; ty de skulle ju skiljas från så många älskande hjertan och i Guds hand allena stod det om de någonsin mer skulle återse alla dessa för dem så kära anleten.

Jacob var dock något mera vek än Johan, hvars ögon blixtrade af mod.

Bakom fadern stod den fjortonårige Lars, lutande sitt hufvud mot hans axel och seende med en afundsfull blick på Johan och Jacob. Ja, i sanning afundsfull; ty han hade för en stund sedan yttrat:

"Åck, att man så länge måste vara barn! Att icke också jag skall bli stor, en gång, och få draga med kungen i fält, liksom mina lyckliga äldsta bröder!"

På golfvet, vid riksrådets fötter, satt en annan af hans söner, Philip, en sexåring, med utseende af en cherub. Han hade slutit sina små armar omkring faderns höga kragstöfvel och såg med sina stora blå ögon liksom undrande på de fullvuxna bröderna, medan faderns hand tanklöst lekte med den intagande gossens långa, guldgula lockar.

Omkring fru Maria hade en annan grupp bildat sig. Hon sjelf satt på en af de högkarmade stolarna, och sjelfsvåldigt lutad öfver hennes knä låg en nioårig, brunögd och brunlockig flicka, hennes älsklingsbarn; ty om någonsin den stränga fru Maria skulle visa sig klemig och efterlåten, så var det mot lilla Ebba, den yngsta af döttrarna.

På en stol, helt nära riksrådinnans, satt grefve Erik Lejonhufvud, hvilken i egenskap af friare och *önskvärd* friare till husets äldsta dotter, der utgjorde en daglig gäst.

Äfven *han* skulle ju fara i kriget och hans ansigte uttryckte en verklig förtviflan; ty ännu var Anna lika obeveklig.

Det var derom, som han hade ett lifligt, men hviskande samtal med fru Maria, hvilken allt som oftast förde handklädet till sina ögon, för att aftorka tårarna, dem han nu icke längre sökte återhålla. Ty nog var hon fosterländskt sinnad; men hon var dock mor

och — sönerna! . . . sönerna! . . . månne hon någonsin skulle återse dem?

Vendela samm i tårar. Kyle satt och höll hennes hand mellan sina och hviskade ord af hopp och tröst.

Något långt ifrån de öfriga satt Anna och höll sin tolfåriga syster Heldina sluten intill sig. De greto båda.

Men längst ned vid dörren kröp lille Bengt på golfvet. Han jollrade i sin oskuld och byggde hus af fyrkantiga trädstycken, dem hans sköterska tog ur en stor ask och räckte honom, det ena efter det andra.

Hvilken skön familjetafla, omgjuten af frid och kärlek! Hur skulle icke den för en skicklig målares pensel kunnat utgöra ett värdigt och tacksamt föremål!

Men just under det den talrika familjen var på ofvannämnde sätt grupperad, öppnades på vid gafvel dörren från förstugan till salen och ett fruntimmer inträdde.

Detta fruntimmer var klädt i släpande sorgkädning och hade på sitt hufvud en svart kapuschong, eller kapronika af siden med en för ansigtet nedhängande svart slöja.

Alla ryggade, vid åsynen af detta oanmälda besök, upp från sina platser; man visste icke hvad man skulle tänka.

Men damen slog den svarta slöjan tillbaka och för de bestörta familjemedlemmarna visade sig det barska anletet af enkedrottningen.

Ingen kunde hindra sig från ett ofrivilligt utrop.

Men riksrådet och hans fru sansade sig genast, gingo, djupt komplimenterande, emot den höga gästen och stammade några ord om den oförmodade lycka och ära, som tillskyndades deras ringa hus, något hittills alldeles oerhördt.

Ty ännu aldrig hade det fallit Christina in att besöka någon af sina riksråder, undantagandes vid af dem anställda stora gästabud, då hon visade dem den nåden att på deras bjudning infinna sig.

Med pilens snabbhet skyndade fru Skytte att öppna dörren till de innför salen belägna praktrummen; men drottningen vinkade med handen och sade:

"För ingen del; jag stannar här."

Man vågade, i djupaste underdånighet, några invändningar häremot, menande att ett hvardagsrum, sådant som salen, vore alltför ovärdigt till hysande af en så högtärad gäst.

Ändtligen lät Christina beqväma sig till att stiga öfver den höga tröskeln, in i ett stort gemak, hvars väggar voro beklädda med purpurrödt siden från Flandern.

Fru Maria följde tätt efter drottningen och sedan riksrådet, som var i begrepp att stänga dörren, då drottningen ifrigt ropade:

"Nej! . . . nej! . . . för all del icke så. Jag har ett ärende hit, eljest hade jag väl icke kommit, alldraminst så här ensam, åtföljd endast af ett par lifknektar, som vänta dernere; ty jag har gått till fots den här lilla biten, från slottet och hit. Det ärende jag har, är dock icke till familjens öfverhufvud allena, utan till alla dess medlemmar. Låt dem således komma hit in, allesammans, så när som på de minderåriga barnen."

Riksrådet öppnade dörren och ropade på sina fyra äldsta barn: Johan, Jacob, Anna och Vendela.

"Jag tyckte" sade drottningen, då de alla hade inträdt, att jag såg Lejonhufvud derute.

"Ja, Ers Maj:t! . . . han är här."

"Nå än Kyle då, den blifvande mågen?"

"Äfven han är derute i salen"

"Så bed de båda herrarna stiga in och stäng sedan dörren."

Det skedde som drottningen befallt.

"Mina vänner!" började hon, sedan hon väl satt sig till rätta på en bänk, försedd med dyna af gyllenduk "ni skolen säkert icke rosa mitt besök, utan tänka att det väl varit vida bättre, om jag icke gjort er den hedern att komma."

De i rummet innevarande sågo härvid på hvarandra med yttersta bestörtning. Ingen, utom Anna, kunde ana anledningen till denna besynnerliga början; men hon, hon anade den och började darra.

"Anna!" sade nu drottningen, sedan hon harskat sig och påtagit en för hennes kall som domarinna passande, mäkta högtidlig och sträng min, något som hon, i parenthes, ej hade svårt för.

Anna framträdde med nedslagna ögon.

"Hör på, du" fortfor drottningen. "Det är egentligen med dig jag har att tala. Men, ser du, jag vill icke göra det mellan fyra ögon; ty då hade det kunnat ske på slottet; utan jag ville anställa förhör med dig i närvaro af dina anhöriga, på det att de, alla på en gång, innan familjen skingras, måtte få del af sakens rätta sammanhang, och du få i allas deras närvaro, försvara dig, om du kan."

"Himmelens Gud! . . . hvad skola vi få höra?" sade på en gång riksrådet och hans fru, kastande bistra blickar på den bäfvande Anna.

"Åh" sade drottningen, "ingenting annat, än att er jungfru dotter plägar mottaga manspersoner i sin kammare, under vaktgöringen på slottet; och det helt ensam och i djupa skymningen."

"Omöjligt!" utropade fru Maria ovillkorligt.

"Hvad? . . . omöjligt!" sade drottningen och gaf henne en ogement vred blick. "När jag säger en sak,

så är den icke omöjlig; ty jag skall förkunna er, fru Maria, att jag aldrig plär fjeska åstad i ogjordt väder. Hvad jag nu sagt, är sannt. beklagligen; aldra beklagligast för er, som mor; ty ert sätt att uppfostra flickan . . ."

"Ers Maj:t!"

"Tyst! jag tål aldrig att man faller mig i talet. Ni får tala sedan. Hör du Anna: hvem var den mannen, som var inne hos dig om aftonen, just då, när du sjuknade."

Anna teg.

"Du svarar icke" återtog drottningen. "Kanske är det icke sannt, att någon var der?"

Anna svarade ännu icke.

"Men, ser du", fortfor drottningen "nu är det, tyvärr, ganska sannt och det lönar således icke mödan att du söker neka derföre. Fy skam! . . . En sjutton års flicka hafva ensliga samtal med karlar! . . . Mottaga besök af dem och det i skymningen! . . . Du borde veta, din synderska, huru mån jag är om ordning och anständighet inom mitt hof och hur illa jag alltid tar vid mig, om någon af min omgifning derifrån afviker."

Anna svarade ej ett ord; men hon grät bitterligen.

"Olyckliga!" sade hennes mor "tillstå genast hvem det var!"

Men riksrådet teg; ty han gissade på hertigen.

"Ers Maj:t!" sade slutligen Anna och föll på knä för drottningen. Det är ganska sannt, att jag den aftonen i mitt rum hade ett ensligt samtal med en af herrarne vid hofvet; men det var alldeles mot min vilja."

"Mot din vilja? . . . Så-å?

"Ja, Ers Maj:t! . . . jag bedyrar det."

"Du vill således inbilla mig . . . mig och dina föräldrar, hvilka allesammans äro gamla och erfarna menniskor, att en ungersven, hvilken som heldst, skulle understå sig inträda i en jungfrus kammare, då han vet henne vara allena, så vida han icke på förhand vet sig vara välkommen."

"Ack, han var visst icke välkommen hos mig", suyftade Anna. "Tvärtom bad jag honom, under högsta ångest, genast aflägsna sig."

"Det vill jag också tro; ty du måtte väl hafva insett det vådliga af tid och rum, då samtalet hölls, ifall du icke redan var van vid sådana der snedsprång, hvilket jag har all anledning att befara."

"Nej, vid Gud, aldrig! . . . aldrig förr" stammade den förtviflade Anna, som förr skulle dött, än att hon med en enda bokstaf skulle velat nämna hertigen.

"Nå, nå . . . jag vill försöka tro det", återtog drottningen. "I alla fall är det alltid en flickas fel, om en karl vågar i otid påtruga henne sitt sällskap. Jag har af säker person hört berättas om det der skymningsmötet och du finner väl, min kära Anna, att du i anledning deraf är för alltid skiljd från mitt hof."

"Gud!" utropade på en gång alla de i rummet innevarande.

"Af undseende för dina hederliga föräldrar" fortfortfor Christina — "särdeles din aktningsvärde af oss högt aktade fader, hvilken under sin långa tjenstetid vid vårt hof gjort sig så högt förtjent af så väl min, som mina söners ynnest och bevågenhet, vill jag dock lofva nedtysta saken, så mycket, att den ej må få någon alltför stor offentlighet; men jag gör det endast med ett villkor: det, att du genast och i allas vår närvaro öppet bekänner hvem den der ordningsstöraren var; ty jag vill nödvändigt näpsa äfven honom."

"Säg! säg fort! flicka!" befallte fru Maria.

Men riksrådet fortfor att tiga; ty han bäfvade för den onåd, hvari hela familjen säkert skulle falla, om det komme till drottningens kunskap, att en af jungfrurna Skytte hade kärlekshandel med Carl Philip.

Då riksrådet en gång, fastän oförhappandes, fått förtroende om Annas kärlek till hertigen, tog han nu för afgjordt att denna kärlek var besvarad, samt att den unge och eldige kungasonen nog kunnat vara så obetänksam och . . .

Han hann icke tänka meningen till slut, förrän både drottningen och fru Skytte på en gång upprepade sitt befallande: "Säg! säg!"

"Jag kan det icke", svarade Anna åter; "ty jag har svurit att tiga."

Men nu gick Erik Lejonhufvud, till allas stora förundran, fram och böjde knä för drottningen, tätt bredvid den knäböjande Anna.

"Nådigaste drottning!" sade han. "Jag är den brottslige. Det är mig som Ers Maj:ts vrede bör drabba."

"Er, grefve!" ropade drottningen.

"Han! . . . han! . . ." mumlade Annas både föräldrar och syskon.

"Ers Maj:t!" fortfor grefven, "värdes höra och förlåta mig! Hela verlden vet, att jag länge burit en sann och innerlig kärlek till jungfru Anna, men att hon hittills försmått den. Många gånger har jag, här, i hennes föräldrars hus, innerligen bedt henne, att hon dock en gång måtte låta beveka sig, men alltid förgäfves. Gripen af förtviflan, beslöt jag att ännu en gång, innan jag lemnar fäderneslandet och drager i härnad, tala med jungfrun, och det utan alla vittnen. Det var då jag påfann det orådet, att intränga i hennes jungfrubur på slottet och dröja der under någr

minuter. Hur bittert ångrar jag icke nu denna påflugenhet, efter som den kostar den älskvärda flickan så mycken förtret; och jag skall alltid ångra den, vid tanken på de enträgna böner . . . de tårar, hvarmed hon bad mig aflägsna mig, bad att jag icke skulle utsätta henne för ett orättvist förtal."

Anna var förkrossad af detta ädelmod hos grefven. Hon kunde icke fatta det.

"Är detta sannt, Anna?" frågade drottningen.

"Då grefven sjelf säger det, så" . . . stammade Anna, icke rätt ense med sig sjelf.

"Mig tyckes dock" återtog drottningen, "att, för att vara grefven så föga huld, som Anna hittills varit, voren ni dock temligen öfverens den gången, efter som hon svor att förtiga ert besök. Emedlertid . . . det må nu vara huru som helst, vill jag dock låtsa tro er sjelfbekännelse, herr grefve. Stig derföre upp och omfamna er brud; ty jag förmodar att jungfrun, efter hvad som nu händt, ej längre tvekar att tillhöra er."

De båda knäböjande reste sig upp; de sågo på hvarandra, frågande: han med oro, hon med undran. Ändtligen räckte grefven sin hand åt Anna och sade med vek röst:

"Jungfru Anna! . . . vill ni icke fatta denna trofasta hand, till stöd genom lifvet?"

Anna räckte honom sin hand, utan att kunna yttra ett ord.

Drottningen gratulerade: föräldrarne uttalade sin välsignelse: syskonen trängde sig, lyckönskande, omkring det unga paret.

Och så hade då äfven Anna helt oförmodadt blifvit trolofvad.

XXXVII.

Samtal.

Knappast hade drottningen öfvervarit den improviserade trolofningsscenen, förrän hon steg upp, för att taga afsked.

"Grefve Erik", sade hon, "jag borde vara förtörnad på er, efter den sjelfbekännelse ni nyss gjort. Ett språk i Den Heliga Skrift säger: — Ve den menniska, genom hvilken förargelse kommer! . . och förargelse har verkligen kommit genom det der skymningsäfventyret, hvarefter Anna Skytte så häftigt insjuknade, sannolikt af skrämsel. Ty hon fruktade väl, den stackars flickan, att någon skulle komma och öfverraska eder båda. Det var ingalunda beskedligt af er, grefve, att så der blottställa den ni har kär: — dock, nog härom! Jag kan icke vara ond på er, änskönt jag kunde ha stort skäl dertill; ty ni var min aflidne mågs den gode hertig Johans, förtroligaste vän och jag vet hur mycket han höll af er, ifrån barndomen och allt intill sin död."

Grefven bugade sig underdånigst för drottningen, som nu vände sig till Anna.

"Min kära Anna", sade hon, ty det var hennes svaga sida att få hålla långa tal, och hon sparade det icke heller nu. — "Min kära Anna; du har alltid varit en beskedlig flicka och uppfört dig oklanderligt; fastän du, såsom all annan ungdom, väl kunnat förtjena litet bannor ibland, för slarfaktighet, lättja och brist på uppmärksamhet, hvartill alla unga menniskor rätt ofta göra sig skyldiga. Men aldrig har jag förr beträdt dig med något lättsinne . . ."

"Ers Maj:t" sade Anna i något hög ton och rätade upp sig med stolthet. "Jag har aldrig med vett och vilja begått något klandervärdt; och aldrig skall jag af någon, icke ens af Sverges drottning, tåla förebråelsen för lättsinne, om den skulle göras mig."

Drottningen såg i sanning öfverraskad ut. I en sådan ton hade få menniskor vågat tala till henne — ja, kanske ingen, utom hennes äldste son, kung Gustaf Adolph.

Anna såg på sin far . . . på sina bröder: det var, som om deras ögon förstulet hade tillblickat henne bifall och uppmuntran. — Men den eljest så stolta fru Maria bäfvade för följderna af dotterns dristighet.

Lugn stod Anna och den klara, stadiga blick hon fästade på herrskarinnan var lika skiljd från ett djerft trots, som från en krypande ödmjukhet.

"Du ser mäkta stolt ut, min lilla vän" utbrast drottningen, efter att några sekunder hafva på henne fästat en pröfvande blick, som den unga flickan utan fruktan uthärdade.

"Jag ber om nåd, Ers Maj:t" svarade Anna med en djup nigning, "Stolt är jag icke; men jag är lugn; ty Gud, som ser ner i mitt hjerta, vet att jag icke begått något ondt, och jag hoppas att en rättvis och upplyst drottning äfven skall finna det."

"Godt, mitt barn" sade Christina och såg blidkad

ul, "vi skola icke mer tala om den saken. Jag undrar endast öfver att du så länge kunnat motstå den ädle grefve Eriks trägna anhållan om din hand; till och med då hertig Johan, salig i åminnelse, på sin sotsäng bad dig, att du skulle göra hans vän lycklig. Behöfdes det då en hofskandal, innan du beqvämde dig till mottagande af en lycka, den hvarje flicka inom Sverges rike säkert skall afundas dig?"

"Ers Maj:t!" inföll grefve Lejonhufvud, bugande, "jag anhåller . . ."

"Jag vet hvad ni vill säga, herr grefve" afbröt drottningen honom med en befallande åtbörd. "Nå, nå! . . . allt må nu vara godt och jag tror att Johan skall glädja sig i sin graf öfver att hans vän ändtligen fått sin trägnaste önskan uppfylld."

Grefven blickade på Anna; hon såg ned.

"Och nu mina kära vänner", återtog drottningen, "tror jag det är aldrabäst om Anna icke längre tjenstgör som min hoftärna; hon är nu grefve Lejonhufvuds fästmö och ingen kan undra om hon under den häftigaste sorgen öfver hans bortresa, vill vara hemma hos sina föräldrar."

Anna hade svårt att dölja sin glädje öfver att ändtligen vara qvitt den pinsamma hoftjensten.

Men denna glädje skulle icke bli långvarig, ty riksrådet yttrade i det samma:

"Ers Maj:t förskjuter således min stackars Anna, som påstår sig hafva varit långt ifrån att vilja förtörna Ers Maj:t?"

"Nej" svarade drottningen "jag förskjuter henne icke; jag lofvar tvärtom, att städse vara henne välbevågen."

"Således" återtog herr Skytte, "värdes Ers Maj:t nådigst tillåta, att hon redan i morgon, eller sist i öfvermorgon, får ånyo infinna sig på slottet, för att der

återtaga sin befattning, såsom uppvaktande hoftärna. Ty, i fall så är, att elaka tungor skulle vara i gång, angående min oskyldiga dotter, så fingo de ju, naturligtvis, en snabbare fart genom hennes bortovaro från hofvet, hvilken af hvar och en skulle tydas såsom en uppenbar onåd, den hon genom sitt felsteg skulle hafva ådragit sig."

"Ni har rätt, herr Skytte, ty ni är en klok man, som vid alla tillfällen inser det rätta", sade drottningen vänligt. "Det får således förblifva vid hvad det varit mellan mig och Anna. Farväl, mina vänner! . . . jag är och förblifver eder, allesammans, välbevågen.

Och nu aflägsnade sig den stränga Christina, till stor lättnad för hela Skytteska familjen, som innerligen gladde sig öfver att saken tagit en sådan vändning.

Knappt hade dock riksrådet och riksrådinnan ledsagat den höga gästen ända ner i porten och åter kommit upp, förrän de begärde ett samtal på tre man hand med deras äldsta dotter.

Anna berättade då för sina föräldrar, utan all tvekan, att det var hertigen, som varit inne i hennes rum, samt det samtal han då haft med henne.

Det förstås, att de lofvade bevara hemligheten af hertigens kärlek till Elisabeth.

"Min stackars flicka, som skulle lida så oskyldigt och icke våga rättfärdiga sig!" utbrast fru Maria och klappade Anna.

"Min stackars, stackars lilla Anna!" yttrade i sin ordning riksrådet, som visste hvad hans fru icke visste och således förstod hur det skulle svida i Annas hjerta vid tanken på att Carl Philip älskade en annan.

Och han drog dottern till sitt bröst, der hon fällde heta och strida tårar.

"Det grämer mig, i alla fall", återtog fru Maria,

"att man skall tala illa om vår dotter; då jag likväl smickrar mig med att . . . ."

"Bry dig icke derom, mor", föll riksrådet henne i talet. "Det går snart öfver igen, bara Anna åter visar sig på hofvet. För öfrigt tror jag icke att det är så farligt, som drottningen vill låta påskina."

"Gud gifve det!" suckade fru Maria.

"Men hvar, hvar i hela verlden har man väl sett en sådan ädel menniska, som grefve Lejonhufvud?" återtog herr Skytte.

"Ingenstädes" svarade fru Maria.

Sednare på aftonen voro de nyförlofvade allena i ett rum, der de kunde få samtala utan vittnen.

De sågo båda ytterst förlägna ut och det varade länge, innan någondera förmådde börja samtalet.

Dock yttrade Lejonhuf vud:

"Jungfru Anna!"

"Grefve Erik!" svarade hon, hvarefter det åter blef ett ögonblicks tystnad.

Ändtligen började han åter, fattande hennes hand:

"Anna! är det då icke möjligt, att ni kan försonas med det ödet, att bli min maka?"

Anna tryckte sakta hans hand och såg på honom med en blick, som var vältaligare än ord.

"Jo, Erik", sade hon, "ty ert öfvermenskliga ädelmod har besegrat mig."

"Mitt öfvermenskliga ädelmod, Anna?"

"Ja, ty det var icke en menniskas, det var en engels ädelmod, då ni, fastän ni hörde mig anklagas för en oförrätlig oförsigtighet, om icke något värre, ändå trodde på min oskuld och, för att rädda mig ur förlägenheten, anklagade er sjelf."

"Ja, Anna!" ropade grefven, "jag trodde på era försäkringar; ty dessa ögon, dessa läppar kunna icke ljuga."

"Nej, vid Gud!" svarade Anna. "Likväl grämer det mig att rykten skola vara i omlopp om mig inom hofvet. Jag vet huru elaka de derstädes äro. Man skall pådikta mig, Gud vet icke hvad."

Och hon började gråta.

"Trösta er, älskade Anna", sade grefven. "Då man får höra att det var jag, som genom min ent:ägenhet mot er vilja besvärade er, skall man ingenting kunna säga. Och nu, sedan vi ändå bli ett par — o, du himmel! . . . hvilken lycksalighet att få yttra dessa ord! — nu, säger jag, skall förtalet snart nedtystas. Annat om man fått veta . . . Han tystnade här."

"Veta? . . . Hvad?" ropade Anna.

"Att det var hertigen", svarade Erik.

"Hertigen! . . . O, min Gud!"

"Gif er till freds, Anna", återtog grefven. "Af mig skall det visst icke utspridas. Men nog tar jag för afgjordt, att det var hertigen."

"Och hvarför?"

"För det att er herr far gifvit mig en vink om, att ert hjerta ej vore fritt . . . att vi hyste en kärlek, den han . . . och äfven alla andra icke kunde annat än på de högsta ogilla."

"Har min far sagt det?"

"Det har han."

"Ack, Erik!" bad Anna och såg på honom med sina klara blå ögon, hvilka af de tårar, hvari deras himmelsblå emalj simmade, blefvo ännu klarare." Erik! . . . jag ber er öka ert mot mig redan visade ädelmod dermed, att ni aldrig, aldrig mer talar med mig i detta ämne. Emedlertid må ni tro mig, då jag inför Den Allvetande bedyrar, att den man, som besökte mig i min kammare, icke kom för min skull . . . att han

icke älskar *mig*, utan en annan, hvars namn jag icke bör nämna. Carl Philips kärlek har jag aldrig egt . . . skall aldrig ega den; och ehvad ni än må hafva uppsnappat af mitt hjertas hemligheter, grefve Erik, så lofva mig att låta det vara gömdt och — glömdt"

"Gömdt, som i grafven", svarade Grefven, förande hennes hand till sina läppar.

XXXVIII.

Slutet.

Från de nyss omtalade händelserna hade nära fyra år förflutit.

Man var i Mars 1622.

Under denna mellantid hade stora och vigtiga händelser tilldragit sig, vigtiga för så väl hela svenska nationen i gemen, som särskildt för de i denna lilla historiska teckning deltagande personerna.

För att börja med den högsta och yppersta af alla, den store hjeltekonungen, så hade han, vid den tid, då vi återtaga vår berättelses tråd, redan i sexton månader varit förmäld.

Den för sin skönhet så vidt beryktade, som ung så älskvärda kurfurstinnan af Brandenburg, denna Maria Eleonora, hvars svärmiska, afgudiska kärlek till Gustaf Adolph väckt så mycket deltagande, hade ändtligen lyckats fängsla detta hjerta, om hvars egande hon sedan stridde med sjelfva döden och förgängelsen *).

*) Man vet att Maria Eleonora lät, efter Gustaf Adolphs död, uttaga hans hjerta, som hon förvarade i en silfverask och sedan ständigt hade hos sig.

Ehuru obenägen till giftermål den unge monarken i början hade visat sig, hade dock det motstånd, som till följe af stats- och religions-förhållanden, å brandenburgska sidan uppstått, ändtligen retat hans stolthetskänsla och väckt hans vrede, så att han föresatte sig att, kosta hvad det ville, ändå bringa förslaget till verkställighet.

Man vet att kurfurstinnan Anna, den unga prinsessans mor, med mycken ifver gynnade den svenske konungens frieri, då deremot hennes gemål, Johan Sigismund, som mot slutet af sin lefnad blifvit reformert, ogerna ville se sin dotter förenad med en luthersk furste, sedan han sjelf med hela sitt hus bekände sig till en annan lära.

Då nu nämnde Johan Sigismnnd 1619 med döden afgick och på thronen efterträddes af sin son, Georg Wilhelm, blef det ännu värre, heldst sedan kung Sigismund i Pohlen hade för sin son, prins Uladislaus, anhållit om Maria Eleonoras hand.

Emedlertid var enkefurstinnan Annas inflytande så stort, att anbudet från Pohlen blef afslaget, och det med den unga prinsessans eget glada medgifvande.

Det oaktadt gjorde hennes broder ännu så många svårigheter, att man nästan kunde anse Gustaf Adolph hafva fått en korg.

Detta var något, som han ej kunde fördraga, ty då han ändtligen, en längre tid efter Ebba Brahes bröllop, hade låtit så väl af ständerna, som af sina närmaste anhöriga öfvertala sig att formligen anhålla om Maria Eleonoras hand, och han dessutom visste, att den unga kurfurstinnan för sin del var honom af själ och hjerta bevågen, harmade det honom att han, en stor, frejdad hjeltekonung, skulle inför hela Europa gå och gälla såsom en försmådd friare, och det så

mycket mer, som hofvet i Brandenburg hade, i början, gått honom med öppna armar till möte, i fråga om giftermålsförslaget.

Det var då han beslöt att personligen inställa sig, fastän det skedde nästan hemligen. Endast hans närmaste omgifning visste hvart han tagit vägen, då svenska allmänheten deremot trodde att han var ute på Östersjön, för att försöka några örlogsfartyg *).

Det var om våren 1620, som konungen begaf sig till Berlin, för att med egna ögon se den ifrågavarande bruden och öfvertyga sig om, att hon verkligen vore så intagande som ryktet förmälde. Han åtföljdes endast af några få svenska herrar, hvaribland voro hans svåger, pfalzgrefven Johan Casimir, samt hans själs förtrogne, grefve Axel Oxenstjerna.

Man vet af historien huru Gustaf Adolph, fullkomligen okänd af alla i Berlin, så när hade blifvit utan herberge derstädes. Från tvänne värdshus, der han ville taga in, blef han bortvisad, emedan man trodde honom vara engelsman och officer vid någon af de brittiska legotrupper, hvilka då som bäst drogo genom staden, bedrifvande allehanda sjelfsvåld och ofog.

Ändtligen lyckades han att få tak öfver hufvudet, hvarjemte han åstadkom att ett bud i största hemlighet fick afgå till enke-furstinnan Anna, och underrätta henne om hans ankomst. Han erhöll en hjertlig helsning tillbaka, jemte uppmaning att följande dagen, som var söndag, infinna sig i slottskyrkan.

Må det vara oss tillåtet att, vid samlandet af spridda drag till dessa ofullständigt tecknade historiska taflor, vid detta tillfälle begagna oss af herr professor Fryxells ord:

---

*) Historiskt.

"Redan kl. nio på morgonen var Gustaf Adolph
"på utsatt ställe och fann för sig hela det lilla hofvet
"församladt. Hans enkla, men rika drägt, det sköna
"och ädla ansigtet samt den höga och majestätiska
"hållningen väckte straxt hoffolkets uppmärksamhet.
"Öfverallt sågos nyfikna blickar och hördes täta hvisk-
"ningar hvem den hemlighetsfulle främlingen kunde
"vara. Nyfikenheten ökades ännu mera, då furstinnan
"Anna efter gudstjenstens slut inbjöd honom i sina
"egna rum, och det med uteslutande af alla öfriga.
"Nu sågo Gustaf Adolph och Maria Eleonora hvaran-
"dra för första gången och dessa blickar voro nog
"att för alltid afgöra deras öde. Den tjuguettåriga
"Maria Eleonora, i omsorgsfull prydnad och ungdomens
"fulla behag, öfverträffade alla de bilder Gustaf Adolph
"förut skapat sig, på grund af ofullkomliga teckningar
"och några flyktiga ögonkast *); och Maria Eleonora
"såg förverkligad framför sig den hjelte, hvars bild,
"prydd af manlig skönhet, furstlig dygd och ärans
"lagrar, redan länge sväfvat för hennes inbillning,
"herskat i hennes hjerta. Förlofningen afslutades med
"hjerta och hand och det under moderns varma väl-
"signelser."

I November samma år firades bilägret, den 25,
samt den unga drottningens kröning tre dagar derefter,
eller den 28.

Man har i häfderna förvarat en beskrifning på
den kungliga prakt och det öfverflöd, som vid detta
tillfälle lärer varit rådande. Flera hundrade adelsmän
med sina fruntimmer, jemte ett stort åtfölje af tjenare

---

*) Det påstås att Gustaf Adolph redan om hösten 1618
skulle, i ännu större hemlighet, hafva från kriget gjort en
liten resa till Brandenburg och smugit sig till att få se
Maria Eleonora; men detta hade varit så flyktigt, att han
nästan kunde sägas hafva återvändt med oförrättadt ärende.

skola från alla rikets orter varit inbjudna att bevista det kungliga bröllopet och haft för sig och de sina fritt husrum och förtäring på slottet, så länge som högtidligheterna varade. "En enda handelsman" säger ofvanciterade historieskrifvare, "framlemnade en räkning på 177 åmar Rhenskt, 70 pipor Franskt och 15 pipor Spanskt vin, samt 144 läster tyskt öl, som allt blifvit förtärdt under det kungliga bröllopet."

Så var då Gustaf Adolph, till alla sina undersåtares fröjd och belåtenhet, förmäld, samt i December 1621 fader till en prinsessa, hvilken dock dog efter blott några veckors lefnad.

Och för att nu öfvergå till hans bror, den vackre och älskvärde Carl Philip, så hade äfven med honom en förändring föregått — men en stor, en vänom sendtlig, den vigtigaste af alla. Han hade gått att inför konungars konung nedlägga sin furstliga krona.

Då Gustaf Adolph 1621, efter någon tids hemmavaro, åter reste till Pohlska kriget, yttrade Carl Philip en ifrig önskan att få fara med. Han ville, som han sade, tjena sitt fosterland och på samma gång vinna erfarenhet i krigsyrket. Med mycken glädje beviljade hans kunglige broder denna hans anhållan och ur den djupt sörjande, af en hemsk aning skakade moderns armar slet sig den ädle, blomstrande, ännu icke tjuguettårige prinsen, för att aldrig, aldrig återkomma.

Manligt och tappert hade Carl Philip, såsom en värdig broder till den unge hjeltekonungen, vid dennes sida stridt i flera drabbningar, samt dervid skördat ymniga lagrar, då han efter belägringen af Riga hastigt insjuknade i Narva. Bekymrad och ångestfull stod Gustaf Adolph, som då var stadd på återresan till Sverge, vid den unge, hoppfulle broderns säng, tvekande hvad han skulle företaga. Nu — nu hade

Carl Philip blifvit honom dubbelt kär, genom de bevis på oförskräckt mod, dem han under kriget vid så många tillfällen ådagalagt. Kungen fann, ehuru något sent, att han bedömt honom hårdt, då han trott honom vara af modern förklemad, samt insåg att den unge hertigen, ehuru morsgris han var, likväl kunde bete sig icke blott som en man, utan såsom en i faror och strapatser härdad man, samt att Sverge hade mycket att af honom hoppas, ifall han finge lefva.

Men så var icke af Försynen beslutadt. På den sjukes enträgna böner, vid hans försäkringar att han redan var på bättringsvägen, samt hans allvarliga erinringar om alla de angelägna och maktpåliggande ärender, som kallade konungen till Sverige, lät denne öfvertala sig att fortsätta resan och i Narva qvarlemna brodern, hvilken snart efter Gustaf Adolphs affärd slutade sin korta lefnadsbana, d. 25 Januari 1622.

Så hade då de båda hertigarne, Johan af Östergöthland och Carl Philip af Södermanland, blifvit tidigt bortryckta från jorden, till stor lättnad för alla dem, hvilka grämde sig öfver det ovisa och skadliga uti inrättandet af hertgidömen, men ännu mer för dem, hvilka, i likhet med Axel Oxenstjerna, fruktade att Sverige skulle, för Carl Philips skull, *"förr eller sednare få sig en blodbadstuga"* *).

Äfven *hans* hertigdöme lades nu under kronan och från den tiden var det för alltid slut med regerande hertigar inom Sverige.

Det var en klar och vacker förmiddag i början af Mars. I första våningen af ett bland de betydligare

*) Axel Oxenstjernas ord Historiskt.

husen vid Korntorget, (nu Kornhamn) sutto tvänne fruntimmer, inbegripna i ett förtroligt samtal. Båda vore unga, den ena tjugu, den andra tjuguett år, och liknade hvarandra ganska mycket till anletsdragen, så att man lätt kunde, vid första ögonkastet, finna att de voro systrar. Men en stor skillnad förefanns dock i deras utseende, i så måtto, att den ena såg obeskrifligt bedröfvad ut, den andra deremot hade ett utseende af stilla belåtenhet; den förra var blek, nästan genomskinlig, synbarligen tärd af både sjukdom och hjertesorg, då den sednare var fet och frodig, med rundade former och små skälmska gropar i kinderna.

Bådas klädningar voro svarta, en färg som då pligtskyldigast måste bäras af alla inom Sverige, sedan hertig Carl Philip, den älsklige, hoppfulle unge fursten, med döden afgått.

Och det var icke blott af pligt, utan ock af verklig sorgekänsla, som åtminstone hvarje *qvinna* inom Sverges rike iklädde sig sorgdrägt efter den af hela svenska qvinnokönet förgudade, så tidigt hädangångne prinsen.

På de båda unga damer vi nyss omtalat kunde man genast se att de voro förnäma och rika; ty deras sorgdrägt var fin och dyrbar och utsirad med sammet och stenkol, enligt den tidens mod bland de förnäma. Också var rummet, der de befunno sig, möbleradt med den utsöktaste smak, i förening med en ovanlig lyx.

Hvardera af damerna hade ett föremål för sin odelade uppmärksamhet, något, som hon med välbehag oafvändt betraktade. Den bleka och sorgsna tummade mellan sina magra händer en dyrbar bönbok med silfverpärmar; den friska och frodiga deremot trampade sakta och taktmessigt på meden af en vagga,

deri ett litet leende och intagande barn slumrade, bevakadt af moderns ömhet.

De båda fruntimren voro Anna och Vendela Skytte. Den förra var ännu ogift, den sednare sedan tvänne år gift med öfverste Hans Kyle; ty sådana under af tapperhet hade för detta handsekreteraren gjort, att han inom tvänne års förlopp hade från fändrik tjenat sig upp till öfverste.

Grefve Lejonhufvud var icke mer. Redan i första drabbningen mot polackarna hade han stupat, till stor sorg för mången, men synnerligast för Annas föräldrar: då hon deremot med en hemlig förnöjelse hade afhört dödsposten, som förkunnade henne frihet.

Efter att en lång stund hafva suttit helt tyst och försänkt i sin inre verld, yttrade Anna till sin syster:

"Jag begriper icke hur man kan välja sin bostad så besynnerligt, som du och din man ha gjort."

"Huru så, goda Anna?" frågade Vendela.

"Huru så? . . . Men, så betänk då — att bo vid det bullersamma Korntorget, der folkmassan tränges från morgon till qväll, så att det låter som en sorlande qvarnforss. När man eger ett palats på Käpplingen, så kan jag icke fatta . . ."

"Bästa syster, tala icke derom", föll Vendela henne i talet. "Du vet att min man icke på något villkor skulle vilja inflytta i det stora och dystra huset, som tillhört hans farbroder. Min Kyle vill, då han från krigets buller går att tillbringa någon tid i sitt hem, hafva lif och rörelse omkring sig, icke denna graftystnad, som på Käpplingen."

"Graftystnad! . . ." upprepade Anna med stel blick, hvarefter hennes haka åter nedsjönk mot bröstet och hon förföll i ett djupt grubbel.

"Anna!" yttrade då Vendela, "du får icke så der handlöst öfverlemna dig åt din sorg öfver hertigens död. Visserligen var det bedröfligt för hela riket, att . . .

"Hela riket!" afbröt Anna i sin ordning. "Jag undrar hvad riket bryr sig derom?... Jo, i så måtto, att man fröjdar sig åt hans hertigdömes indragande till kronan . . . Men jag! jag, Vendela!"

"Du! ... du!" upprepade den unga öfverstinnan med en missnöjd min. "Det är väl icke du allena, som gjort denna stora förlust, utan hela nationen, och synnerligast en gammal tröstlös moder, hvars afgud han var.

"Du glömmer då hur varmt jag var honom tillgifven . . . hur mitt hjerta var med oupplösliga band fästadt vid hans?"

"Anna!" sade Vendela med mildt allvar, "du måste åter bli förnuftig, såsom du en gång förut var."

"Jag? . . . Hvad menar du?"

"Jag menar att du sansade dig och besinnade det du aldrig kunde bli Carl Philips maka, då du icke egde hans hjerta. Mins du att du till och med . . ."

"Ack, syster, erinra mig icke derom. Jag var vansinnig då, emedan jag tilltrodde mig en styrka, den jag aldrig skulle hafva egt. Det var feberyrsel, Vendela."

"Såå? . . . Men hvad kallar du det, att du sedan, ehuru förlofvad med Lejonhufvud, ändå beständigt tänkte på hertigen, samt att du nu, sedan han är död, blifvit alldeles förkrossad och att du hos våra föräldrar anhållit som en nåd, att få flytta till mig på några veckor, blott för att i stillhet och ostörd af allt buller få grubbla på den aflidne?"

"Ack, Vendela, Vendela! — Hur kan du missunna mig denna ringa tröst, du, som i fullt mått njuter den sällhet, hvarefter ditt hjerta så länge och hopplöst suckade?" yttrade Anna gråtande.

"Arma syster!" utropade Vendela och omfamnade henne. "Förstår du då icke, att jag menar dig

väl? Jag vill skingra din villfarelse, för att bota din själssjukdom."

"Ack, den är obotlig, Vendela!"

"Stoltheten borde längesedan hafva botat den."

"Stoltheten?"

"Ja; ty Carl Philips hjerta var ju fästadt vid en annan."

"O! det var endast för en kort tid."

"Sää? . . . Tror du att Elisabeth Ribbing . . .

"Längesedan var glömd af honom — ja, det tror jag."

"Men det tror icke jag, Anna."

"Tror du icke? . . . Nå, men om denna kärlek fortfarit, tror du väl att den kunnat fördöljas för drottningen, för hofvet, för allmänheten? — Nej, goda Vendela; denna Carl Philips kärlek till jungfru Ribbing var en hastigt öfvergående ungdomsyrsel; tro mig det. Åtminstone älskar jag att derom öfvertyga mig sjelf; ty den öfvertygelsen tröstar mig."

"Så behåll den då, goda Anna."

"Ja, Vendela, jag behåller den, och jag säger dig att från den stund jag skulle få veta, att Carl Philip efter sin återkomst från den utländska resan ännu hade bibehållit sitt tycke för Elisabeth, från det ögonblicket vore det förbi med mig. Den sköra tråd, som ännu förenar mig vid detta jordlif, skulle då afryckas, och min själ på frigjorda vingar ila dit, hvarest jag får återse honom . . . återse honom för evigt."

I detta ögonblick inträdde en betjent, bärande, på en liten silfverbricka, ett bref till jungfru Anna.

Detta bref var från enkedrottningen, som önskade att genast se henne hos sig på slottet.

Anna lät säga att hon skyndsamt skulle infinna sig.

Emedlertid undrade de båda systrarna sins emellan hvad denna budskickning kunde betyda. Anna hade, så snart grefve Lejonhufvuds död blef bekant, lemnat sin plats såsom hofjungfru och sedan dess högst sällan varit uppe på slottet. Åtminstone var det nu öfver fyra månader sedan hon talat vid enkedrottningen, ty Anna hade föreburit sjuklighet och man hade låtit henne vara i ro.

När hon nu anlände till slottet, fann hon den gamla, af djup sorg nedtyngda Christina i dess sängkammare, sittande vid en vagga och med verklig moders-ömhet betraktande ett sex veckors gammalt barn, som deruti slumrade.

Anna blef ytterst förvånad.

"Kom hit, barn", sade Christina, vinkande åt henne. "Kom kit och låt mig få språka med dig. Alla ansigten här omkring mig ingifva mig idel bittra känslor; ty de skola väl låtsa se sorgsna ut, men de göra det icke bättre, än att likgiltigheten lyser igenom. Då satt jag och funderade och kom ihåg dig, Anna. Dig önskade jag att åter ha omkring mig; ty du är verkligt sorgsen du, och en stor, djup sorg trifves bäst med en dylik. Du har förlorat din fästman, den ädle grefve Erik, och jag . . . jag . . .

Hon brast i en högljudd gråt.

Anna stod väntande på förklaringen om det lilla barnet; ty någonting så högst besynnerligt hade hon icke väntat sig få se hos den gamla, sträfva enkedrottningen.

"Ser du", återtog denna, efter en paus, pekande på barnet, som fortfor att sofva, "ser du hvad jag har fått i ersättning för min blomstrande son."

"Ersättning?" upprepade Anna.

"Ja, ersättning . . . En klen ersättning . . . men ändå . . . ändå en ersättning."

"Jag förstår icke, Ers Maj:t."

"Så hör då, Anna. I dag . . . just för ett par timmar sedan, fick jag hit detta lilla kräk, om hvars tillvaro jag först i går blef underrättad. Och jag får behålla det, Anna. — Är jag icke lycklig?"

Anna trodde att sorgen öfver sonens död gjort den gamla vansinnig.

"Det är en flicka", fortfor drottningen. "Hon skall heta Elisabeth Gyllenhjelm; ty Elisabeth är det namn hon fått i dopet. Aldrig skall hon lemna mig. Min högsta skatt, min tröst i sorgen skall hon blifva. Derför har jag hennes vagga här, i min egen sängkammare; och så ofta som möjligt låter jag amman gå ut, så att jag ostörd må få ega och betrakta den lilla varelsen."

Ännu visste icke Anna hvem barnet tillhörde. Hon stod alldeles handfallen af den högsta förvåning.

"Kom närmare", återtog drottningen, "kom hit och se på lilla Elisabeth . . . Tycker du icke att hon är lik någon?"

Anna skakade på hufvudet.

"Du vet då ingenting?" sporde Christina.

Anna gjorde en nekande åtbörd.

"Besynnertigt!" sade drottningen. "Besynnerligt, att hvad som skedt i går afton och i dag på morgonen icke redan är kring hela staden! Dock, i morgon skall ingen vara okunnig härom. Så vet då, goda Anna, att den lilla, som slumrar här, är min sondotter . . . Carl Philips dotter *).

---

*) Historiskt. Carl Philip hade i hemlighet vigt sig vid Elisabeth Ribbing, som kort efter hans död födde en dotter, hvilken den gamla enkedrottningen tog till sig och uppfostrade. Barnet, som kallades Elisabeth Gyllenhjelm, utgjorde farmoderns tröst i sorgen och var hennes afgud, ända in till Christinas död, som inträffade fyra år efter Carl

Anna liknade den personifierade bestörtningen.

"Ja", återtog drottningen, "hon är min dyre, oförgätlige Carl Philips eget barn. Tro dock icke, att hon är af oäkta börd. Nej; min son, liksom alla unga, hade förälskat sig . . . men han hade gått längre än många andra — han hade i hemlighet låtit viga sig vid den han hade kär. Hvad jag aldrig skulle förlåtit honom, om han lefvat, förlåter jag honom nu af själ och hjerta; och för att bevisa det, har jag bedt att få barnet hit.

"Men . . . modern? . . ." stammade den dödsbleka Anna.

"Modern är Elisabeth Ribbing, dotter till riksskattmästaren, som i går var här och företedde bevis på föreningens laglighet. Han hade, till ytterlighet svag för sin dotter, som han alltid varit, trotsat både min och konungens onåd och, då han hade förtroende om de ungas kärlek, låtit dem i största hemlighet sammanvigas. Att detta i riktig ordning försiggått, derom är jag nu sedan i går öfvertygad; ty jag har talat vid den andlige, som förrättat vigseln, och jag eger här, förvarade i min pulpet, en mängd bref, dem Carl Philip under sin bortovaro i kriget skrifvit till Elisabeth, sin dyrkade maka, som han kallar henne, sin inför Gud och några få vittnen lagvigda hustru.

Drottningen, som under det hon talat haft sina ögon fästade på vaggan med barnet, vände sig nu till Anna och fann, till sin stora häpnad, att denna hade signat till golfvet, men sakta, utan allt buller, mellan ett par stolar, på hvilkas dynor hennes båda armar nu hvilade.

Philips. — Elisabeth Ribbing gifte sig, efter hertigens frånfälle, med Knut Liljehök, och dottern blef två gånger gift, först med Axel Natt och Dag, sedan med Baltzar Marskalk. Hos tvänne af Sveriges drottningar var hon hofmästarinna, nämligen Maria Eleonora och Hedvig Eleonora.

Hjelp tillkallades och mycket buller uppstod kring den afdånade, som blott med mycken möda kunde återväckas till lif och sans. Man bar henne i en vagn och förde henne hem till föräldrahuset.

Der, omgifven af föräldrar och alla syskon, låg hon under ett par timmar såsom död. Ändtligen öppnade hon de matta ögonen, som nu fingo en förunderlig glans, medan ett saligt leende drog sig omkring läpparna och ett sken af förklaring spred sig öfver pannan.

Mot de älskande kringstående räckte hon sin hand med de båda orden:

"Tack! . . . farväl!

Och nu slötos för alltid de klara ögonen: det kärleksfulla hjertat fann frid hos Gud, som är kärlekens urkälla.

Det var som hon yttrat till Vendela: "underrättelsen om Carl Philips fortfarande kärlek till Elisabeth hade dödat henne."

Nytt
ORIGINAL
BIBLIOTHEK.
23.

Familjen
SKYTTE.